

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Hansen, Jens Andersen.; udgivne af J. A. Hansen.

Titel | Title:

Politiske Skildringer af afdøde danske Mænd, der have gjort sig bemærkede i vor politiske Udviklings-Historie fra 1830 til Nutiden

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : trykt hos J. G. Salomon, 1854

Fysiske størrelse | Physical extent:

319 s.

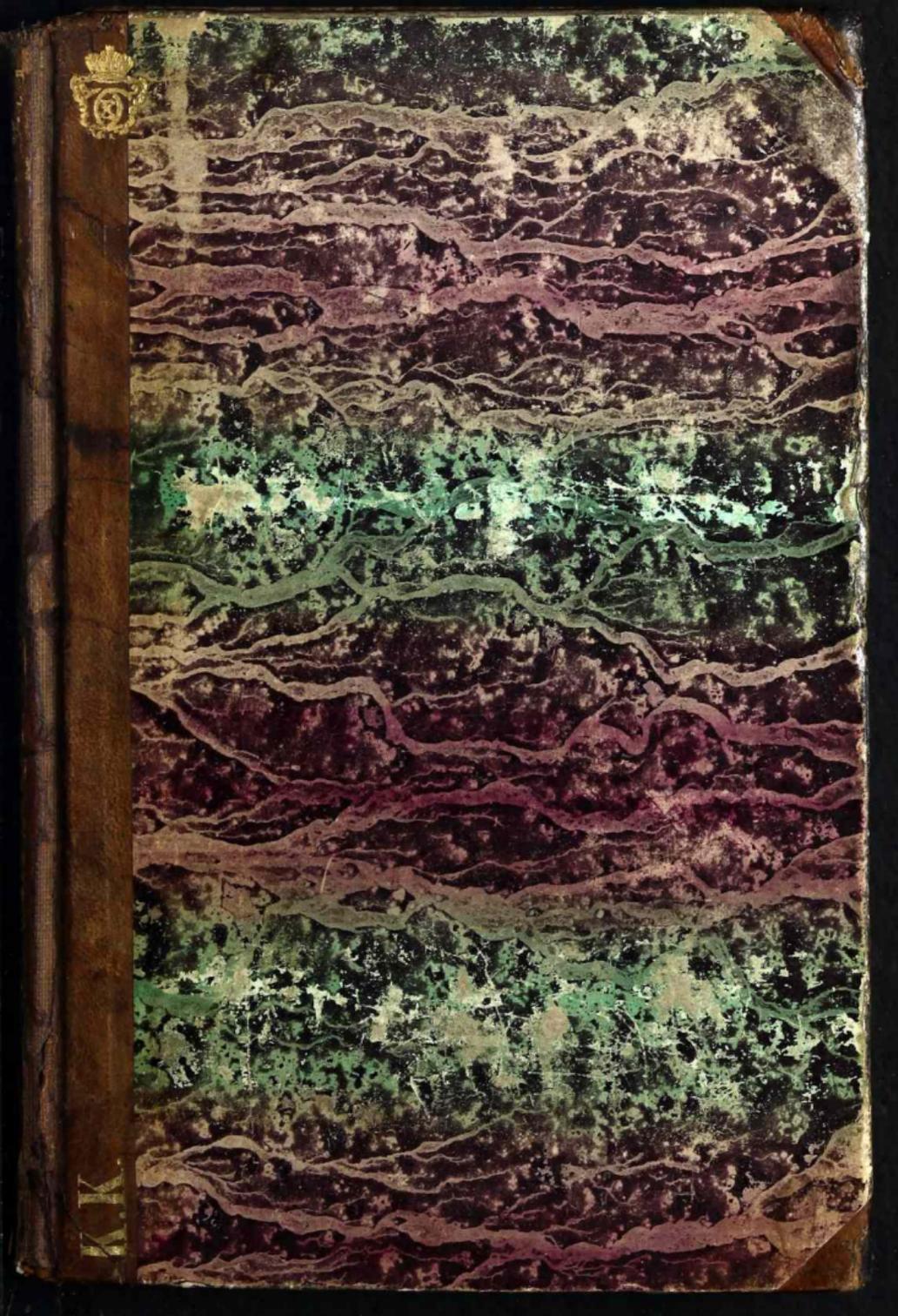
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

~~2538~~ 42. - 13. - 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

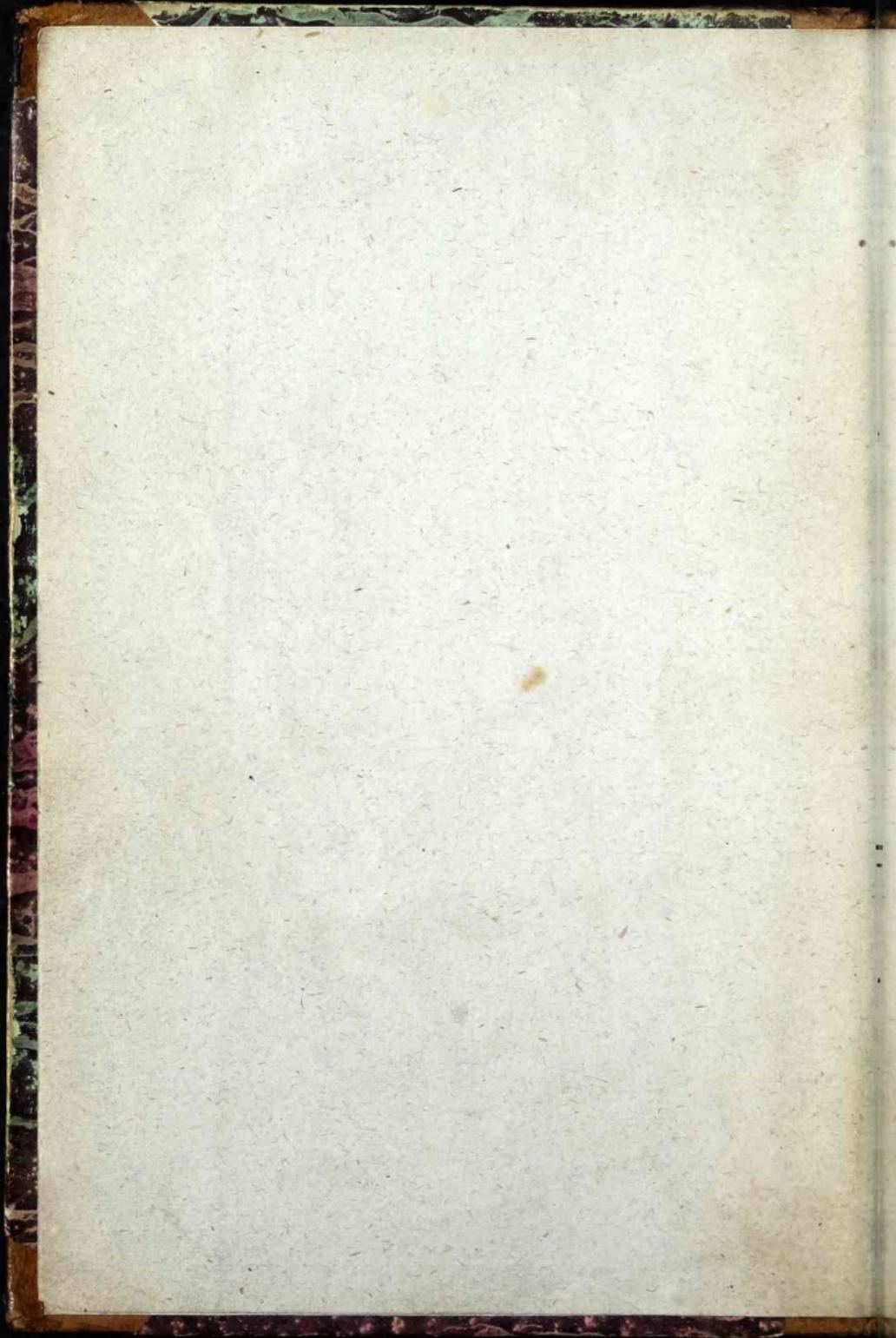

130021575756

222

Politiske Skildringer

af

afdøde danske Mænd,

der have gjort sig bemærkede i vor politiske
Udviklings-Historie fra 1830 til Nutiden.

Udgivne

af

J. N. Hansen.

Første Bind.

KONGENS
KLUB

Kjøbenhavn 1854.

Trykt hos J. G. Salomon,

Brolæggerstræde Nr. 77.

Politisk Skildringer

af den danske

historie

Vor politiske Historie fra 1830 til den Dag idag har været saa bevæget, og i mange Henseender saa vigtig og interessant, at ikke ret Mange kan see tilbage paa den uden at føle Trang og Lyst til at lære den noiere at kjende, end de Fleste ere istand til at kjende den. Det er især ikke givet Mange af Menigmands-Klassen, at kunne finde Leilighed til at gjenemgaae vor Tids mærkeligste Tildragelser, og de handlende Personers saa høist forskj. lige og forskjelligartede Indflydelse paa og Indgriben i disse Tildragelser. Men dog er det vist, at man først ret forstaaer og fatter den Stilling hvori man er, de Forhold hvorunder man lever, naar man kjender de Veie hvorpaa vi ere komne i denne Stilling og i disse Forhold.

Til en sliq større Kundskab om vort Fædrelands indre og ydre politiske Historie i den sidste Snees Aar, kunde man komme ved en sammenhængende og udførlig Beskrivelse af Tildragelserne i deres Følgerække med en fuldstændig og nøiagtig Fremstilling af

de formeentlige Aarsager til, at det skete saaledes og ikke anderledes. Men dette vilde overgaae mine Kræfter, og jeg troer ogsaa Fleertallet af mine Læseses Taalmodighed og Udholdenhed,

Ved derimod at tage de enkelte handlende Personer frem for Betragtningen, naar de have fuldendt deres jordiske Virksomhed, og skildre deres Deeltagelse i de enkelte foresaldne Begivenheder eller i de enkelte vigtige Beslutninger der have fremkaldt Begivenhederne, fremkommer efterhaanden en større Klarhed i Bestuelsen af Forholdene, en mere begrundet Dom om det Foresaldne; det læses med en større Lyst, finder lettere Indgang og slaaer dybere Rodder.

Det er disse Betragtninger der have ledet mig til at paabegynde nærværende „politiske Skildringer“ af afdøde danske Mænd der have taget Deel i det offentlige Liv i den nyeste Tid her i vort Fædreland. De ere snart meddeelte efter andre Forfattere, snart Udarbejdelser af mig selv.

J. A. Hansen.

Joseph Nicolai Benjamin Abrahamson.

Han var født i Kjøbenhavn den 6te Desember 1789. Hans Fader var Artillerikapitain W. S. S. Abrahamson, ogsaa bekjendt som Digter og Forfatter. Abrahamson blev Artilleriekadet 1801 og Artillerioffiseer 1805. Adjoint af Generalstaben og Underlærer i Lydst ved Artillerikadet-Institutet 1808, og senere Lærer i Historie og militær Geografi. Ved sin Afgang fra disse Poster i 1811 blev han forsat til Generaladjutantstaben og ansat ved Generalkommando-Kontoret, samt ved Frederik den Sjettes Geheime-Korrespondense. 1812 blev han Kapitain i Generalstaben, og 1814 gif han som Souschef for Staben med det Troppekorps der sendtes til Rhinen, og efter dets Tilbagekomst blev han atter udkommanderet med det Korps der i Marene 1816, 1817 og 1818 i Frankrig udgjorde en Deel af den store Okkupationsarmee; han opholdt sig i Heriugen af Wellingtons Hovedkvarter til 1818 da Tropperne vendte tilbage. 1817 blev han Ridder af Dannebrog, 1819 Ridder af den franske Æreslegion, 1821 Kammerjunfer, 1824 tillagdes ham Majors

Karakter og samme Aar blev han Dannebrogsmænd, samt Ridder af den svenske Sværdorden og Ridder af den engelske Bathorden. 1825 erholdt han Major's Anstænitet, og 1826 blev han Ridder af den russiske St. Annaordens anden Klasse i Brillanter. I 1827 optoges han i Adelsstanden, 1828 blev han Kommandør af Dannebrog, fik 1829 Oberstløjtnant's Karakter, blev 1830 Underviisnings-Direktør ved den militære Høiskole og samme Aar præfisk Johanniter-Ridder. 1832 blev han Divisionskvartermester i Generalstaben og samme Aar fik han et Eksemplar af den svenske Sværdorden, udført i Brillanter. 1835 Overkvartermester i Generalkvartermesterstaben, og samme Aar den 28de Desember udnævntes han til virkelig Generalkrigskommissær for Kongeriget Danmark, baade for Armeen og for Søindrulleringen, hvorpaa han tog Bopæl i Odense. 1840 fik han Obersts Karakter og blev samme Aar Kommandør af den græske Frelserorden. Den 28de Juni 1842 blev han Kammerherre.

Ved Siden af sine militære Kaldspligter udviklede han en betydelig Virksomhed i andre Retninger. Saaledes anstillede han efter kongelig Befaling i 1819 de første Forsøg med den indbyrdes Underviisning i Danmark, og viste siden stor Iver for dens Indførelse i Almueskolerne; han blev Medlem af den for denne Væremåde nedsatte Kommission, i hvilken Stilling han paadrog sig en stor Deel af Geistlighedens Uvillie. I Forening med Amtsprøfst Mønster, der døde 1830 som Biskop i Aarhus, udgav han et vidløftigt Værk over Methoden og bevirkede ved Kanselliets Mellemkomst at den saa at sige blev indført ved Tvang, saaledes at Abrahamson tillige paa en Maade i denne Retning blev Geist-

lighedens Dyrighed. Han kaldtes derfor ogsaa i flere Aar den røde Biskop. Han blev ligeledes 1819 Medlem af Direktionen for Garnisons-Skolevæsenet i Kjøbenhavn. I det følgende Aar blev han Direktør for det kgl. Steentrykkeri, 1823 første Direktør for Døvsstummeinstituttet i Kjøbenhavn. Han var Medlem af en Komitee for den indbyrdes Underviisnings Anvendelse paa Haandarbejde; af Kommissionen for Gymnastikens Indførelse i Skolerne; af Kommissionen for Organisation af den militære Høiskole, og af den der reorganiserede Landkadetakademiet, samt af den i 1840 i Odense sammentraadte Kommission angaaende en ny Armee-Organisation. Han var en af Stifterne af det kgl. nordiske Oldskriftselskab, hvis Visepresident han var i de tre første Aar, og President i de tre følgende Aar af Selskabets Tilværelse. — Universitetet i Königsberg freerede ham i Aaret 1830 til Doktor philosophiæ.

Kong Frederik den Sjette brugte ham ogsaa til forskjellige Sendelser til Udlandet med diplomatisk eller andre Hverv. Saaledes sendtes han 4 Gange til Sverrig, 4 Gange til Frankrig, 1 Gang til Rusland og Polen, 1 Gang til Preussen og 1 Gang til Østerrig. Der var eengang ogsaa Tale om at overdrage ham en Ministerpost i Udlandet.

Han var en høj, stærklemmet Mand, med et imponerende Væsen. En myndig, tidt stræng, men retfærdig Mand, fremmed for alt Krybri og Løstungethed, med en fast Villie og overordentlig virksom.

*

*

*

Da der i Begyndelsen af 1841 valgtes anden Gang Medlemmer til Stænderforsamlingerne valgtes Abrahamson i Odense, (hvis Deputerede i de første 6 Aar var Kanselliraad Hempel) med 135 Stemmer af 167. Han mødte derefter i Stænderforsamlingen i Roeskilde 1842 og 1846, hvorimod han ikke gav Nøde 1844, hvorfor Suppleanten Statsraad Knudsen i dette Aar repræsenterede Kjøbstaden Odense.

I Stænderne maatte Abrahamson nødvendig i Følge sin hele Gilling og Livsvirksomhed nærmest gjøre sig bemærket i alle militære Spørgsmaal, navnlig angaaende Udskrivning og Værnepligt, og han udøvede ogsaa i denne Retning en stor Virksomhed og Indflydelse. Saaledes fremkom han straks i 1842 med et Andragende, hvori han udviklede at Overveielser af Landets Forsatning godtgjorde Nødvendigheden af almindelig Værnepligt, at Hensyn til Bondestanden paa det Bestemteste fordrede den, og at den vilde blive fremmet af de andre Stænder. At den maatte gennemføres saalidet befoffeligst som muligt for Enhver, og saa lidet andre Forhold uleiliggende som gjorligt var. Den maatte derhos rettes hen paa, at man i den kortest mulige Tid kunde samle den størst mulige Styrke, vedbørligen inddeelt, vaabenøvet, formeret og forsynet med Førere. Han paaviste i nogle Hovedtræk hvorledes han tænkte sig en saadan Lov, og foreslog at Forsamlingen petiitionerede Kongen om at lade Stænderne i 1844 forelægge et Lovudkast til Indførelsen af almindelig Værnepligt, „paa Grundlag af Underviisning i Vaabens Brug af enhver vaabensør Mand, og paa Ljæne deels i Hærens samtlige 3 Hovedafdelinger, deels ikkun i den 3die, som hvilken Forstærkningens

Fastmandsklasse og Borgermilitserne regnes; deels endeligen overgaaede straks efter Underviisningen i Baabens Brug i Forstærkningens Reserveklasse; — hvorhos dog Frikjøbelsesret fra Militærtjeneste allernaadigst maatte tilstaaes." — Efter en udførlig Forhandling om hvorvidt Andragendet skulde tages under Behandling, hvorimod der anførtes, at da den kgl. Kommissarius havde oplyst Forsamlingen om, at et Lovudkast vilde være blevet forelagt om denne Gjenstand allerede i denne Sessjon, naar ikke uforudseete Omstændigheder havde forhindret det, men at det sikkert vilde kunde ventes forelagt næste Gang, yttrede Abrahamson sin Glæde over Indholdet af disse Forhandlinger. „Nitten Talere ere hørte for Nedsættelsen af en Komitee, og otte derimod (Scavenius, David, Anrmand Neergaard, Castenskjold, Grosserer A. Hansen, Henrik Moltke, Rosenørn Lehn; Meinert). Han tvivlede vel ikke om at der, efter hvad han havde hørt, vilde blive forelagt et Lovudkast om almindeltg Værnepligt i næste Forsamling, men „tre Gange var Folkethinget samlet uden at denne, efter min Anskuelse en af de allervigtigste Sager, er berørt her i Roeskilde, og jeg maatte derfor i enhver Henseende finde det passende at den kommer under Overveielse nu, da Stænderne samles for fjerde Gang." — Det besluttedes ogsaa ved Afstemning med Kugler (efter Henrik Moltkes Begjæring) med 43 mod 23 Stemmer at nedsætte en Komitee i Sagen, men Abrahamson blev ikke Medlem af den. Komiteen afgav ikke sin Betænkning før det var for sildigt at faae Sagen behandlet, og Fleerættet (B. G. Bang, Algreen Ussing og Rosenørn Lehn) indstillede ogsaa, at ingen Petisjon ind-

gaves, medens Mindretallet (Ablefeldt og Lehmann) indstillede at indgive en Petisjon.

1844, da som anført Abrahamson ikke var mødt i Roeskilde, forelagdes vel et Lovudkast om almindelig Værnepligts Indførelse, men af en saadan Bestaffenhed at Forsamlingen med 49 mod 10 Stemmer vedtog aldeles at frarraade dets Ophøielse til Lov.

1846 mødte Abrahamson atter. Da den fgl. Kommissarius (P. G. Bang) i sin Aabningstale udtrede sig om denne Sag, udtalte han en Lovtol om hvorvidt almindelig Værnepligt nogenstunde lod sig indføre i Fædtsid, uden at fremkalde Ulemper og Uligheder som vare større end de der klæbde ved den daværende Tilstand, men at Kongen dog havde ladet Sagen undergive en fornyet Prøvelse og havde ikke opgivet Haabet om, at kunne endnu i denne Sessjon lade forelægge et nyt Lovudkast. Heraf tog Abrahamson Anledning til straks i det 2det Møde at udtale, „at det ikke var behageligt at erfare, at det ny Lovudkast ikke var aldeles rede til at forelægges. Men ligesom Alle nærede Tillid til Sandheden af Kongens tidligere udtalte Overbeviisning om Nødvendigheden af almindelig Værnepligts Indførelse, saaledes gav ogsaa Ordene i den kongl. Bekjendtgjørelse en glædelig Tro om, at det saa længselsfuldt ventede Udkast vilde modtages til Behandling endnu i denne Forsamling, men dermed syntes han ikke at Kommissarius's Ord stod i Samklang. Rigtigheden af hans personlige Utringer kunde paa ingen Maade indrømmes, og for at ikke Taushed skulde ansees som Indrømmelse, maatte dette udtrykkelig bemærkes. Da Lovudkastet, uagtet det for 4 Aar siden kom en heel Maaned før Sessjonens Slutning, dog dengang blev holdt tilbage, var der

Grund til at ønske at Kommissarius kunde noget nærmere meddele Forsamlingen Tiden, da Udkastet kunde ventes. — Kommissarius troede ikke det vilde kunne skee før næste Maaned. — Abrahamson ønskede, at man kunde formaae Kommissarius til at indgaae til Kongen med en Forestilling om, hvor stor Vægt Forsamlingen lagde paa at faae det forelagte snarest muligt. — Den 10de August forelagdes derefter Udkastet, og af Komiteen der nedfattes til dets Prøvelse blev Abrahamson Medlem. Han tilligemed 5 andre af Komiteens Medlemmer tilraadede denne Lov med forskjellige Forandringer; eu (H. B. Hansen) fraraadede den. Derhos fremsatte Abrahamson i Forening med Ahlefeldt og Lehmann et Forslag til Forstærkningens Organisasjon, som han paa det skarpeste forsvarede ved Angreb paa den militære Undersøgelseskommissjons Erklæringer, og imod Kommissarius's Indvendinger. Han viste under denne Forhandling at han var en Mand der med stor Skarphed og Dygtighed kunde forsvare sin Mening, og han hyldebe nogle af de meest fristendende Ansvæelser der gjorde sig gjældende under Sagens Døftelse.

I tvende andre Sager angaaende Udskrivningsvæsenet, som forelagdes 1842, nemlig: 1) om forøget Flytningsfrihed for de Værnepligtige, og 2) Organisasjonen af en Lagsindretning i Kjøbstæderne, var Abrahamson Medlem af den Komitee der prøvede dem, og var Komiteens Ordfører ved deres Forhandling. — I Sagen om de geistlige Embedsmænds Høitidsoffer var han ogsaa i Komiteen, der tilraadede at antage Loven i det Væsentlige for Kjøbstæderne, men ikke for Landet, medens Forsamlingen besluttede med 15 mod 40 Stemmer,

at fraraade hele Loven. Under Sagens Behandling udtalte Abrahamson sig bestemt imod at ansætte Nogen til et bestemt Offer, hvilket han ikke kunde bringe i Samklang med Ideen om Offer. Han nævnede flere Lovsteder der beviste, at det efter den gjældende Lovgivning stod Enhver frit for at give hvad han vilde, ligesom han paaviste ved en sjællandsk Landsretsdom af 1798 at Domstolene i fuldeste Maade anerkjendte dette. „Jeg kan paa ingen Maade gaae ind paa at tilraade tvunget Offer af en bestemt Størrelse; det vilde staae de fleste Præster, og de som det vilde nytte vilde muligen i Almindelighed ikke være de bedste.“

I Marts 1846 var Abrahamson Medlem af og Ordfører for den Komitee som var nedsat i Sagen om, at den ny Matrikul ikke skulde have nogen Indskyldelse paa Hovedgaardens Forpligtelse til at holde Rytterheste. — Det samme var Tilfældet i Sagen om vedkommende Kommunes Erklærings Indbenættelse for Bevilling meddeles til fri Profes. Et Andragende herom var foreslaaet af Agent Bruun, og det tilraadedes af Komiteen at indgive et saadant, men Forsamlingen nægtede det med 30 mod 29 St. — Selskabet indgav Abrahamson et Forslag til en Nedsættelse i Bygningsafgiften, især for den mindre velhavende Borger og Huuseier i Kjøbstæderne. Foruden af Kommissarius bestredes dette Forslag stærkt af Algreen Ussing og David, til hvem Sager sluttede sig; de meente at Kjøbenhavn havde større Krav paa en Nedsættelse end de øvrige Kjøbstæder. Forslagsstilleren lagde især Vægt paa at Listerne vare særdeles trykkende, meest for Haandværkerne og andre mindre Næringsdrivende, paa Grund af de stigende Priser paa Levnetsmidler og Brændsel, da de ingen-

Lunde faae deres Arbeide høiere betalt i Forhold dertil. Han havde derfor foreslaaet at den største Leetelse maatte blive de Fattigere tildeel. Han fik imidlertid kun 6 Stemmer for at Forslaget maatte fremmes.

Da Algreen Ussing i 1842 indbragte et Forslag i Ständerne angaaende Finantsvæsenet, optraadte Abrahamson under denne Sags Behandling paa en meget udførlig og indtrængende Maade angaaende Landets Udgifter til Armeen. Han skildrede Militæretatens Tilstand og de Fordringer den maatte gjøre til Statskassen, i Modsaetning til den almindelige Mening hos Ständerne, som han meente ikke havde Sagkundskab nok til at see klart i dette Forhold. Han vilde godtgjøre for Forsamlingen, at Armeen efterhaanden var kommet til en beklagelsesværdig Stilling; at Sagtagelsen heraf ikke medførte hvad der havde været at ønske, men at Paastande uden Beviis gjorde sig gjældende.

Han sagde saaledes blandt Andet: „Det var vor forevige Konges (Frederik den 6te) store Fortjeneste at have gjort Armeen national, og at have fra det Standpunkt af Raahed og Gensidighed, hvorpaa den stod, da han som 16 Aars Ungling for næsten 60 Aar siden tog Roret, ført den til hensigtsvarende Udvikling. De i Flokke indtil da fra Landene sønden og østen for Elben indstrømmende tydske Adelsmænd og Eventyrere, der især bleve Armeens Offiserer, fandt ei længer alle Porte aabne; det svenske og tydske Udflugt af de andre Klasser, der hvervedes til menig Mand i Rakkerne, forsmaaedes; Bugge-Offisererne ophørte ligesaavel som Erhvervelsen af Offisersplads i Linien ved den blotte praktiske Tjeneste, og meget Betydeligt blev udført i Løbet af en

lang Række af Aar for Underviisning og Dvelse igjennem alle Grader. Hvad Frederik den Sjette var for Bondestanden, det var han for Armeen, — han emansiperede den og førte den Oplysning imøde. Men Intet i Verden gaaer en lang Tid fremad i een Retning, uden at Reaktsjon indfinder sig; saaledes ogsaa i dette Tilfælde. En Hovedfølge var en beklagelig Standsning, ja i flere Henseender desværre Tilbagegang. Dertil kom de trykkende Pengetider. Hver ringe Sum blev en Kapital, og de naturlige sørgelige Følger følte i flere Retninger. En saadan var det for Armeen, at man af Frygt for Pensjoner lod selv Oldingen blive staaende langt ud over den Alder, i hvilken det nu er muligt at være aktiv Anfører for Krigsmænd. Dette Princip allene, fulgt i omtrent en Snees Aar, er nok til at tilintetgjøre en Armees Dygtighed og virke ødelæggende paa den." — Blandt de Grunde han derefter anførte til Armeens Forsald nævnte han ogsaa, at man i 1836 afstafte al Underviisning i Ekserseerikolen af Rekrutterne til Forstærkningen, saa at de 40,000 Md. der hørte til Forstærkningen vare aldeles uøvede. Derefter gif han over til at ville bevise Urigtigheden af den af Folket antagne Mening der var udtrykt i Komiteebetænkningen i følgende Ord: „at henved 3 Millioner aarlig til Landmilitæretaten i Fredens Tid staae i aabenbar Misforhold til Landets hele Stilning og finantstille Kræfter." — Men disse Argumenter vare de samme som bestandig ere fremførte og endnu i den nærværende Tid anføres af de Stof-Militære: at enten maa Forsvarsvæsenet være saaledes, at det giver en rimelig Udset til at kunne forsvare Landet, eller man skal slet ikke indlade sig derpaa; og dernæst at man maa gjøre det samme i dette Stykke

som andre selvstændige Stater i Verden. Han blev ogsaa i dette Punkt tilstrækkelig tilbagedrevet af M-green Ussing og B. G. Bang, hvilken sidste var Ordfører. — Han stillede imidlertid Forslag til, at det Ufsnit af Betænkningen der omhandlede Udgifterne til Forsvarsvæsenet, skulde undergaae den Forandring at deri udelodes Udtrykkene: „Misforhold til Landets hele Stilling og finantistelle Kræfter;“ — „at Militærbudsjettet i det Mindste skulde nedsættes til 2,550,000 Rbd.“ — „grundet Misnoie,“ — og „esterlade et dybt og smerteligt Indtryk hos Folket;“ og for det Tilfælde at dette forkastedes, forlangte han sine Modbemærkninger optagne i Forsamlingens Petisjon. Under Forhandlingernes Gang tog han dog sine Forslag tilbage. Der blev imidlertid senere Tale om, hvorvidt han, naar ikke hans Grunde bleve optagne i Petisjonen, kunde være berettiget til at faae dem optagne som et Minoritetsvotum, og dette er særlig fremhævet her fordi hans Opførsel ved den Leilighed viser en ridderlig Karakter hos ham. Der var nemlig dengang en afgjort Strid mellem Regjeringen og den liberale Deel af Stændernes Medlemmer om hvorvidt en Minoritet, naar den var overstemt, kunde have Ret til at ledsage Fleertallets Betænkning til Kongen med deres Minoritetsbetænkning, med andre Ord, hvorvidt der kunde indgives 2 Betænkninger om en og samme Sag fra een Forsamling, hvoraf da Kongen kunde følge den der stemte bedst med Kollegiernes Ønske. Striden var bragt frem af den hyæss Aristokrat Castenskjold, der personlig havde beklaget sig hos Christian den Ottende da man nægtede ham at afgive et Minoritetsvotum. Stændernes Fleertal fortolkede Ständerlovens Bestemmelse derhen, at et saadant Minoritetsvotum i ethvert Fald kun

kunde afgives til Betænkninger over fgl. Lovudkast, men ikke til Petitioner fra Forsamlingen. Da Abrahamson havde frasældet sine Vædringsforslag og dog senere ønskede dem affstemte, for at undgaae Minoritetsvotum, modsatte Herforth sig at han atter optog dem, medens Præsidenten, Schouw, henstillede om Forsamlungen med denne Strængighed vilde holde over Formerne, især da Forslagsstilleren, ved at afftares fra sit Forslag, afftares fra at kunne indgive et Minoritetsvotum. Da tog Abrahamson Ordet og sagde: „Da de Indsigelser der ere fremkomne ville have en Afstemning tilfølge, og Sagen derved let kunde faae Udseende af, som om der var tilstaaet mig en Begunstigelse, hvilket jeg ikke holder af og ikke ønsker at modtage, saa anseer jeg det meget kortere at erklære, at jeg er saa afgjort imod Afvigelse fra Lovens Forfæst, at jeg, fra det Diclilik Sagen gives Udseende af, at saadan en Afvigelse muligen skulde kunne tilstaaes mig, langt hellere foretrækker at der ikke længere bliver Tale om for mig hverken at optage mine Amendementer igjen, eller ifølge af dem at erkjendes at have Ret til at faae mine Grunde optagne i Petitionen.“ — — Grev Ahlefeldt optog Amendementet, men det forkastedes med 55 Stemmer mod 6.

Svorledes Abrahamson stillede sig til de større politiske og nationale Spørgsmaale skulle vi nu berette, saavidt det af Stændertidenden kan erfares, hvilket imidlertid kun kan skee naar han enten som Medlem af Komiteer eller som Taler i Forsamlingen har udtalt sin Mening, thi man maa erindre, at medens Stænderne vel kjendte til Rugeafstemning saa kjendte de ikke til Afstemning ved Nayneopraab. Den vigtigste Sag der behandledes i Stæn-

derne 1842 var det kongelige Forslag om ständerste Komiteer, der gik ud paa at nedslaae de levende og almindelige Dnster om en fri Forsatning som dengang allerede næredes i Folket, med Noget, der i og for sig selv var et Intet, ja maaskee i sine Følger, om de var kommet i Stand, var blevet værre end Intet. Vi kan ikke af Ständerridenden ligefrem see hvorledes dette kongelige Forslag betragtedes af Abrahamson, men da han eengang under Forhandlingerne havde Ordet om et enkelt Forslag, uden at yttre sig om Sagen i det Hele, og da Mand som Clausen, Hvidt, Schouw, tilraadede disse Komiteer, saa er det temmelig sikkert at Abrahamson har været mellem de 47 der, imod 14, tilraadede dem. Under Forhandlingerne om en Adresses Indgivelse til Kongen yttrede han, at hvilken Mening man end maatte have om denne Foranstalnings Hensigtsmæssighed, saa havde dog den paa Udvikling af Ständerinstitutionen rettede Mand, der deri udtalte sig, Krav paa en spejel Tak. Komiteen (Bang, Ussing, David, Hvidt, G. Neergaard, Wynster, Scavenius og Lehmann — Estrup der var det 9de Medlem, deeltog paa Grund af Sygdom ikke i Betænkningens Affattelse) havde meent at Medlemmerne til Ständerkomiteerne burde vælges „ved Slutningen af enhver Forsamlings første Sæssjon for det hele følgende Tidsrum, indtil efter forudgaaet nyt Ständervalg den første Forsamling igjen kan vælge ny Delegerede.“ Feddersen foreslog derimod under Forhandlingerne at de Deputerede der af Ständerforsamlingerne, skulde vælges til Ständerkomiteerne kun skulde vælges for 10 Aar. For denne fristendede og høist nødvendige Bestemmelse, der ved Kugleafstemning ogsaa vedtoges med 33 mod 28 St., talte Abrahamson; han imødegik først Ordførerens

(Bangs) Indvendinger derimod: „at de ikke saavel kunde behandle navnlig de finantssielle Anliggender naar de stiftede hvert andet Aar, som naar de ved oftere at blive bekendte med disse, fik mere Indsigt og Kjendskab til dem, og at Stænderforsamlingen, naar den hver Gang den kom sammen skulde vælge de omhandlede Delegerede, da vilde føle sig bebyrdet ved under hele Sessjonen at tænke paa, hvem den skulde vælge;“ og efter at have imødegaaet disse Indvendinger, bemærkede han: „men jeg har en anden Betænkelse, grundet paa den menneskelige Naturs Skrøbelighed, som motiverer mig til at stemme for at de Delegerede vælges paa to Aar. Det er nemlig vist nok, at en Mand i to Aar kan stifte Mening, og naar Forsamlingen nu med fuld Tillid vælger en Deputeret, naar denne gjør dette velbesøiet, idet nemlig den Delegerede i Sind og Hjerter til den Tid er saadan, at han fortjener Forsamlingens Tillid, da vil Forsamlingen, hvis det skulde skee, at denne Mand efter to Aars Forløb stiftede Overbeviisning, være ilde tjent med, endnu i fire Aar at see sin Fuldmagt i hans Hænder.“

Da Hvidt foreslog Indgivelsen af en Adresse til Kongen, og dette Forslag bestredes af en Række af Aristokratiets Kæmper, (C. Neergaard, Castenskjold, Schulin, H. Molise, Bang, Mynster, Steensfeldt og Buchwald) fordi de frygtede for at deri skulde indflyde Optringer om Folkets politiske Gemning, — da forenede Abrahamson sin Stemme med deres som talte for Forslaget (Lehmann, Haastrup, C. Petersen, B. Christensen, Maaløe, David, Drewsen, Olivarius og Hvidt). „Det var sagt“ — yttrede han — „at Adressen efter al Rimelighed kun vilde kunne betragtes som et Udtryk af Majoritetens Op-

læser, men det var jo Tilfældet i enhver Forsamling, at Fleertallet havde den afgjørende Stemme, og der vilde under Debatten være Leilighed til at fremføre de afvigende Meninger. Men det vigtigste Motiv der talte for en Adresses Indgivelse var Hensynet til, at der ikke skulde danne sig en Hævd imod Indgivelsen af Adresse. Der kan komme Tilfælde hvori det er nødvendigt at udtale sig i en Adresse, og i hvilke man ikke havde nogen anden Maade at ytre sine Anskuelse paa, og det er derfor af Vigtighed, at man ikke giver Slip paa denne priselige Skik, og at der ikke opstaaer nogen Sædvane der kunde ansøres imod Anvendelsen af dette Middel."

I 1846 indbragtes en Sag betræffende Foranstaltninger til at opretholde og betrygge dansk Sprog og Nationalitet i Sammenstødet med det Tydske, som et Andragende fra Abrahamson, Clausen, Drewsen, H. P. Hansen, Hvidt, Larsen, Meinert og Schouw. — Kongen havde dengang svaret Stænderforsamlingen paa en tidligere Petisjon, at Haandhævelsen af det danske Sprog i Slesvig stedse havde været og fremdeles vilde være Gjenstand for hans Omhu, men det havde i flere Henseender en skadelig Indflydelse saavel paa Stænderinstitutionens Virksomhed og den indbyrdes Stemning mellem Statsdelene, naar de forskjellige Forsamlinger indlode sig paa Foranstaltninger som laae udenfor deres Virkefreds. At den kgl. Kommissarius, P. G. Bang, anvendte Alt for at faae Forslaget undertrykt, er naturligt; ogsaa Steensfeldt, Algreen-Næssing, Lutein, Benzou og Hunderup erklærede, at de fandt det skadeligt atter at fremdrage Sagen imod Kongens Dnske. Blandt dem der talte for en Komitees Nedsættelse var ogsaa Abrahamson, og den gjorde Indvending imod at petitionere paany,

at det var imod Kongens Onske besvarede han i følgende Ord: „Den fgl. Bekjendtgjørelse forbyder ikke at bringe vore allerunderdanigste Anstuelser for Kongen, og Gud forbyde, at den Dag nogenfinde skulde oprinde for vort Danmark, at det ikke skulde være tilladt baade for den enkelte Borger og end mere for en Deel af Rigets Stænder at frembære, tillidsfuld og allerunderdanigst, Udtrykket af hvad der betænkeligen bevæger saa mange Tusinders Hu og Hjerte, for Den, hvis Skjonnestes Forret det er at være her paa Jorden de Bekymredes sidste Tilflugt, den Betrængtes sidste Haab: for Kongen.“ — Med 31 Stemmer mod 28 besluttedes en Komitee, og af denne blev Abrahamson Medlem, tilligemed Larsen, Lehmann, Plesner og Kjøbmand Schou, og denne Komitee indstillede enstemmigt: „at Forsamlingen indstændigen vil anbefale det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig til at bestærkes og opretholdes af Hs. Majestæt ved alle de Foranstaltninger, som i dette Diemed reifærdigen og billigen kunne træffes.“ — Sagen kom imidlertid ikke dengang til videre Forhandling.

I de øvrige vigtigere politiske Spørgsmaal der forelaae i 1846 havde Abrahamson ikke Ordet, og man kan derfor ikke bestemt sige hvorledes han har stillet sig til disse, men dog kan man, fra det man kjender om ham, og som i det Væsentlige er fremhævet i det Foregaaende, slutte med stor Sandsynlighed, at han ogsaa i dem har sluttet sig til den mere liberale Deel af Forsamlingen.

Da der efter Stændernes Slutning 1846 skulde foretages ny Stændervalg, holdtes den 28de Decbr. 1846 et Provevalg i Odense, ved hvilket Abrahamson fik af 76 Vædende 34 Stemmer og Kasserer, Profurator J. J. Hansen 24. Men ved det virke-

lige Valg fik den Sidstnævnte 108 Stemmer, og blev Deputeret, medens Abrahamson kun fik 63 Stemmer og saaledes kun blev Suppleant. Udfaldet af dette Valg var et beklageligt. Den Valgte var en høist ubetydelig politisk Størrelse, og hans Valg blev kun sat igjennem ved en Kraafanstængelse fra Haandværksstandens Side for at holde Abrahamson ude paa Grund af hans Iver for den almindelige Værnepligt. Den senere som Minister bekendte Bardenfleth, der dengang var Stiftamtmand i Odense, gjorde nemlig i sin Indledningstale til Valget, opmærksom paa, at den Sag ogsaa fremdeles vilde komme til Forhandling, uagtet den dengang havde været behandlet allerede 2 Gange tidligere i Ständerne.

Valgdagen, den 4de, Januar var Abrahamson syg, og han skal have taget sig sit Fald saa nær, at det antages, at have fremskyndet hans Død, som indtraf den 6te Januar 1847.

Frederik Adolph Holstein.

Greve F. A. Holstein blev født den 18de October 1784 paa Gaarden Water-Newerstorff i Lütjenborg Sogn i Holsteen. Hans Fader var Kammerherre og Lehnsgreve Hendrik v. Holstein, Besidder af Grevskabet Holsteinborg i Sjælland og Godserne Water-Newerstorff og Groß-Colmar i Holsteen. I Pastor Holms biografiske Fremstilling af Grevens Liv og Levnet, hvoraf det Nærværende for endeel er udbraget, berettes at han i sin Barndom var en munter og livlig men ofte ogsaa meget heftig Dreng, der dog tillige havde en stor Modbydelighed for Alt hvad han antog at være blotte tidsspildende Forlystelser, saasom Jagt, Dands, Fægning osv. I hans tolvte Aar døde Faderen, og Præsten Kuhlmann ledede derefter hans Opdragelse. 1802 optoges Holstein ved Universitetet i Kiel, og medens han under sit Ophold her drev sine Studeringer med stor Iver, havde han dog allerede tillige sin Opmærksomhed saa levende henvendt paa Almue-Skolevæsenet at han 1803 lod udgive et Cirkulære til samtlige Præster paa Grevskabet Holsteinborg, hvori han forelagde dem 17 forskjellige Spørgsmaal om Skolevæsenets Tilstand paa Grevskabet, og efter at have modtaget

deres Besvarelser paa disse udarbejdede et Skole-reglement for Grevskabet. I 1805 drog han til Universitetet i Göttingen, hvor han opholdt sig i et Aar, tog tilbage til Kiel i Efteraaret 1806 og til Kjøbenhavn i Foraaret 1807.

Under Kjøbenhavns Beseiring og Bombardement 1807 opholdt han sig paa Holsteinborg, og drog derfra til General Castenskjold ved Roestilde og tilbød sin Tjeneste tilligemed 200 Bønder som han paa egen Bekostning havde ladet væbne, hvilket Tilbud imidlertid ikke modtoges. Da Kjøbenhavns Porte igjen vare aabne efter Bombardementet, ansøgte Holstein 2000 Rbd. til Uddeelse blandt Haandværkere til Anskaffelse af Værktøi som de havde mistet, og uddeelte derhos 1000 Rbd. blandt Trængende. Som Bidrag til Flaaden indsendte han et massøvt Guldbager besat med Edelstene, som vog 5 Pund; til det kongselles Bankfond bidrog han 32 Pund gammelt fint Sølv.

1808 tog han den juridiske Embedssekstanten med bedste Karakter, og fort Tid derefter ægtede han Komtesse Wilhelmine Julie af Reventlov, hvorpaa han selv overtog Grevskabet Holsteinborgs Bestyrelse. Til Slutningen af 1811 havde han gennemført Hovrets fuldkomne Afskaffelse paa dette Grevskab. Han arbejdede med Iver for Forbedringen i Bøndernes Agerbrug, Havnevæsen og Hunsflid; i den sidste Retning stiftede han et Industrifabrik, og en Haandgjernings-Aften-skole for Karle, Dreng og Piger. Der oprettedes en Spare- og Laanekasse, og et Heste- og Kvægsurangseelskab. Skole- og Fattigvæsenet tog han sig ligeledes af med stor Kraft og Interesse.

I Januar 1814 skrev han: „En dansk Mand

„Dnster for sit Fædreland,“ som gif ud paa at vise: „det Dnstelige og Tilraadelige i Nassonens Deelagtighed i Statsforvaltningen,“ hvilket Skrift imidlertid ikke blev trykt. Senere Arbejder i politisk Retning vise, at han stedse fulgte den politiske Udvikling med Opmærksomhed. 1818 valgtes han til Bankrepræsentant, men fratraadte allerede igjen 1820, paa Grund af den Adfærd som Formanden, Statsraad Zeuthen til Tollese tillod sig imod ham. 1826 blev han Ridder af Dannebrogen.

Holsteins alvorlige kristelige Sind ledede ham til at virke med Iver for Missjonsvæsenet, for det religiøse Liv paa Grevskabet, og da navnlig for kristelige Skolelærere. Det var ogsaa denne Bestræbelse der førte til Skolelærer Rasmus Sørensens Ansættelse i Vensløv 1827. — Han deeltog ogsaa i Striden om den indbyrdes Underviisnings Indførelse i Skolerne.

Efter en Indbydelse af Holstein oprettedes 1833 Sorø Amts landøkonomiske Selskab, og han valgtes til Selskabets Præsident.

Paa Sjurendal oprettede Holstein i Mai 1833 et Institut til fattige og forældreløse Børns Opdragelse til dulige Agerdyrkere, og foranledigede, at den bekjendte dygtige og for dette Kald saa varmt følende Lærer Stephansen overdroges dets Bestyrelse.

I den religiøse og kirkelige Strid der udviklede sig, nærmest i Vestsjælland fremkaldt ved en Prædiken i Slagelse 1833 af Pastor P. A. Fenger i Slotsbjergby, tog Holstein ogsaa levende Deel, og udgav et Par Smaaafskrifter imod Vastholm. Senere traadte han op i en nogen anden Retning, da de gudelige Forsamlinger kom i Gang derpaa Egnen

og ikke fandt de orthodoxe Præsters Bisfald; da blev Holstein dem ogsaa imod.

Efterat den første Ständersejssjon i Koeskilde var tilende medbragte han til sit Hjem, vistnok nærmest som en Følge af altfor stor Anstrængelse under hans Ophold i Koeskilde — skriver Pastor Holm — Spiren til en Nervesygdom der efter nogen Tids Forløb brød ud med sin fulde Magt, og den 21de Mai 1836 blev hans Dødsdag.

*

*

*

Naar vi nu gaae over til Skildringen af Holsteins politiske Virksomhed fra 1830, saa holder vi os til det offentligt foreliggende, saa langt det strækker til, uavnlige angaaende hans Stændervirksomhed, til Ständerridenden, men iøvrigt have vi vor Beretning efter Pastor Holms Skrift, som vi dog have benyttet med stor Forsigtighed, da det er klart at Forfatteren hylder stærkt konservative Anstuelser.

Det var Juli-Revolutionen i Frankrig som i 1830 vakte selv Europas søveste Nasjoner af deres politiske Slummer. Da var der en Kontorsjef i det slesvig-holsteenske Kanselli i Kjøbenhavn, ved Navn Uwe Jens Lornsen, som ved fgl. Resolusjon af 10de Oktober var udnævnt til Landfoged paa Sylt. Han tog straks med Dampskibet fra Kjøbenhavn til Kiel, for at begive sig i sit ny Embede, men traf i Kiel paa flere slesvig-holsteenske Politikere, og han udgav da i Trykken sine Tanker om Landets Bestyrelse, dets Rettigheder og Fornødenheder i et lille Skrift „om Forsatningsværket i Slesvig-Holstein,“ af hvilket Skrift der i saa Dage solgtes over 10,000 Eksempl. Lornsen foreslog deri, af to Grunde, nemlig: fordi

Statens Finantsbestyrelse var en Hemmelighed for Statsborgerne, og savnede den almindelige Tillid, og fordi samtlige høiere administrative Indretninger trængte til en total Omdannelse, følgende Forandringer for Hertugdømmerne: 1) Sammenkaldelsen af en fælles, af to Kamre bestaaende Ständerforsamling for begge Hertugdømmerne, med Skattebevillingsret, Deeltagelse i Lovgivningen og Forslagsret tilligemed Kongen; 2) Samtlige Landskollegiers Forlæggelse fra Kjøbenhavn til Hertugdømmerne; 3) Administrationens Adskillelse fra Justitsen; 4) Oprettelsen af en øverste Domstoel for begge Hertugdømmerne, med Forpligtelse til at give Præmisseser til sine Domme; 5) Indsættelse af tvende Regjeringskollegier, et for hvert af de to Hertugdømmer, og 6) Indsættelse af et øverste Statsraad for begge Hertugdømmer, hvilket samtlige Regjeringskollegier skulde underordnes. Desuden aftalte Lornsen med sine Venner at virke derhen, at Folket lagde Kongen dets Dnsker paa Hjertet ved Hjælp af Petitioner. Men forinden Lornsen gjorde noget som helst Skridt, endog forinden han udbredte sit Skrift, meldte han Regjeringen hvad han vilde foretage sig, i en Skrivelse til Præsidenten for det Slesvig-Holsteen-Lauenborgske Kanselli. Efterat have opholdt sig noget i Kiel, Slesvig og Flensborg, og bestræbt sig for at realisere sin Plan med Hensyn til fælles Bønneskrifter, fortsatte han sin Reise over Tønder til Sydt, hvor han ankom den 13de November. Men neppe havde han fremstillet sig for Landstabet som dets ny Landsfoged, før han den 23de Novbr. ifølge høiere Befaling igjen blev afhenter derfra, for at føres til Rendsborg, hvor han skulde sættes i Forvaring og drages til Ansvar, for de Skridt, han havde foretaget sig i Kiel.

Da Lornsen var kommen paa Fæstningen Mendsborg, anstillede, ifølge allerhøieste Befaling, en overordentlig Kommission, bestaaende af Overrettsraaderne Thomsen og Nielsen og Sekretær Feddersen, en Undersøgelse af hans Handlemaade, der varede et halvt Aar, i hvilken Tid Lornsen forblev under streng Forvaring.

Den slesvigste Overrettsdom i Lornsens Sag blev, at han skulde affattes fra sit Embede som Landfoged, erstatte samtlige Omkostninger ved Undersøgelsen og udholde et Aars Fæstningsstraf, dog af mindste Grad. Retten saavel som Kongen lod ham beholde Kanselliraads-Titlen. Næsten paa samme Tid, nemlig den 28de Mai 1831, udkom den almindelige Lov, som paabød Indførelsen af raadgivende Stænder for Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen, og derhos meddeelte allernaadigst Tilfagn om Administrasjonens Adskillelse fra Justitsen og Oprettelsen af en fælleds Ovrappellationsret for Hertugdømmerne. Kongeriget Danmark fik til samme Tid en stænderst Forfatning.

Den for Danmark den 28de Mai 1831 udgivne Anordning angaaende Provindsial-Stændernes Indførelse, var saalydende:

"Vi Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, Gjøre vitterligt: at Vi, for desto fuldkommere at sætte Os og Vore Efterkommere paa Thronen i Stand til stedse at erholde den tilforladeligste Kundskab om Alt, hvad der kan fremme Vort kjære og trofaste Folks Lary, og for derved tillige at knytte de Vaand desto fastere, som forene Kongehuset med Folket, saa og bidrage til Almeen-

aandens Oplivelse, havde besluttet Os til i Vort Rige Danmark, ligesom i Vore Hertugdømmer Slesvig og Holsteen, at indføre raadgivende Provindsial-Stænder. For at forberede en til Vort landsfaderlige Niemed svarende Fuldbyrkelse af denne Vore Beslutning, have Vi foreløbigen ladet Sagen gjen-nemarbejde, og uagtet den ikke endnu er modnet i den Grad, som behøvedes, for at den allerede kunde i alle sine Dele ordnes ved fuldstændig Lov, saa have Vi dog fundet det passende, nu at kundgjøre de almindelige Bestemmelser, der skulle tjene til det faste Grundlag for den Indretning, som Vi ville give Provindsial-Stænderne i Vort Rige Danmark.

I foranførte Henseende ville Vi herved allernaadigst have anordnet, som følger:

§ 1. Der skal i Vort Rige Danmark være to Forsamlinger af raadgivende Provindsial-Stænder, een for Sjællands, Thyens og Lolland-Falsters Stifter samt for Island, og en anden for samtlige fire Stifter i Nørre-Jylland.

§ 2. I enhver af disse Forsamlinger indtræder et saadant Antal af deres Medborgere dertil udnævnte Mand, som vi nærmere ville fastsætte. Valgrettigheden udøves, under de nærmere Bestemmelser og i den Orden, som Vi ved en særskilt Anordning derfor ville foreskrive, af Grundeierne i Stæderne og paa Landet; hvorhos Vi dog, i Betragtning af den faste Besiddelse, som Vore Love hjemle Gaardfæstere, ogsaa ville give dem Afgang til Deeltagelse i Valgene. Paa lige Maade skal Grundbesiddelse være en nødvendig Betingelse for Valgbarheden; og skjøndt Vi i Almindelighed ikke ville udelukke de af Vore Embedsmænd, der tillige ere Grundeiere, fra at tage Sæde i Stændernes Forsamlinger,

naar de dertil vælges, saa kan dog ingen Embedsmand, der er forsynet med en af Ds understrevne Bestalling eller Ordre eller Konfirmasjon, modtage saadant Valg, uden dertil først at have erhvervet Vor allerhøieste Tilladelse.

§ 3. Vi ere derhos findede at udnævne Medlemmer af Universitetet og af Geistligheden til at tage Sæde i Provindsial-Stændernes Forsamlinger, og efter Omstændighederne enkelte Andre, som Vi, med Hensyn til deres Stilling og Egenstaber, maatte finde dertil særdeles egnede.

§ 4. Forinden Vi udgive nogen Lov, der har Forandring i Vore Undersaatters personlige eller Eiendoms-Retigheder eller i Skatterne og de offentlige Byrder til Gjenstand, ville Vi lade Udkastet til en saadan Lov forelægge for begge Stændernes Forsamlinger, eller, forsaavidt den kun angaaer een eller flere enkelte Provindsie, da for de Provindsial-Stænder, hvorunder samme høre, for at Stænderne kunne tage Lovforslaget under Overveielse og derover over afgive allerunderdanigst Betænkning.

§ 5. Naar Provindsial-Stænderne finde Anledning til at ønske nogen Forandring i Landets almindelige eller de samme vedkommende Provindsers særdeles Love eller Indretninger, eller de maatte finde dem beføiede til at føre nogen Besværing over Maaden, hvorpaa Lovene overholdes eller Indretningerne bestyres, kunne de derom gjøre Ds Forestilling og Forslag; hvorefter Vi ville tage saadant Andragende under Overveielse og derpaa afgive Vor Beslutning.

§ 6. Da Vi ansee det gavnligt, at der indrommes Provindsial-Stænderne Medvirkning med Hensyn til Kommunernes Anliggender, saa ville Vi

have taget det under Overveielse, hvorledes dette lader sig udføre, og derpaa tage nærmere Bestemmelse i saa Henseende.

§ 7. Provindstals-Stænderne træde sammien, naar Vi indkalde dem. Dette vil stee hvert andet Aar; men naar dertil maatte være Anledning, ville Vi desuden foranstalte overordenlige Samlinger af Stænderne. Hvorlænge Forsamlingen maa vedvare, ville Vi hver Gang bestemme med Hensyn til Omstændighederne, og derefter ville Vi lade Forsamlingens Oplosning forkynde for samme.

§ 8. Saavel angaaende Antallet af de Mænd, der skulle udnævnes til Medlemmer i hver af Provindstals-Forsamlingerne, som om Antallets Fordeling paa de forskjellige Distrikter, saa og om de nærmere Betingelser for Valgretigheden og Valgbarheden, samt Fremgangsmaaden ved Valgene og i Stændernes Forsamlinger, ville Vi meddele de fornødne nærmere Bestemmelser. Men forinden noget endeligt Udkaft til disse yderligere Lovbestemmelser forelægges Os, ville vi lade nogle ophyste Mænd fra forskjellige Dele af Riget sammekalde, for at tage de Gjenstande, som i saa Henseende blive dem forelagte, under Overveielse, og derover meddele deres paa Sag- og Lokalkundskab grundede Mening. Saafremt der i Tiden skulde findes Anledning til nogen Forandring i disse yderligere Bestemmelser, vil saadan Forandring dog ikke blive iværksat, forinden Vi, i Overeensstemmelse med § 4, derom have indhentet Stændernes Betænkninger."

Den meddeelte Anordning, hvori der bebudedes en ny Forsatning, foranledigede et Skrift af Holstein „om de danske raadgivende Provindstalsstænders Væsen og Værd." Af dette Skrift meddeles her enkelte

Hovedtræk. Han begynder med en Sammenligning mellem Statsforandringen 1660 og den i 1830, og fremhæver der som en hæderlig Eiendommelighed hos den danske Nation: at Alt hvad der ligner Barrikadernes Ret er landsforviist fra Danmark, men en stindig Overveielse af de dertil kaldede forstandig indleder Forandringerne. „En ganske anden Aand — skrev han — end den, som herskede i Aaret 1660, hersker i Aaret 1831. En Aand som ei taaler, at der offentlig fremtræder andre Grundsætninger, hverken ved Ord eller i Gjerning end de, som i det mindste tilsyneladende (thi Hjerternes Reenhed for Egoisme hos Mængden tør vi ei smigre os med) have det Almenes Vel til Formaal. Det kan umuligt være anderledes, end at Fædrelandskjærligheden maa vokse i samme Grad, som Folkets virksomme Deeltagelse i Statens Fremstriden tiltager, hvorhos han roser Frederik den 6te fordi han ved denne Leilighed „hverken vilde opnaae mere end der under de givne Omstændigheder kunde opnaaes, eller blev forstræffet fra at lægge Haanden paa Bærket fordi Formaalet syntes for stort.“ Hans almindelige Ansættelser om en friere Forsatning med besluttende Myndighed for Folkets Repræsentasjon, udtalte han i samme Skrift saaledes: „Skulde Noget troe, at den tgl. Gave var mindre stor, fordi Provindsialstænderne ere kun raadgivende, da vilde man betænke, at en Lov aldrig kan blive erkjendt for ret gavnlig, naar Tanken om dens Gavnlighed ei er bleven national, og at det derfor, saafremt National = Stændernes Ord stedsere ere troe Udtryk af Nationalønsket, saafremt den Form hvori de vil fremtræde er livsfuld, saa Nationen derved oppaames og oppækkes til Eftertanke over hvad der er Samfundets sælles Vel, neppe kan

tænkes, at et af Sagkyndige vel fremstillet National-
 ønske ikke skulde finde Bønhørelse, hvad enten det
 gaaer ud paa at fraraade en ny ei heldig foreslaaet
 Lov, eller den taler for en ny, af hele Folket attraaet
 Lov. Almeenvillien behøver aldrig anden
 Kraft end den har ved den af Samfundet
 udtalte Sandheds indvortes Kraft, der alene
 formaaer, under en kraftig Gnevoldskonges
 Styrelse, at føre et Folk med raste og sikke
 Skridt fremad til det Bedre. Desuden har
 man dog næsten i alle Statsforfatninger, naar den
 norske undtages, erkjendt det for nødvendigt, at den
 effektive Magt bør have et Veto, hvorved man i
 Grunden forvandler næsten al Deeltagelse i Lovgiv-
 ningen til en blot raadgivende, siden enhver Afgjø-
 relse derved kan forhindres."

Angaaende de enkelte Bestemmelser i Anord-
 ningen yttrede han sig ogsaa. Saaledes fandt han
 den unaturlige Adskillelse af Kongerigets Provind-
 stalstænder i Jyllands og Stifternes, reisfærdiggjort
 ved sig selv, „da det var lettere for en Beboer af de
 danske Der at blive bekjendt med de andre Ders Til-
 stand, end med Jyllands, og det ligeledes maatte
 være lettere for den, der har hjemme i Jylland, at
 gjøre sig bekjendt med hele denne Provinds, end med
 Tilstanden paa de danske Der.“ Ifølge denne Be-
 tragting maatte han være kommet til at hvert Stift
 eller hvert Amt burde have havt sin egen Forsamling.
 — Han fandt det ogsaa passende at de kom sam-
 men hverandet Aar, men han formodede at „ordent-
 ligviis hvert andet Aar nye Valg vilde blive at fore-
 tage, hvilket syntes ønskeligt for at vedligeholde en
 levende Forbindelse imellem Folket og dets Udvalgte,
 da det ogsaa om de engelske Parlaenter er bemærket,

at de have den Liighed med Bækkene at de blive
 stedse mere urene jo længere de ere løbne fra Kilden
 — derhos vilde han at Kongen burde kunne opløse
 de indkaldte Provindsstater, dersom han fandt
 „at Bækkene ei vare faldne paa duelige Sub-
 jekter.“ — Embedsmænd burde i Almindelighed
 ikke vælges fordi Kongen hører Embedsmændens Raad
 paa en anden Vej; han kan let have den Indflydelse
 paa Beboerne af hans Embedskreds, at han bliver
 valgt, og derved kunne dueligere Mænd blive ude-
 luffede, og misbrugte mange Embedsmænd deres
 Stilling til dette Diemed saa blev hele Hensigten
 med Provindsstaterne tilintetgjort, da det saaledes
 kun blev Embedsmændenes Raad Kongen kom til at
 høre; en Embedsmand har ogsaa en anden offentlig
 Forretning, som han ikke uden Skade for det Offent-
 lige kan forsamme eller overdrage til en anden; det
 er en Svaghed, som Menneskene ei let kan undgaae,
 at de, naar de indtræde i en Korporasjon ogsaa an-
 tage denne Korporations Mand. Saaledes er det en
 uimodsigelig Sandhed, at der ogsaa gives en fælles
 Mand for Embedsmændenes Klasse, og det var at
 formode at i det mindste en Deel vilde medbringe
 den Mand som er denne Klasse eiendommelig, og
 denne Mand vilde ei passe der hvor Manden skal
 fremtræde som Befuldmagtiget for Folket. Det
 kunde derfor — meente Holstein — ingenlunde
 ønskes at Tilladelsen til at vælge Embedsmand alt-
 for ofte blev afbenyttet. Man seer hvor rigtigt
 Holstein domte i dette Punkt. — Dernæst meente
 han at Stændernes Forhandling burde foregaae
 offentlig, nemlig for aabne Døre. Valgretten vilde
 han have udstrakt til „ret mange myndige, uafhæn-
 gige danske Grundeiere og Borgere, uden Forskiel

paa Stand eller Opholdssted," og at de mindre Kjøbstæder kunde lægges sammen med Landdistrikterne, „hvilken Forbindelse netop ansees gavnlig til at formindste den Adskillelse som kunde finde Sted mellem Landbeboerne og Kjøbstædbeboerne." Dobbelte, indirekte Valg vilde hvile paa den vanværende Forudsætning at Statsborgerne vare uverdige til at vælge Medlemmer til Provindstalsstænderne." — I samme Skrift udtalte Holstein sig ogsaa for en større Kommunalfrihed især for Kjøbstæderne. Dette Skrift blev i sin Tid i flere Punkter imødegaaet af David og Lehmann.

Den 23de Marts 1832 udkom følgende kongelige Reskript:

Frederik den Sjette af Guds Naade Konge til Danmark osv. Vor synderlige Gunst! Ved Vor allernaadigste Anordning af 28de Mai f. A. angaaende Provindstals-Stænders Indførelse i Bort Rige Danmark, have Vi forbeholdt Os saavel angaaende Antallet af de Mænd, der skulle udnævnes til Medlemmer af hver af Provindstals-Forsamlingerne, som om Antallets Fordeling paa de forskjellige Distrikter, saa og om de nærmere Betingelser for Valgrettigheden og Valgbarheden samt Fremgangsmaaden ved Valgene og i Stændernes Forsamlinger at meddele de fornødne nærmere Bestemmelser. Vi have derhos allernaadigst tilkjendegivet, at Vi, forinden noget endeligt Udkaft til disse yderligere Lovbestemmelser forelægges Os, ville lade nogle oplyste Mænd fra forskjellige Dele af Riget sammenkalde, for at tage de Gjenstande som i saa Henseende blive dem forelagte, under Overveielse og derover meddele deres paa Sag- og Lokal-Kundskab grundede Mening. I Overeensstemmelse hermed ville Vi herved allernaa-

digst have befalet Dig (N. N. N. N.), at I rette Eders Leilighed efter forstkommende 9de Juli at indfinde Eder i Vor Kongelige Residensstad Kjøbenhavn, for da under Præsidium af Geheime-Stats-Justitsminister Hr. Paul Christian v. Stemann, R. a. E., St. a. D. og D. M., Præsident i det danske Kanselli, at raadslaae over de ovenangivne Punkter og det desangaaende affattede Lovudkast, som da vil blive Eder forelagt, samt derover at afgive Eders allerunderdanigste Betænkning, hvorefter samme igjenem Vort danske Kanselli vil blive Os forelagt til endelig allernaadigst Afgjorelse. Vor General-Prokurator for Vort Rige Danmark Hr. Anders Sandøe Drsted, R. a. D. og D. M., Konferentsraad og Deputeret i det danske Kanselli, er tillagt Ordre at bivaane de af Eder holdte Samlinger.

Befalende Eder Gud!"

De efter ovenforstaaende Rescript Udnævnte ere følgende:

Geh. Konferentsraad J. N. v. Moltke, St. af D. og D. M., Overpræsident i Kjøbenhavn.

Geh. Konferentsraad, Hoffjægermester C. H. N. Greve af Hardenberg-Reventlow, St. af D. og D. M.

Geh. Konferentsraad A. B. F. v. Bornemann, St. af D. og D. M., Justitiarius i Høiesteret.

Kammerherre, Major Preben Greve af Ville Brahe til Grevsfabet Brahesminde, R. af D.

Kammerherre J. C. Greve af Juel Wind Friis til Grevsfabet Frisenborg, R. af D.

Kammerherre J. N. Greve af Holstein til Grevsfabet Holsteinborg, R. af D.

Kammerherre Chr. C. Greve af Lerche til Grevsfabet Lerchenborg, R. af D.

Kammerherre C. af D. Greve Reventlow til Greveskabet Christiansgade.

Kammerherre C. C. L. v. Moltke, R. af D. og D. M., Marschall hos Hs. R. S. Prinds Frederik Carl Christian.

Kammerherre M. R. v. Jessen, R. af D. og D. M., Stiftamtmand over Lolland-Falsters Stift, Amtmand over Maribo Amt.

Kammerherre H. W. Gederfeld de Simonsen, R. af D. og D. M., Stiftamtmand over Thens Stift, Amtmand over Odense Amt.

Kammerherre J. C. J. Greve Knuth, R. af D. og D. M., Stiftamtmand over Sjællands Stift, Amtmand over Kjøbenhavns Amt.

Kammerherre, Generalrigskommisær J. F. v. Deurs til Frydendahl, R. af D.

Kammerherre J. v. Benzon, R. af D.

Stiftamtmand over Aarhus Stift og Amtmand over Aarhus Amt, C. C. v. Rosenørn, R. af D.

Biskop over Sjællands Stift, Dr. og Professor theol. P. C. Müller, R. af D. og D. M., Ordens-Biskop.

Konferentsraad, Dr. og Prof. juris J. F. W. Schlegel, R. af D.

Konferentsraad C. Griksen, Formand for Grosserer-Sofiteteters Komitee i Kjøbenhavn, R. af D.

Statsraad og Borgermester i Kjøbenhavn, F. C. Schaffer, R. af D. og D. M.

Statsraad og Generalskjal J. V. Treschow. Justitiarius i Landsoverretten i Viborg Kjøbstad, N. L. Schjøning.

Amtmand over Bornholm, C. Jespersen, R. af D. og D. M.

Statsraad og Grosserer L. N. Hvidt, R. af D.
Biskop over Viborg Stift, N. C. Olgaard,
R. af D.

Statsraad; Borgemester og Auktionensdirektor i
Helsingør, J. A. Steensfeldt.

Amtsforsvalter for Hjørring Amt, Kammerjunker
L. C. Brinck Seidelin.

Justitsraad N. Sjøldstrup, Landvæsenskommisær
i Ringkjøbing Amt, R. af D.

Justitsraad C. Estrup, Borgemester, Byefoged,
Bye- og Raadstueskriver i Kolding.

Justitsraad C. U. C. Reimuth, Borgemester og
Auktionensdirektor i Odense.

Justitsraad M. Møller, Borgemester, Byefoged,
Bye- og Raadstueskriver i Nykjøbing paa Falster.

Geh. Archivarius, Professor Finn Magnusen,
R. af D.

Agent, Grosserer C. C. Busch, R. af D., i
Kjøbenhavn.

Agent, Grosserer J. Hammerich, Formand for
de eligerede Borgere i Kjøbenhavn.

Agent L. P. Voigt i Faaborg.

Proprietær C. F. Berg til Scholdemose i Byen,
R. af D.

Uf dette Reskript sees det, at Holstein var
Medlem af den Forsamling af „oplyste Mand,”
som sammenkaldtes for at tage under Overveielse de
nærmere Bestemmelser der maatte gives ved senere
Lov, om Antallet af Medlemmerne i de enkelte For-
samlinger, Valgdistrikternes Inddeling, Valgrets og
Valgbarhedsbetingelserne, osv. osv., hvilken Lov som
bekjendt udkom den 15de Mai 1834. Den Lang-
somhed hvormed der freedes frem ved Ordningen af
denne Indretning, fra den 28de Mai 1831 til den

Kunde træde i Virksomhed, er et talende Vidnesbyrd om den hele snegleagtige Maade hvorpaa Regjeringsmændene i hiin Tid førte de offentlige Forretninger, og viser tillige, at de ikke med nogen stor Varme eller Interesse grebe denne Sag an. Der gik saaledes næsten et Aar hen inden Kanselliherrerne kunde blive enige om hvilke Punkter de vilde høre de „oplyste Mænd“ om og hvilke „oplyste Mænd“ de vilde høre, nemlig fra 28de Mai 1831 til 23de Marts 1832, og der hengik fra den Dag disse „oplyste Mænd“ indkaldtes, til Loven om Stændernes nærmere Indretning udkom, hele 2 Aar. Ligeledes fremgaaer det klart af den meddeelte Liste paa de „oplyste Mænd“, hvad det var for Interesser man nærmest havde for Die ved denne Institusjons Stiftelse. Det er den høiere Adel og den høiere Embedsstand, af hvilke de næsten udelukkende vare tagne. Et Par Borgere havde man meent uden Skade at kunne medtage, en Proprietær, men slet Ingen af Bondestanden.

Hvad der forhandlede i de „oplyste Mænds“ Forsamling har hidtil været en lukket Bog for Publikum. Præsten Holm skriver saaledes i Holsteins Biografi: „Detaljen af Holsteins Virksomhed i Aaadet hører efter Omstændighederne til de ubekjendte Ting; selv htrede han sig aldrig derover. Efter Anfælte af de Tilstedeværendes Forstikringer skal han oftere have talt med Held, navnlig skulle nogle Slutningsord af ham, i en af de sidste Sessjoner, have fundet megen Gjenklang og Deeltagelse.“ Man kan imidlertid vel slutte sig til den Retning hvori hans Virksomhed der er gaaet, af de Hovedpunkter af hans Skrift som foran ere udhævede. Det er kun høist sparsomt at der under Stændernes Forhandlinger er

fremkommet Udtalelser om de „oplyste Mænds“ Forhandlinger; blandt de Sager der forhandlede 1838 i Roeskilde Stænder var den at gjøre Jøderne valgbar, og ved denne Leilighed yttrede Steensfeldt, at denne Sag havde været Gjenstand for en levende og udførlig Diskussion i hiin Forsamling, og en ei ubetydelig Pluralitet havde stemt for Emansipationen af Jøderne. Drewsen føiede hertil, at han havde al Grund til at troe, at Stemmerne i de oplyste Mænds Forsamling for Jødernes Valgbarhed havde været 24 mod 11, og at det var bekjendt at Geistlighedens daværende Hoved, afdøde Biskop Müller, var blandt dem, der stemte for Emansipationen. Orsted erindrede ogsaa at et større Antal af de „oplyste Mænd“ erklærede sig for Jødernes Valgret, end for deres Valgbarhed, men han indsaae ikke hvorledes endog Medlemmer der ikke hørte til de indkaldte Mænd, kunde være underrettede om det Stemmeantal som erklærede sig for Jødernes Valgbarhed, og han turde hverken bekræfte eller benægte det Anførte.

Efter sin Hjemkomst fra denne Forsamling begyndte Holstein — efter Holms Beretning — en historisk Undersøgelse angaaende den indre Udvikling af Stænderforholdene i Danmark siden Kielerfreden, men den blev ikke fuldført.

Da Valgene til Stænderforsamlingen første Gang skulde foregaae, aabnede han Holsteinborg for Valgbehandlingen i det 8de Landdistrikt, der fandt Sted i September Maaned 1834, og da Valget var tilende, indbød han den valgte Deputerede, Sognesoged Hans Nielsen i Østbøgebjerg, og Suppleanten til sit Bord, hvor han i Overværelse af Valgkomiteen og andre Tilstedeværende udbragte de Valgtes Skaal med livfulde og begejstrede Ord, der tilfulde

vidnede om hvor helligt den Deputeredes Kald var for ham.

Paa samme Tid udnævntes Holstein til kongevalgt Deputeret i den forestaaende Stænderforsamling. Overbevist om, at det vilde være af stor Vigtighed, at konferere med Andre om de Gjenstande man især maatte ønske fremdragne, og at Genhed i de væsentligste Punkter vilde bidrage til bedre at samle og ordne Kræfterne, bestræbte han sig for at bringe et eller flere forberedende Møder istand, saavel af de større som af de mindre Landeiendomsbesidderes Deputerede. Han udstødte i Forening med G. Neergaard og Kapt. Sandholdt en Indbydelse til samtlige Deputerede for Landeiendomsbesidderne i Distrikterne om, at samles til et overordentligt forberedende Møde. Det var først bestemt at afholde det i Kjøbenhavn, men en anden kongevalgt Deputeret havde Betænkkeligheder ved et saadant Møde, og det afholdtes da paa Holsteinborg. Det var temmelig talrigt, og flere baade fra Thyen, Laaland og Falster vare tilstede.

I denne Forsamling aabnede Holstein Forhandlingerne med et klart og livligt Foredrag, i hvilket han, næstefter at fremhæve Berømdingen af det vigtige Kald, de Forsamlede havde modtaget som Deputerede, gik over til nærmere at udvikle Hensigten af Mødet, nemlig den ved gjensidig Meddelelse og Uveksling af Ideer og Ansætter at arbejde derhen, ved den første Stænderforsamling at bringe Landeiendomsbesiddernes, paa specielle Erfaringer byggede Ansætter og Forslag i det rette Forhold til det Almindeliges Vel og hele Fædrelandets Læve. Det absolut Nødvendige og Nødvendige maatte skjelnes fra det i enkelte Retninger Gavnligt og Ønskeligt.

„Vel bør — heed det i Holsteins Tale — de spæstlelle Erfaringer af, hvorledes Godseiernes Vel bedst kan fremmes, vi medbringe til Provindstalskandernes Forsamling komme Landet til Nytte, men ikkun da gjøres gjældende naar Godseiernes Fordeel tillige er Landets, og staae i Samklang med de andre Stænders sande Interesser“. Han anbefalede de forsamlede Godseiere med Waadehold at benytte den tilstaaede Forslagsret, og ikke fremkomme med Forslag der forraade Stands- og Parti-Duffer.

Provindstalskanderne aabnedes i Roestilde den 1ste Oktober 1835. I denne Samling indbragte Holstein et Forslag om, „at de Kommunalanliggender, som hidtil have været betroede enten til Amtmændene allene eller til dem i Forening med Amtsfattigdireksjonen, fremtidig skulle bestyres af Amtmanden i Forening med et Amts-Kommunalraad.“ Herover nedsattes en Komitee af 4 Godseiere og en Provst, og denne Komitee fraraadede at gaae ind paa Forslaget, af følgende Grunde: Det gif ud paa at tillægge det foreslaaede Kommunalraad for mange Forretninger og 8 Medlemmer, som vare foreslaaede, vare for mange; Valgrettigheden var ogsaa foreslaaet altfor udstrakt; endvidere omhandlede det kun den overordnede Kommunalbestyrelse og ikke tillige Underbestyrelsen; og endelig fordi de havde fra Regjeringen modtaget Tilsagn om at erholde et Udkast til en Kommunalanordning for Landet. (Som bekjendt blev dette Tilsagn først opfyldt 5 Aar derefter.) Disse 5 Herrer vare: Provst Birk, Godsbesidderne Grevenfop Castensfjold, Neergaard, Rosenørn Lehn og Treschow. — Efter at denne Betænkning var afgivet tog Holstein sit Forslag tilbage.

Han indgav ogsaa et Forslag om Neger-slaver-

nes aldeles Frigivelse paa de danske Vestindiske Der. Dette Forslag tog han tilbage, da Kommissarius tilkjendegav at Regjeringen allerede havde indledet forberedende Skridt til en nyere Bestemmelse af Retsforholdet mellem Slaverne og Plantasjeeierne i Vestindien.

Der næst indgav han Forslag til at ansøge Kongen om, ved den kgl. Bankkommisær at henvende Nationalbankens Opmærksomhed paa flere Punkter, Bankens Regnskaber og Bestyrelse vedkommende. „Et med Bankbestyrelsen fortroligt Medlem“ (formodentlig Bankdirektør, Grosserer Christensen) meddelte flere Bemærkninger og Oplysninger i Anledning af Forslaget. Efter Bemærkninger af Kommissarius, og Modstand af „flere Medlemmer,“ blev det ved Afstemning med Rugler (der siges ikke paa hvis Forlangende) med 36 Stemmer mod 28 nægtet at nedsætte Komitee.

En stor Deel af de vigtigste Sagers Behandling deltog Holstein Fortrinsviis i som Medlem af Komiteerne. Det af Regjeringen forelagte Udkast til den berøgte Trykretvangs-Plakat efter hvilken senere saa mange Forfattere bleve dømt, selv for Tankefregter og Spørgsmaalstegn, gik ud paa, at en Forfatter, der paa en utilbørlig Maade havde yttret sig angaaende Rigets Forfatning eller dets Love eller Regjeringens Handlinger, men uden at den onde Hensigt var saa umiskjendelig, at han kunde dømmes efter Frdn. 27de September 1799 §§ 2, 3 eller 7, han kunde, for den Mangel af pligtstyldig Opmærksomhed“ der i alt Fald blev ham at tilregne, straffes med Pengebøder. Komiteen i denne Sag bestod af Algreen-Ussing, P. G. Bang, Haagen, Birch og Holstein. Den indstillede eenstemmig „at

Forsamlingen i Genhold til de i Betænkningen anførte Grunde, vilde i Præmisserne til dens Betænkning udtale den Formening, at Forsamlingen, uagtet den maa beklage og misbillige de Misbrug af Pressen, som det forelagte Lovudkast gaaer ud paa at modarbejde (hvilke disse vare vil blive oplyst i en følgende Skildring af en anden politisk Karakter), dog ei kan ansee det ønskeligt, at der for Tiden gives stærkede Straffebestemmelser for saadanne Misbrug." I Motiverne til Betænkningen udtaltes det, at Forsamlingen vel maatte misbillige en tvetydig Skrivemaade med Hensyn til Rigets Forfatning; den misbilligede at der i enkelte Dagblade skreves med et vist Overmod og en vis Bitterhed om Landets Love og Foranstaltninger, og traadte Grændserne af det Utilbørlige og Usømmelige saa nær, at de naar de tiltaltes vilde blive dømte, naar ei den forestrevne Straf af Bånd og Brød opfordrede Domstolene til stor Tilbageholdenhed med at dømme dem; men paa den anden Side maatte det erindees, at disse Forfattere sjældent eller aldrig havde et bestemt fjendtligt Sindelag mod Regjeringen. Det formeentes som oftest at være Forsængelighed eller Ubestindighed der ledede dem, eller en vis Lidensfabelighed i Temperamentet, men det kunde ogsaa være en af ædlere Motiver udsprungne Hestighed og Skarphed. Den Frihed hvormed Pressen i de senere Aar havde bevæget sig, havde ogsaa bragt gode Frugter for det almindelige Vel, havde vaakt Sands og Interesse i Folket for de offentlige Anliggender. Det var ei heller sjældent i de senere Tider at Undersaatternes Klager og Ønsker gjennem Pressen vare komne for Hans Majestæts Throne. Ogsaa gjennem den Deel af

Pressen, over hvis Form og Tone man med Grund
 forte Anse, var Regjeringens Opmærksomhed bleven
 henledt paa flere Misbrug, og Meget var ved den
 kommet under Omhandling som maaskee ellers længe
 vilde være bleven uomtalt, og det havde givet Anled-
 ning til Forbedringer i flere Grene af Statsstyrelsen.
 Ny Straffebestemmelser kunde nu befrygtes at ville
 afstrække Mænd fra at skrive, som ellers kunde og
 vilde virke gavnligt gennem Pressen; derimod
 vilde de mindre samvittighedsfulde og mindre agt-
 værdige Mænd rimeligviis vide i de fleste Tilfælde at
 undgaae de ny Straffelove, og der vilde let opstaae
 en Uredelighed i Pressens Brug som ikke hidtil
 kjendtes i den Grad, og hvorved det samme Over-
 mod og den samme Bitterhed vilde gjøre sig gjæl-
 dende, og endelig kunde der i det bedre Publikums
 misbilligende Dom søges det bedste Værn mod saa-
 danne Forseelser. — Denne Betænkning, der var
 skrevet af Algreen-Ussing, var saaledes tiltraadt af
 Holstein som Komiteemedlem og under Forhandlin-
 gerne udtalte han, at „da det var at ønske, at Tan-
 kens Frihed maatte være fri som Tanken selv, og
 denne Frihed indskrænkedes ved Lovens Ubestemthed,
 var det bedre ingen Lov at have saalænge man ikke
 vidste hvorledes den ved Domstolene vilde blive for-
 toltet . . . Han fandt det særdeles betænkeligt at
 Noget skulde straffes fordi han ikke havde forstaaet
 at skrive, og han meente, at Trykkefriheden var et
 saa stort Gode, at den Omstændighed, at En besat-
 tede sig med at skrive uden fuldkomment at forstaae
 det, ikke burde fremkalde en ny indskrænkende Lov.“
 — Komiteens Indstilling vedtoges med 55 Stemmer
 mod 9.

Kommissarius søgte med Udholdenhed for sit Barn, og som bekjendt udkom Plakaten den 1ste November 1837 uagtet den var fraraadet med meget stor Majoritet i begge Ständerforsamlinger.

En anden Stilling indtog Holstein-derimod i Sagen om Stændernes Offentlighed. H. P. Hansen foreslog at Forsamlingen „vil i eget og Medborgeres Navn indstille for Hs. Majestæt Kongen, at der for Fremtiden maa blive tilstaaet Provindsialstændernes Forhandlinger fuldstændig Offentlighed, som nødvendig Betingelse for Opnaaelsen af den landsfaderlige Hensigt med Stændernes Institution.“ — Den Komitee der nedsattes over dette Forslag var Birch, H. P. Hansen, Haagen, Rosenern Lehn og Holstein. Med Undtagelse af H. P. Hansen fraraadede Komiteen at gaae ind med et bestemt Andragende om Offentlighed, men tilraadede blot at indsende de indkomne Petitioner herom til Kongen, og derved tilige udtale Prinsippet i Almindelighed, og henstille, hvorvidt det efter Omstændighederne maatte være tilraadeligt nu at opfylde Ønsket i saa Henseende; derhos at henlede Kongens Opmærksomhed paa, at nogle af Forhandlingerne mindre end andre egnede sig til Offentlighed, navnlig Afstemningen; og endelig at Talernes Navne altid bleve at anføre i Tidenden. — Der yttredes blandt andet i Betænkningen, at Offentligheds-Prinsippet var aldeles overensstemmende med den i Institutionens Grundlov udtalte Aand, at enhver stor Forsamling i sig selv bærer Spiren til Offentlighed, saa at det der passer i samme ikke kan holdes hemmeligt, men at Tilhøreres Tilstedeværelse i høj Grad vilde bidrage til at berigtige hvad Rygtet nu forvanskede. Naar Forhandlingerne vare offentlige vilde det give Pressen

et høiere Sving og en ædlere Retning, derimod — hedder det — kunde Regjeringen ikke med Visshed vide at Forsamlingerne i Begyndelsen skulde besidde saamegen Takt og Bestindighed, eller at ethvert Medlem skulde kunne fremsætte sine Anskuelser i et roligt og værdigt Sprog. Dersom Forhandlingerne havde taget en lidenskabelig Retning eller dersom der i dem havde viist sig en umoden Stræben efter at reformere alt Bestaaende, da vilde Offentligheden paa en høist skabelig Maade have indvirket paa Mængden, da vilde Pressen have paataget sig at lede Forhandlingerne og at virke paa den Deel af Forsamlingen der ikke havde Kraft til at modstaae den offentlige Dom. Kongen havde derfor villet frede om det kostbare Træ han havde plantet, men da i Drivhuus den Plante vantrives der i sig selv bærer Spiren til en frodigere og kraftigere Natur, saa vilde Kongen og, naar Træet havde fastet Rod, selv nedbryde den Muur der omgav det. — Denne allerunderdanige Hofmandstone klinger besynderligt, naar man fra den nyere Tid seer tilbage paa den; den røber en saadan barnlig Hengivenhed til Faderens Vilddom og Godhed, at man slet ikke nu forstaaer hvorledes forstandige Mænd kunde forfalde til den. Som bekendt gav hverken Frederik den Sjette eller Kristian den Ottende Ständerne Offentlighed. Det var ogsaa først Frederik den Syvende der havde Hjerte dertil. — Holstein havde som anført, gjort hiin Betænkning til sin, men han yttrede sig ogsaa under Forhandlingerne i samme Retning. Liden til Offentlighed var endnu ikke kommen. Han vidste ikke om han selv, hvis Forhandlingerne vare offentlige, ikke vilde lade sig afholde fra at ytre sin Overbeviisning med den samme Frimodighed og Utilbagehol-

denhed. Det var vel en Svagthed, men Forsamlingen maatte først udvikle sig mere inden man petitionerede om Offentlighed. Naar Tiden var kommen burde de med tillidsfuld Pietet taknemmelighedsfuldt til Kongen. — H. P. Hansen indstillede derimod ogsaa som Komiteemedlem at Forsamlingen indgav et bestemt Andragende om Offentlighed. Han tog imidlertid senere sit Forslag tilbage, for at slutte sig til et af Hvidt stillet Forslag, der gik ud paa: „at det fra saamange Sider yttrede Ønske om Stænderforhandlingernes Offentlighed allernaadigst maatte for Fremtiden vorde opfyldt med Hensyn til de danske Provindsstænders Forsamlinger.“ Denne Indstilling blev ogsaa vedtaget af Forsamlingen med 36 Stemmer mod 30.

I de forskjellige Landbosager der vare for i samme Sæsson, tog Holstein virksom Deel. Drewsen indbragte Forslag angaaende Hovriets Afstæffelse. Over dette Forslag nedsattes en Komitee af 7 Medlemmer (H. Nielsen, Lutain, Drewsen, Treschow, Holstein, Juel og Haastrup), og 4 af dens Medlemmer (Holstein, Drewsen, Haastrup og H. Nielsen) indstillede: 1) at Kongen vilde lade bekendtgjøre, at ingen nuværende hovripligtig Bonde kan vente at blive befriet for Hovriet, uden at han erhverver sit Godsherstabs Samtykke til Hovriets Forandring til en fastsat Afgift, og at Hs. Majestæt i Forbindelse dermed udtrykker Ønsket om Hovriets fuldkomne Ophævelse. 2) at Kongen vilde lade Bønderne paa de kongelige Godser tilbyde Vilkaar, hvorpaa de kunde blive befriede for Hovriet ved en dertil udnævnt Kommissjon. 3) at de Godseiere som ønskede det kunde afbenytte samme Kommissjon ved Mæglingen med deres Bønder om Hovriets Ophævelse.

4) at Godseierne maatte faae Ret til en lettere Inddrivelse af deres Indtagter hos de Fæstere med hvem de afslutte Hoveriforeninger, og at de Rettigheder der tænkes paa ved en ny Lov at give Godseierne med Hensyn til alt Fæstegods, (og som senere virkelig blev givet dem ved Fdn. af 9de Marts 1838) alene maatte blive forbeholdt de Godseiere som havde haevet Hoveriet. 5) at de Godseiere som havde Laan af det ekstraordinære Laanefond i nogle Aar maatte blive frie for at betale Afdrag derpaa, naar de afsluttede hensigtsmæssige Hoveriforeninger. 6) at Bevillinger til at sælge enkelte Bøndergaarde maatte tilstaaes Godseierne, i Forhold til det Antal af Gaarde som ved Foreninger befriedes for den byrdefuldeste Deel af Hoveriet. 7) at de Godseiere som indgik Foreninger om at ophæve Hoveriet, eller den væsentligste Deel deraf, maatte erholde hver 15de eller hver 20de Gaard til deres Disposition, naar disse bleve fæsteledige. 8) at de ligeledes i samme Aar maatte erholde et forholdsmaassigt Antal Volskarle fri for Krigstjenesten. 9) at Vilkaarene for Foreningerne overlodes til Parternes Bestemmelse; og 10) at ingen Gaard som var fri for Hoveri, maatte nogensinde gjøres til en hoveripligtig Gaard. — Heraf fremgaaer, at Holstein var en af dem der gav først Anviisning paa, at Godseierne skulde have Præmier i visse Bøndergaarde for at give Afkald paa Naturalhoveriet. — Godseierne Lutzein og Treischow fandt ei disse Forslag, idermindste ei dem alle, i den Grad hensigtsmæssige, at de kunde anbefales Kongen til Udførelse. — Godseier Juul var i det Væsentlige enig med de to Sidstnævnte, men indstillede tillige at tilstaae den Godseier, der enten ganske eller i det Væsentlige affattede Hoveriet,

følgende Begunstigelser: 1) at han maa sælge enkelte Bøndergaardene uden at tabe komplette Sædegaardes Rettigheder, uagtet Bøndergodset derved ei længere udgjør de fulde 200 Tdr. Hartkorn; 2) at han maatte underlægge Hovedgaarden nogen Bønderjord, naar denne blev fæstet; 3) at han maatte sammenlægge flere Bøndergaardene for at danne større Avlsgaardene; 4) at Forpligtelsen til at bortfæste eller paa 50 Aar bortforpagte saadanne Gaarde, maatte bortfalde; 5) at den Tidsfrist af et Aar som det er Godseieren tilladt at lade en Gaard henstaae ubortfæstet, forlænges til 3 Aar. — Holstein var i denne Sag Fleertallets Ordfører, og man kan vel sige at der ikke kan være megen Grund til at bebrejde ham Uttringen om, at Bønderne ikke kunde vente at blive frie for Høveriet, naar det ikke skete ved frivillig Overenskomst, og at Godseierne skulde kjøbes til Frivilligheden ved at gives Bøndergaardene til fri Raadighed, thi man maa erindre at selv Drensen dengang gjorde det samme. Hvorvidt Holstein imidlertid meente at denne Inddragning af Bønderjord kunde drives, sees af hans Uttringer om, at Godseieren derved blev sat i Stand til at foretage betydelige Forbedringer ved enkelte Dele af Bøndergodset, og naar Forbedringen da var udført kunde han atter udlægge den inddragne Deel af Fæstegodset, for da at inddrage en anden Deel, og saaledes fortfare. Godseierne vilde saaledes i det Høieste faae 4 Gaarde til fri Raadighed, naar 56 Bønder bleve frie for Høveriet. Han foreslog endvidere at Godseierne, naar de affæstede Høveriet, skulde have Tilladelse til at bortforpagte en Deel af Bøndergaardene paa 10 a 12 Aar. Paa Algreen-Ussings Bemærkning om, at han ikke vilde have noget Særdeles imod Komiteefleertallets Bemærkning

om, „at de nuværende hoveripligtige Bønder ikke kunde vente sig frittagne for Hoveriet, naar de ikke kunde komme overeens med Godseieren derom“, hvis Komiteen vilde lægge fortrinlig Vægt paa Ordet „nuværende,“ svarede Holstein, at Komiteen havde tænkt, „at Regjeringen engang i Tidens Løb kunde ville anfæ sig foranlediget til at forbyde Bønderne at indgaae saadanne Forpligtelser som maatte ansees for statsøkonomisk skadelige.“ En snurrig Udvei til at faae en ubehagelig Sandhed sagt paa en behagelig Maade.

Forsamlingen viste imidlertid Indsigt og Interesse nok for den talrige Bøndestand til at forkaste alle Forslag om, at give Godseierne fri Raadighed over nogensomhelst Deel af Bøndergaardene, for at faae dem til at gjøre hvad der var til deres egen store Fordeel. Forslaget om at inddrage visse Gaarde i Forbindelse med Holsteins Forslag om at bortforpagte paa 10 a 12 Aar, forkastedes med 53 St. mod 13. Holsteins Forslag om Forpagtninger, da det særskilt fattedes under Afstemning, forkastedes med 63 St. mod 3. Komiteens Forslag om Inddragning af hver 15de eller 20de Gaard forkastedes med 35 St. mod 31.

I Sagen om Regjeringens Forslag angaaende Retsforholdet mellem Jorddrotter og Tæstere, der var sat i Bevægelse af Godseier Lutein, og aabenbart gik ud paa at forberede Godseierstandens efterstræbte Maal at faae det hele Tæstegods overført til fri og uindstrænket Eiendom, — viste det sig, at Holstein ikke deelte disse snedige Bestræbelser. Han udtalte derom, at han havde glædet sig til en Lov, som nøiagtig kunde bestemme Forholdet mellem Godseier og Tæster, da Tæstehed i Retsforholdet nødvendig maatte

bidrage til større gjensidig Tilfredshed, idet Fæsteren derved fik en mere ønskelig Selvstandighed, og Godeeieren ligeledes maatte finde sig i en behageligere Stilling. Han havde haabet at faae en Lov som kunde slutte sig til den Lovgivning som var Landets Hæder, og som stedse havde virket derhen, at Selveiendom og Arvefæste skulde blive almindelig blandt de danske Bønder, men det forelagte Lovudkast vilde ingenlunde gjøre Retssforholdet fastere; det stod endog i aabenbar Strid i flere Punkter med hiin Landbolovgivning som saa omhyggeligt havde værnet om Bondestanden. Han foreslog derfor, at Kongen i Stedet for dette Lovforslag vilde ved Stændernes næste Møde lade forelægge et andet Forslag om samme Gjenstand, hvori de Bestemmelser der fandtes i det nærværende, om en hurtigere Afgjørelse af Retssstridighederne, vare optagne, og derhos 1) en lovbestemt Størrelse af de Fordringer paa Fæsteren, der skulde kunne begrunde Fæsterettens Fortabelse; 2) passende Multbestemmelser efter Forseelsens Størrelse for Misligholdelse af Fæstekontrakten; og 3) passende Multbestemmelser for de Jorddrotter, som i Fæstebrevene iætte Fæstefortabelse som Straf for Overtrædelse af en eller flere andre Betingelser, eller som deri fastsatte Vilkaar hvis Opfyldelse Retten erkjender for umulig. Den i Sagen nedsatte Komitee deelte sig i et Fleertal (Drewsen, M. C. Mathiesen, Haastrup og Algreen-Næssing) der efter en høist grundig og omhyggelig Udvikling af alle de paagjældende Forholds sande Bestaafenhed, foreslog at Kongen ikke for Tiden lod en Lov af dette Indhold udkomme, men at Fæsteforholdet indtil Videre maatte forblive bestaaende med de Rettigheder og Pligter, som den nærværende Lovgivning hjemlede.

Dette Fleertal fravalde senere den nævnte Indstilling og sluttede sig til Holsteins første Forslag, men ikke til de af ham under 1, 2 og 3 tilføiede Forslag. Holsteins Forslag forkastedes imidlertid med 37 St. mod 31. — Komiteens Mindretal, Godseierne Lutein, Nevenslow og Treschow, var naturligtvis meget vel tilfreds med Lovudkastet, og de fik som anført deres Mening til at gaae igjennem, til stort Uheld for Bondestanden, med 37 St. mod 31. — Holstein stillede forskjellige Forslag til de enkelte Paragraffer, der imidlertid alle forkastedes eller bortfaldt ved andre Afstemninger.

I Sagen angaaende Drewsens Forslag om Forandring i Lovgivningen om Frireiserne, blev Holstein ogsaa Medlem af den nedsatte Komitee, tilligemed Lutein, Wegener, Haastrup og J. Mathiesen. De 4 af disse fandt Frireiserne in natura saa skadelige og byrdefulde, at de i det Hele burde udredes paa en anden Maade. Det 5te Medlem, Lutein, foreslog at gjøre det til en Hovedindstilling, at der maatte blive affattet et Udcast til en ny detaljeret Lov om Frireiserne, som næste Gang kunde blive forelagt Stænderne til Betænkning. Denne Hovedindstilling billigedes med 61 St. mod 1. — Under Behandlingen fremkom første Gang den senere saa ofte i Stænderne tilbagevendende Strid om det frie og ufrie Hartkorns Forskjellighed i Byrder. Frireiserne deeldes i Sognereiser, Amtsureiser og fgl. Tjenestereiser. Da man var enig om at lade Sognereiserne vedblive in natura, saa var der ingen Strid om Udredelsen af disse. Med Hensyn til Amtsureiserne meente Holstein, Lutein og Wegener først, at det frie Hartkorn ikke kunde paalægges at deeltage i Udredelsen af Erstatningen, men senere gif

de ind derpaa, og det vedtoges med 60 St. mod 2. De samme 3 vare derimod bestemt i mod at det frie Hartkorn skulde deeltage i Udgifterne ved de kongl. Tjenestereiser, og det var især Holstein som forsvarede denne Mening, og det frie Hartkorn vidste at faae sin Mening sat igjennem med 44 St. mod 18.

Holstein var ogsaa Medlem af Komiteen over et Forslag af Birch om Fremsthyndelse af den ny Matrikuls Indførelse. Den bestod desuden af Wilhelm, Långkilde, S. Christensen, Riber, Zuel og Molise. Med Undtagelse af Zuel, vare samtlige Medlemmer enige om at tilraade, at den ny Matrikul snarligst maatte blive bekjendtgjort, at den 2 Mar efter Bekjendtgjørelsen maatte blive den eneste Maalestof for alle ny Udseller af Jorder; at alle afsluttede private Afforder maatte forblive usforandrede som de havde været fastsatte efter den gamle Matrikul; at fem Sjettedele af Landskatten skulde vedblive at erlægges som en usforanderlig fast Skat af ethvert Jordbrug, og een Sjettedeel udredes efter den ny Matrikul; at Bidrag til Amtsrepartitionsfonden og samtlige Ligninger foretages efter den ny Matrikul; og at en Forandring ved Hartkornets Nedsættelse for Hovedgaardene ikke maatte medføre Tab af de Rettigheder hvoraf de vare i Besiddelse. — Zuel vilde have foretaget en Revisjon af Taksationen inden et slikt Udkaft forelagdes. — Holstein var ogsaa Ordsfører i denne Sag, og modarbejdede som saadan blandt andet det rigtige Forslag af Långkilde, at det henstilledes til Kongens Overveielse hvorvidt det maatte ansees rigtigt og retfærdigt at de fem Sjettedele af Landskatten som efter Komiteens Indstilling skulde hvile paa Landeiendommene som en fast og usforanderlig Skat, efterhaanden formindskedes og gif over

til Udbredelse efter det ny Hartkorn, saa at efter et vist Tidrum alle Skatter uden Undtagelse skulde svares efter det ny Hartkorn. Dette Forslag blev dog vedtaget med 35 mod 28 St.

Fremdeles var Holstein Medlem af Komiteerne over 1) Neergaards Forslag om en Forandring i Oppebørselen af Fourasse til Landmilitær-Etaten; 2) Lovudkastet om Afsoning af Bøder og andre Pengesforpligtelser; 3) Plakat angaaende Udvidelse af Udpantningsretten; 4) Udsings og Steensfeldts Andragender om Realunderviisningens Fremme; 5) Bjerres, Steensfeldts og Ryes Andragender om Forandring i Henseende til Brændeviinsbrønderierne; 6) Birchs Andragende om Forbedring i Landskyskolelærernes Kaar.

Man kan saaledes vel i det Hele sige at Holstein, i Sammenligning med sine Standsfæller fra hiin Tid, var en temmelig liberal Mand, men at han paa den anden Side var en afgjort Tilhænger af Absolutismen, svag og høielig overfor Kongen og ængstelig for det politiske Livs frie Utringer.

Johannes Dam Hage.

Den 2den April 1800 fødtres Johannes Dam Hage, Søn af Kjøbmand Christopher Fridenreich Hage i Stege. Efter et Skrift om hans Liv og Karakter, som nylig er udgivet af hans Broder, Høther Hage, og efter hvilken denne Skildring væsentligst er givet, havde han alt som Barn! lagt en fyrig og kraftig Jølelse for Dagen. Dog leed han tidlig af en melankolst Stemning, men sølte ved Siden deraf en stor Lyft til Arbeide. Han satte derfor da han var 10 Aar gammel i Nykjøbings lærde Skole. Her vaagnede den dybe Melankoli oftere hos ham, især i de mørke Efteraarstidage. Han blandede sig ikke i sine Meddisciples Lege, eller overgav sig til den i hans Alder sædvanlige friske Munterhed, medens han viste en utrættelig Flid og Alvor i Skolen. Da Rektoren blev forflyttet fra Nykjøbing til Roeskilde, blev J. Hage ogsaa sendt til Roeskilde i November 1815. 17 Aar gammel kom han til Kjøbenhavn, hvor han ved Anstrængelser og Stillesiddens fremfaldte en Sygelighed, der virkede bestemmende paa hans Fremtids Planer.

Under et længere Opbold hos sine Forældre i Stege 1819 og 1820 fandt han Leilighed til at

sætte sig ind i Handelen og deeltage endeel i Handelsvirksomheden. — 1821 blev han Huuslærer hos Fru Bartholin=Cichel paa Svanholm, hvor han satte sig ind i Agerdyrkningsforholdene, og saae hvor for-
 dærveligt de forviklede Pengeforhold havde virket. Han saae her store hyperlige Eiendomme blive værdisløse, tildeels paa Grund af slet økonomisk Politik. I September 1823 forlovede han sig med en Slægtning af Svanholms Eierinde, en Frøken Bartholin, og drog til Kjøbenhavn ved Nytaarstid 1824 hvor han i April tog den theologiske Embedseksamen med Udmærkelse. Han indtog derefter atter sin Plads paa Svanholm, indtil han i Begyndelsen af 1825 atter drog til Kjøbenhavn. Han ansattes kort derefter ved Frederikshald Skole i Norge, men i Sommeren 1826 brændte Skolebygningen i Frederikshald, og da Tiden til hans Afreise til Norge derved udsattes, opgav han senere at forlade Danmark. I Foraaret 1827 ansattes han som Lærer ved Roeskilde Kathedralskole. 1830 blev han Overlærer ved samme Skole, 1831 giftede han sig med Frøken Bartholin, gjorde derpaa en kort Udenlandsreise, hvorfra han kom tilbage i November samme Aar.

Hans Hustru døde fra ham i Juli 1834, hvilket havde en dyb og indgribende Virkning paa ham, dog ikke sløvende eller slappende for hans Virksomhed, tværtimod gjorde Trangen til en mere omfattende Virksomhed sig stærkere gjældende. Men han var fædse i en nedslaaet og tungsindig Stemning. I Foraaret 1835 tog han til Kjøbenhavn og overtog Svogeren Puggaards Handelsforretninger. Sidst i 1836 søgte og fik han sin Afsteed fra Roeskilde Kathedralskole med en Pension af 533 $\frac{1}{2}$ Rbdlr., som han stænkede til Skolens Kasse.

Midt i den politiske Virksomhed som han nu havde hengivet sig til, vakte han en Dag i September 1837 paa en Kjøretour, stødte ved denne Leilighed sit Been, der tvang ham til at holde sig inde uden at være sengeliggende. Endnu den 15de September arbejdede han, men den 16de September var han ikke længere i de Levendes Tal.

*

*

*

Der sporedes allerede hos Hage i Skoleaarene en mærkelig Tilbøielighed til at kritisere Regjeringen. Paa Svaneholm saae han hvorledes de forviklede Pengeforhold havde virket forbærveligt ogsaa paa Landboerne. Han saae her store hyperlige Eiendomme blive værdiløse, tildeels paa Grund af slet økonomisk Politikk. I et Brev af 1822 skrev han: „Naar man betænker hvad Danmark kunde have været under en klog Regjering, og man seer den almindelige Fatigdom og deraf følgende Sløvhed i at foretage Forbedringer, bringes man let til at klage bittert.“

Skjøndt han altid havde fuldt op at gjøre sølte han dog altid en vis Tomhed, som om hans Livs Opgave ikke var løst. Han sølte midt under sit anstrængende Arbejde ligesom en Kaldelse til en mere omfattende Virksomhed, skjøndt det neppe før Aaret 1830 stod klart for ham hvori den skulde bestaae.

Da Juli-Revolutionen i Frankrig udbrød, fandt den ogsaa i Danmark brændbart Stof, og satte Kræfterne i Bevægelse. Regjeringen sølte det, og Kongen gav Løfte om Ständerinstitutionen. Allerede før dette Løfte blev givet, nemlig i Desember 1830, skrev Hage i et Brev: „Hvad der meest har holdt

Livet i mig i aandelig Henseende, ere de siden Jult indtrufne politiske Begivenheder. En saa reel Glæde har jeg sjelden følt . . . Skulde man virkelig troe paa Menneſtehedens Fremſkridt til det Bedre, saa skulde det være ſaadanne Begivenheder ſom de i Frankrig, Saksen, Polen osv., der skulde bidrage dertil. Imidlertid er jeg Tvivler; jeg troer vi rode og vrøvle hernede, overladt til os ſelv, ſaa godt vi kunne; en evig Frem- og Tilbageſtriden ſeer jeg hele Hiſtorien igjennem, og hvad Erkjendelsen af de ſimpelſte Menneſterettigheder angaaer, da ere vi jo endnu ikke engang ſaavidt ſom enkelte græſke Stater vare.

Han klagede oftere i private Breve over; at Ingen ret vilde tage Bladet fra Munden, og at Alle omgik Hovedſagen med ſmukke Talemaader, og havde ſtadig Tanken henvendt paa hvorledes der kunde virkeſ med ſtorre Kraft for gavnlige Reformers Indførelſe. De Mænd, med hvem han meeſt ſympathifereede vare Schouw og Clausen, men han henvendte ſig dog ikke førſt til diſſe Mænd, for at udføre ſit Dniſte, om en mere omfattende politisk Virkſomhed. Deres tvende Organer, „Danſk Ugeſtriſt“ og „Maanedſtriſt for Literatur“ tilfredſtillede ham ikke ſom politiske Organer. Hage onſtede i det mindſte et ugentlig udkommende Blad. Han henvendte ſig derimod til Profeſſor David med Forſlag om at udgive et Ugeſtriſt, ſom fornemmelig ſkulde behandle ſtatiftiſke, ſtatsøkonomiſke og hiſtoriſt-politiſke Spørgſmaal, og i Oktober 1833 vare diſſe Mænd enige om at udgive et Blad der fortriinſviis ſkulde omhandle Spørgſmaal vedrørende Agerdyrkning, Skibsſart, Vinantſvæſen, osv. — Hage henvendte ſig ogſaa til Algreen-Uſſing herom, og denne billigede ogſaa Planen og opmuntrede ham til at udføre den,

men raabede til at udsætte Udgivelsen til Stænderne traadte i Virksomhed, og af Hensyn til dette Raad udsatte de det endelige Skridt.

Da Sorgen over hans Hustrues Død havde faaet en roligere Karakter sølte Hage, at faa vare saa stærkt opfordrede som han — saavel ved de Anstuelser han nærede, som ved den Skjæbne der var bleven ham tildeel — til at træde i Stranken for en sundere Udvikling af Folkelivet, og den dermed følgende Omstøbning af Statsformerne. Men nogle Ytringer af Hage i Foraaret 1834 og hans Sorg om Sommeren havde bragt David til at troe, at han ikke ønskede fra først af at være Medudgiver af Bladet, og David fremtraadte derfor ene med Indbydelsen til Subskription. Bladet kaldtes „Fædrelandet“ og det første Nummer udkom den 14de September 1834. Bladet vakte straks betydelig Opmærksomhed. Den hele Stilling til den Tid stildres i det Skrift hvoraf denne Beretning er udbraget saaledes: Det var første Gang at et Blad fortrinnsviis havde beskæftiget sig med Politik; det var første Gang at man hørte en med Opmærksomhed og Sagkundskab fremsat Tvivl om den bestaaende Statsforfatnings Fortrinlighed, eller Regjeringens Evne til heldig at løse den Opgave, der var den stillet. Ligesom den der lever i Ensomhed kan længes efter at høre en menneskelig Røst, saaledes syntes Folket at glæde sig ved midt i den dybe Tausshed eller selvtilfredse Roes, at høre et selvstændigt Ord Naar i en sliq Tid kun en enkelt Røst høres, eller naar Friheden kun taales i enkelt Retning, da trænger Ordet ofte langt dybere og almindeligere ind, end hvor Mange tale i Munden paa hinanden og Lidenskaberne ere vakte i forskjellig Retning. Under en begyndende Frihedsudvikling er derfor Journalistens

Stilling i Regelen ikke uheldig: han bliver hurtig hørt og agtet, naar han arbejder med Dygtighed og Redelighed medens han under andre Forhold maaskee vilde behøve lang Tid, forinden han naaede saavidt. En Regjering der indbyder til Prøvelse kan heller ikke godt fordømme Frihedens maadeholdne Brug, straks efter Indbydelsen. „Fædrelandet“ samlede saaledes om sig Mange af dem, der gjorde Krav paa at anses som oplyste Mænd, om de end ikke havde gjort sig klart til hvilke Konsekvenser de udtalte Ansuelser maatte føre. En vis Friiindedhed i Ord forebredes dengang temmelig almindeligt, og selv blandt høitstaaende Embedsmænd var der Mange, som udtalte deres Billigelse af det friere og fristere Ord. Regjeringen blev imidlertid ikke længe velvillig stemt, ja ikke engang uirksom. Det er en ikke ualmindelig Forestilling hos Regjeringer, der opfordre til den friere Prøvelse, at denne kun skal bestaae i at give Regjeringen saadanne Raad, som den maatte bifalde, og at det ikke ligger i Friheden, at de der tale maa udtale deres inderste Tanke, enten den stemmer med den i Styrelsen hidtil fremherskende eller ikke. Denne urigtige Forestilling gjorde vor Regjering sig skyldig i. Den bifaldt eller taalte hvad der blev skrevet, saa længe den troede selv at kunne drage Nytte deraf for Gjennemførelsen af sine egne Planer, men da selve disse Planer eller den Grundvold hvorpaa Statsmaskinen var bygget, bleve efterseete og prøvede, da opstod der ogsaa Frygt og Uvillie.

Allerede ved de første Nummere af „Fædrelandet“ rystede det egl. danske Kancelli betænksonit paa Hovedet. En Artikel i Nr. 11, der var skrevet af Hage, med Titlen: „Hvad kan det hjælpe?“ blev den afgjørende og fremkaldte Sags Anlæg.

Da denne Afhandling baade betegner klart den politiske Stemning der dengang var den herskende her i Danmark, og den tillige foranledigede den første politiske Brosch i den nyere Tid, saa meddele vi dens væsentligste Dele som følger:

„Skulde vi nævne nogen Ytring, som man sædvanlig hører, hvor Talen er om at bidrage til Misbrugs Afstæffelse og bestaaende Indretningers Forbedring, for Fædrelandet, saa vide vi ingen, der er mere karakteristisk for det store Fleertal af Folket end den vi have sat til Overskrift for disse Bemærkninger. Denne Ytring høres i alle Stænder; den høres ikke blot hvor den Enkelte betragter sig selv eller en Medborger i Forhold til Staten, men ogsaa hvor Talen er om hele Statens Anliggender. Hører man Bonden beklage sig over de Byrder, som efter hans Formening ere ham urigtigt paalagte, og opmuntrer man ham til at see at faae det forandret ved at lade Sagen forestille for Vedkommende, saa kan man være temmelig vis paa at faae til Svar: „hvad kan det hjælpe, jeg taler; min Tale bliver ikke hørt, og vedkommende Embedsmand bliver mig vred.“ Klager Borgeren over virkelige eller indbildte Under, over Laugsvæsen, Hindringer for Handel og Skibsfart, stundom vel og over sine Foresattes Myndighed, og forestiller man ham da, at han jo kan gjøre Sit til at faae det ændret, da kan man atter være temmelig vis paa at høre: „hvad kan det hjælpe! Jeg alene foruaaer intet, min Stemme høres ikke; med Embedsmændene maa man ikke lægge sig ud; de kunne skade os i vor borgerlige Næring; det er desuden ubehageligt at staae paa en spændt Fod med dem, osv.“

Ikke anderledes er det med en stor Deel af

Embedsklassen. Ofte hører man Mænd med sundt Omdømme, der ei ved det daglige Forretningssliv ere blevene Slaver af de tilvante Former, med Sagkundskab at udvikle, hvorledes det de nærmest have at gjøre med kunde modtage Forbedringer, hvilke Misbrug der gaae i Svang, hvorledes de let kunde afhjælpes; men da er atter det almægtige: „hvad kan det hjælpe!“ det man hyppigst faaer til Svar, naar man stræber at formaae En til at udbrede den Sandhed, han har erkjendt. De Fleste svare: „det nytter ikke jeg taler; indstiller jeg det til Kollegiet, vil det ansees for Ubestedenhed; taler jeg til Publikum, vil Kollegiet ikke vide mig Tak derfor, men vil huse mig det naar jeg søger Befordring, Grastale, osv.“

Saaledes gaaer det ogsaa, naar der handles om hele Statens Anliggender Ingeninde har man imidlertid hyppigere hørt hine Ord, end naar Taleren har været om Provindsialstanderne . . . Den større Masse af Folket har enten slet intet tydeligt Begreb om denne Institution, eller et alt for ringe Begreb om dens Bigtighed. Ogsaa her hører man hyppig den Mening, at de Intet ville hjælpe, at der vil blive megen Tale, liden Virkning. Kun meget faa ere overbeviste om, at det beroer paa selve Stænderne, hvad de skulle virke.

Den Modløshed som hine Ord i saa høi Grad antyde, ansee vi for een af de værste Hindringer for Fremgangen til det Bedre heri Landet. Ligesom Individet der taber Modet, taber Alt, saaledes gaaer det ogsaa med det Folk, der mangler Mod til at kæmpe mod de Onder, hvoraf det trykkes. „Naar vi mangle os selv, saa mangle vi Alt,“ er et sandt Ord, der nødvendigviis gjælder ligesaa vel om hele Folkeslaget som om det enkelte Menneske, og vi kunne

vel da siges at svigte os selv, naar vi ved Mangler og Savn modløse lægge Hænderne i Skjødets, istedetfor paa lovlig Viis at anstrænge os for at afhjælpe dem. Denne borgerlige Modløshed — om vi tør sige saa — kan neppe forklares af den Uvidenhed, hvori vi have været om Statens Anliggender, eller af Mangel paa Deeltagelse i dens Bestyrelse, thi netop det, at vi have været uvidende om disse Gjenstande, og ingen Deel havt i vore egne Anliggendes Bestyrelse, er et Beviis paa Modløshed, kan altsaa ikke, naar man vil tale om den første Grund, anføres som Aarsag dertil. Snarere synes den egentlige Grund at maatte søges i vor hele historiske Udvikling, der nu først har ført os til det Punkt som andre Nationer langt tidligere have naaet, tildeels maafee ogsaa i en vis for os Danske eiendommelig Skyhed og Blødhed i Karakteren

Hvad der synes os nærmest at frembyde sig, er den Mangel paa Foreningsaand, der hersker hos os. Vi Danske ere ikke vant til at betragte os som Borgere, forenede ved Statens Baand til at virke til et fælles Maal. Vi have sjældent Begreb om hvad der ved gjensidig Tillid og fælles Samvirken kan udrettes. Enhver staaer ene og næsten i Opposition til sine Medborgere; de Fleste ere tilbøjelige til kun at see paa deres egen Interesse, og vide ikke, at denne stikkest og varigst fremmes, naar de underordne den det Hele. Ved denne Adskillelse svækkes Kraften, og den opvarmende, styrkende Tøvelse af ligesom at høves og bæres ved nøie Forbindelse med Andre, kan ikke opstaae. Laugsaaend have vi nok af, men den er en Skygge fra Middelalderen; dens Efterfølgerinde, en fri Foreningsaand, har hos os endnu ikke ret faaet Indgang. Enkelte

have erkjendt den uhyre Forskjel der er mellem blæse, men deres Stræben for at skaffe deres Anskuelse Indgang bliver ofte miskjendt, Vi ere ikke sjeldent tilbøielige til at troe, at den som stræber at forene sine Medborgere til et fælles Foretagende, stræber derved blot paa en eller anden Maade at fremme sin egen Fordeel, eller ogsaa af Forsængelighed gjør sig saa megen Umage. Man kan ei ret begribe at Noget vil anstrænge sig for at fremme et almeennyttigt Døem, naar han ei selv høfter umiddelbar Nytte deraf. De Færreste sætte en Fornøielse i med forenede Kræfter at bringe Noget istand. Anmodes vi om, at bidrage til Sligt, da give vi vore Penge eller vor Tid, ofte mere for Skam Skyld end fordi vi føle Glæde ved at bidrage til en vigtig Sags Fremme... Alle vigtige Sagers Udførelse ere vi vant til at vente istandbragte af Regjeringen . . ."

Efter at have henviist til Englænderne som Eksempel paa hvad der kan udrettes ved forenede Kræfter hedder videre:

"Endnu en Grund til denne politiske Modløshed synes at maatte søges i det urigtige Lys, hvori Folkets Forhold til Regjeringen viser sig hos Mange, der ei ere vant til at tænke over denne Materie. Man glemmer saa let at det dog egentlig er Folkets Karakter, som bestemmer Regjeringens baade Form og Mand, naar man ellers skal nævne Noget som den første Grund i et Forhold, hvor der finder Vekselvirkning Sted. Thi at en vis Form just har udviklet sig, maa dog fra først af have sin Grund i selve Folkets Anskuelse. Vistnok kunne ydre Omstændigheder virke endeel, men at Omstændighederne just frembringe den Virkning, maa dog beroe paa Grunde der ligge i Folkets Karakter og

hele Tilstand Det er vigtigt at holde fast paa denne Anskuelse. Derved indsee vi straks at det kommer an paa os selv, hvilken Form Regjeringen efterhaanden vil antage. Føler et heelt Folk en afgjort Trang til en vis Forandring i Bestyrelsen, da vil denne heller ikke udeblive. Før har man troet, at man ved staaende Hære kunde skabe en Magt, der ved Leilighed ligesaa godt kunde bruges mod Folket som mod Landets Fjender Men Julirevolutionen har viist, at denne Tid, i det Mindste i deniviliserede Deel af Europa er, forsvunden. Soldaten lader sig ikke saa let bruge mod sine Medborgere . . .

Saaledes bestemmer Folkets Karakter ogsaa den Aand der skal bestyrelse Regjeringen Er nu Folket dorst og støvt, er det ligegyldigt for sine Rettigheder, finder det sig uden Modsigelse i at blive behandlet enten som Slaver, der ingen Rettigheder have, eller som umyndige Børn, der endnu ei kunne varetage deres egne Anliggender — da vil Bestyrelsen ogsaa vise den samme Aand; den vil ringeagte Folket, og det med Rette; den vil behandle det enten tyrannisk, som den der har at gjøre med villieløse Slaver, eller i alt Fald udøve et mildt Formynderregimente som den der har at gjøre med svage hjælpeløse Børn, hvis Anliggender Faderen aldeles maa bestyre. Men viser det ved alle Leiligheder at det kjenner sine Rettigheder, at det ikke lader Vilkaarlighed, Opsættelse og Skjodesløshed uændset, viser det sig som fri Mand der kan og vil hævde sine lovlige Rettigheder, da vil der ogsaa blive taget tilbørlig Notits af Folket; da vil man blive vaer, at man ikke længer kan hyde det alt hvad man behager . . .

Vi maa altsaa holde fast ved den Overbeviisning, at det berøer paa et Folk selv at overvinde

de Vansteligheder der standse dets Fremgang til det Bedre og at dertil især udfordres at det fatter Mod og Tillid til sig selv

Vende vi nu Blikket til vort Fædreland og opkaste vi det Spørgsmaal om vor nuværende Tilstand, saavel som ogsaa den Gaa. vore sosiale Forholds Udvikling hos os har taget, berettiger os til, at fatte godt Mod med Hensyn til Fremtiden, da kunne vi naturligviis ikke indlade os paa en udtømmende Behandling af dette vidtløftige Spørgsmaal, men maa nøjes med Antydninger, der da ogsaa ere fuldkommen tilstrækkelige. (Han gennemgaaer da med flygtige Træk vor Historie, og slutter disse Træk med at sige:)

Saaledes ere da ved Adelsprivilegiernes Tilintetgjørelse, Bondestandens Emansipation og Borgerstandens Opvaagnen de værste Hindringer for det sosiale Livs Udvikling bortryddede. Vi sige: de værste Hindringer; thi Historien viser, at den store Uliighed imellem Stænderne, der før var almindelig i alle og endnu bestaaer i nogle Stater, har været det, der voldsomst har rystet Samfundet, naar en Udligning blev aldeles nødvendig.

I Frankrig var det Adelen og Geistlighedens Bægning for at give efter for Tidens Fordringer der gav det første Stød til Revolutionen . . . England har endnu en Mængde meget store Vansteligheder af den Art at bekæmpe . . . Ligesom vi endnu maa glæde os ved at være fri for hine hemmende Privilegier, saaledes kunne vi ogsaa lykønske os til, at der hos os ikke kan være Tale om hvad der i andre Lande har været en Hovedgrund til Strid: de absolute Kongers Uvillie til at erkjende Tidens Mand og Lytte til deres Folks fornuftige Fordringer. Hos os

flge vi, kan der ikke være Tale om denne Vanstelig-
 hed, thi Kongen har selv i rigtig Erkjendelse af vor
 Tid ved Provindsialstændernes Oprettelse lagt Grun-
 den til de Formers Udvikling, som han har erkjendt
 at være ligesaa nødvendig for Thronen som for Fol-
 ket, naar de kraftig skulle arbejde til eet Maal. Lige-
 som nu den danske Historie er den eneste der viser et
 Folk, der i Tillid til sin Kongeslagt overdrager den
 en uindskrænket Magt, saaledes er der ikke usandsyn-
 ligt, at den vil afgive det ligesaa sjeldne Eksempel paa
 en Kongeslagt, der i Tillid til sit Folk frivillig til-
 bagegiver det den Andeel i Statsstyrelsen, der ligesaa
 meget er i Kronens som i Folkets Interesse og som
 maa ansees for en Hovedfordring af den nuværende
 europæiske Civilisation. Begyndelsen er alt steet.
 I Erkjendelsen heraf lægge vi ikke Hænderne i Skjød-
 det, men idet vi Alle arbejde til et fælles Maal
 ville vi, hvis vort Mod skulde slappes, tilraabe hin-
 anden: „Det kan hjælpe!“

Det var altsaa denne Artikel der foranledigede
 Kanselliet til det første afgjørende sfendtlige Skridt
 mod Pressen, der senere efterfulgtes af saa utallig
 mange andre. Treschow skulde som Generalsskal ud-
 føre Sagen imod David. Han maatte naturligviis
 stræbe at lægge ind i Artiklen hvad der ikke laae i den,
 da han ellers ikke vilde have kunnet faaet noget
 strafbart at paavise. Etier at han havde bestræbt sig
 for at paavise, at forskjellige af de tidligere Artikler
 indeholdt forbryderiske og farlige Unsker og Planer,
 saa skrev han at Artiklen: „Hvad kan det hjælpe?“
 gav praktiske Anviisninger til at udføre dem, idet den
 „med en næsten mageløs Forvoenhed søger at godt-
 gjøre og paa vort Folk at anoende, at det kan hvad
 det vil, naar det blot har Mod; thi Mod giver Lykke.

Grad der nemlig syntes at ligge Prof. David meest paa Hjertet, er at udrydde den ædle Bessedenhed, som hidindtil har udmærket det danske Folk Vilde dog disse Forfattere, hos hvilke Villien vistnok ofte ikke er uadel, men hos hvem Higen efter en ilde forstaaet Popularitet og Lyst til at glimre, er større end den nu foragtede bestedne Besindighed og jævne Simpelhed, og hvem for politiske Drommerier have noget mere tillokkende, end ædruelig Virkelighed og sand Tilfredshed, skulde dog betænke den Skade de gjøre ved, blandt en ikke tilstrækkelig oplyst og let bevægelig Mængde, at udstrøe en Sæd, hvoraf i Almindelighed kun Hormod, Tvedragt og Voldsomhed vil fremspire."

. . . Naar David havde betænkt dette vilde han ikke — heed det — have formastet sig til at tilraabe Folket: „Mod giver Lykke." Saavel David selv som Overretsprokurator Haagen førte Forsvaret i Sagen grundigt, udførligt og kraftigt. Den Sidstnævnte indledede sit Forsvar blandt andet saaledes: — „høit og lydeligt vil jeg forkynde at denne Sag er Fædrelandets, at den er en Kamp om Nationens Ret til Menings-Uttring om Menneskets og Borgers helligste Rettigheder, og at Udfaldet af den skal lære om Dannerfolkets Lunge i den Grad er laumet, at videnskabeligt Foredrag om Landets Tilstand og almindelige Statsretsgrundsætninger, at ærlig Opfordring til Medborgere om kraftigen at virke i Samdrægtighed til Fædrelandets Lær, straffes paa Livet, med Tab af Frihed, Ære og Embed, eller i mildeste Fald smedder den for Sandhed og Pligt varmt følende Forfatter i Sensurens Lænker." Han stilledes derefter det store Gode at have uafhængige Domstole: „Danmark seer i Domstolenes Uafhængighed den Edelsteen som sunkler skjøn og klar i Dannerkongens

Krone, og Folket veed at Kongen, skjøndt han har fundet Anledning til at beordre en Afkjon som denne anlagt, ikke derfor vil tilintetgjøre eller sonderknuse det Børn imod Vilkaarlighed, som Loven har opført, og Dommernes Wiisdom gjennem Aarhundreder har fredet. Dersom Professor David ikke vidste at Dommerne i Danmark kun skyldte Herrernes Herre Regnskab for deres Handlinger maatte han mistvivle om denne Sags Udfald; dersom den dømmende Magt her i Landet ikke de facto var affondret fra den lovgivende var Staven sandsynligviis allerede brudt over ham."

Sagen fulgtes med stor Interessé rundt om i Landet. Hof- og Statsrettens Dom faldt den 18de Mai 1835. David frifandtes for Tiltalen, men paalagdes Sagens Omkostninger, og Høiestret stadfæstede denne Dom den 2den Desbr. s. A.

Hage vilde ikke vække Opsigt, han ønskede ikke offentlig Opmærksomhed. Stille, bramfri vedblev han at virke i Roeskilde, og sendte i Vinteren 1834 og 1835 hyppige Bidrag til „Fædrelandet“ der fortrinsviis behandlede reent praktiske Spørgsmaal, saasom om Filtialbanker, om Told og Konsumtionsvæsen; osv., og disse Artikler udmærkede sig ligesaa meget ved det klare praktiske Blik paa vore Forhold, som ved de sunde statsøkonomiske Ansuelser der udtaltes i dem.

David blev efter Professens Udfald affat fra sit Embede som Professor i Statsøkonomien ved Kjøbenhavns Universitet, og han reiste derefter i nogen Tid udenlands. Som Følge heraf overtog Hage „Fædrelandets“ Redakcion fra den 1ste September 1835, og han leverede selv det store Fleertal af Artikler deriil, og Provindstalslændernes Sammentræden

den 1ste Oktober 1835 gav ham riig Anledning til at behandle forskjellige vigtige Spørgsmaale. Han skrev for almindelig Børnepligt, for Stændernes Forening for deres Offentlighed, for Reform i Fattiglovgivningen, osv. Men ogsaa optog han i Bladet den Indstilling til Regjeringen af Godseier Lutein, som gav Anledning til Forordningen af 9de Marts 1838 om Reissforholdet mellem Godseier og Fæster, der gav den første saa mange Fordele paa den sidste Besøstning. Hages Broder kalder i sit Skrift dette et Beviis paa upartiisk Selvstændighed. Vi vide ikke om det maaskee snarere var et Beviis paa at Hage deelte de godseierlige Ansuelser.

En Artikel i „Kjøbenhavnsposten“ om „Repositisme“, det er Fremdragen til Embeder og Værdighed af Slægt og Venner, gjorde stor Opsigt i hiin Tid, især fordi han fremdrog flere bekjendte Eksempler, hvorved skarpt betegnede Personer vare angrebne, uden dog at navngive dem. Af Privatbreve fremgaaer det, at Hage selv misbilligede den Maade hvorpaa Sagen der var taget.

Hage undgik i nogen Tid Sammenstød med Sensor. For at bevare denne i hiin Tid nyttige, Stilling til Ordprøveren — skriver hans Broder — bestuittede han sig til at udtage af Bladet nogle Bemærkninger, foranledigede ved den russiske Keisers Tale i Warschau af 10de Oktober 1835, som erklæredes af Vedkommende for at være af politisk Indhold. Fredstilstanden kunde imidlertid ikke blive af Varighed. I 2den Aargang Nr. 81 og 82 var givet Begyndelsen af en Oversigt over Begivenhederne i Europa i 1835. Da denne Oversigt blev forsat i et følgende Dobbeltnummer blev Bladet beslægtet, og Beslaget stadfæstet; som Grund hertil

angaves, at Indholdet som politisk stred mod Plakat 2den Oktober 1810 om Meddelelse af politiske Nyheder og Efterretninger. Der paafulgte ikke Sags Anlæg. Nu udgav Hage i et lille Skrift den samlede Doversigt, der blev trykt og udgivet i Christiania.

Kanselliet anlagde Sag imod Hage, for Fornærmelse imod fremmede Magter. — En Artikel betitlet: „Rusland og Orienten“ blev ogsaa beslaglagt, men den udkom i Christiania, og, skjøndt beslaglagt af Sensor da den kom til Kjøbenhavn, blev den frigivet af Kanselliet. I denne Artikel udhæves Ruslands heldige Indflydelse paa Orienten i kulturhistorisk Henseende, medens de politiske Farer ved denne Indflydelse paapeges. — I en, med den sidste noget beslægtet Artikel: „England og Rusland“ fremhæves, for Tilfælde af Krig, Fordelene for os af en engelsk fremfor en russisk Allianse. Denne Artikel lod Sensor, mærkeligt nok, gaae uantastet.

Fra 1ste Juli 1836 deeltog David, der da var vendt tilbage til Danmark, i „Fædrelandets“ Redaktion, men Bladet vedblev at gaae under Hages Navn. Af Artikler i den sidste Halvdeel af 1836 fremhæves en hvori det danske Sprogs rejsfærdige Fordringer i Slesvig forsægtes, og en, om vore Presseforhold, hvori med Varme og Livfuldhed stildres Journalistens fortrykte Grilling; det udhæves ligeledes deri, at den Regjering handler klogt og forsigtigt der afviser fremmede Magters Ministre, naar de ville besvare sig over Presseangreb.

Enhvert Foretagende der lovede gode Frugter med Hensyn til det offentlige Livs Vækkelse, støttede han med Lyst og Iver. Da saaledes en Forening af Landets dygtigste og meest friske Mand traadte sammen for, ved Pressen og offentlige Forsamlinger

at virke til Folkeoplysningen og en hensigtsvarende Brug af det skrevne Ord, var Hage en af de første der sluttede sig til denne Forening. I Begyndelsen nemlig af 1835, netop som man havde smagt og smagt den frie Prøvelses Frugter opstod der en temmelig almindelig Frygt at Regjeringen, der allerede blev urolig ved de frie Uttringer af Folkelivet, paa-tænkte væsentlige Indskrænkninger i Pressefriheden. Denne Frygt fremkaldte en Adresse til Kongen, hvori der blandt andet udtales det Dnske og Haab, „at Forfatterne kun ved Lovene ere indskrænkede i deres Virksomhed, og ved Overtrædelse af disse kun ere undergivne Domstolenes Kjendelse.“ Denne Adresse var underskrevet af 572 Indvaanere i Kjøbenhavn af alle Klasser navnlig bemærkede man et betydeligt Antal Embedsmænds Navne. Daaa udenfor Kjøbenhavn sirkulerede lignende Adresser til Underkrist, og Hage virkede med Held for en saadan i Koeskilde. I Kongens Svar paa denne Adresse af 22de Febr. 1835 forekom de Ord: „saaledes kan heller Ingen uden Vi alene være istand til at bedømme hvad der er begge (Statens og Folkets) sande Gavn og Bedste.“ — Dette Svar overraskede med god Grund mange, og det var intet mindre end betryggende. Adressen og dens Besvarelse var vistnok ikke Hovedgrunden til Trykkefrihedsselskabets Dannelselse, men der er dog al Grund til at antage, at denne blev betydeligt fremmet derved; saaledes var dets Formaal ved selve Forholdenes Magt givet. Selskabet blev paa denne Raade en Slags Folkerepræsentasjon i en vis bestemt Retning, skjøndt tildeels selvvalgt. Ved sine Forgreninger over hele Landet, og ved at samle de fleste Mænd der nærede nogen politisk Interesse, blev det betragtet med Opmærksomhed af Folket og vandt

endeel Indflydelse navnlig paa Stændervirksomheden.

I Foraaret 1835 valgtes Hage til Medlem af Selskabets Bestyrelse, og senere af dets Skriftkomitee. Ved Reskript af 22de September 1835, saaledes som Kanselliet fortolkede det, var selv en meget begrændset Offentlighed af Stændersforhandlingerne og hvad der vedrørte disse, gjort umulig.

Dette Reskript var saalydende:

„Da, ifølge Bestemmelserne i Vore Forordninger af 15de Mai s. A. om Provindstalsstændernes Indretning i Danmark, disses §§ 85 og 87 det væsentlige af hvad der forhandles i Stændersforsamlingerne skal bringes til offentlige Kundskab i en egen dertil bestemt Tidende, saa ville Vi allernaadigst, at Intet bemeldte Forhandlinger angaaende maa optages eller indrykkes i andre Tidsskrifter eller Dagblade af nogetsomhelst Slags, uden hvad derom er meddeelt i den fra Stændersforsamlingen udgaaende Tidende.

— Vi overdrage derfor allernaadigst Vort danske Kanselli at gøre saavel Sensor for de politiske Blade, som de Politiembedsmænd til hvilke Gjenemshnet af andre Blade og Tidsskrifter er overdraget, opmærksomme herpaa, samt derhos at paalægge dem, uden nærmere Forespørgsel hos Kanselliet at stryge Alt, hvad der i disse Dagblade og Tidsskrifter maatte findes anført om Forhandlingerne i Provindstalsstændernes Forsamlinger, som ikke i Forveien er offentliggjort ved den i ovennævnte §§er af Forordn. af 15de Mai 1834 ommeldte Tidende.

Det bekjendtgjordes Politiet ved en Skrivelse fra Kanselliet, underskrevet af Stemann, Ørsted og Benzen.

Paa en Forespørgsel fra Sensor om en nær-

mere Forklaring, svarede Kanselliet „at Intet af hvad der angaaer Stændernes Forhandlinger, altsaa ikke heller Forslag til Stænderforsamlingen, kan tilstedes optaget i de udkommende Blade, uden med den ved allerhøiſtbemeldte Resoluffion bestemte Indſtrænkning.“

Heraf fandt Hage Anledning til at paakalde Trykkefrihedsſelskabets Optræden, men denne Opfordring blev ikke fulgt, da man foreløbigt ſøgte at undgaae Sammenſtød med Regjeringen. Hage satte ſig da paa egen Haand i Bevægelse for at fremkalde et Andrageude til Stænderne, ſom ogsaa ſenere blev indgivet med endeel Underſkrifter.

Hage ſølte ſig ikke tilfredsſtillet ved Resultaterne af den første Stænderforsamlings Virksomhed; han yndede i det Hele en mere aaben og djærv Optræden end den Stænderne havde viiſt Tilbøielighed til, idet de ligesom ſtrænmedes tilbage ved at forſætte en Virksomhed, naar den ſtundom var kraftig begyndt.

Han betragtede imidlertid Mangelen paa stærke Personligheder ſom en nødvendig Følge af vor hiſtoriske Udvikling, og indſaae, at man ved at ſtille Fordringerne for høit, kun vilde virke til at ſprede Kræfterne, fjerne veltænkende men ſvage Mænd. — Hage blev i ſin politiske Virksomhed meget hurtig anerkjendt, der syntes at ligge en ſaa dyb og moden Overbeviisning til Grund for hans Tale; der gik en ſaadan veemodſfuld Alvor igjennem hans Kritik; der var en ſaa upartiſt Ligefremhed i hans Virksomhed: at Mange maatte blive grebne af Ordet, og ſaa vovede ligegyldigt at ryste paa Hovedet. — Men han vilde ikke ſaa meget anerkjendes ſom virke, han ſatte ikke Priis paa, at man bifaldt hans Planer, men at man ſtøttede dem og ſøgte at udføre

dem; han kunde ikke beroliges ved at man ønskede den af ham og Andre begyndte Virksomhed fortsat, men kun derved at man selv, følgende det givne Eksempel, lagde Haand paa Værket, han satte kort sagt den mindste Gjerning over tusinde smukke og store Ord.

Regjeringens Ulyst til at gaae ind paa nyttige Reforme, Folkets Utilbøielighed til med Kraft at reise sig, for at betvinge denne Ulyst, ved at sætte den idelig gjentagne Fordring mod Uvirksomhedens Styrke, maatte ganske naturligt føre de Mand, der arbejdede for en Fremgang, til dybere at føle Nødvendigheden af Statsforsatningens Forandring. Det Folk der ikke har Styrke til at gennemføre Noget under Modstand og Tryk, vil ofte under ikke altså uheldige Forhold, arbejde med Forstandighed og Sikkerhed til Forbedring af det Bestaaende, naar det paa en Maade er tvunget til at sætte sig i Bevægelse. Dette bragte Hage og dem der tænkte som han til alvorligere end tidligere, at henvende Tanken paa Indførelsen af en fri Forsatning. Dieblicket ansaaes i Begyndelsen af 1837 gunstigt. Frederik den 6te blev paa den Tid stærkt angrebet af La Grippe, og Lægerne troede at hans Liv svævede i Fare. Statsforsatningen ansaaes tildeels knyttet til Frederik den 6tes Person. Hensyn til den gamle almindelig afholdte Konge bevægede i hans Regjeringstid mange Konstitutionsfjendene til ikke at optræde med Bestemthed for en fri Forsatning. Kronprindsen derimod havde ved sin Virksomhed i Norge, da Forsatningen der blev vedtaget knyttet sit Navn til Brodersfolkets fri Forsatning. Mange troede at han, naar han besteg Thronen, uopfordret vilde give Danmark en fri Forsatning. Andre, og iblandt dem Hage, vare

Livslere, men baade de Troende og Livslerne iblandt de mere fremtrædende politiske Personligheder vare enige om, at Folket skyldte sig selv ikke uvirksomt at vente indtil Kristian den 8de bestemte sig, men loyalt udtale de Ønsker og Forhaabninger der næredes, for at han ikke skulde være uvidende om Stemningen, og for at Folket selv kunde blive sig bevidst hvad det vilde. Forberedelser og Forhandlinger, i hvilke Hage ivrig dæltog, fandt Sted, men Frederik den 6te Helbredelse gjorde en Ende paa dem.

Han ansporede Folket til en kraftig og omfattende politisk Virksomhed. Saaledes skrev han et Sted:

„Den offentlige Mening er den nyere Histories Goliath, og denne Goliath er paa Folkets Parti; hvorfor vægre vi os da for den ubetydelige Anstrængelse at bringe ham rigelig Næring, for at sætte ham i Stand til at kæmpe for os? Hvorfor bevirke vi endog ved vort Bægelsind, at han ofte truer med at forlade os og tage sig af Modpartens Sag? Er det da ikke af højeste Vigtighed for os, at han er ved Kraft og har Lust til at stride for os? Naar Gjælden forøges, er det da ikke Folket der skal betale? Naar Kirke og Skole lide af Mangler, er det da ikke Folket der lider? Naar fremmede Magter føre et frænkende Sprog, er det da ikke Nationens Ære der frænktes? Naar Handel og Agerbrug sygner, er det da ikke Folket der sygner? — Og den Næring Kampen fordre er just ikke kostbar, om det end ikke er ganske let at skaffe den tilveie i Overflod. Hans Næring er nemlig aandelig og ikke legemlig, ligesom hans Vaaben ikke ere legemlige, men aandelige. Hans Færd er ikke blodigt Dyrer, det veed han vil føre fra, men sjelden til Maalet; hans Færd er stille

og fredelig, om end tilsyneladende frigerst; det er med usynlige, fra Landens Kuffkammer hentede, Baa-ben, han fægter. Og hvori bestaaer da den Mæring han fordrer? Han fordrer kun at vi skulle have Til-lid til hans Magt, og med forenede Kræfter arbejde til det Heles Vel. Og skulde denne Forbring være for stor? Ere vi da saa alvidende at vi ikke skulde ville lære at kjende, hvor stor denne Magt er? Eller ere vi saa hildebe i vore Anliggender, saa overtrukne med Egoismens Skorpe, at vi ikke ved lidt Lid og Kraft ville bidrage til at fremme det Heles Vel? Den Enkelte føler sig forladt og ude af Staud til at foretage noget Synderligt — veed han da ikke at Foreningen af mange Bække gjør en Aa? Han taber Modet naar han ikke straks kan naae Maalet, — veed han da ikke at Draaben huler Stenen, naar den ved-bliver at falde? Enhver Mand seer i sin Kredss Mangler og Misbrug, saa lad da Enhver der har Dine at see med og Dren at høre med, fremsføre hvad Mangler og Misbrug han seer og hører. Kan han ikke fremsføre dem paa Brent saa lad ham tale derom, og tale derom saalænge til de blive alminde-lig bekjendt. — Sid da Enhver vil overbevise sig om, hvor overordentlig Meget der kan opnaaes, naar vi blot forene vore Kræfter og bruge dem paa en vedholdende uegennyttig Maade."

Under denne Virksomhed gif den mod Hage anlagte Sag sin Gang. Regjeringen var irriteret og lidet billig mod Pressen; den syntes bestemt paa at gaae frem med stigende Strengthed. Hage førte selv sin Sag for Hof- og Stads-Retten. Indlægget var i flere Henseender en yderligere Udvikling af Artiklerne. Ved Hof- og Stads-Rettens Dom den 7de November 1836 blev han frifunden og det

Offentlige idømt Omkostningerne. Sagen blev imidlertid appelleret til Høiesteret, og Hage var, efterat have læst Præmisserne til Dommen, ikke rolig for Udfaldet. Denne Frygt viste sig ogsaa grundet. Sagen færtes skriftlig for Høiesteret af Hage selv, og ved denne Rets Dom blev han, at slutte efter Hof- og Statsrettens Dom for nogle Ytringer om de Franskes Konge idømt Mulkt og den dermed følgende livsvarige Censur. Han maatte som Følge deraf ophøre at være ansvarlig Redaktør af „Fædrelandet.“

Kritiken led fra forskjellige Sider, deels mod Loven, deels mod Dommen. Enhver Skribent følte, at hans egen Virksomhed let maatte være udsat for at standse, naar en Mand, der behandlede Spørgsmaalene med saa stor Sikkerhed, der vel talte aabent og djærvt, men næsten altid holdt skarpe hensynsløse Bemærkninger ude, og talte med en næsten smertefuld Alvor, og der holdt sig saa strængt til Sagen, uden at angribe Personerne; — naar han ikke kunde undgaae at bindes ved Sensurens Lænker. I „Fædrelandet,“ „Kjøbenhavnsposten“ og „Folkebladet“ udtalte vore dygtigste politiske Skribenter sig med Styrke og Varme angaaende den unaturlige Straf, der var overgaaet den afholdte Folkeskribent.

Efter en Hjemkomst fra Udlandet sidst i August 1837 tog han fat paa de vante Bestjæftigelser, skrev flere Artikler igjen til „Fædrelandet“, indtil Døden kort derefter gjorde en Ende paa hans jordiske Virksomhed.

Joachim Frederik Schouw.

Joachim Frederik Schouw fødtes i Kjøbenhavn den 7de Februar 1789. Hans Fader var Viinhandler Poul Schouw. 1808 demitteredes han til Universitetet, ved hvilket han næste Aar tog anden Eksamen. Allerede den 4de Oktober 1811 underkastede han sig den juridiske Eksamens theoretiske Deel og den 8de Februar 1812 dens praktiske Deel, begge med bedste Karakter. Endnu samme Aar foretog han sig i Selvstaa med en genial Botaniker en naturvidenskabelig Reise gjennem Norge, thi Botaniken, der senere gav ham en europæisk Berømmelse, havde alt længe staaet for ham som hans aandrige Grandfaders egentlige Formaal. Ikke længe efter sin Hjemkomst fra Norge blev han Underkansellist i det danske Kanselli, og modtog som saadan den 28de September 1816 Doktorgraden i Filosofien for en latinsk Afhandling „om Planternes oprindelige Hjemsteder.“ Endnu samme Aar blev det, deels ved kongelig Understøttelse, deels ved Understøttelse af den bekjendte Bülow paa Sanderumgaard, muligt for ham at tiltræde en længere videnskabelig Reise gjennem Tydskland til Italien, fra hvilken han først efter 3 $\frac{1}{2}$ Aars Fraværelse, hjemvendte 1820, mod-

tog nu den 28de April 1821 Ansættelse som overordentlig Professor i Botanik ved Kjøbenhavns Universitet. Som saadan giftede han sig 1827 med Susanne Marie Augusta Pasquier Dalgas, en Datter af Præsten Jean Dalgas ved den reformerte Menighed i Frederiks. I 1829 og 1830 gjorde han en naturvidenskabelig Reise gjennem Italien og Frankrig. 1838 var han ved et Møde af Videnskabsmænd i Gothenborg. 1839 og 1840 var han igjen i Italien. 1842 ved et Naturforsker møde i Stokholm. 1836 blev han Ridder af Dannebrog, 1840 Dannebrogsmænd, 1841 Direktør for den botaniske Have i Kjøbenhavn, 1842 Ridder af den svenske Nordstjerneorden, 1848 Etatsraad, I de sidste Aar han levede var han meget svagelig.

* * *

Den Skildring af Schouws politiske Virksomhed som her nu skal gives, er, forsaavidt Tidspunktet indtil 1841 angaaer væsentligst givet af Skandinaviske Folkekalender.

Schouw var en af de Første som grebes af det konstitutionelle Liv. Da derfor Anordningen af 28de Mai 1831 vakte Fryd i Land og Rige var han i det følgende Aar ogsaa en af dem der knyttede sig nærmest og varmest til Indbyderne (Tscherning og Owen) til 28de Mai-Selskabet, et Selskab som senere hvert Aar høitideligholdt Marsdagen for det kongl. Tilfagn, og som ikke har havt en ringe Deel i at have og styrke Folkets konstituelle Bevidsthed. I Oktober 1831 begyndtes „Dansk Ugeskrift,“ udgivet af et Selskab, redigeret af J. F. Schouw. Det skulde „paa en let fattelig Maade afhandle de Gjen-

staaende der have Interesser for de dannede Klasser af Folket." Dette Tidsskrift greb ofte Ordet med Alvor, naar en Begivenhed af almindeligere Interesse satte Folket i Berørelse, og det havde en betydelig Indflydelse. I April 1834 meddeelte Schouw i sit Tidsskrift en Afhandling „om Danmarks Trykkefrihed," nærmest fremkaldt ved Striden mellem Algreen-Ussing og Balth. Christensen. Han gaaer i deene nd fra den Anskuelse, „at en fri Presse, eller en Tilstand hvori Literaturen med Sagfundskab og Varme afhandler offentlige Anliggender, er et stort Gode for et Land; at den gavner Regjeringen ved at gjøre den bekjendt med Folkets Ønsker og Stemning; at den bidrager til at fremme Forbedringer i Lovgivningen og offentlige Anstalter, er et Værn mod Embedsmænds Vilkaarlighed og et af de kraeftigste Midler til at vække, vedligeholde og udvikle Almeenaand og Folkeoplysning;" — men tillige erkjendte han at vor Trykkefrihedslovgivning i høieste Grad var hemmende for en saadan fri Presse, skjøndt selve Folket dog var langt fra uden Skyld i, at Pressens Betydning ikke var, hvad den burde og kunde være. Størst Betydning ved sin Virkning turde dog følgende Sætning i hiin Artikel have: „Om det derfor just ikke kan kaldes „utilgivelig Svaghed,"" naar en Redaktør, skjøndt han er overbevist om, at hans Blad ikke indeholder andet, end hvad han for Domstolene kunde forsvare, alligevel finder sig i at gjøre de Forandringer som Politiet forlanger, saa kan jeg heller ikke indsee at dertil i dette Tilfælde at staae paa sin Ret, udtræves større Selvstændighed end netop den man kan fordrø af en Mand, der vil være Organ for den offentlige Mening" — Kort Tid herefter opgave nemlig de fleste Redaktører

den tidligere forargelige Afforderen med Politiet, som i Virkligheden grændsede nær til den Tilstand der betegnes ved Censur.

I August 1834 skrev han en interessant Afhandling om Stænderforordningen af 15de Mai 1834. Nogle af de Resultater han kom til vare følgende: „Saaledes kunde det vel hændte at der, naar man undtog Belgien og Norge . . . intet Monarki hvor, hvor Folkerepræsentasjonen var saa lidet aristokratisk som i Danmark,“ hvilket „Forfatteren maa tilstaae, at han anseer for en af de meest lysende Punkter i den ny Institution,“ Men, „det fortjener at erindres, at den Liighed mellem Landets Borgere som nu er tilstaaet, vilde det før 1660 have været umuligt at fraviste den da herskende Stand.“ Smidlertid forekom det ham „at det, formedelst det store Antal Deputerede, der sendtes af Sædegaardseiernes Klasse, vilde være vanskeligere her end i de andre Valgklasser at finde duelige Deputerede, og af denne Grund antog han Antallet at være for stort. Derimod troede han ikke at der var nogen Grund til heri at see et for det Hele skadeligt aristokratisk Element. Han var ogsaa „aldeles enig med de Forfattere, der tidligere havde yttret det Ønske, at Valgretten, eller dog Valgbarheden, ikke maatte indskrænkes til Grundeiere alene . . . „Er det Folkets Stemme der skal høres, dets Repræsentanternes Raad man vil modtage, saa følger det af sig selv, at der er ved Medborgeres Valg at Repræsentanterne maa kaldes, thi ellers ere de jo ikke Repræsentanter. En Berettigelse til at deeltage i Forsamlingen der er grundet paa Fødsel, Bestidelse af en bestemt Eiendom eller et bestemt Embede, strider ligesvem mod Begrebet af en Folkerepræsentasjon, og har desuden det imod sig, at man

derved langt mere end ved Valg er udfat for at faae uduelige Deputerede, eftersom den hertil fornødne Duelighed ikke kan erhverves ved Fødsel eller paa nogen af de anførte Maader." Kongens Valg af Deputerede var derfor en Selvomodsigelse, som han ønskede ikke havde fundet Sted. At Valgene vare umiddelbare forekom ham at vare en overveiende Fordeel, ligesom at Folket i Stænderne fremtraadte som en Eenhed, og ikke som et Aggregat af forskjellige Klasser eller Stænder, hvorfor han ogsaa fandt at Navnet „Folkething“ havde været mere passende og mere historisk. At Føderne ikke vare valgbara kunde han ikke bifalde. Han havde hellere seet Kjøbenhavn som Samlingsstedet end Koeskilde, og han kunde heller ikke vare tilfreds med de Bestemmelser Forordningen indeholdt angaaende Offentligheden, som han havde ønsket aldeles uindskrænket.

Trykkefrihedsselskabet, om hvis Stiftelse der er talt i Artiklen om Johannes Hage, og til hvilket Ideen nærmest var opstaaet hos Hvidt, omfattede Schouw straks med hele sin Varme, og han valgtes ogsaa til dets første Formand. Selskabet udgav som bekjendt „Danst Folkeblad“ hvortil ogsaa Schouw leverede forskjellige Artikler om politiske Spørgsmaal.

Kongen valgte som bekjendt et Medlem for Universitetet til Stænderne. Hertil havde han første Gang valgt Konferentsraad Schlegel, Universitetets ældste Medlem. Denne blev imidlertid syg og døde, og Kongen valgte da Schouw. Det var et smukt Træk af Frederik den Sjette, at han valgte en Mand til Deputeret som ikke havde lagt Skjul paa sine konstitutionelle Sympathier og som nogle Maanedet tidligere havde staaet i Spidsen for den Trykkefrihedspetisjon der havde været Kongen saa afgjort

ubehagelig, og dette Valg anerkjendtes ogsaa dengang som et godt Varsel om Ständerinstitutionens Virkninger.

Den 1ste Oktober 1835 sammentraadte den danske Ständerforsamling i Roeskilde første Gang. Hvem skulde være Forsamlingens Præsident? Fremmede for det hele parlamentariske og politiske Liv, som de allerfleste Deputerede vare, og fremmede for hinanden personlig, vare Stemmerne meget splittede ved dette Valg. Dog fik Schouw af 68 Stemmer de 37 og blev saaledes Præsident, men paa Grund af Stændertidendens store Mangler kan der ikke siges meget om hans Virksomhed. Ved Forhandlingernes Slutning gav Visepræsidenten ham det Bidnessbyrd, at „var end Forventningen ved hans Optraeden spændt, har han dog i fuldeste Maade opfyldt den. Med en beundringsværdig Lethed har han vidst at sætte sig ind i Forhold, der ei alene vare ham fremmede, men for hvilke der end ikke gaves noget Forbillede; og idet han med Skarpsindighed løste de ofte vanskelige Opgaver, som her frembøde sig, har han med en elskværdig Besfedenhed ikke sjelden underkastet sin Mening Forsamlingens. Med Velvillie og Redebonhed er han kommet Enhver i Møde som har henvendt sig til ham, og det er hans utrættelige Virksomhed som det maa tilskrives at Forsamlingen ikke efterlader nogen Sag uafgjort. Naar jeg nu hertil føier, at det for en stor Deel er fra ham, at den humane Aand er gaaet ud, der har udbredt sig over hele Forsamlingen, saa har jeg vist anført Grunde nok for de varme Taknemmelighedsfølelser, med hvilke enhver af Forsamlingens Medlemmer nu ved Afsteden trykker hans Haand og med

hvilke hele Forsamlingen nu ved mig udraaber: Leve Præsidenten!"

Schow, der ogsaa som kongevalgt Medlem for Universitetet skulde møde i de jydskke Stænder, mødte da ogsaa i Viborg hvor disse Stænder vare samlede fra 11te April til 30te Juli 1836; og Jyderne valgte ham eenstemmig til Præsident. Det samme var Tilfældet i anden Sessjon, fra 21de Mai til 25de August 1838. I Roeskilde valgtes han anden Gang den 24de September 1838 med 55 Stemmer af 68; denne Sessjon vedvarede til den 24de Desember. Den 15de Juli 1840 fik han ved Distrikternes tredie Sessjon 62 Stemmer af 67. Denne Sessjon varede til 22de Septbr. Den 14de Oktober samme Aar valgte Jyderne ham eenstemmig for tredie Gang. Han var saaledes de 6 første danske Stænderforsamlingers Præsident og deltog med lige Utrættelighed i Møderne, med Undertagelse af 3 Uger i den første jydskke Forsamling, da han var syg.

Som Præsident varnede Schouw i stort og smaat om Stændernes Rettrigheder, hvorfra end Angrebene kom. Da saaledes Nyegaard i Viborg 1836 vilde bringe § 70 i Frdn. 15de Mai 1834 i Anvendelse til Afvisning af Kirks Andragende „om Udvidelse og Forandring i Udskrivningsvæsenet,“ godtgjorde Schouw, at Stænderne ikke her kunde bindes af § 70, eftersom det oplæste Andragende ikke kunde betragtes som eet med det allerede afviste. Saaledes atter da Ahlesfeldt meente i Roeskilde 1838, „at Sager angaaende Armeens Forplejning, som en blot administrativ Foranstaltning, ikke henhørte under Stændernes Ressort,“ og da Petitionskomiteen i Roeskilde 1838 meente, at man ikke

Funde befatte sig med Andragendet fra Gaardeierne i Hjortespring, fordi disse ikke ved Klage til nærmeste Bedkommende havde søgt at komme til deres Ret. Saaledes atter saa tidt Ørsted fremhøvede sine mangehaande Tvivlsmaal om Stændernes Berettigelse til at ansøge om den attraaede Forening af de danske Stænder og om disses Offentlighed. Og da Uæsting i Roeskilde 1838 i Tankeløshed havde eksempelvis nævnet Offentligheden som en Forandring i Stænderanordningen, bemærkede Schouw velskikkelig, „at Forhandlingernes Offentlighed neppe kunde betragtes som noget der stred imod Anordningen (i hvilken intet derom er nævnet), men kun som noget der laae udenfor samme. Men da Ørsted, angaaende Udkastet til en Forordning, indeholdende Bestemmelser til Skjode- og Bantebøgers Konservering, anstøvede i Viborg 1838 at dette Udkast var forelagt Stænderne „uagtet Sagen ikke kan indbefattes under Frdn. af 28de Mai 1831 § 4,“ samt at det „som indeholdende en administrativ Foranstaltning, ikke henhører under de Sager, der skulle forelægges Stænderne, og da samtlige de øvrige Deputerede uden at ændse det, havde tiet til den, da var det atter Schouw som godtgjorde Kommissarius at Regjeringen ved at forelægge hiint Udkast var saa langt fra at have udviist noget Udelmod, at den netop kun havde gjort hvad den ifølge § 4 var forpligtet til. Derfor udtalte han ogsaa den Anskuelse: „at om det end var mindre end en Linie man ønskede forandret i Stænderanordningen, maatte nødvendig et Lovudkast først forelægges;“ og derfor bemærkede han i Viborg 1838 da Komiteen over Udkastet angaaende Sjournalsoringen ombord i danske Skibe havde fremlagt et ubestemt Indstillingspunkt, at det var uheldigt at denne

Indstilling var saa ubestemt, da Regjeringen ikke nu kunde tage den til Følge uden paany at høre Stændernes Mening om den tilsigtede Lovbestemmelse. — Regjeringen har havt forskjellige Sager, som den ikke fandt sig forpligtet til at forelægge Stænderne. Saaledes troede den baade i Roeskilde og Viborg 1840, at den ikke havde havt behov at forelægge dem et Par provisoriske Lovbud, deels paa Grund af deres „Ubetydelighed“, deels fordi de angik „Nedsættelse i Afgifterne“. Men Schouw fandt at det sidste Moment intet kunde afgjøre, „da Forsamlingen meget vel kunde finde sig foranlediget til ogsaa at modsætte sig Lødsatsernes Nedsættelse,“ og den roeskildske Forsamling frabad sig eenstemmig med 62 Stemmer en lignende Afsærd for Fremtiden; hvilken Eenstemmighed den jydske Forsamling deelte. Alvorligere blev Striden om Stændernes Rettigheder ved Kristian den Ottendes Thronbestigelse. Da Bang androg paa Indgivelsen af en Adresse paa Kommissarius en Angst for, at man i den skulde optage noget Dnsse, der kunde betragtes som en Petisjon, da han i saa Fald maatte fordre en fuldstændig Overholdelse af de Former som skulde iagttages ved enhver andet Andragende. Bang meente, at man kunde sende Orsted Udkastet til Adressen samtidig med at det fremlagdes, og han vilde da vel ikke forlange det behandles paa den antydede Maade. Men dette forhindrede Schouw, idet han erklærede det stridende mod „hvad der i Stænderanordningen er forestrevet med Hensyn til Prøvelsen af endelige Udfærdigelser, hvortil man stedse har henregnet Adresser, og han erklærede sluttelig, at ligesom Kommissarius altid havde det i sin Magt, at nægte Modtagelsen af den endelig vedtagne

Adresse, saafremt den skulde indeholde noget der burde være fremkommet ad Petitionsveien, saaledes maatte Præsidenten fra sin Side ansee det for sin Pligt, efter Overbeviisning at hørde Forsamlingens Frihed i dette Punkt. Kommissarius fandt det da klogeft at falde tilføie „stolende paa, at der intet vilde passere, som kunde bringe ham til at fortryde dette.“

I Viborg 1840 havde Ørsted meget imod at et Andragende fra „Kjøbenhavnspostens“ Udgiver, ang. den Postforsendelseæret som man uden videre havde frataget hans Blad, afleveredes til den allerede nedsatte Komitee, eftersom Alageren „ikke hørte under den jydfe Forsamling,“ men Schouw oplyfte, at noget lignende ei alene hyppigt havde fundet Sted uden at Ørsted havde indvendt noget derimod, men at Ørsted endog selv havde foranstaltet afleveret saadanne Skrivelser fra Personer, der hørte under en anden Forsamling. — En anden Debat med Kommissarius var ikke mindre interessant; der var 1840 andraget paa en forandret Indretning af Overretten i Viborg. Ørsted meente at det vilde „see forunderligt ud“ hvis Regjeringen, dersom den i Et og Alt gif ind paa Petitionen, forelaagde Stænderne et dermed stemmende Lovudkast. Men Schouw meente, at Regjeringen ingen Lov kunde udstæde, som laae indenfor Stændernes Virkefæde, om den end var grundet paa en Petisjon, uden først at have hørt Stænderne om den; at nærværende Sag foruden sin øvrige Interesse ogsaa havde en finantstel, og at den allerede af den Grund maatte blive Gjenstand for Øboernes Døftelse, inden den udfom. Kommissarius vilde ikke lade dette gjælde, og han yttrede iblandt andet, at „dersom det var

Grundfættningen at Stænderne skulde høres om enhver Foranstaltning, der kunde medføre en Udgiftsforøgelse, saa maatte et Udkaft ogsaa forelægges de Slesvigke og holsteenske Stænder, da Udgifterne skal udredes af den fælles Statskæsse. Men heraf lod Schouw sig ikke skræmme, da dette „vilde vistnok være det ønskeligste, ligesom og, at omvendt lignende Love, som spæstelt angik Slesvig og Holsteen, forelagdes de danske Forsamlinger.“ For imidlertid at forhindre at Regjeringen, uden at forelægge saadanne Udkaft til nærmere Betænkning, uden videre gjorde det Ompetitionerede til Lov, tilraadede han at petitionere om, at et Lovudkaft i den og den Retning forelagdes Stænderne, og dette Raad tog man straks tilfølg. Men da Orsted Dagen efter i en anden Sag paa ny bragte Spørgsmaalet paa Bane, gav Schouw i et klart og flogt Foredrag en Udvikling af det, til hvilket her henvises (See jydke Stænderridende 1840, Spalte 1569).

Paa den anden Side viste Schouw en ligesaa nidkjær Omhyggelighed for at forebygge at Stænderne greb en Haarsbred udenfor deres Myndighed. Derfor formeente han i Viborg 1838, „at ligesom en privat Proposstion ikke kan tages tilbage uden alle Medlemmers Samtykke, naar den engang er kommet under Behandling, saaledes kan heller ikke en væsentlig Deel af Proposstionen undrages Diskusstion og Afstemning blot paa Grund af Proponentens Forlangende;“ ligesom han fandt det noget tvivlsomt i Roeskilde 1840 hvorvidt man ved den endelige Behandling turde tage Hensyn til en Komiteehenstilling, der ikke „kunde anses begrundet paa de foreløbige Forhandlinger; og derfor bemærkede han i Roeskilde 1838, da Birch havde anmeldt

et Andragende fra Pastor Saks i Medolben angaaende Sognebaandets Løsning, at dette „ikke kunde foretages i denne Forsamling fordi Saks ikke var bopdbende i Distrikterne.“ Noget maa han dog have modificeret denne sin Anstuelse, da han i Roeskilde 1840 sagde angaaende en Petisjon fra Randers om Skattebevillingsret: „Der kan vistnok ingen Tvivl være om, at et Andragende hvis Gjenstand var eienbommelig for Jylland, ikke egnede sig til at forelægges denne Forsamling; men Forholdet bliver et det samme hvor Gjenstanden er et almindeligt Statsanliggende.“ — Der gives flere lignende Eksempler som her forbigaaes. — Han fremhævede ogsaa stadig det „aldeles uparlamentariske“ og det „særdeles mislige“ i at benytte Kongens formodede Villie som et Motiv til at modarbejde Indgivelsen af en eller anden Petisjon (f. Eks. om Stændernes Forening, Viborg 1838; Jødesagen, Roeskilde 1838), eller til at tilraade en saadan (f. Eks. Sagen angaaende Baretægtsarresten i Roeskilde 1838); thi „Hensigten med Institutionen er jo, at Kongen kan modtage Stændernes Raad og erfare deres Ønsker. Det er altsaa deres Mening, og ikke sin egen, som Kongen forlanger af Stænderne.“

Langt mindre nidkær var han for sin egen Myndighed. Denne brugte han med det største Maadehold. Da det Tilfælde første Gang indtraf (i Viborg 1838) at alle de overtagne Sager ikke kunde tilendebringes, opstod Spørgsmaalet hvilke man da skulde udelukke. „I Stænderanordningen hedder det vel,“ bemærkede han, „at Præsidenten bestemmer den Orden hvori Sagerne foretages; men man har neppe herved tænkt sig det Tilfælde at der var Tale om en mulig Udelukkelse, og det kan ikke være tilraadeligt

at tillægge Enkeltmand en saadan Myndighed,"
 Og han overdrog saa Afgjørelsen af Spørgsmaalet
 til selve Forsamlingen, Dette Brinstry tro, vilde
 han ikke engang paa sin egen Haand udsætte Stræ-
 dersagen i Roeskilde 1838, men overlod ogsaa
 dette til Forsamlingen, da „man ellers vilde overlade
 for meget til hans Afgjørelse." — Men derfor op-
 gav han dog ingenlunde sin Myndighed, men vidste
 vel at bruge den saa tidt det gjordes fornødent, saa
 tidt f. Eks. Stifternes Aristokrater forglemte, at
 Stændersalen ikke var Godseiernes Skriverstue. Især
 i første Sessjon blev en saadan Magtanvendelse ikke
 saa ganske sjelden nødvendig, og der var flere som i
 denne maatte føle Tugtens Alvor i hans rolige Til-
 retteviisning.

En Opgave for hans ivrige Bestræbelser var
 det og at modarbejde den Adskillelses-
 aand, som let kunde blive Virkningen af de una-
 turlig adspalttede Folkeraad. — Da saaledes Fjel-
 strup havde yttret i Viborg 1836 at han havde ind-
 strænket sit Forslag „om Medvirkning til Selveien-
 doms og Arveskætes Fremme" til Jylland, fordi det
 da kunde ventes iværksat inden to Aar (det vilde
 ske: inden Stifternes Stænders næste Møde), be-
 mærkede han „at han aldeles ikke kunde forudsætte,
 at Hs. Majestæt vilde træffe en Foranstaltning til
 Fordeel for Jylland, der mulig kunde være til Skade
 for hele Landet, uden at Stifternes Forsamling for-
 inden havde havt Leilighed til at gøre sine Bemærk-
 ninger. Han kunde heller ikke antage, at den her-
 værende Forsamling vilde andrage paa, at en for
 Provindsen formeentlig gavnlig Indretning, hvorved
 Tab for hele Staten var muligt, blev iværksat inden
 Stænderne næste Gang bleve sammenkaldte, ligesaa-

lidt som at Østifternes Forsamling, naar den var den anden i Ordenen, vilde gjøre en saadan Begjering. Da Gaagen 1838 i Roskilde havde meent, at Udkastet til en Plakat angaaende det Sted, som i visse Tilfælde skal ansees for en Trængendes Fødested, burde fraraades som en almindelig Lov, „medens han vel maatte erkjende at det kunde være tilraadeligt at give det Lovkraft for Jylland,“ — bemærkede Schouw „at man vist burde være meget betænkelig ved at foranledige særskilte Love for Rigets forskjellige Dele, naar saadant ikke var aldeles nødvendigt. — Det var netop en af de skadelige Følger man frygtede af de tvende Stændersforsamlings Afsondring, at der efterhaanden skulde uddanne sig forskjellig Lovgivning i de forskjellige Provindser; og saalange Adskillelsen vedvarede, burde man stræbe at vedligeholde Harmoni mellem Forsamlingernes Indstillinger. Vi kunne ikke dvæle ved hver enkelt Leilighed, ved hvilken han med Varme omtalte denne Sag.

Lil at fremskynde Forhandlingerne gjorde han mere en et Skridt. Han gjorde i den Anledning 1836 opmærksom i Viborg paa den Mængde, som oftest høist ubetydelige og ilde begrundede Sager, der indkom fra Folk udenfor Forsamlingen uden at understøttes af nogen Deputeret, og som neppe samtlige vilde kunne oplæses uden at der uforvarselig „sdåledes med Forsamlingens Tid,“ hvorfor han meente, at det var nok at henlægge dem i Lesealen for om Nogen maatte forlange dem oplæste, da de ellers kunde betragtes som afviste. Imod Slutningen af samme Diæt foranledigede han dernæst besluttet, at Forsamlingen, som allerede havde taget saa mange Sager under Behandling som Tiden til-

Iod dem at tilendebringe, ikke vilde „tage flere ny Sager under Overveielse, med mindre de maatte være af særdeles Vigtighed eller ikke kunde taale Opsættelse.“ I Behandelsen af næste Diæt i Viborg foreslog han Udnævnelsen af en Petitionskomitee til at undersøge de Forslag der indkom fra Mænd udenfor Forsamlingen, og foreslog at en Tid af 4 Uger fastsattes for Indleveringen af saadanne Forslag, medens de Deputerede burde indlevere deres egne Forslag inden 14 Dage. Dernæst sørgede han for, at der blev truffet den Foranstaltning, at alle Komiteebetænkninger og Petitioner trykkes og omdeeltes til Medlemmerne, for at Tiden til Oplæsningen kunde spares, og endelig anbefalede han, ikke at gjøre Komiteerne talrigere end nødvendig, hvorved atter baade Tid og Kræfter vilde kunne bespares. Samtlige disse hans Forslag vedtoges, og ere senere blevne faste Regler ved alle de følgende Diæter. Af samme Grund udtalte han sig mere end eengang mod den store Vidtløftighed hvormed man uden Nytte ødslede med Tiden.

Hans Ønske, at Debatterne maatte blive saa vel forberedte, saa grundige og frugtbringende som muligt, gjorde at han med Varme anbefalede Brinck-Seidelins Forslag i Viborg 1838 som Steensfeldt i det væsentlige gjorde til sit i Koeskilde, at de fgl. Lovudkast inden Stændernes Sammentræden maatte bekjendtgjøres for de Deputerede. — Ligeledes var det Schouw der baade i Koeskilde og Viborg indgav det af Regjeringen billigede Andragende angaaende et Stænderbibliotheks Oprettelse samt Foranstaltninger med Hensyn til Arkivet og Stænderiidenden.

Vi vende os nu til Schouws Virksomhed som Deputeret. Hans Stilling som Præsident gjorde

at han mindre hyppigt tog Deel i Debatterne, og ikke sjelden veeg han i saa Fald sit Sæde. Da han mødte baade i Koeskilde og Viborg havde han desuagtet havt Leilighed til at udtale sig næsten om et hvert Spørgsmaal af større Interesse.

Han understøttede Ussings og Stensfeldts Andragender om Realskoler. — I ToIdspørgsmaalene udtalte han sig om Bestyrelsesystemets Skadelighed og imod Konsumtionsvæsenet.

Til Fordeel for Stændernes Offentlighed udtalte han sig allerede da H. W. Hansen i Koeskilde 1835 forelagde dette Spørgsmaal. Det skal være hans Foredrag der begynder S. 1522 i Tidenden. Da Koulund indbragte samme Spørgsmaal i Viborg 1836 erklærede Schouw sig ligeledes for den uindstrængede Offentlighed, og bemærkede, at selv om det Dunst opnaaedes, at enhver Talers Navn optoges i Stænderidenden, saa at enhver kunde „være bekendt og indestaae for hvad han yttrede,“ saa maatte man dog erindre, „at det aldeles ikke beroer paa Forsamlingen, hvad og hvormeget der maa gjengives i Tidenden, men at saadant i Følge Stænderanordningens § 85 beroer udelukkende paa den tilfældige fgl. Kommissarius's tilfældige Luner. Selv hvis Tilfældet var et andet vilde han dog ansee Offentligheden „for det gavnligste,“ og han gjendrev derfor i forskjellige Foredrag de skadelige Virkninger, som nogle havde befrygtet af en fuldstændig Offentlighed, samt tilintetgjorde det Paastud fra Nogle, at Offentligheden vel skulde være „rigtig i Prinsippet,“ men at „vi endnu ikke ere modne“ til den. Ere vi ikke modne nu, blive vi det heller ikke „saalænge Dørrene ei ere aabne, ligesaaalidet som man kan lære at svømme, uden at gaae i Vandet.“ . . . „Hvad

politiske Hensyn angif . . . vilde han tillade sig at bemærke, at Hannover staaer i et lignende Forhold til England, som Holsteen til Danmark, og at han ikke kunde forudsætte, at Hannoveranerne skulde blive misfornøiede, fordi de paa Grund af Forbindelsen med det nydste Rige ikke kunde faae de samme Friheder som England nyder, eller at den engelske Konge, hvis han var Souveræn (Enevoldskonge) skulde tage i Betænkning at tilstaae sine engelske Undersaatter et Gode, fordi han ikke kunde tilstaae de hannoverske det samme. Naar man vilde beraabe sig paa, at Kongen af Danmark let kunde vække fremmede Magters Misnoie ved at tilstaae fuldstændig Offentlighed i sine Stater, da maatte det vel indrømmes, at saadant med nogle Magter var muligt; andre vilde det derimod formodentlig være velkomment. At en mindre Stat kan have Offentlighed, derpaa afgiver Norge et Eksempel. Da Brock paany reiste Spørgsmaalet i Viborg 1838 havde Schouw Stemmen imod dem, der fraraadede Andragendet, fordi Kongen havde nægtet Slesvigerne Offentlighed, da det jo stod til Kongen at forandre sin Beslutning, og en Bevæggrund til at tilstaae, hvad tidligere var nægtet, kunde det vistnok være, at alle fire Stænderforsamlinger vare enige i at attraae Offentlighed."

Forlaget ang. Bønderkarlenes Emansipasjon, der afvistes i Roeskilde af Aristokratiet med 36 Stemmer mod 29, understøttede Schouw i Viborg da det indbragtes der 1836 af Fleischer. „Han kunde ikke indsee at der var Grund til at nægte en Bøndekarl den Raadighed over hans eget Arbeide (hans egne Evner, Lemmer og Villie) som tilkommer enhver Almuesmand i Kjøbstaden og overhovedet enhver myndig Mandsperson." Han imøde-

gif derhos endeel af de gjorte Indvendinger, og erklærede, at han indsaae ingen Grund til, at Bondeskarlens Frihed først skulde begynde med det foreslaaede 28 Aar. „Den almindelige Fuldmyndighedsalder havde derimod meget for sig, skjøndt der, naar Hensyn toges til hvad der udfordres til at være Dagleier, maastee endog kunde være Grund til at lade den omhandlede Frihed indtræde i en tidligere Alder, f. Eks. med det 20de Aar. Det tør da vistnok med god Grund antages at Bondestanden for en ikke ringe Deel skylder ham Indgivelsen af den Petisjon der havde det Lovudkast til Følge, som forelagdes Stænderne 4 Aar senere. Dette Udcast var vel ikke meget liberalt; da det først undte Bønderkarlene Frihed naar de ere 28 Aar gammel, at tjene deres Ophold som de ville, uden at tage fast Tjeneste, men Komiteen i Roeskilde foreslog dog flere ny indskrænkende Bestemmelser til den. Blandt dem var ogsaa Schouw. Han fremhævede, at i Viborg havde 42 imod 7 stemt for 25 Aars Alderen istedetfor 28 Aar, og at næsten alle praktiske Landmænd havde stemt for Forslaget i det Hele.

I 1836 indbragte Brock i Viborg et Forslag om almindelig Værnepligt. Nyegaard og Koulund meente at Forslaget af formelle Grunde burde afvises, men Schouw tilintetgjorde deres Indvendinger. Derefter talte Andre imod en Komitees Nedsættelse, hvad der i Stænderne var det samme som Sagens Forkastelse, men Schouw var en af dem som udtalte sig med Varme for Forslaget. „Jeg skjønner dog ikke rettere, end at denne Sag er af stor Betydning — sagde han — og allerede af den Grund ikke bør afvises, allermindst paa samme Dag som man har nedsat en Komitee i Anledning af et

Forslag om Amtsforvalterens Skriverpenge. Her handles om Pligten at værne for Fødelandet, en Pligt, der efter sin Natur maa paaligge enhver vaa-
benfør Mand, men som her i Landet ved Tidsbegi-
venhederne er bleven indskrænket til en enkelt Bor-
gerklasse, og paa at restituere hiint naturlige For-
hold gaaer Forslaget ud." Skulde det findes at al-
mindelig Værnepligt var „for Tiden uiværtsfættelig
... da kunde det af Grunde understøttede Resultat
maastee være Forsamlingen værdigt; men en Afviis-
ning uden Drostelse er den, efter min Følelse, uvær-
dig." Han havde neppe udtalt før en Komitee ned-
sattes med 33 Stemmer mod 18. — For at Andra-
gender ikke skulde forkastes, og ved denne sin Skjæbne
lede Folket til at betragte Forsamlingen „ikke som
en Samling af Mand, hvis udtalte Raad og Dnsfer
fremspringe af Rejsfærdighed og Villighed, men som
en Forening af Personer, der kun tale og stemme
for deres egne og deres Klassers Interessser, og hvis
Forhandlingers Udfald derfor som et Regnestykke
kunde forud vides, naar man kjendte Antallet af
Medlemmer for de forskjellige Klasser," — udtalte
han det som ønskeligt hvis Forsamlingen for Tiden
indskrænkede sig til, „at anholde hos Hs. Majestæt
om, ved en af Militær og Civile sammensat Kommiss-
sion at lade undersøge, om Garnisonstjenesten kunde
affondres fra den øvrige Militærtjeneste, og at Resulta-
terne af denne Undersøgelse maatte meddeles Pro-
vindstjalstænderne, for at de derefter kunde tage Spørgs-
maalet om almindelig Værnepligt under nærmere
Overveetelse." Denne Pitting formulerede Witz som
et Wændringsforslag, der antoges som Forsamlingens
Indstilling med 42 St. mod 7, medens den hele

Sag vistnok var faldet, naar denne Udvei ikke var blevet paaviist.

Brots Forslag i Viborg 1836 og 1838 om Tallotteriets Dybhævelse understøttede Schouw med Varme, idet han meente at dets succesfulde Afstafelse vilde kunne tilveiebringes ved Besparelser i Statshuusholdningen, uden at paalægge nogen ny Skat.

Regjeringens Lovudkast angaaende Indstrænkninger i den bestaaende Pressefrihed, der siden mod Stændernes Indstillinger blev til Lov den 1ste November 1837, veed man ikke om Schouw har talt imod i Koeskilde 1835, da Talerne ikke der nævnedes ved Navn, men i Viborg anbefalede han paa det bedste Komiteens Indstilling, at Udkaster skulde fraaades. Da det under Forhandlingerne i denne Sag kom paa Bane, at et Nr. af „Kjøbenhavnsposten“ tidligere var blevet undertrykt, fordi der deri var omtalt et militært Anliggende, (om vi huske ret en saakaldt Subordinasjonsforsøelse af Lieutenant Mathiesen mod Generalmajor Romer) og Kommissarius vilde undskylde Kanselliets Færd ved denne Leilighed med, at Beslaget grundede sig paa en allerhøieste Resolusjon, udtalte Schouw, at Kansellet kun kunde undskyldes i den Sag, dersom det og dets enkelte Medlemmer havde gjort hvad der stod i deres Magt for enten ganske at afværge hin kongl. Resolusjon, eller dog for at forebygge at den blev sat i Udøvelse ved at gjøre Kongen opmærksom paa, at det stred imod hans Regjeringsprinsipper, ved Kabinetsfrivelser at afgjøre, hvad der hørte under Landets almindelige Love.

Inderne indgave ogsaa 1838 en Adresse til Kongen ligesom 1836. Denne var aabenbar ikke gerne seet af Frederik den 6te; den modarbejdedes

af Orsted, og Kongen sagde i sit Svar, at den var kommet ham „uventet“, men at han „ikke desmindre“ havde modtaget den med Velbehag, „i Betragtning af den gode Mening der laae til Grund for dens Fremsendelse.“ For Indgivelsen af denne Adresse erklærede Schouw sig uforbeholdent, da Forsamlingen „nu eller ved fremtidige Sessjoner kunde faae Leilighed til at ytre Ønsker og Forhaabninger, som ikke passende kunde gøres til Gjenstand for Berisjoner.“

Da der i Viborg 1838 af Provst Hald fremlagdes et Forslag om at gjøre Jøderne valgbare til Stænderne, var Schouw en af Sagens varmeste Talsmænd, og han sluttede sit Foredrag i den Anledning med de Ord: „Det er anført, at Jøderne kun i meget faa Lande have Afgang til Folkerepræsentationen; men da Frederik den 6te løste Stavnshaandet spurgte han ikke om Livegenstabet var hævet i Rusland og Polen, ja ikke engang om det var hævet i Holsteen; og da han ophævede Slavehandelen spurgte han ikke, om den var forbudt hos andre Nationer.“ Desværre gjorde dette eller de øvrige Forsvar for Sagen ikke Virkning nok paa den jydsk Forsamling, der forkastede Andragendet, efter Forslag af Komiteens Majoritet: Biskop Olgaard og Stiftamtmand Rosenørn, med 29 Stemmer mod 21. — I Roestilde bragtes Sagen frem samme Aar af Drewsen, og ogsaa her støttede Schouw Sagen med sin vægtige Stemme; blandt andet sagde han: „Nogle have meent, at Mosaiterne ikke ere værre farne end de mange Kristne der ikke ere valgbare . . . men den Kristne som mangler Giendom, kan erhverve den; den, som endnu ikke har den fornødne Alder, kan siden blive valgbar; men dette gælder ikke om Mosaiten med mindre han tillige vil stifte Reli-

gion; . . . der anføres dernæst, at Mosaiterne ere et fremmed Folk; men naar enhver Udlænding efter fem Aars Opbold her i Landet erholder Valgbarhed, da er det dog heelt besynderligt at nægte dem, der ikke blot ere fødte heri Landet, men hvis Forsædre maaskee i mange Generasjoner have boet iblandt os. Valgbarhed paa Grund af, at de ikke ere nationale" . . . "Det strider imod Begrebet om en Stat" — vedbliver han — "eller idetmindste ansees som meget skadelig i en Stat, at der i samme findes Medlemmer, der ikke i enhver Henseende skulle betragtes som Borgere". . . "Man har bebrejdet den norske Statsforfatning, at den udelukker Jøderne fra Norge; jeg vil paa ingen Maade give denne Bestemmelse mit Bifald, men jeg finder den mindre liberal og mindre upolitisk, end at ville have Mosaiter i Staten, uden at ville tilstaae dem alle statsborgerlige Rettigheder." — Sagen gik kun igjennem i Areskilde med 32 Stemmer mod 30, og Kongen svarede, at han ikke fandt tilstrækkelig Grund til at gaae ind derpaa.

Roulunds Forslag om Indstrækning i Politiets Myndighed til Huusinkviisjon, understøttedes ogsaa af Schouw.

En af de Sager der meest lagdes Vægt paa i hvin Tid som tjenende til at hæve og styrke Folke-repræsentationens Indflydelse, var Stænderforsamlingernes Forening. Wiib bragte Sagen frem i Viborg 1838. Orsted anstrængte sig for at vise, at Forslaget laae udenfor Stændernes Omraade, men Schouw ansaae det som aldeles utvivlsomt, at § 5 i Fdn. af 28de Mai 1831 gav en ubetinget Ret til at ansøge om Forandring i alle Landets almindelige Love og Indretninger. Forsamlingen

vedtog da ogsaa med 30 Stemmer mod 20 at ned-
 sætte en Komitee i Sagen. Komiteens Majoritet
 (Rosén, Mylius og Hjelstrup) fraraadede Sagen
 og Minoriteten (Brinck-Seidelin og Hald) tilraadede
 at indgive Petisjon. Ved den foreløbige Behand-
 ling gjendrev Schouw den af Ørsted bestandig gjen-
 tagne Paastand, at Stændernes Forening vilde være
 en Tilintetgjørelse af deres Grundvæsen, og vilde
 forvandle dem til en Indreining af en ganske anden
 Natur. Han fremhævede nemlig, at hvis Provind-
 stalsstændernes tvende Forsamlinger vare Provindstal-
 stænder i den Forstand, at de blot havde med Pro-
 vindsernes egne Sager at gjøre, og man da ved en
 Forening vilde udvide deres Virksomhed til Landets
 almindelige Anliggender, da vilde Forandringen rig-
 tignok angaae Institutionens Grundvæsen. Men nu
 kan den ikke ansees at vedrøre dette, da Landets al-
 mindelige Anliggender allerede ligge indenfor begge
 Forsamlingers Virkekræds, og denne altsaa ikke udvi-
 des ved Foreningen." Ved den endelige Behand-
 ling fremhævede han med Sagkundskab og Varme
 saavel det Usande i den paastaandede Forskjellighed
 mellem Jyders og Økoeres Interesser, som selve
 Skadeligheden af Adskillelsen.

I Høestilde fremlagde Algreen-Ussing 1838 et
 Forslag af Mag. Lindberg om „almindelig Samvit-
 tighedsfrihed for Præster og Menigheder i Danmark.“
 Lignende Forslag vare fremkomne i Høestilde 1836
 (af Holstein) og i Viborg 1836 og 1838 (af D.
 Kirk fra Pastor Hass) men nægtet Fremme. Schouw
 var vel ikke nogen meget varm Ven af denne Sag,
 men han tog dog Ordet for den, og udvalte saaledes:
 „Er Sagen i sig selv retfærdig og billig da bør den
 ikke opgives fordi man nærer Misstanke om Bihen-

figter hos nogle af dem der ere fremkomne med Andragendet, og da bør Frygten for de Ulemper som af en større Frihed mulig vilde opstaae, ikke afholde fra at gaae ind derpaa, men Følgerne maa overlades til det guddommelige Forsyn . . . den Omstændighed at Trangen ikke er almindelig, kan dog ei her være afgjørende, thi om end alle her Tilstedeværende erklærede ikke at føle nogen Trang, . . . ja, om alle Danmarks Indbyggere, paa et lidet Antal nær, afgave en saadan Erklæring, da kunde dette naturligtviis ikke tilfredsstille de Enkelte, som virkelig følte denne Trang til en i sig selv naturlig Frihed. At Bevillingsveien ikke skyldesigjør, er allerede erindret; Forlangendet kan da nægtes, det være sig af Præsten eller Dyrigheden, og Friheden er saaledes ikke i Virkeligheden tilstede, ligesom ogsaa de med Bevillingen forbundne Omkostninger lægge Hindringer i Veien." — Samme Grifinderhed lagde han atter for Dagen, da han i Viborg 1840 maatte „dele den af flere Medlemmer udtalte Betænkelse ved for Tiden at gjøre noget som helst Andragende om den foreslaaede Psalmebogs tvungne Indførelse, thi det er altid misligt at øve en saadan Tvang i religiøse Sager."

Vi komme nu til Schouws Stilling til den vigtigste politiske Sag i 1840. Bang havde indgivet et Andragende om Forandringer i Ständerinstitutionen, og i senere Møder indleveredes flere Petitioner af hvilke den ene overstreves: Petition af 2260 Bølgere og andre Beboere af Hollands-Falsters Stift om en fuldstændig Skattebevillingsret for Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvigs forenede Stænder." — Schouw satte dem paa Dagsordenen straks efter Bangs Forslag, „for at Forsamlingen

kunde faae Leilighed til, hvis den maatte finde det rigtig, at overgive Prøvelsen af alle disse Andragender til en Komitee." Orsted fandt det høist forargeligt, at Schouw havde taget et saa velvilligt Hensyn til dem, da det derved let kunde faae Udseende af at de havde en lige Karakter. „Det har neppe været Petitionerne bevidst hvad det er de søge om,“ saaledes begyndte Orsted sit Foredrag mod dem. Ablefeldt fandt det stridende mod den Sed han som Offiseer havde aflagt til Kongen, at diskutere om dem. Schouw erklærede, med flere, at „ogsaa han var kun her tilstede i den Forudsætning at han, skjøndt Embedsmand, ikke var underkastet andre Forpligtelse end Forsamlingens øvrige Medlemmer, og han vilde i modsat Fald uopholdelig ansøge Hans Majestæt om at entlediges fra sit Hverv.“ Majoriteten vedtog at nedsætte en Komitee og den valgte den samme Komitee til denne Sag, som var valgt til at behandle det Børgerske Forslag. Fem Uger efter Komiteens Nedsættelse fremlagdes den store kjøbenhavnske Adresse om Skattebevillingsret, Komiteen, der bestod af Clausen, Lutten, Bang, Treschow og Algreen-Ussing, blev først enig om, samtidigt at udtale sig om begge Sagerne, og at forene dem i een Indstilling, og den Indstilling om hvilken den saaledes enedes var følgende: at Forsamlingen vil andrage for Hs. Majest. Kongen: at han vil tage den i Forholdenes Natur begrundede og med uværdige historiske Vidnesbyrd godgjorte Trang til en friere Udvikling af Samskudsforholdene i næste Overveielse, og i sin Wiisdom træffe de i dette Diemed for det Heles Vel fornødne Foranstaltninger og navnlig undergive Anordningerne om Provindsstændernes Institution en Revision,

sigtende til at udvide dem til større mere fyldestgø-
 rende Virksomhed ved Forening eller Forbindelse af
 de nu adskilt bestaaende Forsamlinger, og ved hen-
 sigtsmæssig Modificering af det nu bestaaende Valg-
 system." — Derhos antog Komiteen, „at den For-
 pligtelse paahviler Stænderne, at de, ved at indsende
 de dem tilhørfommende Petitioner" (om Skattebe-
 villingsbret for de tre forenede Stænderforsamlinger,
 samt statsretlige Garantier) . . . gjøre Kongen op-
 mærksom paa de historiske Vidnesbyrd om en Trang,
 som rører sig med mere eller mindre klar Bevidsthed
 i Folket, og som søger Tilfredsstillelse ved Regjerin-
 gens imødekommende Viisdom." — Indstillingen ved-
 toges stykkeviis med forskjelligt Stemmetal, der faldt
 mellem 62 mod 4 og 41 mod 26. — Petitionerens
 Indsendelse besluttedes med 43 mod 24 St. Under
 denne Sags endelige Behandling yttrede Schouw
 blandt andet: „ . . . Jeg hører til dem som troe, at
 det vilde være en stor Lykke for Danmarks Nutid,
 og en endnu større for dens Fremtid, om det maatte
 behage Kongen at skænke Folket en Forsatning, der
 gav det Deel i den lovgivende Magt. Mine Grunde
 ere disse: Ligesom Individets Kræfter vokse med
 Selvstændigheden, saaledes er det samme ogsaa Til-
 fældet med Stærens. Erfaringen godtgjør denne i
 sig naturlige Sætning. Hos de Nationer der have
 kunnet glæde sig ved en friere Forsatning have alle
 gode Kræfter mere og hurtigere udviklet sig; de have
 sluttet sig nærmere til det Heles Vel, interesseret sig
 i en større Grad for de fælles Anliggender, været
 stærkere i Fred og stærkere i Krig. Men der møder
 endnu en anden Betragtning, den nemlig, at uag-
 tet det absolute Monarki maa indrømmes at have
 visse Fordele, især naar Nationen staaer paa et

lavere Trin af Kultur, saa har det ogsaa sine store Mangler; og disse blive fornemmelig fremtrædende naar Tyrsten ikke besidder de fornødne Evner til at styre Statens Roer. Vi maa ikke glemme, at efter Kongeloven er Kongen myndig, naar han er 13 Aar gammel; ikke glemme, at Kongeloven ingen Bestemmelse indeholder for det Tilfælde at Kongen er sydsøag. Det er i denne Henseende just ikke nødvendigt at gaae langt tilbage i Danmarks Historie, for at see, at en Konges Livlæge, altsaa en enkelt Undersaat, kunde tilrive sig den absolute Gnevoldsmagt. Historien vidner om, hvorledes Herredømmet gik over til Forskjellige, indtil en ung Tyrste, som stod Kongen nær, til Danmarks Held, med Kraft greb Roeret og omgav sig med kundstabsrige Mænd. Men det er ikke altid, at en saadan Tyrste staaer Thronen nær; det er ikke altid, at der er en Reventloy, en Golbjørnsen, en Bernstorff, en Ørsted ved Haanden. Saadanne Mænd fødes ikke hver Dag, og om de endog vare der, saa er det ikke vist de kom til at virke. Man siger vel, at Folket ikke endnu er modent til en Konstitution. Men skulde da det danske Folk ikke vare lige saa vidt rykket frem i Kultur som de aandbeslægtede tyske Stammer og de nærbeslægtede Nordmand, der have en konstitutionel Forfatning? Jeg troer ikke at nogen Upartist vil kunne nægte det. Eller erindrer man sig da ikke, at Stændersforsamlingerne have viist en langt større Dygtighed end man fra Begyndelsen havde ventet, og det uagtet de Hindringer som Valgloven lægger i Veien for at alle Kræfter kunne benyttes. Vel veed jeg, at det har sine store Uanseligheder at indføre en konstitutionel Forfatning; vel veed jeg at der behøves Garantier mod de forskjellige Statsdeles,

mod de enkelte Borgerklassers, mod Partiernes Herredomme; men jeg veed ogsaa, naar jeg seer hen til Historien, at der kan stiftes saadanne Garantier, forsaavidt de efter menneskelige Vilkaar kunne faaes, ved en god Valglov og en hensigtsmæssig Fordeling af Magten. Jeg veed, at Danmarks Forhold til Hertugdømmerne lægger store Hindringer i Veien; men jeg veed ogsaa at Historien lærer, at saadanne Hindringer kunne overvindes i sammensatte Stater.

— Der er endnu een Betragtning, som især hos mig har været virksom, og som maaskee snarest kunde faae Indgang hos dem, der ellers ikke dele mine Ansuelser. Naar der først eengang hos Folket er Trang til større Selvstændighed — og jeg troer nok at alle ville være enige med mig i, at der er en saadan Trang i Danmark, og at den vil vokse efterhaanden, som Ständerinstitutionen og Kommunalvæsenet mere og mere udvikle sig — naar denne Trang er der da udsætter man sig for, at den ved een eller anden Begivenhed, som maaskee i sig selv kan synes ringe, erholder en pludselig Tilfredsstillelse. Men en saadan pludselig Tilfredsstillelse, en hurtig Forandring i Statsforfatningen, er vistnok det som man allermeest bør vogte sig for. . . . „Samler jeg nu alle disse Betragtninger, og seer jeg især hen til den sidstnævnte, da kan jeg ikke nægte, at det er saa langt fra at jeg anseer Nuset om en Forandring i vor Statsforfatning for nu at være ubetimeligt, at jeg meget mere netop maa antage det for meget betimeligt. Det er de rolige Dage, i hvilke vi skulle sørge for de urolige. Fri og uforbeholden vil jeg derfor udtale, at jeg inderlig vilde ønske, at Tanken om en Forandring i Statsforfatningen maatte staa ret klar og levende for vor Konge, og at han, der

er den eneste Byggherre, snart med Kraft vilde gribe fat paa Værket." — Da Sogen kom frem i de jydskke Stænder, imødegik og opklarede Schouw Kommissarius's forskjellige Forsøg paa at gjøre den uklar og vilblede Forsamlingen, og erindrede endelig om, at Orsted selv i Roeskilde havde erklæret, at det var Stændernes egen Sag, at bedømme, om det kunde være lovligt at indgaae med en Petisjon af det omhandlede Indhold. Syderne besluttede ogsaa med 44 Stemmer imod 4, at begge de beslagtede Sager skulde behandles af en Komitee. I selve Forhandlingerne i Viborg henviste Schouw til sine Uttringer i Roeskilde, og kun om Stændernes Forening yttrede han sig noget nærmere. — „Der er idag — sagde han blandt andet — af flere yttret Frygt for, at de jydskke Anliggender ikke skulde finde saa god Behandling i en forenet Forsamling, som i den særskilte jydskke, og det synes som om man fornemmelig af den Grund finder Betænkelse ved Foreningen. Denne Frygt turde imidlertid være ugrundet. Aldrig har jeg hørt, at Fyenboerne meente at deres Lary blev tilsidefat af Sjællænderne, navnlig af Kjøbenhavnerne, ligesaa lidt har jeg hørt saadanne Klager af Lollikerne eller Bornholmerne. Man taler om Kjøbenhavnernes Indflydelse, som man imidlertid, efter min Overbeviisning, tillægger altfor megen Vægt, men denne Indflydelse vilde dog blive langt mindre i en forenet Forsamling, thi nu ere de kjøbenhavnske Deputerede 12 af 70, forenedes Stænderne vilde de kun blive 12 af 120 eller et lignende Tal.

Ved at følge Schouws Bei paa den politiske Pane komme vi nu til et af de første Sammenstød udenfor Stænderne mellem den vaagnende Frihed og

den gamle Tids Magt. „Studentersamfundet“ var Navnet paa én Forening af Studerende af frie Anstuelser. Det havde søgt at undgaae ethvert Sammenstød med det saakaldte Konsistorium, en Autoritet af Professorer som har en vis Tilsynskret over Studenterne, og det var saaledes ogsaa villig til, naar Konsistoriet ønskede det, at meddele Medlemmerne en, med Anførelse af Forhandlingernes Gjenstand forsynet Indbydelse til dets Forsamlinger, men da Konsistoriet ikke indskrænkede sig til at ytre et Ønske herom, men fremsatte det som en bestemt Fordring, saa nægtede Samfundet at efterkomme den. Dette bevirkede at Konsistoriet hævede Studentersamfundet ved et Magtsprog, og da Samfundet fandt dette ubeføiet, og desaaarsag ikke vilde ændse det, kom Politidirektøren til og truede med at adstille Foreningen med Magt, dersom den samlede. Foreningen søgte nu Kanselliet om, at underkjende Politidirektørens Afsærd eller tillade, at Spørgsmaalet blev undergivet Domstolens Afgjørelse. Kanselliet gjorde naturligviis ingen af Delene, men billigede Politidirektørens Fremfærd. Samfundets Repræsentanter klagede da til Standerne. Disse Repræsentanter har det historisk Interesse at kjende, de anføres derfor her: C. Bloug, H. Hage, Delbanco, H. C. Schack, D. G. Monrad, J. Barjod, J. Schurmann, L. Troiel, K. Rosing, B. Bramsen, L. Doppermann, H. S. Poulsen, H. Brøchner, C. Bahnsen, M. Hassing. Det heed i deres Klage: „Saavidt vi skønne have Ørighederne her etableret et Princip, hvis konsekvente Gjennemførelse truer med at tilintetgjøre al Afsoffassionsfrihed her i Landet. Hvis nemlig, som Kanselliet formener, Afgjørelsen af om et Selskab tør bestaae,

er en Dyrighedsbehandling der egner sig for Domstolens Paakjendelse; hvis det, med andre Ord, skal beroe paa et individuelt, ei paa nogen formelig Retsbehandling baseret Skjon, om et Samfund i den Grad har forbrudt sig, at dets Sammenkomster ved Politiets Magt bør adspaltes; hvis endelig Nægtesen af at meddele en uvedkommende Autoritet særlig og betimelig Underretning om en Forenings Forhandlinger skal være tilstrækkelig Grund til at ophæve den: da vil man vistnok kun meget uegentlig kunne tale om Afsoffassjonsfrihed i Danmark." Men denne Klage fandt ingen Anklang i Roeskilde, og dette var vistnok nærmest Schouws Skyld, thi efter at Usjning, som den der indbragte Klagen, havde ytret sig paa en halv og vaklende Maade om den, tog Schouw Ordet, og slog den til Jorden. Han vilde i sine første Studenterdage aldrig have været imellem de 15 Perisjionærer; der havde ingen Retsfrankelse fundet Sted, og Samfundets Oplosning kunde efter hans Mening ikke frembyde stor Fare for Afsoffassjonsretten her i Landet. — Den følgende Tid viste dog snart, at det var det første Skridt, der snart efterfulgtes af flere.

En Sag var der endnu som særlig kan siges at have været Schouws, at have vedrørt ham mere end nogen Anden. Det var den bekjendte Minoritetssag. Ständeranordningens § 70 bestemmer at i Sager der hører under Ständernes egen Afgjørelse gjorde Stemmesleerhed altid Udslaget, og hvad de Gjenstande angik som Kongen havde ladet Ständerne forelægge til Overveielse agtedes det for dens Mening, hvorfor Sleerheden af de Stemmegivende erklærede sig; i Tilfælde af Stemmeliighed blev begge de modsatte Meninger at foredrage, lige-

som det og, hvor Stemmesleerhed fandt Sted i en Sag der hørte under allerhøieste Afgjørelse, altid stod Minoriteten frit for at forlange dens afvigende Mening, tilligemed Grundene hvorpaa den var bygget, fremsat i Forsamlingens Betænkning. Skjøndt denne Ss Affattelse var, som alt i Almindelighed der er flydt fra Orstedes Pen, tvetydigt og modtageligt for flere Fortolkninger, saa syntes det dog klart at Paragraffen skjedede bestemt mellem to Slags Sager, nemlig: dem som hørte under Forsamlingens og dem som hørte under Regjeringens Afgjørelse, det er dem som Kongen havde ladet Forsamlingen forelægge, og at det kun var i det sidste Slags Sager Minoriteten kunde forlange sin afvigende Mening optaget i Betænkningen. Da den modsatte Fortolkning desuden vilde i høi Grad svække Institutionens Betydning, og det altsaa ikke heller af den Grund kunde antages at Institutionens Stifter havde villet hiin Bestemmelse anderledes forstaaet, end dens Ord nærmest maatte lede til at forstaae den, saa havde begge Stænderforsamlingerne bestandig været enige om, at fortolke Paragrafen efter Ordens naturlige Betydning, uagtet den slesvigke og den holsteenske Forsamling havde fortolket en tilsvarende Paragraf paa den modsatte Maade. — Grev Reventlov, der var Medlem saavel af den slesvigke som af den roeskildske Stænderforsamling, anmeldte i 1838 et Forslag til Gunst for Minoritetens fælleslige Ret. Da han syntes tilbøielig til at frafalde det, traadte den krasse Modstander af Alt, hvad der kunde støtte og styrke selv den ubetydeligste folkelige Indflydelse, Castenskjold, til, og det blev stillet uagtet Schouw gjorde opmærksom paa, at „da der ingen Grundse gives for, hvad der skal forstaaes ved

Minoritet, saa maatte endog eet Medlem kunne gjøre denne Ret gjældende, og saalebes vilde selv de ubetydeligste Amendementer, der intet Medhold havde erholdt i Forsamlingen, kunne blive optagne i Petitionerne," men „Forsamlingen bør vist, naar den nærmer sig Thronen, ikke staae som en Person, der paa engang beder om, at noget skal skee, og dog tilige frabeder sig det; som en Person der taler frem og tilbage, og ikke selv ret veed hvad han vil; thi intet kan vel mere skade Indtrykket af en Petisjon, end naar den saaledes indeholder en indre Modsigelse, eller den fremstiller en Masse af forskjellige Forslag, der indbyrdes krydse og stride med hinanden." — Reventlovs Amendement blev ogsaa forkastet med 56 Stemmer mod 11. — Men Castenskjold optog paaany Stridsspørgsmaalet da Bang fremlagde sit Forslag 1840 om Forandringer i Stænderinstitutionen, da han ansaae det for sin „Pligt i nærværende Sag, at gjøre den Ret gjældende, som Minoriteten efter hans fuldeste Overbeviisning har." Reventlov stillede da ogsaa sit gamle Endringsforslag med nogen Forandring, men det forkastedes paaany med 47 Stemmer imod 20. Castenskjold forlangte, i Henshold til Stænderanordningens § 70, at faae Minoritetens Votum optaget i Forsamlingens Petisjon. De behørigte Grunde fremsattes imod dette Forlangende, og det nægtedes derefter med 42 St. mod 22, at Minoritetens Votum blev optaget. Castenskjold erklærede nu, „at han med Hensyn til Sagens Vigtighed, fandt sig foranlediget til, igjennem Kommissarius at henvende sig med et Andragende til Hs. Majestæt Kongen om en authentisk Fortolkning af den ommeldte § i Anordningen af 15de Mai 1834." — To Dage derefter berettede

han at han havde udført sin Beslutning, og Kommissarius tilføiede, at han havde indsendt det til Kongen, uagtet det ikke egentlig laae indenfor hans Virkefæds som Kommissarius.

Kongen udstødte derefter under 4 Novbr. et Reskript til Kommissarius, hvori han selv uden videre afgjorde Sagen, uden at høre Stænderne først om Spørgsmaalet. Dette Reskript, der tillige indeholdt en Næse til Orsted, fordi han tidligere havde været af samme Mening som Stænderne, er saa mærkeligt at det bør anføres ordlydende:

„Den Afstemning, som i Mødet den 17de Septbr. d. A. har fundet Sted i Provindsstænderforsamlingen for Østifterne, og hvorved der for denne Gang er nægtet Minoriteten at faae sin afvigende Mening fremsat i Forsamlingens til Os gennem Vor Kommissarius allerunderdanigst indsendte Betænkning, over hvilken formeentlige Krænkelse af Minoritetens Ret et Medlem af bemeldte Forsamling har ført Klage, i Skrivelse til Kommissarius, foranlediger Os, efter at Vi over Sagen have modtaget Vort danske Kansellies allerunderdanigste Betænkning, til allernaadigst at yttre, at Ordene i Forordningen af 15de Mai 1834 om Provindsstændernes Indretning i Danmark, for Østifterne dens § 70, og for Nørrejylland dens § 68, 2den Passus: — „men i Tilfælde af Stemmesleerthed blive begge de modsatte Meininger Os at foredrage, ligesom det og, hvor Stemmesleerthed i en Sag, der hører under Vor allerhøieste Afgjørelse, finder Sted, altid staaer Minoriteten frit for at forlange, at dens afvigende Mening tilligemed de Grunde, hvorpaa

den er bygget, fremsættes i den Betænkning, der til Os skal afgives" — ere saa tydelige at de ei behøve nogen Fortolkning. Thi ville vi allernaadigst have Dig paalagt, at Du har at vaage over, at Minoriteten i Provindsstaterne's Forsamling, i Tilfælde af at den overeensstemmende med den citerede § 68 af Forordningen af 15de Mai 1834, dens udtrykkelige Ord, forlanger sin afvigende Mening og Grundene for samme indført i den Betænkning der afgives i en Sag, der hører under vor allerhøieste Afgjørelse, ikke betages denne Ret, da Du, ifald dette nogensinde skulde skee ifølge Majoritetens Afstemning, har at nægte Fremsendelsen til Os af saadan Betænkning. Dermed skeer Vor Villie."

Dagen efter at dette Reskript var meddeelt de sydske Stænder indgav Otterstrøm et „Forslag til en Petisjon om, at Reskript af 4de Novbr. angaaende Optagelsen af Minoritetsvotum i Stænderforsamlingernes Petitioner, enten maatte tilbagekaldes eller et Udkast i den Anledning forelægges Stænderne." Med 40 St. mod 1 nedsaattes en Komitee i Anledning af Forslaget. — Schouw yttrede ved denne Leilighed: „at Sagen ikke kan have være Hs. Majestæt fuldstændig forestillet," da han i saa Fald sikkert ikke havde yttret, at Bestemmelsen var saa urivelsom at den ingen Fortolkning behøvede; „hvis Lovbestemmelsen var aldeles urivelsom maatte den roesfildste Forsamling have gjort sig skyldig enten i et forsærlig Brud paa Andres Ret, eller i en Letsindighed, som vilde være aldeles uforvarlig;" og en saadan Bestyldning vilde Kongen dog neppe med Vidende og Villie fremsføre imod den. Desuden „er

Sagen fremkommen som en Klage, og det som en meget nærgaaende Klage,“ men „vi kunne dog vistnok af Hs. Majestæts Retfærdighed vente, at han ikke vil tage nogen endelig Beslutning over en Klage, førend han har hørt den Anklagede, saameget mindre som Hs. Majestæt da vil kunne erholde Visshed om, at de Anklagede ikke have gjort sig skyldige i Retens Fornægtelse, og derpaa gaaer Klagen jo ud.“ — Ogsaa Komiteen fandt sig overbevist om, at Kongen ikke havde været fuldkommen oplyst om hvad der var forefaldet, „thi i saa Fald vilde han vist ikke have tilføjet Pluraliteten af den roeskildte Forsamlings Medlemmer den Krænkelser, at tillægge dem en begaaet Uretfærdighed.“ Har „de to Trebiedele af dem Folket har viist sin Tillid“ (og Kommissarius) virkelig fortjent en saa knusende Bebreidelse, som ligefrem udtales i Kongens Ord, saa „maaite Nationen befinde sig i en høist beklagelig Tilstand i moralsk Henseende, og ingenlunde være værdig til at vælge dem der skulde give Kongen Raad til Landets Vel.“ — Ved den foreløbige Forhandling erklærede Schouw: „Jeg har havt en stor Indflydelse paa, at den hidtil fulgte Praxis i Henseende til Fortolkningen af bemeldte § er bleven gjældende,“ og han følte deri en naturlig Opfordring til at forsvare den. I et udtømmende Foredrag behandlede han derfor baade det formelle og reelle i Spørgsmaalet, paaviste det Ugrundede i Minoritetens formæntlige Ret, viste at dens Fordring havde baade Ord, Aand og Analogi imod sig, og godtgjorde, hvilken Forvirring den vilde afstedkomme, til hvilke Urimeligheder den vilde føre, hvor lidet den overalt kunde siges at have Fornuften eller Retfærdigheden for sig, og hvor ødelæggende den vilde være for

Ständerinstitutionens Virksomhed og Udvikling. Umiddelbart ovenpaa fik han den Kompliment af Orsted, at han, „har erhvervet sig store Fortjenester ved den Indsigt og Agtelse for Lovene hvormed han har udført sit vigtige Embede,“ og — spjode han til — „det var tildeels af Agtelse for Præsidenten og hans paa mangesidig Erfaring grundede Mening, at Kommissarius tidligere, da dette Spørgsmaal kom under Benilassjon, afholdt sig fra derom at sige yttre sig.“ Et slet Selvsforvar! Den jydsk Forsamling besluttede derpaa eenstemmig med 51 Stemmer, at petitionere Kongen om: enten at opheve sit Reskript, eller i det mindste forelægge Stænderne et Lovudkast desangaaende til Betænkning.

Med denne Forsamlings Slutning afbrødes for en Tid Schouw's Stændervirksomhed, thi da vare de første 6 Aar, for hvilke de Stænderdeputerede vare valgte, udløbne, og ny Valg foregik, men Schouw, der som meldt var valgt af Kongen for Universitetet, valgtes ikke paany, thi i hans Sted udnævntes Professor Larsen. Denne Forbigaaelse overraskede og bedrøvede Mængden rundt om i Landet. Man vilde have bragt ham et „Leve“ i Kjøbenhavn, for at vise ham sin Anerkjendelse og Deeltagelse, men han fik Underretning derom forud, og forhindrede det. Bang, Clausen og Lutein udstødte en Indbydelse til en Nationalsubskription, hvorved man vilde erhverve ham en Eiendom som kunde gøre ham valgbar, saa at Folket atter kunde sætte ham ind hvor Kongen havde udelukket ham. Men ogsaa dette frabad han sig, skjøndt han ved Siden deraf tilstod, at han intet havde havt imod paany at blive Deputeret. 1842 enedes derimod i Viborg endeel jydsk Deputerede om en lignende Beslutning, og i For-

ening med forskjellige andre af hans Venner sendte de ham Skjødet paa en Eiendom, de havde kjøbt til ham i Viborg.

Hans Virksomhed i Pressen i det Tidrum, hvori han var Stænderforsamlingernes Præsident, var ikke meget stor, efter at han havde sluttet Udgivelsen af „Dansk Ugeskrift“ i Maret 1836. I „Dansk Folkeblad“ skrev han i August 1835 en Artikel „om skjulte Angreb paa anden Mands Ære,“ hvori han stærkt dablede en Artikel „om Nepotisme“ af Overlærer Hage (see Side 70). I samme Blad skrev han i Oktober 1836 „om Grændserne for Indholdet af de uprivilegerede Blade.“ En Plakat af 2den Oktober 1810 bestemte nemlig at kun de privilegerede Blade maatte meddele politiske Nyheder og Efterretninger; denne Bestemmelse indskrævedes til Efterlevelse ved et Reskript af 10de April 1836, hvori Benaevnelsen politiske Efterretninger udstræktes ogsaa til at gjælde „Bemærkninger og Ræsonnemangs af den der lader dem indrykke.“ Schouw søgte nu i den nævnte Artikel at vise, at „Efterretninger“ ikke kunde bestaae i „Bemærkninger eller Ræsonnemangs,“ saa at Forbudet kun kunde antages at gjælde om politiske Efterretninger der vare indklædte i Form af Bemærkninger. Der kunde ei heller derved være tænkt paa Forbud imod at optage politiske Oversigter eller Betragtninger der ikke vare politiske Nyheder og Efterretninger, og Lovbudet havde i Udøvelsen ligesaa 1810 ogsaa været forstaaet paa denne Maade baade af Forfatterne og Autoriteterne. Det kunde derfor ikke andet end vække Forundring, at Tilsynet med Bladene havde kunnet antage Hages Artikel „Rusland og Orienten“ som en saadan, der ikke burde optages i et uprivilegeret

Blad (S. 71), og at Kanselliet havde bifaldet denne Anstuelse. Han spørger hvorledes den rejsindige Forfatter skal stille sig naar Autoriteterne saaledes udvide Lovgivningens Bestemmelser. "Den dygtige og rejsindige Forfatter ønsker ogsaa at være en selvstændig Forfatter og vil ikke finde sig i at staae under Børgemaal; at Lilsyns-Embedsmanden stryger i Bladet, eller at han eller Kanselliet lægger Beslag derpaa, er en Krænkelse for Forfatteren." Det gik her som med Censur og andre forebyggende Forholdsregler i Almindelighed, af Iver for at oprydde Ufrudtet rykker man ogsaa den gode Sæd op, og da der altid er Ufrudtstro nok i Jorden, udsætter man sig for at der tilsidst ikke bliver andet end Ufrudt tilbage.

3 Juli 1837 skrev han „om Censuren for domsfældte Forfattere," i Anledning af den Dom der overgik Johannes Hage (S. 78). „At selv den ringeste Overtrædelse ubetinget skal straffes med Frihedens Tab for den Paagjældendes hele Levetid, dtr er en saa dønsynlig Afvigelse fra de almindelige Retfærdigheds-Grundsætninger Lovgivningen i andre Tilfælde hylde . . . at den positive Lovforfrist her umuligt kan tiltale den naturlige Retfølelse." — Den mindste Mangel paa Opmærksomhed, en øieblikkelig Ubesindighed, en urigtig Opfatning af Lovgivningens Mening, sætter straks den Paagjældende under et livsvarigt Formynderskab. Han udhævede hvor let man, selv med en alvorlig Villie til at holde sig Lovene efterrettelig, kunde udsættes for at komme under Censur, ved at anføre et Eksempel af sit eget Liv, da han engang i en lille Bjese var optraadt til Forsvar mod et Angreb paa H. C. Ørsted, hvorfor og han blev saggivet af Angriberen. Var jeg da ble-

ven dømt, skriver han, vilde dette „rimeligviis have standset min Virksomhed som Skribent . . . thi en saadan Umyndighedsstilstand vilde altsfor meget have faaret min Følelse, og til at skrive anonymt vilde jeg allermindst da have bekvemmet mig, naar det blev et Slags Omgaaen af Lovene. Den der har været Ilden nær, føler levende for Den, der bliver brændt.“ Han beklagede at Grundtvig var kommet under Censur, taler for denne Lovbestemmelses Forandring, og antyder et Haab om egl. Fritagelse fra Censurforpligtelsen for Hage.

Da den i sin Tid med Rette saa stærkt fordømte Huusundersøgelse hos „Kjøbenhavnspostens“ Redaktør, Cand. Gjedvad, efter Manuskriptet til en i Bladet optagen Artikel, havde fundet Sted, udtalte ogsaa Schouw sig herom. Den optagne Artikel indeholdt en Klage fra nogle af Kjøbenhavns Toldinspektorer til General-Toldkammeret over en af deres Kolleger. Schouw misbilligede Klagen Indsendelse og Optagelse („Danst Folkeblad“, 3. Aargang Nr. 40). Han anførte at „kun Klageren er Herre over Klagen større eller mindre Grad af Offentliggjørelse, hvortil han ved at affatte Klagen upaatvilligen har taget Hensyn, og at ingen Anden rettelig kan give den en større Udbredelse end han har villet. Han indrømmede at „Huusundersøgelser for grovere Forbrydelser maa kunne finde Sted,“ — „men lige saa vist er det uidentvivel ogsaa, at saadanne Indgreb i den borgerlige Frihed maa anvendes saa sparsomt som muligt, for at ikke det Onde man der ved fremkalder, skal blive langt større end det, man vil forhindre, og at saaledes Huusundersøgelser ikke bør anvendes i Anledning af en saa ringe Forseelse som den, der i nærværende Tilfælde rimeligviis er

begaaet." Som Sagen stod fandt han det „i høieste Maade ønskeligt, at Kanselliet vilde henvise Sagen til Afgjørelse ved Høiesteret, thi blev Sagen afgjort ved en Dyrighedsresolution vilde en Sag der angik Borgernes vigtigste Rettigheder unddrages fra den Afgjørelse af Domstolene, som er den danske Borgers Stoltthed og Værdie at være undergivet. Tilfødesatte da Høiesteret den affagte Kjendelse, saa var den Uvisshed hævet hvori Borgerne nu maatte svæve, i Henseende til denne vigtige Borgerretlighed. Blev Kjendelsen derimod stadfæstet, da vilde der være skjellig Grund til at foranledige en Forandring i Lovgivningen, hvorved Borger fikredes en af hans naturligste og vigtigste Rettigheder: Huusfreden. — Sagen blev senere af Gjedwad appelleret til Høiesteret, men denne Ret frifandt Politiretten, og Provindstalsstænderne androge derefter 1838 om Lovbestemmelser i denne Retning til Borgernes Betryggelse. At Schouw i Stænderne understøttede Sagen, er berettet.

Betræffende Trykkesvangsplakaten af 1ste Novbr. 1837 (om hvad der gik forud for denne Plakat og hvad der havde foranlediget den see Pag. 42—45) talte Schouw ogsaa et alvorligt Ord i samme Blad. Naar Nogle havde meent, at Pressens Misbrug, som astog straks efter Stændernes Forhandling om Udkastet til denne Plakat, igjen hen i 1837 vare blevne hyppigere, og at det kunde forsvare Plakatens Udstedelse, saa fremhævede Schouw, at han var den sidste der vilde forsvare saadanne Misbrug, men han vilde dog bemærke, at slige haarde og bittere Dyringer om Regjeringen og Autoriteterne fandt Sted længe før 1837 og 1830. Forskjellen var kun, at før vare de mundilige og nu vare de

paa Prent. Men han maatte tilstaae at han langt hellere vilde see en haard Bestyldning, en stræng Daddel eller en haanende Spot over sig selv i et offentligt Blad, end at det ham ubekendt eller halv bekendt vandrede mundiligt Byen eller Landet rundt. Dernæst kunde den lange Tausshed fra Regjeringens Side, angaaende Stændernes Indstillinger om Landets mislige Dinantsvæsen, ikke andet end forøge den Bekymring, der var opstaaet hos Folket, paa Grund af denne Mislighed; Bekymringen maatte endvidere stige da Stænderne ikke bleve indkaldte i dette Efteraar, uagtet det efter Stænderanordningen maatte antages at vilde være steet, og Regjeringen iagttog en fuldstændig Tausshed derom, som forøgede Uvissheden. (Den første Stænderforsamling begyndte 1ste Octobr. 1835; men uagtet de efter Loven skulde samles hver andet Aar indkaldtes den anden ikke før 21de Mai 1838). En saadan Stemning hos Folket burde ikke oversees ved Bedømmelsen af Pressens Misbrug, „thi sandeligen, der gives intet kraftigere Middel til at forhindre Pressens Misbrug og deres Virkninger, end at forekomme Folkets billige Onsker, eller dog at arbejde paa, at Længselen efter disse Onskers Opfyldelse ikke bliver for gammel, — et Middel, langt virksommere end alle Presse-Anordninger og Trykkefriheds-Proseser.“ Han fremhæver nu nogle Enkeltheder ved Plakaten, blandt andre den, at den fastsatte mildere Straffe, og at den livsvarige Sensur hævedes for ringere Forseelser, naar de ikke stete tre Gange af samme Forfatter. Dette vilde vel, meente han med fuldkommen Ret, føre til at flere Forfattere domsfaldtes, og han fremsatte derfor og det Onske, som Regjeringen senere tog saa liber Hensyn til, „at man ikke ængsteligen

vilde søge Anledning til at anlægge Sag, men kun da stride dertil, naar Forseelsen er af den Natur, at Sagen, ogsaa fra den moraliske Side betragtet, vil finde Medhold hos Publikum," — og „at man, med Undtagelse af saadanne Overtrædelser, der kunne blive farlige for Statens Sikkerhed, vil stræbe at undgaae Beslaglæggelse, der berøver Publikum Leilighed til at kjende og dømme i Sagen, noget, der visstelig ikke kan være i Regjeringens Interesse."

Schow valgtes altsaa ikke til Stænderne, da der i 1841 foretoges ny Valg. Derimod paa- begyndte han atter Udgivelsen af „Dansk Ugeskrift", og udtalte sig derigjennem om næsten ethvert vigtigt politisk Spørgsmaal. — Hvad Landbospørgsmaalene angik, som jo netop i dette Tidspunkt kom mere og mere frem i den offentlige Debat, da holdt han sig ei heller udenfor Behandlingen af dem. Han skrev saaledes i Oktbr. 1842. „Nogle Bemærkninger i Anledning af Spørgsmaalet om Huustugtens Anvendelse paa Huusmandsklassen," og badtede der alvorligt Kanselliets Fremfærd ved dette Spørgsmaals Behandling. Sammenhængen med denne Sag kom frem, deels ved en Artikel „i Fædrelandet" af Bergsøe, deels ved Dplysninger i Stænderne af Kommissarius, under Sagen om Huusmændenes Raars Forbedring. Ifølge disse Dplysninger indeholdt Lovudkastet til Fbdng. 30te Januar 1807 om Huusmændenes Pligtarbejde, Hjemmel for at Godsæierne skulde have Røvsfelsekret over Huusmændene ved disses Pligtarbejde, men da Sagen blev sendt til Frederik den 6te, der dengang som Kronprinds opholdt sig i Holsteen, tilkjendegav han Rentekammeret, at Huustugt imod Huusmændene ikke burde finde Sted, og at han ikke bifaldt at et Udkast, saaledes affattet, blev forelagt Stats-

raadet. Udkastet blev derefter omarbejdet saaledes, at Huustrugten slet ikke blev nævnet deri, og saaledes udkom den som Forordning den 30te Januar 1807. I Maret 1831 indkom der til Kanselliet et Spørgsmaal fra en privat Mand om en Godseier havde Kævselsesret over sine Huusmænd. Kanselliet skrev til Rentekammeret, og anførte som sin Mening, at han havde denne Ret. Rentekammeret meddeelte da de nyhævnte historiske Oplysninger, hvorom Kanselliet indtil den Tid havde været uvidende, og Kanselliet fandt at man derefter maatte ansee det for afgjort, at Kævselsesretten ikke kunde udøves. Men det meente tillige at der ikke burde udgives nogen authentisk Fortolkning, da et saadant Lovbud, paa en Tid da der ikke var noget Køre i disse Forhold, kunde have en usfordelagtig Indflydelse paa Arbejderne, som deri kunde see et Signal til, at der behøvedes en mindre nøiagtig Opfyldelse af deres Pligter, og paa den anden Side kunde opvække Uvilfredshed hos Godseierne, som derved kunde foranlediges til at leie, istedetfor at fæste deres Huse bort. Kanselliet fandt derfor at man enten kunde tilkjendegive Spørgeren, at en saadan Ret ei kunde tilstaaes, eller ogsaa ganske henlægge Sagen, „da Andrageren ikke havde indsendt sin Forespørgsel med Dyrighedens Erklæring.“ Og hermed blev Sagen dengang staaende. — Schouw bemærkede nu i den nævnte Artikel herom, at maaskee Tusinder af Huusmænd og Huusmændskoner i de mange Aar siden 1807 havde, tværtimod Lovgiverens Villie, været underkastede den med en forpørlig Kævselse forbundne lejemlige Lidelse og aandelige Krænkelse. Han fremhæver det Dobbeltværdige i „med Forsæt at gjøre Loven utyde-

lig og lade den vedblive at være det." Han gjorde opmærksom paa, at Bevidstheden om en saadan Røvfelsesrets Tilværelse og dens Udøvelse maa lede til Usandhed og Ewig og Trældommens øvrige onde Følgesvende, modstræber Mandens adlere Udvikling og forhindrer Selvstændighed i Tænke- og Handlemaade. — Om Grundene hvorfor Kanselliet ikke vilde udtale Lovens rette Forstaaelse, siger han: Havde Forholdet mellem Godsierne og deres Undergivne været spændt saa kunde man snarere have befrygtet at Loven vilde været Signal til Ulydighed. Gaardmændene gav man denne Fritagelse paa en Tid da der ingen Røre var, og man havde ikke havt Grund til at fortryde det. Det vilde hverken være smukt eller klogt at lade Huusmændene blive røvsede saalange de taalmodig taalte det. Hvad Frygten for Udleie af Husene angik, saa maatte det dog ogsaa undersøges, om ikke netop de respektableste hellere vilde have Leie uden at være undergivet Røvfelsesretten, end Fæstet med den. Den indgroede Anskuelse hos Almuen, at Kongen altid vil det Gode, men at hans gode Villie ikke kommer til at virke fordi den modarbejdes og omgaaes af hans nærmest omgivende Embedsmænd, — vandt en kraftig Understøttelse ved dette Tilfælde, naar det blev Almuen bekjendt. Det forekom ham heller ikke stemmende med et Kollegiums Værdighed, at undlade at svare i en for mange Tusinder vigtig Sag, paa Grund af en Formalitetsfeil.

Senere, da Bevægelserne i Bondestanden vare tiltagne i den Grad, at Kanselliet havde lænkebundet Bondestandens Mund, udtalte Schouw sig ogsaa „om Bondebevægelsen med Hensyn til Selveiendoms Fremme." Vel var han, ligesom alle hans lærde politiske Venner, indtaget endeel imod denne Bevæ-

gelse, hvis fulde Berettigelse og gode Grund de ikke kjendte, og ikke vilde ret søge at lære at kjende; men han var dog endeel mere rejsfærdig, og saae Sagen endeel mindre eenfærdig, end de fleste andre af hans Parti. — Han fandt at Stænderinstruktionen, Pressen, det ny Kommunalliv, den tiltagende Velstand i Bondestanden, den tiltagende Læring, det forbedrede Agerbrug. Stigningen af Landeieedommens Værdi og af Indfæstninger og Landgilde; alt dette havde vakt Ønsket hos Bondestanden om at blive Selveiere. Han dadler derpaa adskillige Blade fordi de fremstillede Bondens Forhold til Godseieren eenfærdigt, ligesom han dadler Formen af Christensens og Drewsens Andragende om en Landbokommissionens Nedsættelse, medens han erkjender „at en Landbokommission bedre end Stænderforsamlingen i dens meget korte Forhandlings Tid, maatte kunne gjøre Forslag om Fæsteforholdets Afløsning.“ Andragendet var affattet, mener han; saaledes, at det maatte hos Bondestanden vække Misfornøielse med og Værisillid til Stænderforsamlingen. Det saa stærkt angrebne Udtryk: „Emanation“ fandt han derimod hverken anstødeligt eller farligt. Han fandt hos Forslagsstillerne Uklarhed og Ubestemthed under Debatterne, om hvad de egentlig forlangte men han fandt paa den modsatte Side „en høi Grad af Virrelighed og Lidenskabelighed og Lyst til at gaae ind paa Personligheder. Dette var ikke stiftet til at berolige Gemytterne. — Blandt Marsagerne til Bøndebevægelsen regnede han dernæst Huusmand B. Hansens og Skolelærer N. Sørensens Virksomhed. Denne Virksomhed kunde være udsprungen af flette Bevægelsesgrunde, men den kunde ogsaa være fremkaldt ved ædle; „det er intet sjældent Fænomen, at den der

felet varmt for de lavere Staaende i Folket ofte, uden selv at mærke det, bliver eenfædig og ubillig mod de Høierestaaende, der i Kampen have faa uendelig meget forud for hine." — Denne Utrøring af Schouw viser os hvor langt han var forud for de fleste af dem der staae paa samme høie Stade i Livet som han, i Rejsfærdighedsfølelse og Upariskhed mod dem, hvis Meninger og Stræben han misbilligede. For at fuldstændiggjøre Opregningen af Bondebevægelsens Aarsager, nævnedes han endelig „de nylig indførte Fæsteauktioner," „Stiftelsen af nogle ny Lehn" og „den i den nyere Tid ikke sjældne Nedlæggelse af Bøndergaardene."

Duften om Fæsteforholdets Afløsning fandt han i og for sig lovligt, og i dens Opfyldelse gavnligt for Staten, navnlig lægger han stor Vægt paa at Fæstebonden og hans Familie er i personlig Afhængighed af Godseieren og mangler derfor borgerlig Selvstændighed. Man havde ingen Beviser for at Bonden vilde skaffe sig Selveiendom paa Godseierens Bekostning. At Bønderne kunde have uklare Begreber om Forholdet, var meget undskyldeligt og forklarligt, og flere Godseiere havde i Stænderne lagt for Dagen at deres Begreber vare ligesaa uklare som Bøndernes; ja selv hos Jurister og kongelige Kollegier kunde man paaavise „U sikkerhed og væsentlige Feiltagelser i Henseende til Bondestandens Rejsforhold.

Han kunde saaledes ikke finde Kanselliskruleret af 8de Novb. 1845 „rigtigt eller hensigtsvarende." En sliq Bestemmelse — at Bønder af forskellige Cogne slet ikke maatte samles, og de der hørte til samme Coan ikke uden Politimesterens Samtykke, naar de vilde tale om deres Rejsforhold til Gods-

eieren — maatte være Gjenstand for en Lov og forelægges Ständerne. Der maatte tillige for saadan Foranstaltning oplyses tilstrækkelige Grunde, men disse syntes at mangle. Det var ikke oplyst at der noget Sted var begaaet noget Ulovligt, og om saa var kunde man lade de Skyldige afstraffe. Dernæst frygtede han at Virkningen af Forbudet vilde være modsat den der var tilsigtet. „Det er en gammel Erfaring, at det bedste Middel imod ubillige Lønner er at komme de billige Lønner med al Kraft og Beredvillighed imøde. Denne Vej mener jeg, er den man maa slaae ind paa hvis man alvorligen vil tænke paa at standse Bondebevægelsen.“

Bestræbelserne for en Udvikling til en friere Forfatning, støttedes paa en vægtig Naade ved Schouws Ugeskrift. Det aabnedes i April 1842 med en større Artikel „om de konstitutionelle Bestræbelsers Værd og Betydning“ af Godsøier Lutén, og det havde bestandig Artikler der søgte at belyse det Velgrundede og Berettigede i Lønnerne herom. Wien han udtalte sig ogsaa selv for det samme, ligesom vi have seet, at han gjorde det i Ständerne. Under 20de Mai 1842 gav han saaledes et vægtigt Indlæg i Sagen, idet han paaviste hvor ulige slettere en fri Forfatnings Forsvarere vare stillede ligeoverfor det Bestaaendes Forsvarere, hævdede de Førstes Ret og paaviste det Berettigede i Forventningen om, at Regjeringen vilde sammenkalde oplyste og dygtige Mænd fra Statens forskjellige Dele, og som vare Venner af de konstitutionelle Former, for at de kunde fremsætte Forslag, der kunde forelægges de fire Stænderforsamlinger, efter at ny Valg af Deputerede havde fundet Sted.

Da Ständerne kom sammen 1842 fik de intet

Svar paa Betisjonerne om en friere Forfatning, men det tilkjendegaves dem, at „Vi kunne ligesaa-
 lidet nu som forhen bifalde en Forening af Stæn-
 derne. Derimod have Vi taget det under Over-
 veielse, om ikke ständeriske Komiteer, som paa
 allerhøieste Befaling kunne afgive Betænkning over
 Anliggender, der angaae flere Provindser eller den
 hele Stat kunde være at indføre som en hensigtsmæs-
 sig Udvikling af Provindsialstændernes Institussjon.“

— Disse Komiteers Virkefreds skulde hovedsagelig
 bestaae i at behandle de Sager, der allerede havde
 været forelagte Stænderforsamlingerne, men hvorom
 disse havde været af forskjellig Mening, ligesom den
 Medvirkning der tidligere var ønsket Stænderne til-
 lagt i Henseende til Statens finansielle Anliggender,
 foresloges udelukkende overdrage Komiteerne. Skjøndt
 det var indlysende at Stænderkomiteerne, om de
 vare komne tillive, vilde have svækket Provindsial-
 stænderne i høi Grad, idet de vilde have faaet Be-
 handlingen af de vigtigste Sager, vilde kunne været
 brugt af Regjeringen til Støtte imod de virkelig
 folkeligsindede Vænds Raad, vilde have udsudt enhver
 Tale om en fri Forfatning, ja ethvert Forlangende
 blot om Stændernes Forening, — gif dog den roes-
 kildste Komitee (Lehmann, Ussing, David, Hvidt,
 Bang, C. Neergaard, Myrster og Scavenius) og
 siden den roeskildste Stænderforsamling ind paa dem
 og heri var Schouw tildeels Skyld. Det var en
 besynderlig mistroelig Stemning hos mange iøvrigt
 oprigtige Konstitutionselle, der bragte dem til i Roes-
 kilde at slutte sig til dette listige, af Frihedens Tjen-
 der vel beregnede Prosjekt. — Schouw skrev i
 August 1842 „om de ständeriske Komiteer.“ Han
 begyndte med at fremsætte flere Grunde hvorfor.

„de Konstitutionellstænderne ville ikke hermed finde sig tilfredsstillende,“ men „mange af dem paa skjønne dette Skridt fra Regjeringens Side.“ At Sagen var indkommet under en Form som tilstede Stænderne en langt friere og selostændigere Behandling end om der der var forelaagt et Lovudkast (Regjeringen forlangte nemlig at Stænderne, istedetfor at afgive Betænkning over et Lovudkast, selv skulde skrive et Lovudkast), forjente Anerkjendelse, meente han, fra Stændernes Side. Som Fordele ved Indretningen udhævede han, at de to danske Stænderforsamlinger kunde ved dem komme i middelbar Berøring med hinanden, at ved alle fire Komiteers Sammentræden bleve Herugdømmernes og Kongerigets folkevalgte Mænd bekendte med hinanden og med de forskjellige Statsdele; at Budsjetter vilde kunne forelægges for en Forening af dem; og at de kunde gives Ret til at gjøre Forslag i Sager, som angik hele Staten. — Derpaa fremhævede han de Betænkkeligheder som denne ny Indretnings Indførelse frembød: det kunde let svække Provindsstændernes Betydning, medens det var Stændernes Hensigt ved den sidst indgivne Petisjon, at styrke Institutionen; men dette, meente han, kunde ikke føre til andet, end at man ved den ny Foranstaltning maatte bortserne alt hvad der maatte bidrage til at svække Stændernes Betydning og give Stænderkomiteerne saa folkeligt et Præg som muligt. Da han gik nu i Enkelthederne for at fremsætte hvorledes han tænkte sig dem bedst ordnede. Denne Tilslutten til Regjeringens løse Plan fra saa indflydelsesrig en Mands Side har sikkerlig bidraget meget til at Stænderne ved Kugleafstemning vedtog med 47 St. imod 14 at tilraade disse Stænderkomiteer, men vi kan da glæde os ved, at ingen

af de øvrige Stænderforsamlinger lode sig forlede til at træde i dette Fodspor.

Da der flere Aar efter hinanden havde været afholdt en 28de Majs Fest i Anledning af Stænderinstitutionens Indførelse, og der tænktes paa en lignende 1841, indsendte 13 af de Mænd der hidtil havde deeltaget i Festen, og deriblandt Schouw, (Boiesen, H. N. Clausen, C. N. David, P. C. Stenersen-Gad, H. B. Hansen, L. N. Hvidt, N. B. Krarup, Meinert, Gundelach-Møller, H. Prætorius, Sager, Schouw og Algreen-Ussing) en Skrivelse, hvori de foresloge at sætte til Forhandling iblandt de hidtilværende Deeltagere i Festen:

„om virkelig en saadan Interesse kan antages at være tilstede for Stænderinstitutionen i dens nuværende Organisasjon, og med dens hidtil synlige Virkninger, at dens Indstiftelse kan forventes at blive festligholdt med den Deeltagelse, hvorpaa Festen nødvendigen gjør Fordring, naar den ikke skal nedsynke til en kun lidet betydende Form, eller om det ikke skulde findes steuende med de fleste Deeltageres Ønske at udsætte den aarlige Festlighedsholdelse af Stænderinstitutionens Indstiftelse.“

Forsamlingen besluttede vel at afholde Festen, og at indbyde som Gæster til den: Schouw, Hvidt og Clausen, men da disse Mænd svarede at de ikke kunde modtage Indbydelsen, „da deres Tilstedeværelse ved Festen ikke vilde blive nogen sand Deeltagelse i Festligheden“, saa opgaves det igjen at holde den, og den holdtes ei heller senere. Da Sagen atter i Aaret 1843 bragtes paa Bane i „Folkebladet“, vedkjendte Schouw sig, at han antog at der ikke

var en saadan Interesse tilstede for Stænderinstitutionen i dens daværende Organisasjon og med dens indtil da synlige Virkninger, at dens Indstiftelse kunde forventes festligholdt med den fornødne Deeltagelse, og at han var i en bekymret og mistroelig Stemning med Hensyn til Institutionen. De store Forhaabninger om dens Udvikling som vare tilstede i Folket, havde ikke fundet Gjenklang hos Regjeringen, og selv det saagodtsom eenstemmig af Stænderne udtalte Ønske om et Normalreglement og let toaarigt Budsjet havde ikke fundet Regjeringens Bifald.

I 1844 indgav Schouw et Andrageude baade til de viborgske og roeskildske Stænder angaaende: at Stænderforsamlingerne vilde besvære sig over Kanselliets Fremgangsmaade, ved at beslaglægge Blade uden at lade Domstolene afgjøre Indholdets Lovstridighed eller Lovlighed. Han skrev heri, at Tilliden til den Grundsætning, at Friheden til gjennem Trykken at meddele sine Tanker afhænger af Lovene, og at det er Domstolene, og ikke Dyrigheden, der afgjør om Lovene ere overtraadte — er bleven saaledes rodfæstet i Folket, at enhver Forandring i samme sætter det i stærk Uro. Det kunde derfor ikke andet end vække stor og almindelig Bekymring og Uvillie, at Kanselliet hyppig beslaglagde Blad-Artikler, uden at lade Domstolene afgjøre deres Lovstridighed ikke blot naar de indeholdt „politiske Esterretninger,“ men endog naar de meentes at være af „politisk Indhold“, ja endog uden at anføre en saadan Grund (see S. 116 — 117). Den offentlige Mening havde sjelden været saa enig som i denne Sag, og ikke en eneste navn-given Mand havde offentlig paataget sig at forsvare

den. Med mange dygtige Lovkyndige ansaae han det for afgjort, at Spørgsmaalet om Plakat 2den Oktbr. 1810 var overtraadt, henhørte under Domstolenes Afgjørelse. Men det var klarere end Dagslyset at Plakaten ikke kunde give Kanselliet Gjæmmel for den Fremgangsmaade det havde bragt i Udøvelse, da et Kollegium hverken i det Hele eller i en vis Sfære var berettiget til paa egen Haand at indføre Censur, en Indretning som det danske Folk affhyer. Han imødegik forskjellige Paastande om Kanselliets Berettigelse og skrev da fremdeles, at Kollegiet maatte vide at dets Fremgangsmaade var forhadet af Folket, ansaaes for ulovmedholdelig, og selv af de sindigste Mænd i Stænderne var stemplet som Vilkaarlighed. Kollegiet maatte saaledes vide, at den Mening vilde opstaae hos Folket, at det Kollegium som var sat til at vaage over Lovens Overholdelse, i dette Tilfælde ikke selv fulgte Lovene, og det kunde ikke dølge for sig selv de sørgelige Følger en saadan Mangel paa Tillid maatte føre med sig. — Man maatte ikke indvende, at han ikke personlig var interesseret i Sagen, fordi intet Nr. af hans Tidsskrift var blevet beslaglagt, thi det var et fælles Unliggende for alle Journalister og alle Læsere; han var desuden ogsaa virkelig blevet indskrænket i sin Virksomhed, da netop det Stof som Kanselliet vilde unddrage de upriviligerede Blade, hørte til det hans Ugeskrift meest benyttede. Den Tilstand, hvori Kanselliet havde søgt at bringe den journalistiske Presse, var i den Grad utaalelig for den ærefjære, sandheds- og frihedselskende Redaktør, at han kun kunde finde sig i den som forbigaaende. — I den jydskke Stænderforsamling fandt Andragendet Modstand i Amhr.

Benzon, Justitsraad Estrup, Biskop Tage-Müller, Stiftamtmand Rosenørn, Provst Møller, Amtmand Rosenkrantz, (af disse 6 vare de 5 valgte af Kongen eller rettere af Ministrene) men det vedtoges af Forsamlingen med 34 Stemmer mod 16. — I Dernes Stænder fik derimod Kanselliet større Medhold, idet den nedsatte Komitee, der bestod af Tutein, Larsen, Sager, Ussing og Bang, faldt fra hinanden i forskellige Meninger, Larsen holdt paa Schouws Andragende, som han havde gjort til sit; Bang paastod at Kanselliet var berettiget til at gjøre hvad det havde gjort. Ussing vidste ikke hvem der havde Ret; Sager og Tutein troede Larsens Grunde vare de overveiende, men alle 5 enedes smukt om at lade Forslaget om Besværingen falde, og foreslog derimod blot at bede Hs. Majestæt om at træffe Foranstaltninger til at Spørgsmaalet for Fremtiden kom til at henhøre under Domstolenes Afgjørelse. Og dette Resultat var Komiteen om at komme til fra den 25de Oktbr. til 14de Desbr., med andre Ord saalænge, at den vidste at Sagen ikke kunde blive færdig. — Kongen svarede senere de jydskke Stænder, efterat han havde modtaget Kanselliets Erklæring derover, at han fandt deres Besværing **ugrundet**.

Den af Schouw saa stærkt dadlede Fremgangsmaade blev imidlertid ogsaa snart anvendt imod ham selv. I det af ham udgivne „Danck Ugeskrift“ optog han 1846 en oversat Artikel „om Preisens politiske Tilstand,“ men dette Nummer af Skriftet beslaglagdes og undertryktes uden Lov og Dom, af Kanselliet. Dette bevirkede imidlertid, at Schouw straks ophørte med sit Tidsskrift, og erklærede i nogle Slutningsord Grundene herfor. Han skrev, at det saavel i Stæn-

derne som igjeunem Pressen var tilstræffelig godtgjort, at denne Fremgangsmaade ikke var hjemlet i den bestaaende Trykkefrihedslovgivning. Derefter paaviste han yderligere det ulovhjemlede i denne Fremgangsmaada, og sluttede Bladet saaledes:

„Frivilligen at underkaste mig Sensur, det vil sige: lade Politiets Embedsmand stryge i mit Manuscript — en Indretning jeg af mit inderste Hjerte affhyer — kan jeg ikke. Det vilde staae i den skarpeste Modsaetning til min Tænkemaade og min offentlige Færd. — At opgive hele den nyere Historie med alle de statsøkonomiske, statistiske og flere Uundersøgelser som dermed staae i Forbindelse, vil og bør jeg heller ikke. Dette Stof er et af de væsentligste Bidrag til Folkeoplysningen; og det har altid været en væsentlig Deel af Ugeskriftets Indhold. At ligge i fortsat Kamp med Autoriteterne strider saa meget mod min Tilbøielighed og min hele Maade at være paa, at jeg heller ikke herpaa kan indlade mig. Saaledes seer jeg mig under nærværende Forhold nødsaget til at slutte „Dansk Ugeskrift.“

I Kampen om dansk Sprog og Nationalitet i Slesvig deltog Schouw ogsaa seiv kraftigt, og aabnede sit Tidsskrift for andre anseete Mænd, der med Barme og Kraft yttrede sig herom. Da Peder Hjort Lorenzen, fordi han talte Dansk i den slesvigske Stændersforsamling, blev betaget Ordet, forhaanet, spottet og truet med at nægtes Udgang til Stændersalen, og denne Behandling især af Kommissarius og Præsident kom til Omtale i de jydskke Stænder, og den danske Kommissarius, Ørsted, der tog Ordet til Forsvar for hiin Behandling af en Mand der vilde tale Dansk — da udtalte Schouw sig i sit

Tidsfrist herom, erklærede at det havde inderlig besøvet ham at see den danske Kommissarius tage Parti for den slesvigiske Præsident mod Lorenzen. De slesvigiske Deputerede fra de Distrikter hvor der tales dansk maatte have Ret til at bruge dette Sprog i Forsamlingen, hvilket og tidligere var erkjendt, idet der var holdt og protokolleret danske Foredrag. Havde den Deputerede denne Ret saa maatte det beroe paa ham selv om han vilde benytte den, og det var Præsidentens Pligt, selv om han i Hjertet misbilligede den Deputeredes Fremgangsmaade, at haaudhøve hans Ret. Han kunde derfor saa langtfra kalde Præsidentens Udfærd „sindig og forstandig,“ — som Orsted havde kaldt den — at han maatte finde den uforsvarlig.

I Oktbr. 1843 gav han en litterær Oversigt over danske Slesvigeres Skrifter, m. v., for at bevise at der var en dansk slesvigsk Intelligents deels i deels udenfor Slesvig, og at det altsaa ikke forholdt sig aldeles rigtigt, naar det slesvigholsteenske Parti forstode at det Danske i Slesvig kun var Almuens Sprog, men at alle dannede Folk talte tydsk og vare Tydskere og at Slesvigs hele hoiere aandelige Liv var tydsk.

I de jydskke Stænder indbragte Professor Larsen 1844 et Andragende fra sig selv og 21 andre Mænd, blandt hvilke ogsaa Schouw, hvori foresloges at forestille Hs. Majestæt Kongen den paastrængende Nødvendighed af, at saadanne Foranstaltninger træffes med Hensyn til Hertugdømmet Slesvig, at den danske Nationalitet i Hertugdømmet kan erholde den Betyggelse, som den nu aldeles savner, navnlig ved Haandhævelse af det danske Sprogs frie Brug i alle offentlige Forhold, ved Stiftelse af danske Underviisningsanstalter

og ved Omdannelse af de høiere Regjerings- og Rets-
 autoriteter. — Kommissarius Orsted optraadte natur-
 ligvis forsvarende de tydske Bestræbelser og erklærede
 at Stænderne ikke vare berettigede til at tale om
 slesvigske Forhold, men der besluttedes eenstemmig
 en Komitee nedsat, og Petisjon til Kongen vedtoges
 eenstemmig med 44 Stemmer. — Forslaget brag-
 tes ogsaa frem i Roeskilde og kom her til Komitee
 med 53 Stemmer mod 11 (blandt hvilke Bang,
 Castenskjold, Scavenius, Henrik Moltke og Schulin.)
 Ved Sagens endelige Behandling vedtoges eenstemmig
 med 56 Stemmer at indgaae til Kongen med Andra-
 gende hvori „indstændigen anbefales det danske Sprog
 i Hertugdømmet Slesvig til at beskærnes og opret-
 holdes af Hs. Majestæt ved alle de Foranstaltninger,
 som i dette Diemed retfærdigen og billigen kunne
 træffes.“

Kongen svarede den tydske Forsamling paa sit
 Andragende, at han saae sig nødsaget til at tilkjende-
 give Forsamlingen, at han af Hensyn til samtlige un-
 der hans Septer hørende Statsdeles Vel, herefter
 ingenlunde kunde tilstede, at den indlod sig paa indre
 Foranstaltninger i en Statsdeel, der laae udenfor dens
 Birkelreds. Forsamlingen kunde iøvrigt være forvis-
 set om, at Haandhævelsen af den danske Nationalitet
 og det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig stedse
 havde været og fremdeles vilde være Gjenstand for
 hans landsfaderlige Omhu. — Stænderne i Roeskilde
 fik samme Forsikkring, med en Indrømmelse af det pa-
 triotiske Sindelag hvoraf Andragendet havde sin Op-
 rindelse, men Kongen forbeholdte, „at Forsamlingen
 vilde indsee, at det i flere Henseender vilde have en
 skadelig Indflydelse saavel paa Stænderinstitutionens

Birksomhed, som paa den indbyrdes Stemning mellem de forskjellige Dele af det danske Monarki Forsynet havde underlagt hans Scepter, naar de forskjellige Stænderforsamlinger indlode sig paa Foranstaltninger, som vedkom andre Statsdele, der laae udenfor deres Birkfreds."

Om Spørgsmaalet om Stændernes Berettigelse til at petitionere om disse Unliggender skrev Schouw i Novbr. 1844 i sit Tidsskrift: at det forekom for den sunde Menneſseforſtand at være en høist beſynderlig Baaſtand: at Undertrykkelse af det danske Sprog og den danske Naſjonalitet i et med Kongeriget noie forbundet Hertugdømme, ſkulde være noget ſom ikke vedkom os Danſke i Kongeriget, eller, hvad der næſten endnu er beſynderligere, at det nok ſkal vedkomme Borgerne ſom Privatperſoner, men ikke dem der i Folkeraadet repræſenterer Borgerne. Det var dernæſt klart, at ſelv om man bragte Sagen for et ſtrængt juridiſt Bærneſting, maatte den Indvending man hentedede fra Stænderforſamlingernes formeentlige Mangel paa Berettigelse, kun kunne gjælde naar det var et Unliggende ſom allene vedkom Slesvig, og ikke til lige det hele Land. Men for Statseenheden kunde det danſke Sprogs og Naſjonalitets Tilintetgjørelſe i Slesvig ikke være ligeghydigt. Stænderanordningens § 5 tillader at petitionere om Landets almindelige Unliggender og det er beſtandigt antaget i Praksis, ſ. Efſ. ved Behandlingen af Finantsſagerne, af Toldſagerne oſv. Man finder ingen Betænkelighed ved i Kongerigets Stænderforſamlinger at foreſlaae Indførelſen af en Brændeviinsſkat i Hertugdømmerne og Udjævning af de Toldſatſer der ere forſkjellige fra Kongerigets, for at bevirke Toldgrændſens Ophævelſe;

heller ikke betænker man sig i Hertugdømmernes Forsamlinger paa at omtale Udgifterne til det kjøbenhavnske Fattigvæsen, osv. Man har dertil god Grund i den Omstændighed at vi have Finantser tilfælles. Men vi have Nationalitet tilfælles med Halvdelen af Slesvigs Befolkning, og dens Bevarelse skulde dog vel være os noksaa vigtig som hine materielle Anliggender.

I 1846 indbragtes et lignende Andragende af Larsen som var underskrevet ogsaa af Schouw (samt af Abrahamson, Clausen, Drewsen, H. P. Hansen, Hvidt og Meinert) der da mødte endnu større Modstand af Kommissarius Bang, samt af Steensfeldt, Ussing, Tutein, Benzou, Blesner, Hunderup; der vedtoges Komitee med 31 mod 28 St. — Sagen kom imidlertid ikke videre end at Komiteen indstillede i sin Betænkning, at anbefale det danske Sprog i Hertugdømmet Slesvig til at beffjærnes og opretholdes ved alle de Foranstaltninger som retfærdigt og billigt kunde træffes.

I Mai 1844 udsendte Schouw i Forening med Clausen, Drewsen, H. P. Hansen, Hvidt, Larsen og Meinert den saakaldte store Sprogpetisjon til Underskrift i hele Landet. De udviklede deri i Korthed hvorledes Sagen stod og den Grund der var til Frygt i den omhandlede Henseende, og bad Kongen om Betryggelsen af den naturligste Ret, at det danske Sprog maatte høvdes lige Berettigelse med det tydske i det dansk-tydske Hertugdømmes Stændersforsamling. Denne Petisjon opnaaede et hertillands hidtil ikke ved nogen anden Leilighed opnaaet Antal af Underskrifter, nemlig 20,000, og den overrattes derpaa Hs. Majestæt Kongen den 17de Juli 1844 af en Deputasjon, bestaaende af H. P. Hansen, Meinert og Schouw,

hvis Ordfører var Schouw. Efterat han i varme og frimodige Ord havde udtalt sig ved Overrækkelsen af Adressen gav Kongen det mærkelige Svar, der, som alt øvrigt i den Tid viste, at han var hildet i den ullykkelige Troe, der endelig førte Oprøret til Gjennembrud, at det var de Danske der vare Skyld i den tiltagende Splid og Misstemning. Han svarede dem:

„Jeg erkjender gjerne det patriotiske Sindelag, som har fremkaldt denne Adresse, og som jeg deler med Dem; de offentlige Foranstaltninger der ere trufne for det danske Sprogs Opretholdelse i det nordlige Slesvig, vidne noksom derom. Angaaende det Anliggende De har udviklet for mig, kan jeg nu ikke give Dem Svar, da det behandles ved den slesvigiske Stænderforsamling. Ved denne Leilighed vil jeg iøvrigt yttre for Dem, at fædrelandssindede Mænd hellere maa optræde forsonende imellem de stridende Parter, end eensidigen, og at det er lettere at forurolige Gemytterne, end at berolige dem; det Første skeer ved at indsamle Underskrifter paa Adresser rundt om i Landet; det Andet overlader De til Kongen; — dog jeg vil haabe, at Kraften ikke skal mangle mig for at dette maa lykkes.“

Desværre manglede Kraften, hvor den skulde været anvendt.

Til de roeskildste Stænder indbragte David 1846 paa egne og Fleres, og deriblandt Schouws (de andre vare Grundtvig, Monrad og fransk Præst Raffard) Begne et Andragende om Ophævelsen inden en vis kort Tid af Slaveriet paa de dansk-vestindiske Øer. Dette Andragende toges under Komiteebehandling med

57 Stemmer mod 4, og det vedtoges at indgive Petition til Kongen om at lade den næste Stænderforsamling forelægge Forudkast om en fuldstændig Emancipation af de Ufrie paa de dansk-vestindiske Kolonier. Denne Petition, om hvis Indgivelse der, efter Begjæring af Herforth, stemtes med Kugler, vedtoges imidlertid kun med 30 St. mod 26.

Nu kom de ny Stændervalg 1847, og her var det naturligt at Schouw valgtes til begge de danske Stænderforsamlinger. I Østifterne valgtes han til Deputeret i det 13de Landdistrikt, i Svendborg Amt, med 624 Stemmer af 660. Han var forud valgt til Suppleant i tvende andre Landdistrikter, nemlig i 1ste med 238 St. af 382 (den Deputerede, H. Johansen af Anardrup, fik 244 St.); og i 17de hvor han fik 393 (den Deputerede, Møller Clausen fik 394). — I Jylland valgtes Schouw i Kjøbstædernes Valgklasse af Høbro, Mariager, Greenaa og Ebeltoft, med 57 St.

Disse Stænderforsamlinger fik imidlertid ikke andet at foretage i deres korte Levetid, end at udføre nogle Valg og at give Betænkning over den Valglov hvorefter den grundlovgivende Rigsforsamling skulde dannes. Men forinden denne Virksomhed omtales er der et betydningsfuldt politisk Skridt af Schouw at fremhæve.

Den 20de Januar 1848 døde Christian den 8de. — Saa hurtigt derefter, at det ikke kunde være skrevet ja vel neppe trykt efter Kongens Død, udkom et lidet Skrift med Titel: „Bed Thronskiftet 1848“ af Clausen og Schouw, deelt i to Hoveddele, hvoraf enhver af Udgiverne havde forfattet sin. Den Deel af Skriftet der var udgaaet fra Schouw,

var rettet paa at bringe Forfatningsspørgsmaalet paany ved denne Leilighed i en kraftig Bevægelse. Han fremhævede den Trang der mere og mere følte i Befolkningen til en fri Forfatning, de Mangler der vare en Følge af den daværende Tilstand; især troede han, at den Strid der fandt Sted mellem de forskjellige Stændersforsamlinger var der kun eet Lægemiddel imod, og det var ligeledes en fri Forfatning, og som de 5 Hoved-Rettigheder der maatte nødvendig indrømmes Folket i en saadan Forfatning nævnedes han: 1) Fuld Skattebevillings-Ret, og Ret til at nægte Statslaans Optagelse; 2) Forelæggelse af et Statsbudsjet til Billigelse og Statsregnskaberne til Revisjon; 3) Ret til i Forening med Regjeringen at give Love. Forslagsret paa begge Sider; 4) Sand Ministeransvarlighed, saa at Ministrene kunde sættes under Tiltale for at have overtraadt Forfatningen; 5) Fuldstændig Offentlighed af Forhandlingerne. — Med Hensyn til den lovgivende Forsamlings Sammensætning, da yttrede han sig bestemt imod to Kamre eller Thing, da det ene i saa Fald enten maatte gives en stærk aristokratisk Sammensætning, hvad der vilde være høist usøfeligt og uhenigtsmæssigt i Danmark, eller det vilde blive saaligt det andet at det ikke nyttede der var to. — Han vilde derimod have Stændervalgloven „i dens væsentligste Grundvold“ beholdt, og her fremtræder da første Gang hos Schouw, hvad der siden viste sig at være Middelveien mellem den demokratiske og den doktrinære Deel af det indtil da enige konstitutionelsindede Parti, at nemlig den første Deel vilde have en Valglov der saavidt muligt gav hele Folket Andeel i Forfatningens Goder, medens den sidste Deel kun vilde have den frie Borgerret udstrakt til visse begunstigede Medlem-

mer af Samsundet. Han vilde nok have Valgbarheden udvidet til flere Kvalifikationer, f. Eks. til „en vis Formue, visse mere betydende og uafhængige Embedsstillinger, ja han talte endog om en Udvidelse af de større Eiendomsbesidderes Valgklasse. Ligeledes slog han paa, at der kunde møde 2 Medlemmer fra Universitetet, 8 Geistlige, 2 af Høiesteret, 1 fra hver Overret, 1 fra Videnskabernes Selskab, 1 fra den militære Høiskole, 1 fra Sorø Akademie,“ med andre Ord en fuldstændig halv aristokratisk og halv byrokratisk Repræsentation. Han gaaer ind paa den besynderligste Betragtning af det Ustadelige i en saadan Klasserepræsentation ved at anføre Kommissarius Orstedes Buggyise for Stænderne selv, at naar Bønderne vilde gjøre Herremændene Uret saa hjalp Kjøbstædmændene de sidste, og naar disse vilde gjøre Bønderne Uret saa fik Bønderne Bistand fra Kjøbstadsfolkene, der kunde da snarest være Frygt for at de store og de smaa Landmænd vilde sammensvære sig imod Kjøbstæderne, men saa vilde disse dog altid faae Jkkegrundeiernerne med sig derimod, og saa kunde Kongen bruge Betoet for vt holde paa Kjøbstædernes Ret. Giv Huusmændene Valgret gif slet ikke an, meente han, da de let kunde blive et Bytte for Aristokratiet. Gaardmændene havde Valgene i denne Valgklasse i deres Magt og de behøvede altsaa ingen Udvidelse af Valgretten. — Man seer her den mistrofulde Udfigt Demokratiet havde til den efterstræbte Forfatnings taalelige Sammensætning, naar en af de meest fremtrædende og anseete Forkæmpere for den endnu i Januar 1848 udtalte sig saaledes om dens Indhold. — Derefter omtalte han det Forhold der skulde finde Sted imellem Kongeriget og Hertugdømmerne under

den fri Forfatning, og erklærer sig for en saadan Ordning at Holsteen erholder sin egen Forsamling, særskilt Finantsvæsen, Danmark og Slesvig en fælles Forsamling, samt to særskilte, en for Kongeriget og en for Slesvig. Som det endelige Resultat af hans Skrift erklærede han følgende 3 Punkter: 1) At Kongen ved sin Thronbestigelse i et aabent Brev giver alle sine Undersaatter Tilsagn om en fri Forfatning med Skattebevillingsret, Andeel i den lovgivende Myndighed og ansvarlige Ministre. 2) At han paa samme Tid udnævner en Kommissjon af Mænd fra alle Statens Dele, for i Forening med nogle Regjeringsmænd at drøfte Udkastene til en saadan Forfatning. 3) At de saaledes drøftede Udkast derefter, inden Hs. Majestæt tager sin endelige Beslutning, forelægges samtlige Deputerede fra de fire nærværende Provindsstænder Forsamlinger, deels sondrede deels i Forening, alt efter den Maade hvorpaa Opgaven om Statsdelenes indbyrdes Forhold i Udkastene løses."

Det Dødsfald der bragte Frederik den Syvende paa Danmarks Throne, bragte dermed ogsaa fornyet og fornyget Liv og Haab hos alle Frihedens Venner. Allerede den 21de Januar var en Adresse til den ny Konge underskrevet af alle de i Hovedstaden værende Stænderdeputerede, hvoriblandt Schouw (de øvrige vare: B. Christensen, Claujen, Drewsen, Dunsfeldt, H. Sæge, M. Hammerich, And. Hansen, H. P. Hansen, Hvidt, Brygger Jakobsen, Agent Lund, Lunde, Meinert, Urtefr. Dst), hvori de ndtalte Ønsket om en fri Forfatning, og at Udkast til en saadan maatte blive underkastet Drøftelse af en Forsamling af Mænd fra Statens forskjellige Dele.

Den 28de Januar kom det bekjendte Forsatnings-Reskript vor frisindede Konge havde faaet i Arvegods af sin Fader. Det indeholdt de ulykkelige, for Danmarks Ret og Vre saa frænkeude Bestemmelser, at Hertugdømmerne skulde sende ligesaa mauge Deputerede til den fælles Repræsentasjon, som Kongeriget, og at denne Folkerepræsentasjon skulde møde stiftewiis i Kongeriget og i Hertugdømmerne. Denne Fællesrepræsentasjon skulde have en besluttende Medvirkning ved Forsandringer i Skatterne og ved Finantsbestyrelsen, saavel som ved Udgivelsen af Love der angik Statsdelesnes fælles Anliggender. De særskilte Provindsstændder skulde bestaae ved Siden deraf. Førend Forsatningsloven udkom skulde den blive forelagt til Overveielse for „indsigtsfulde og erfarne Mænd“ hvis Fleertal skulde vælges af de enkelte Stænderforsamlinger. Der skulde saaledes af de to danske Stænderforsamlinger vælges af Kjøbenhavns og Kjøbstædernes Deputerede for Verne 3, for Jylland 2; af Godseierne 2 i hver Forsamling; af Bondestanden 2 af hver Forsamling; af Geistligheden paa Verne 2, i Jylland 2; af Universitetet 1; af Kongen 8; i Alt 26. Fra Hertugdømmerne ligeledes efter samme Regler 26. Den samme Forsamling skulde tillige høres over forskjellige andre Sager.

Under 24de Februar vedtog 17 Stænderdeputerede i Kjøbenhavn, hvoriblandt Schouw (de øvrige vare: Hvidt, S. P. Hansen, Lehmann, And. Hansen, Dunsfeldt, Meinert, Lunde, J. C. Jakobsen, M. Hammerich, Ost, Clausen, S. Hage, Kirck, B. Christensen, Krog, P. Hansen) at de ved Valget af de „indsigtsfulde og erfarne Mænd“ i Roeskilde den 17de Marts vilde afgive følgende Erklæring:

„Vi erklære, at vi skride til denne Valghandling i den Forudsætning, at de Bestemmelser, der blive at optage i den ved Hs. Majestæts allerhøieste Reskript af 28de Jan. d. A. bebudede Forfatningslov ikke ville erholde Lovskraft førend de ere blevne tagne under Overveielse og antagne af en Folkerepræsentasjon, valgt efter een Folkets retfærdige Krav fyldestgjørende, til Opgavens Storhed svarende Valgmaade, der vil have været Provindsialslænderne forelagt til Betænkning. — Vi vælge ligeledes i den Forudsætning, at ingen af de Bestemmelser ved Forfatningsloven der indeholdes i det fgl. Reskript af 28de Januar, skulle kunne unddrages de saaledes valgte erfarne Mænds Overveielse.“

Under 24. Febr. udstædtes ligeledes en offentlig Erklæring angaaende den bebudede Forfatning, fra 45 Mænd i Kjøbenhavn, blandt hvilke var Schouw, hvori udtaltes „at det danske Folk ikke kan finde sig tilfredsstillet ved de foreløbig opstillede Grundtræk for Forfatningsværket. Som de Punkter der herved sigtedes til, nævnedes: at Repræsentasjonen skulde være lige i Antal fra Kongeriget og Hertugdømmerne; at der ved Forfatningen Intet skulde foeandres i Hertugdømmernes nuværende Forbindelse indbyrdes; og endelig først og sidst den hele Grundtanke: at ordne Fædrelandets offentlige Forhold ved en konstitutionel Sammenslutning af Danmark og Slesvig med det tydske Forbundsland Holsteen.

(De der med Schouw havde underskrevet denne betydningsfulde Erklæring vare: Ballin, F. Birch, H. G. Bohr, B. A. Borgen, F. C. Bornemann, C. Briz, G. Brock, E. Bunzen, B. Christensen,

H. N. Clausen, Drewsen, F. Fiedler, Flor, Gjød-
wad, Gram, H. Hage, F. Hammerich, M. Hamme-
rich, A. Hansen, B. Hoppe, L. N. Hvidt, N. Høyen,
C. J. Kayser, Kirck, A. F. Kriger, F. Lange, D.
Lehmann, Liebmann, Lunde, Lytken, J. N. Radvig,
Marckmann, Meinert, D. Müller, C. Otto, C. Pe-
dersen, C. Ploug, F. Schjern, Sommer, Stein, A.
C. Tang, A. F. Tscherning, L. Ussing og N. L.
Westergaard.)

Nu kom imidlertid de uforglemmelige Martsdage,
da det absolutistiske, frihedsfiendiske, i det slesvighol-
steenske Ret udviklede Criminil-Drstedske og Stemann-
Moltkeske Statsraad maatte vige for det af det selv
opfostrede tydske Oprør, erkjendende sin Uduelighed til
at møde sit eget Pleiebarn. Det betydningsfulde
Kasinomøde afholdtes efter Indbydelse af Hvidt, Clau-
sen, Lehmann, Tscherning, Flor, Marckmann, Schouw,
Konrad, Ploug, Gjødwad, H. Hage, Plesner, Mei-
nert og Krieger, og — det gamle Ministerium
blev opløst.

Ligesom Schouw ikke optraadte i dette Møde,
saaledes finde vi ham ikke meget fremtrædende i de
første bevægede Maaneders Historie. Den 27. Marts
holdtes atter et Møde i Kasino, hvor der forelagdes
af Clausen et Opraab til Slesvigerne, som var af-
fattet og underskrevet af Mænd fra Hovedstaden, fra
Biborg og Aarhus, og blandt de Underskrevne var
ogsaa Schouw.

En Petisjon til Kongen om sieblikkelige Forbe-
dringer i Huusmændenes Kaar, hvilken Petisjon var
forfattet og underskrevet af Bestyrelsen for "Bonde-
vennernes Selskab," og som ellers tiltraadtes og un-
derskrevnes af alle de Bondedeputerede fra Derne med

Undtagelse af Gaardeier Hansen af Sødinge, nægtede Schouw at underskrive „paa Grund af sit fuldkomne Ubekjendtskab til de Forholde Petitionen omhandlede“. En paafaldende Erklæring fra en af Bondestandens Repræsentanter!

Den 26de April samledes Østifternes Stænderforsamling for sidste Gang, for at afgive Betænkning over den Valglov hvorefter den grundlovgivende Rigsforsamling skulde vælges, og over en Forordning om Udstrædelser af Kreditbeviser. I denne Forsamling valgtes Schouw til Præsident med 60 Stemmer.

— Han foreslog straks at vedtage et Brev til Hæren, hvor Forsamlingen meddeler den sin Tak og Baaaffjævnelse. — Da der blev foreslaaet af Meinert, at holde Modererne for aabne Døre, bemærkede Schouw, at han alt i 1836 havde udtalt sig for fuldstændig Dødsfentlighed, og at han altsaa naturligviis Intet havde derimod nu; og da Steensfeldt fandt det ønskeligt at Afstemningerne ske for lukkede Døre, foranledigede Schouw i et senere Møde at det vedtoges, at ogsaa Afstemning kunde ske for aabne Døre.

I det Hovedspørgsmaal hvorom Striden dreiede sig i hiin Forsamling, nemlig om hvorvidt den skulde fraraade eller tilraade den Bestemmelse, at Regjeringen skulde vælge en Fjerdedeel af den grundlovgivende Forsamlings Medlemmer, den Bestemmelse der først drog en skarp Skillevæg i de Konstitutionelles Række, mellem Demokrater og Doktrinære, mellem Menigmandspartiet og Lærdepartiet, — i det Hovedspørgsmaal udtalte Schouw sig, uagtet han var Præsident, og han var naturligviis efter den Mening om Valgret og Valgbarhed han udtalte i Skriftet „om Thronskiftet,“ for Konge-

valgene. Han havde — sagde han — fornemmelig to Betænkkeligheder ved den forelagte Valglov „der er mere uindskrænket end den norske, mere vidt end den findes i nogen anden monarkisk Stat,“ — og hans Betænkkeligheder vare, „at Valgene vilde kunne blive eenfaldige, og at Vælgerne ikke overalt ville tage tilbørligt Hensyn til Duelighed og Indsigt.“ Dog laae der meget Beroligende imod disse Betænkkeligheder i Lovudkastet selv, nemlig den over hele Landet udstrakte Valgbarhed, og der personlige Fremstilling ved Valgene, og der laae ogsaa meget Beroligende i Folkets sunde Sands, i den Retfærdighed og Villighed der er et Træk i Nationalkarakteren. Det var ogsaa et af de store Goder som en udstrakt Valgret medfører at den bortffjerner Reformbevægelser, der ere en af Staternes værste Sygdomme. Imidlertid kunde Benyttelsen af den udstrakte Valglov, især første Gang den anvendtes, medføre Uheld og Misgreb, og derfor fandt han netop et saadant mæglende Element som de Kongevalgte at være paa sit rette Sted hvor Talen var om en Pagt mellem Kongen og Folket.

Som Forsamlingens Præsident sluttede han dens Forhandlinger den 12te Mai med en kort Tale, hvori han gjorde opmærksom paa, at det havde været hans Lod at begynde Roeskilde Stænders Forhandlinger 1835, og nu efter 13 Aars Forløb at slutte dem. Han kaldte hiin Tid den idylliske, „da Alle i størst Enighed saae Frihedens Morgenrøde i denne Institution;“ de følgende Tider førte Modsetningerne frem mellem Regjeringen og Folket, mellem de forskjellige Klasser og mellem Stænderforsamlingerne paa hiin og denne Side af Kongeaen, indtil nu da „det hidtil umyndige Folk vil fremtræde som myndigt.“ — Som

den afsluttede Institutions Feil nævnede han: at Valgberettigelsen var betinget af Grundbesiddelse, at Sammensætningen var bygget paa Klasseforskjellen, at Myndigheden var for ringe, og fremfor alt, at samme Folks Udsendinge vare adskilte i forskjellige Forsamlinger. Dog havde Proviindsstænderne været „en vigtig Skole for den politiske Udvikling i Folket,“ og naar man betænkte at en Institution, som et Menneske, bør bedømmes efter sin Tid, saa kunde man vist sige den „et venligt Farvel.“

De jydskke Stænder aabnedes den 13de Juni, og ogsaa her valgtes Schouw til Præsident med alle Stemmer undtagen hans egen. — I denne Forsamling tog han ogsaa Ordet til Forsvar for Kongevalgene til Rigsforsamlingen, og anførte derfor omtrent de samme Grunde som i Roeskilde. — Hans Slutningstale her dreiede sig nærmest om Danmarks hidtilværende Adspjaltelse i forskjellige Dele, Folkets Udskaarnes Søndring i særskilte Forsamliger, og det Glædelige i „at for Fremtiden, som i Fortidens Dage Nørrejyden og Sønderjyden og den danske Øboer skulle samles paa eet fælles Folkething.“

Den Adspjaltelse der nu var indtraadt imellem det demokratiske og det doktrincære Parti, ved Striden om Kongevalgene til Rigsforsamlingen, udviklede sig snart til en bestemt fjendtlig Modstand, da Valgene nærmede sig. Schouw indbød i Juli 9 andre Mænd til sig (Clausen, B. Christensen, S. P. Hansen, S. Hage, Gjødwad, Bloug, Hammerich, Meisnert og B. Pedersen) for at tale om Foranstaltninger til ønskelige Valg. B. Christensen kunde som Demokrat ikke slutte sig til denne Samling af Mænd, men søgte til en demokratisk Forening for Valgene, som

holdt Møder i Hippodromen, medens Doctrinæerne samlede sig med Schouw og Clausen i Epidisen i Universitetsfalen. Deres hele Valgprogram bestod i den korte og ubestemte Sætning: en konstitutionel Forsfatning paa et demokratisk Grundlag; men selv dette skal det have været meget vanskeligt at samle de lærde Herrer om.

Schouw valgtes til Rigsdagsmand i den grundlovgivende Rigsforsamling i Randers Amts 1ste Valgfreds, imod Provst Ballentin og Gaardeier Møller. — I Forsamlingen, der traadte sammen den 23de Oktober 1848 valgtes Schouw til Præsident eller Formand den 23de Oktbr. med 132 Stemmer af 143., den 2den Novbr. med 136 St. af 144., den 30te Novbr. med 126 St. af 139, den 28de Desbr. med 81 St. af 85, den 25de Januar 1849 med 120 St. af 127, den 22de Febr. med 82 St. af 87, den 22de Marts med 85 St. af 89, den 19de April med 81 St. af 83, og den 18de Mai eenst. med 92 Stemmer. Det er naturligt at hans venlige og dog kraftige og strengt upartiske Ledelse af Forsamlingens Forhandlinger vedligeholdte dens udeelte Høiagtelse for ham, og skyldtes ogsaa meget at faa alvorlige Forhandlinger i faa talrig en Forsamling, hvori forholdviis mange ny for parlamentariske Forhandlinger aldeles fremmede Medlemmer, førtes med en Ro og Orden, der ikke skulde gjøre ældre parlamentariske Forsamlinger Skam.

Ifølge Rigsforsamlingens Forretningsorden, kunde Schouw som Formand ikke deeltage i Forhandlingerne uden at vige sit Sæde som Formand, og han tog derfor ingen Deel i disse, saa at der om hans Virksomhed i Forsamlingen intet videre er at sige.

Ved de paafølgende Valg til den første danske Rigsdag, der foregik til Folkethinget den 4de Desbr. 1849 og til Landstthinget den 29de Desbr. s. A., valgtes Schouw til Medlem af Landstthinget, i Kjøbenhavn med 102 St. og i 9de Valgkreds (Marhuus, Randers og endeel af Viborg Amt) ved 2den Afstemning, med 176 St. — Uagtet nu de reaksjønære Kandidater: Blekingberg og Ørsted, havde fleest Stemmer i den kjøbenhavnske Valgkreds næst efter de Valgte, og Faren for ved Omvalg at faae disse Mænd ind i Landstthinget laae lige for Dinene, saa modtog Schouw dog den jydskke Valgkreds's Valg, og skaffede, som det viste sig, da Hvidt eiheller modtog Valget, virkelig derved hine tvende Mænd paa Rigsdagen. Men hvilken forandret Stilling vore politiske Forhold senere maaskee kunde have indtagetn aar Ørsted ikke var kommet i Landstthinget, lader sig ikke sige; det er muligt at meget vilde have været anderledes, og Følgen af et Omvalg i Kjøbenhavn var i al Fald let at forudsee. Schouws Grunde til at foretrække det jydskke Valg kjendes ikke, men dette Valg maa ansees høist uheldigt for vor senere Udvikling.

Schouw gav altsaa Møde i Landstthinget da det første Gang traadte sammen, den 30te Januar 1850. Af dets 37 Stemmer fik han 32 ved Formandsvalget, men han erklærede at hans Løge havde gjort det til en udtryffeligg Betingelse for at han maatte modtage Valg til Landstthinget, at han frsagde sig Formandsposten. — Han indgav Forslag til en Adresse til Kongen, der var affattet af ham selv i Forening med Dirik og Kjerfegaard, og det vedtoges eenstemmigt i Landstthinget. Den udtalte først en Tak for at vi nu faae Danmarks Riges Grundlov traadt

i Kraft ifølge fri Overeenskomst mellem Konge og Folk; og dernæst den Tillid og det Haab, at Fædrelandet om end gjennem Farer, Kamp og Lidelser, maatte usvækket gaae frem til Held og Hæder.

Han indbragte i denne Sæssjon et Lovudkast fra Bestyrelsen for det Thorwaldsenske Museum, om Ene- ret til Afstøbninger af Thorwaldsens plastiske Kunst- værker, hvilket vedtoges af begge Thingene og udkom som Lov. -- I de af Regjeingen forelagte Sager, hvori Udvalg vare nedsatte, var Schouw Medlem af de to vigtigste: Finantsudvalget, Presselovsudvalget foruden flere. Forhandlingerne tog han ikke megen Deel i. Da der imidlertid i Presselovens Behandling blev Tale om, hvorvidt Justitsministeren skulde kunne foranstalte Skrifter eller Blade beslaglagt, hvilket indeholdtes i Regjeringens Udkast, men fraraadedes af Udvalget, da optraadte Schouw for Pressen, som han saa tidt forud havde gjort. For ham og enhver nogenlunde frisindet Journalist stod en Beslaglæggelse uden Lov og Dom som noget Modbydeligt. Hans Dom herom var ikke hildet paa Grund af at et Nummer af hans Tidsskrift tidligere var blevet uden Lov og Dom lagt under Beslag, thi nu betragtede han Sagen aldeles rolig og kold; ja fra et vist Synspunkt var han end ikke misfornøiet med at hiint Nummer ikke kom ud, thi den nuværende Konge af Preussen var deri kaldt en dydig Monark, og det var ham ikke ubehageligt at det ikke var udkommet under hans Navn. Er et Skrift allerede udbredt naar der befales Beslag, saa bevirker kun det at hvert udkommet Eksempplar faaer 100 til 1000 Læsere istedetfor 1 til 10. Er der intet Eksempplar kommet ud saa indtræder det saa ubehage- lige for Forfatteren, at man ikke veed i Publikum,

hvad hans Skrift indeholder. Han henviste derpaa til de sidste 2 Aar hvori man ikke havde haft Presseprosefer eller Beslaglæggelse, og han troede at baade Regering, Domstole, Forfattere og Publikum havde befundet sig vel derved; men man kunde tænke sig en Tid, „hvor en Justitsminister var temmelig fjendtligt stemt imod Pressen,“ og endnu hyppigere maaskee „en Justitsminister som troede at han var en varm Ven af Pressen, men hvor denne Mening dog var grundet paa et Selvbe drag,“ og da kunde man blive udsat for Beslaglæggelse og Presseforsølgelse uden tilstrækkelig Grund. Det var klart at mærke at Schouw ikke længere havde den fysiske Kraft som udfordredes til en Virksomhed paa Rigsdagen, som kunde tilfredsstille ham selv, og han nedlagde ogsaa ved Sessjonens Slutning sit Mandat som Landsthingsmand.

Endnu staaer tilbage at omtale hans sidste Virksomhed som Forfatter.

Schouw havde som meldt ophørt med sit Ugeskrift, fordi Kanselliet ogsaa mod ham anvendte sin ulovmedholdelige Fremgangsmaade, at undertrykke hans Skrift uden Lov og Dom. — Den 3die Juni 1846 udkom en provisorisk Plakat, der gav noget som den selv kaldte „Lempelser“ i Tryffelovgivningen, men som ingen Andre end det høivise Kanselli ansaae for Lempelser. En Bestemmelse i den aabnede imidlertid Schouw en Udvei til at skrive uden at underkaste sig denne forhadte Censur, og det var den, at Skrifter paa mere end 6 Ark kunde udgives uden Politigjennensyn. Han besluttede da at gjøre sit „Dansk Ugeskrift“ til et „Dansk Tidsskrift“ der skulde udkomme Hefter paa over 6 Ark, og han indledede denne uh

Række med en Artikel: Regjering, Oppositionen og Folket." Han skildrede Tilstanden deri med sande Træk. Han skrev, at Regjeringen, fordi Oppositionen ikke var eller kunde være efter dens Hoved, søgte ved Presseforfølgelser at undertrykke den, at Oppositionsmændene, efterat Regjeringen var døv for deres gjentagne Paamindelser, kun pønsede paa at ødelægge deres Virksomhed, enten trak sig tilbage fra Kamppladsen eller dog tabte den for deres Virksomhed nødvendige Mandssfriskhed og Freidighed og at Folket trættedes og sloves af den tilsyneladende frugtesløse Kamp bortdrager sin Interesse fra de offentlige Forhandlinger, Folkebevidstheden slappes og Statslivets hensygnen. Schouw fremhævede derefter hvorledes den nyeste Historie dog afgav Beviser paa, at Oppositionen og den offentlige Mening, selv under saa ugunstige Forhold, havde sin gavnlige Virkning. Regjeringsmændene maatte erkjende, at Oppositionen i mange Punkter havde været mere grantskuende og forudseende end de, og Ingen skulde kunne nægte at Sagerne vilde have staaet bedre til her i Landet, dersom Regjeringen betimelig og af egen Drift havde truffet de Foranstaltninger, hvortil først sildigere og modstræbende havde ladet sig formaae.

Noget egentlig politisk Artikel skrev Schouw imidlertid ikke i sit Tidsskrift før i Marts 1848, dog endnu før Stemann-Orstedts Regimente var brudt. Da udtalte han sig om Ministeransvarligheden. Det er et de allervigtigste Træk der udmærke det konstitutionelle Monarki, og intet bidrager mere end den til at bevare den kongelige Værdighed. Efterat have ytret sin Mening om hvilke Sager Ministrene maa kunne sættes under Anklage, hvorledes Rigsretten burde

sammensættes, osv. slutter han med at skrive: „Men tænker man sig at Forholdene ere i høi Grad kritiske, at Landets Bæe og Vel, Nationens fremtidige Skæbne, ja maaskee dens hele Tilværelse staaer i Fare; — da kan man næsten ikke uden Rædsel tænke sig, at det fortrinnsviis skulde beroe paa 5 eller 6 uansvarlige Medundersaatters Indsigt, Fasthed, Enighed og Fædrelandskjærlighed, om Staten skal bestaae, Folket skal bevare sin Nationalitet.“ — I Januar 1849 skrev han en Artikel om Slesvigs fremtidige Stilling. Som en uestergivelig Betingelse fremhævede han: „at Slesvig aldeles sondredes fra Holsteen og derved tillige fra Tydskland“; som det andet: et saadant Forhold mellem Slesvig og Danmark at ikke alene en uadskillelig Forbindelse bliver grundfæstet, men at ogsaa et sandt borgerligt Samliv kunde gjøre sig gjældende og udvikle sig videre imellem dem, og at de uundgaaelig maatte have en fælles Rigsdag til Grundvold. Spørgsmaalet var da om hvorledes det kongelige Løfte om Slesvigs provindstille Selvstændighed skulde opfyldes, men herom kunde ikke siges noget Afgjørende før Slesvigs og Kongerigets Rigsdagsmænd i Forening havde drøftet det. Ved denne Leilighed kom Schouw til at yttre nogle Alvorsord om den store Modstand der fra Kjøbenhavns og Kjøbstædernes Side vistes mod den saakaldte Septemberlov, nemlig Loven af 23de Septbr. 1848 om en overordentlig Udskrivning af Ikkewærnepligtige. „Er Danmarks Selvstændighed og den danske Nationalitet i høi Grad truet, og deri ere jo Alle enige — skrev han — saa kan intetsomhelst Privilegium fritage fra Borgerens første Pligt at bevare Staten, og Regjeringen maa uden Hensyn til Forrettigheder kunne udskrive

hvem og saamange den finder fornødent. Derpaa hentyder jo ogsaa Landsloven og tidligere Anordninger, givne i Krigstider. Og heri maa man jo antage at Folkestemningen er aldeles enig, thi ellers vare jo alle hine Adresser kun Ord, og med Ord kan man som en Rigsdagsmand af Bondestanden nylig har sagt, ikke slaae Tydskerne. Naar man taler om, at der skal offres Liv og Blod, menes jo ikke allene Bondeliv og Bondeblod, men ogsaa Borgerliv og Borgerblod, og naar man siger, at der skal kæmpes til den sidste Mand saa kan dette vel ikke forstaaes bogstavelig, men det kan dog ligesaalet forstaaes saaledes, at hele den mandlig Befolkning i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, med Undtagelse af dem der ere fødte i 1826 og de der boende Børnepligtige skulde udelukkes fra at henhøre til Mændenes Klasse."

I Juli 1849, altsaa efter at Grundloven var givet, fremkom Schouw med sine Bemærkninger om Forfatningsværket, hvilket han havde undladt, skrev han indtil da, deels fordi han aldrig vilde yttre sig offentlig over Gjenstande i Henseende til hvilke han ikke havde nogen fast Overbeviisning, deels fordi hans Stilling som Rigsforsamlings Formand gjorde ham det til Pligt at staae udenfor Partiernes Kamp. Han havde den Fortrøstning at den Forfatning der var givet vilde være til Folkets Held, og dette stod ikke i Uoverensstemmelse med hvad han for halvanden Aar siden havde yttret „ved Thronskiftet". At hele Folket bør nyde enhver Frihed som kan bestaae med Statens Formaal, at alle Borgere maa nyde saa stor Andeel i det offentlige Liv som kan bestaae med Statens Vel, var hans faste Overbeviisning, Spørgsmaalet er blot hvorvidt dette til en given Tid og i et

givet Land kan lade sig udføre. Derpaa forklarede han, at da han skrev sine Uttringer ved Thronskiftet kunde der kun ventes meget tarvelige Indrømmelser; der var derhos i visse Kredse Tanke om et ridderstabeligt Overhuus, hvad han fremsatte var derfor vist det meest liberale man kunde vente efter de daværende Omstændigheder; han rettede sin Tanke meest paa at man kunde faae en virkelig Forfatning, og Formen var efter hans Mening til en vis Grad mindre vigtig. — Af „den saakaldte almindelige Valgret“ indrømmer han, kan opstaae store Ulykker, men Faren er hverken saa stor eller saa rimelig som man troer. Han frygtede meest for, at man af Modløshed vilde undlade at gaae Faren imøde, og saaleds netop fremfalde eller understøtte de skadelige Følger man frygtede for. Han fremhævede derefter, at man ikke egentlig kan sige at den Valgret Grundloven giver er almindelig, da Bælgerne kun omtrent ville udgjøre en Syvendedeel af Befolkningen; han gjør sig derefter stor Umage med at opsoge Trostegrunde for sig selv og alle Andre, der fra Studerekamrene have indsuget Engstelighed og Mistænkthed mod Almuen, og alt dette sikkert i den allerbedste Hensigt, for, som han sagde, at berolige, men den hele Fremstilling faaer i deres Dine, der har seet Livet i Livet selv, et høist komisk Anstrøg. Han kommer ved samme Leilighed til den aabenhjertige Bekjendelse, at Kongevalgene til den grundlovgivende Rigsforsamling ikke havde været nødvendige, at Udfaldet af Hovedspørgsmaalene vilde have blevet det samme, om Tilfætningen af de kongevalgte Medlemmer ikke havde fundet Sted. Men den ene Erfaring efter den anden, af dette Slags,

forbliver uden nogen Birkning paa Doktrinærernes Troe om Almuen og de U lærde.

Noget senere skrev han et Par Artikler om de da afsluttede Fredspræliminærier, der viste at han saae den Fare som laae i disses Affattelse, og senere kom intet om politiske Materier fra hans Pen.

Prof. Pedersen skriver om ham: „Den sidste Deel af sit Liv tilbragte han desværre under en stadig Ustagen af Legemets Kræfter, der til Slutningen ogsaa virkede svækkende ind paa hans aandelige. Da han i Begyndelsen af 1851 var efter Ansøgning bleven fritagen for sine fleste Embedsforretninger, tilbragte han en Deel af Sommeren paa Landet og befandt sig en kort Tid saa vel, at han kunde holde sin Datters Bryllup, og ordne endeel af sine Sager. Da dette Velbefindende imidlertid snart ophørte, indgav han i Efteraaret en Ansøgning om sin Afsked. I Vinterens Løb forværredes hans Tilstand meer og meer, indtil Døden den 28de April 1852 endte et Liv, hvis første Deel havde været offret til Videnskabens og Fædrelandets Tjeneste.“

Jacob Peter Mynster.

Mynster blev født den 8de November 1775 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader, Kammerraad Christian Peter Mynster, som han mistede i en Alder af to Aar, var Inspektør ved Frederiks Hospital. Mynster skal allerede som Barn have været bestemt for den geistlige Stand, hvortil ogsaa snart Natur og Tilbøielighed henviste ham; underviist af Privatlærere blev han 1790 indskrevet som akademisk Borger, tog anden Eksamen, og 1794 theologisk Embedseksamen (begge med Laud), og de homiletisk-kateketiske Prøver med Udmærkelse. Straks efter Attestatsen blev han Huuslærer hos Geheime-Konferentsraad, Grev Joachim Gottsche Moltke til Bregentved, hvis Søn han dimitterede til Universitetet. Mynster var allerede fra Studenteraarene bekendt for sit rolige, milde Væsen, sin stille, men vedholdende Flid. Han vandt 1798 Universitetets Guldmedallie ved Besvarelsen af den filosofiske Opgave. 1801 blev han Sognepræst i Spiellerup og Emerup paa Bømmetofte Gods i Sjælland. Han optraadte første Gang i 1806 i Rahbeks „Minerva“, i Anledning af et Forslag til Forandring i den offentlige Gudsdyrkelse, med en polemisk Afhandling, som ved Grundighed og Skarpfindighed, et kraftigt og frimodigt Sprog, henlede

den offentlige Opmærksomhed paa ham. Dette blev i endnu høiere Grad Tilfældet med den Samling „Prædikener“, han udgav 1810, og som senere har oplevet flere Oplag. 1811 blev han kaldet til første residerende Kapellan ved Frue Menighed i Kjøbenhavn, og overdraget at holde Foredrag over empirisk Sykologi ved Pastoralseminariet. Det var her, han erhvervede sit Navn som geistlig Taler. Ved Kroningen 1815 erholdt han efter Indbydelse af Fakultetet den theologiske Doktorværdighed ved en Disputats om de sidste Aar af Pauli Apostelliv, blev s. A. Ridder af Dannebrog, og giftede sig med en Datter af Biskop Münter. Fra 1817 til 1834 var han Medlem af Universitetsdireksjonen, og den saakaldte „store filologiske“ Eksamen skal tildeels være et Værk af ham. 1826 blev han Dannebrogsmænd, og s. A. Hofprædikant, 1828 kongelig Konfessionarius og Slotspræst, s. A. Kommandør af Dbr. Et betydeligt Antal af hans Menighed og Tilhørere forenede sig 1830 om at lade hans Buste udføre i Marmor, og man grundede ved indsamlede Bidrag et Legat, som bærer hans Navn. Endelig blev han 1834, ved P. C. Müllers Død, Biskop over Sjællands Stift og Ordensbiskop, og 1836 Storkors af Dbr.

Hans Skribentvirksomhed har været størst i den pbyggelig-homiletiske Retning. Herhen høre, foruden den nævnte, hans „Prædikener paa alle Søn og Helligdage i Aaret“, to Bind 1823, hans „Betragtninger over de kristelige Troeslærdomme“, to Dele (1833, 2det Oplag 1837), samt en tallos Mængde særskilt udfomne Fests- og Leilighedstaler; fremdeles hans Skrifter „Om de danske Udgaver af Luthers lille Katekismus“ (1835 og 37), „Beretning om den danske Kir-

tes Reformation" (1836), hans "Udkast til en Aalterbog og Kirkeritual i Danmark, med Bemærkninger ved Forslagene til en ny Aalterbog og et nyt Kirkeritual" (1839) og "Oplysninger angaaende Udkastet til en Aalterbog og et Kirkeritual for Danmark", (1840). Til Minerva, Videnskabernes Selskabs Skrifter, de sjællandske Landemodeforsamlinger, og J. Møllers nyt theologiske Bibliothek, har han fra 1808 leveret forffjellige videnskabelig-theologiske Afhandlinger. Særfælt udkommet er hans "Grundrids af den alm. Synkologi" (1830) og "Om Begrebet af den kristelige Dogmatik" (1831). Desuden finder man med hans Navn eller Mærke (Kts) en Deel filosofiske Artikler, Kritiker og æsthetiske Bidrag i forffjellige Tidsskrifter.

*

Mynsters politiske Virksomhed kan siges omtrent at have gaaet i aldeles modsat Retning af den, hvori den foregaaende Hædersmands gif. Han har aldrig været brugt af Folket selv til noget Tillidshverv, men han blev bestandig sendt af Regjeringen til Folkerepræsentationen, saalænge den kunde sende Nogen dertil; da den ikke længer havde Pladser at besætte der fik Mynster heller ikke Plads der. Han var Medlem af de Roeskildske Stænder saalænge de vare til, og han var stedse Aristokratiets og Absolutismens Støtte og Talsmand, hvorfor det ogsaa var i sin Orden, at den samme Kristian den Ottende, der ikke 1842 gjenvalgte den af Frederik den Sjette tidligere valgte Schouw, derimod gjenvalgte Mynster.

Hans første Handling som Stænderdeputeret var en tro Forudbetegnelse af hvad alle de følgende skulde blive. Der nedsattes i det allerførste Møde en Komitee til at gjøre Udkast til en Takadresse til Kon-

gen; denne Komitee var Mynster, Bang og Hvidt, og Mynster var som Ordfører for Komiteen Adresseskudkastets Forfatter. Men denne Adresse var saaledes affattet, at den vakte Misfornøielse over det hele Land. Den bedømtes strængt, den almindelige Forømmelse over den var haard, men sand. Den var, — som David skrev i sit „Fædreland“: — „mere Undersaattens Smiger end Borgerens Tak“; ja den omtalte Folket paa en Maade, „der maatte jage Blodet i Kinderne paa enhver dansk Mand“, for derved at kunne høre Kongen saa meget højere.

I Stændernes første Sessjon var Mynster kun Medlem af 3 Komiteer, i Sagerne om Kjøbenhavns Fattigvæsen, om Realunderviisningens Fremme og om Forbedringer i Landsbyskolelærernes Kaar, og i disse Sager var han derefter Komiteernes Referent. Komiteerne indstillede at indgive Petitioner til Kongen om Sagernes Fremme, hvilket ogsaa vedtoges uden stor Dissents. Den usfuldstændige Maade hvorpaa Forhandlingerne gjengaves i Tidenden gjør ogsaa sit til at der om de nævnte Sagers Behandling fra Mynsters Side ikke er videre at bemærke. — En af de saa Sager der fremkom fra Regjeringens Side i den første Forsamling, som endnu kan siges at have sær historisk og politisk Interesse for Nutiden var Forslaget til en ny Presseanordning (see Pag. 42 — 45). Forsamlingen besluttede med 55 Stemmer mod 9 at fraraade skærpede Straffebestemmelser for Misbrug af Pressen, men mellem de 9 var Mynster. Da vi havde en Presselov, saa burde man søge — sagde han — at gjøre den saa „fuldkommen“ som mulig. Naar Komiteen havde erkjendt at vore Straf-

sebestemmelse vare for strenge, saa at der egentlig ikke var nogen Bestemmelse for ringere Forseelser, saa var det et Gul, som burde søges udfyldt, og man skulde derfor ikke fraraade Unordningen; da han derhos ønskede den livsvarige Sensur for enhver nok saa ringe Presseforseelse, hævet, saa var her Leilighed til at andrage paa en Forandring heri, naar man ikke gik ud fra at Alt skulde forblive som det var. Han stillede derhos et Par Amendementer til Udfæstets Bestemmelser, hvilke han dog tog tilbage da Kongen havde vist, hvilken Fare for Trykkefriheden der laae i dem. — I Sagen om Stændersamfundets Offentlighed, samt i de forskjellige Landbosager: om Retsforholdet mellem Jordrotter og Fæstere, om Høveriet, om Jernbanerne, om Jagten, sees ikke Mynster at have udtalt sig, jaalidet som i Finantsagen, men da flere Talere ikke ere nævnedes ved Navn i hiint Aars Stændertidende, saa kan han gjerne have været mere fremtrædende end det synes.

I Sessjonen 1838 indbragtes flere private Andragender i politisk Retning. Saaledes Drewsens Forslag om at gjøre Jøderne valgbare til Stændersamfundene. Medens Mynsters Forgænger som Biskop, P. C. Müller, i den Forsamling der afgav Betænkning over Stændersamfundets Ordening inden den udkom, gik ind for Jødernes Valgbarhed (See S. 39) saa var Mynster nu derimod. Han fandt noget Stødende i at indbyde dem til en Forsamling, der begynder med en kristelig Gudstjeneste; de kunde ei heller siges at savne noget Væsentligt ved at de ikke vare i Besiddelse af denne Rettighed, da de som en egen Menighed have deres egne Repræsentanter, og i Henseende til deres borgerlige Interesser kun vare i

samme Tilfælde som de der ikke besadde Grundeien-
 dom. De vare jo valgberettigede og kunde stemme
 paa hvem de vilde. Man skulde ikke nu lade Sagen
 komme til Forhandling, da det var uvist om Sagen
 havde den almindelige Mening for sig. Det var vel
 eiheller betimeligt allerede nu at tilstaae Jøderne den
 omhandlede Rettighed; det var ikke saa længe siden
 at Jøderne og de Kristne begyndte at nærme sig hin-
 anden, og Tilnærmelsen var endnu ikke saa fuldstæn-
 dig som det var at ønske før de toge Plads i Stæn-
 derne. Han vilde derfor stemme imod en Komitee.
 Efterat flere Talere for og imod havde havt
 Ordet vedtoges en Komitee med 43 mod 22 St.
 Mynster blev Medlem af Komiteen, der bestod af
 3 Medlemmer, og Majoriteten: Mynster og Tre-
 schow, fraraadede Forsamlingen at indgive Petisjon,
 af de Grunde som ovenfor ere anførte, og for at Vi-
 denskaber, som man maatte ønske vilde forsvinde, ikke
 paany skulde sættes i Bevægelse. Det tredie Medlem
 i Komiteen førte seirende Vaaben imod dem, og ind-
 stillede at indgive Petisjon. — Under Sagens fore-
 løbige Behandling var Mynster ikke tilstede. Un-
 der den endelige Behandling tog han Ordet for sin
 Mening. Han fandt det stødende naar en Jøde paa
 en høitidelig Maade, som det skeer naar Stænderfor-
 samlingen aabnes, begiver sig til en Kirke hvor han
 i mange Henseender maa ansees for en Fremmed.
 Dernæst var det utilladeligt for en Jøde om Lov-
 dagen at føre Noget i Pennen. Der gives Lande
 hvori Jøderne endnu holde fast ved Læresætninger
 der maa gjøre dem uskikkede til at deeltage i et kriste-
 ligt Folkeraad, og den mosaiske Lovgivning havde til
 Hensigt at danne et Folk af en egen Nationalitet, der

endnu lykkes den hvor den strængt overholdes. Det er unægteligt at den ikke overholdes i vort og endeel andre Lande, og denne Afvigelse fører de fleste Jøder nærmere til Kristendommen. En Sammensmeltning synes paa denne Maade at ville finde Sted, og en Sammensmeltning forener, men en Tilfodning er kun en Sammensættelse af forskellige Gjenstande, der brydes let igjen. Men en Indtræden i Stændernes Forsamling af mosaiske Troesbekjendere syntes ham mere at ligne en Tilfodning. — Han blev imødegaaet af Flere, navnlig af N. Ussing og Schouw (See S. 99—100). Den endelige Afstemning foregik, ligesom Afstemningen om Komitee, med Rugler (begge Gange efter Begjæring af Castenschjold), og besluttedes Petisjon med 32 St. mod 30.

En anden mærkelig Sag, der laae Mynster nær og hvori han ogsaa var Komiteemedlem og Komiteens Ordfører, var en Andragende fra Lindberg, indbragt af N. Ussing, og et Andragende fra 9 Præster, indbragt af Treschow, om Frihed for hver Mand til at søge hvilken Præst i Statskirken han havde størst Tillid til. Mynster erklærede at han stemte for Komitee, hvilken derefter vedtoges for begge Andragenderne med 61 St. mod 1. Den Eine udtalte sig ikke, saa man ikke kan see hvem dette var. Komiteens Fleerhed (Mynster, Birch, Bang, Tillisch) kom igjennem en for en kristelig Geistlig især høist sørgelig Betragtning til det Resultat, at nogen større Frihed vel burde indrømmes ved Konfirmasjon og Aaltergang, men derimod ikke ved Daaben. Den virkelige sande aandelige Forbindelse forveksledes heelt igjennem denne Betænkning med den udvortes, uwillige

tvungne, og det illægges den sidste alle de Goder, alle de Fortrin, som den første allene har; paa den Maade fik de sikkert flere af Forsamlingens Medlemmer blændede, saa de ikke saae den rette Sammenhæng dermed. Man træffer i hiin Betænkning paa Baastande, som disse: **at** Præst og Menighed ikke maa søge hinanden for langt borte, da det falder for besværligt (men der var jo ikke Tale om at tvinge Nogen til at søge en anden Præst); **at** Flere vilde gaae til en anden Præst af ganske andre end religiøse Bevegsgrunde (men har da det udvortes Vaand nogen religiøs Nytte for disse?); **at** et skadeligt Sektvæsen kunde fremmes ved Friheden (har da Tvungen holdt Sektvæsenet ude?); **at** der kunde være Flere som gif fra sin tvungne Præst uden at søge en anden (har da Saadanne mindste Nytte af at være tvungne til en Præst?)

Komiteens Medlem, Treschow, indstillede at Sognetvungen ogsaa burde ophæves med Hensyn til Daaben. — Under Forhandlingerne yttrede Mynster, at naar han skulde tale blot i sit eget Navn, og ikke i Komiteens, saa vilde han endnu have udtalt sig stærkere om de fordærlige Følger det vilde have, om der blev givet en større Frihed end Majoriteten havde foreslaaet. — Det var derfor sikkert en Balsom for hans beængstede Hjerte, at den Ene efter den Anden, baade Bonde og Borger, reiste sig og erklærede, at der ikke var nogen Trang til denne Frihed, hvorfor ogsaa ikke alene Komiteens Majoritet, men endog Treschow tog deres Forslag tilbage, og det vedtoges med 35 St. mod 28 ikke at indgive Petisjon.

Det var i samme Sessjon A. Ulfing indgav sit Forslag om Forening af Dernes og Jyllands Stænderforsamlinger. Han angav som Grund til sit Forslag, at Stænderne vilde faae en større Kraft og Betydning indenfor deres Omraade, og henviste iøvrigt til et lille Skrift han havde ladet udgaae i Trykken, hvori han havde motiveret det. Disse Motiver vare, at der ingen tilstrækkelig Grund var til i Danmark at have to særskilte Stænderforsamlinger, at Adskillelsen var i mange Henseender skadelig; den var for det første kostbarere baade med Hensyn til Penge, Kraft og Tid. Den dobbelte Forhandling slører Almeenaanden, som Stænderindretningen skulde oplive; den kunde fremkalde en vis Rivalitet og Stinskyge imellem Jylland og Verne; den gav Regjeringen et dobbelt Arbeide, og vanskeliggjorde dens Stilling, naar den skulde afgjøre Sager hvor der i de tvende Forsamlinger havde viist sig Adspjittelse i Meningerne. — Ved Forslagets Forelæggelse vilde Justitsraad Povelsen af Sorø og Castenschjold have det straks afviist, og Povelsen forlangte Afstemning herom med Kugler, men det vedtoges dog med 58 St. mod 10 at nedsætte Komitee. Komiteen (Bang, Lutein, Haagen, Svane og Drewsen) med Lutein til Referent eller Ordfører, anførte at Stænderne jo ligesuldt vedbløve kun at være raadgivende, om ogsaa de foresnedes, men at Hensigten med Stændernes Indstiftelse, at give Kongen den tilforladeligste Kundskab om hvad der kan fremme Landets Lær, at knytte Baandet fastere mellem Kongen og Folket og bidrage til Almeenaandens Oplivelse, vilde fuldere opnaaes ved Stændernes Forening, og den indstillede derfor at petitionere Kongen om en Forening af Stændernes

Forsamlinger for Jylland og Verne. — Denne Sag undergaves en meget udførlig Debat i Forsamlingen; som Anfører for Sagens Modstandere producerede sig den ellers saa lidet fremtrædende og lidet politisk ansæete, men stærk konservative Justitsraad Bovelsen, der indstillede: at ingen Petisjon indgives. Til ham sluttede Mynster sig. Han gjorde gjældende, at et Forslag kunde see meget godt og antageligt ud, men dog kunde støde paa uovervindelige Hindringer; dette meente han ogsaa kunde anvendes paa nærværende Forslag; der var ikke talt om Antallet af de Deputerede skulde være det samme naar Foreningen kom istand, om Valgbarheden skulde være den samme, hvor Forsamlingen skulde holdes. (Det sees hvorlidet Mynster forsmåede at bruge de Midler der frembød sig for hans Hensigt, hvor intetsigende i Forhold til Sagens Vigtighed de end vare). Han fandt ikke de gjentagne Prøvelser af een og samme Sag saa trættende, og det politiske Liv maatte blive mere udviklet inden man kunde vente at den forenede Stændersforsamling vilde vinde en større Betydning i Folkets Dine end de særskilte. Adskillelsen frygtede han ikke i et Folk der har een Tro, een Konge, eet Sprog, fælles Sæder og Skikke, fælles Love og Indretninger. Der handlede her om en gennemgribende Forandring af den hele Stænderinstitution, sikkert havde kun meget saa af Forsamlingens Medlemmer ret klart tænkt sig, hvad der her kunde være at ønske, og man burde ikke allerede nu, efter saa faa Aar, og med saa liden Erfaring, andrage paa en saa stor Forandring. Under Sagens endelige Behandling havde han ogsaa Ordet, og gjentog de anførte Grunde. Han var imidlertid langt fra at misbillige at Sagen

var kommet for, og dersom han engang ved et forlænget Liv, naar Forestillingerne vare bleve modnere, vilde stemme for den, troede han ikke derfor at kunne behreides Inkonsekvents. -- Rugeaastemningens ivrigste Ven, Castenschiold, bragte den ogsaa i Anvendelse ved denne Leilighed ved de tvende Afstemninger, over Komiteens Indstilling og Lovens Forslag til ikke at indgive Petisjon. Den første vedtoges med 43 mod 24 Stemmer, og det sidste forkastedes med 42 mod 25 Stemmer. (Mellem de sidste 25 kunne vi foruden Mynster og Lovsen nævne: Castenschiold, Amtmand Neergaard, Geheimekonferentsraad Grev Moltke, Hempel, Rosenørn-Lehn, Ablefeldt-Laurvig, Godseier Friis, Benzou, Hans Christensen, Langkilde (?). Om Sagens Behandling i Viborg, hvor Petisjon vedtoges med 31 St. mod 23, (See S. 100—101). Kongen svarede herpaa, at han ikke fandt sig berøget til denne Forening, som vilde opheve Stændernes Egenkab af Provindsialstænder og forvandle dem til en Institution af en ganske anden Natur.

Der fremlagdes fra Regjeringens Side et Lovforslag til Forbedring i Skolelærernes Aaar. Komiteen i denne Sag (Birch, Mynster, Lerche, Reventlow, Danneffjold) blev Mynster Ordfører. Den indstillede et Par Tillæg til Udkastet i Favor af Skolelærerne, og Mynster modsatte sig som Ordfører nogle Indskrænkninger i den tilsigtede Forbedring, som bleve foreslaaede af Castenschiold, men da Danneffjold beklagede at de Lettelser og Tillæg Komiteen havde foreslaaet til at lindre Skolelærernes trange Aaar og foreslog 1) at Degnejorderne ikke bortsolgtes fra Embederne, men overlodes vedkommende Skolelærer

til Brug mod en moderat Afgift; 2) at i alle ny Skoleplaner, skulde de Legater, der maatte være skjænkede til Skolelærere, uden at Giveren havde bestemt at de skulde afdrages i den dem ellers tilkommende Lønning, udtrykkelig tillægges Distrikternes Lærere som ei ekstraordinært Tillæg, og 3) at dersom Skolelærerne ikke i det Hele maatte befries fra de Afgifter der svares til de lærde Skoler, dog de maatte blive befriede derfor, hvis Afgift var ydet til de nedlagde lærde Skoler i Helsingør, Nyborg og Raskov; — da var Mynster imod disse Forslag uagtet den foregaaende Stænderforsamling allerede havde henstillet baade det 1ste og 3die Punkt til Regjeringen. Forsamlingen led sig imidlertid ikke afholde af Orstedes og Mynsters forenede Bestræbelser fra at antage Danneffjolds Forslag, men vedtog dem med 45 mod 13, 36 mod 22 og 31 mod 27.

Forsamlingen benyttede eiheller Mynster meget til sine Komiteer, thi med Undtagelse af de 3 allerede nævnte Sager hvori han var Komiteemedlem 1838 var han kun Medlem endnu af en, nemlig i Sagen om en Tvangsarleidsanstalt i Thorshavn. Han har eiheller udtalt sig i nogen anden af de vigtigere Sager der vare for i hiint Aar. Vi gaae derfor til 1840.

I dette Aars Stænderhistorie har Konstitutions-sagen den første Plads. (Om denne Sag see Side 102—107.) Mynster modsatte sig en Komitees Medsættelse over Andragendet om Skattebevillingsret. Det forekom ham umodent, dets Udførelse umuligt, dets Unbefaling udenfor Forsamlingens Berettigelse. Det hverken kunde eller burde tages under Behandling. Komitee vedtoges imidlertid med 45 Stemmer mod 23. (Blandt de 23 var foruden Mynster:

Ahlefeldt, Benzon, Castenskjold, Hempel, Neventlow, Skibsted, Moltke, Tillisch, Amtmand Neergaard, Finn Magnussen, Scavenius.) — Under Forhandlingerne udtalte Mynster sig først om de fremsatte Forslag til Forandringer i Stænderinstitutionen, der vare fremsatte af Komiteen, nemlig om udvidet Valgbarhed, Offentlighed og Stændernes Forening, hvilke Forslag han dog fandt lovlige, og af hvilke han yttrede sig for det første, „temmelig ligegyldig“ med Hensyn til det andet og imod det tredie. Derefter tog han fat paa den egentlige Deel af Sagen, og var da naturligvis afgjort imod Udvalgets Indstillinger. Regjeringen kjendte godt Stemningen, uden at Petitionerne skulde behøves for at oplyse den derom, og Stænderne vare ikke en Befordringsanstalt gennem hvilken Petitioner saaledes kunde indsendes. Komiteen havde sagt at den ikke kunde tilraade Forsamlingen at anbefale dem, men Resultatet deraf burde være, intet Andragende at indgive. Det var ikke godt saaledes som det en Tidlang havde været i vort Fædreland, at man bestandig rokker ved Grundloven, og med den Letsinighed hoormed man ofte havde behandlet den var det ogsaa kommet saavidt, at der var en Række af Maaneder hvori vi ikke mere ret sølte os hjemme i vort Fædreland, vor Tilstand var som deres der hoi i et Huus, hvis Grundvold undergraves. De fleste af dem der saaledes havde rokket ved Grundloven havde ingen klar Forestilling om hvilken anden Grundlov der skulde sættes istedet Nu havde man opfundet det Kunstord: „statsretlige Garantier“ mod Kongemagtens Misbrug; men der kunde behøves Garantier mod meget andet, først imod Dieblicket, da enhver Forsamling let

kan henrives til Beslutninger, som den senere ønsker ikke vare tagne; der behøves Garantier mellem de forskjellige Klasser af Medborgere indbyrdes. I England var denne Garanti opnaaet ved to Huse og et indflydelsesrigt Aristokrati, men i Danmark savnes dette Element, og derved noget af det Bæsentligste som skulde tilveiebringe denne Garanti. . . langt bedre end Konstitutionsmagerie var hvad vi alle-rede havde, et absolut Monarki med en offentlig Stemme. „Absolut Monarki“ var et Ord for hvilket mange gyste tilbage, men hvor Folket er dannet er et virkeligt Despoti umuligt, hvorimod det er muligt i Demokratier. I Almindelighed findes paa Thronen det oprigtige Ønske at fremme det Heles Vel, og der vare to vigtige Midler imod Misbrug: Trykkefriheden og Stænderne. Folket havde saaledes ikke Grund til at ønske end den mindste Forandring i Statsforfatningen.“ — Da han af flere, navnlig af Bang, blev imødegaaet fik han senere Ordet paany, og udviklede sig nærmere, men det var det samme med andre Ord. Han lagde, ligesom Ørsted havde gjort, stærk Bægt paa, at det ikke var blevet nærmere betegnet, hvorledes den ny Forfatning skulde være, og han meente man skulde ikke „gøre Konstitutioner“ men de skulle „gøre sig selv“.

I Sagen om et af Ugreen Ussing indbragt Andragende fra Trykkefrihedssjesslaget, om Forandring i Trykkefrihedslovgivningen, blev My n s t e r Medlem af Komiteen (de øvrige vare Lutein, Clausen, Ugreen-Ussing og Groserer Hansen). Den indstillede eenstemmig at Plakat af 2den Oktbr. 1810, der forbød politiske Efterretningers Meddelelse i de uprivilegerede Blade, og Plakat af 13de Mai 1814 der paa-

bød et Politigjennemsyn for Blade og Skrifter maatte udfomme, — bleve ophævede; Mynster har saaledes her gaaet med, men med hvor stor Interesse for Indstillingerne kan sees deraf, at han ikke tog Deel i Ordbatten derom. Indstillingerne vedtoges med 49 St. mod 13 og 50 St. mod 12. (Blandt de 12 S. vare: Skibsted, Castenskjold, Hempel, Benzon.)

Af geistlige Sager forekom 1840 et Andragende ved Bang, fra 5 Præster, om en lettet Afgang til Bevillinger til ved kirkelige Handlinger at betjene sig af en anden Præst end Sognets egen. Mynster var straks ved Haanden for at kvæle det i Fødselen, og det er næsten forbausende at see hvilken Mening om aandelige Uiliggender denne Landets første Bisshop nærede. Der var ingen stor Trang til denne Frihed, og der var i Forslaget til et nyt Kirkeritual (som aldrig blev til noget, men som var skrevet af ham selv) andraget paa Bestemmelse om, at Præsterne ikke burde nægte deres Samthkke, til at Børn bleve konfirmerede i et andet Sogn, hvor ingen Misbrug var at befrygte;“ og nægtede Præsten det, skulde Forældrene kunne henvende sig til Bisshoppen som da kunde give Tilladelse, men fandt han det tvivlsomt skulde Sagen andrages for Kanselliet. (Altsaa Præst, Provst, Biskop, Kanselli, kunde give Tilladelse til hvad der aldrig burde behøves at spørges om.) Amtmændene burde det derimod slet ikke overlades til, at give Bevillinger til kirkelig Frihed. Misbrug maatte forebygges, og Agangen til slige Bevillinger burde ikke være altfor let, og de der vilde betjene sig af en anden Præst kunde vel underkaste sig den ubetydelige Uleilighed, at henvende sig til Kanselliet. — 39 St. mod 9 vedtog en Komitee, hvortill

valgtes: Mynster, Clausen, Birch, Bang og Neer-
 gaard. Komiteen, med Mynster som Ordfører, ind-
 stillede at Præsterne, Biskoppen eller Kanselliet skulde
 kunne tillade Forældre at lade deres Børn konfir-
 mere i et andet Sogn, og at der kunde faaes Bevil-
 ling hos Provsten til at gaae til Alters hos en an-
 den end den paatvungne Præst, for 2 Rbd. naar det
 var en Arbejdsmand, og for 5 Rbd. naar det var
 En, som ikke hørte til den arbejdende Klasse. — Tu-
 tein foreslog at der ogsaa skulde kunne erholdes Be-
 villinger til at bruge en anden end den paatvungne
 Præst, ved Daab, Jordspaakastelse og Brudevielse.
 Tillisch foreslog ikke at indgive nogen Petisjon.
 Mynster var naturligtvis imod Tuteins Forslag og
 hvad Tillisch angik da tilstod han gjerne at Komiteens
 Indstillinger ikke havde stor Betydning, med
 andre Ord, at han i grunden helst saae Komiteens
 Forslag forkastede. Efter en lang og lidet glædelig
 Forhandling forkastedes Tuteins Forslag; Komiteens
 Forslag antoges paa eet nær, der gik ud paa
 at give Provsten Ret til at kalde dem der søgte om
 de omhandlende Bevillinger for sig, for at bringe dem
 fra deres Forsæt (med andre Ord, for at holde en
 Straffeprædiken for dem), hvilket Forslag dog, forun-
 derligt nok fik 34 Stemmer imod sig og kun 31
 for sig. Petisjon vedtoges det med 34 mod 31
 St. at indgive, men Mynster var blevet saa al-
 vorlig berørt af, at Provsterne ikke kom til at være
 paatvungne Skriftefædre for alle dem der vilde und-
 drage sig de paatvungne Sjælesørgere, at han ikke
 vilde skrive Petissionen; den blev derfor skrevet af
 Clausen, og var saaledes i ligesaa gode Hænder som
 i Mynsters.

Bender man Betragtningen til Mynsters Virksomhed i de Sager, der angik Folkets borgerlige Anliggender, saa frembyder sig først det Særlynd, at i de vidtløftige og heftige Debatter, der førtes i Anledning af det kongl. Lovudkast om Frihed for ugifte Bønderkarle til naar de vare 28 Aar gamle, at ernære sig uden at tage fast Tjeneste, — deeltog Mynster ikke. I en Sag hvor Humanitet og naturlig Mennefferet af saamange Talere fattes aldeles tilside, der kunde Landets første Geistlige høre til med Taushed!!

I Sagen om Landkommunalanordningen, der senere udkom, blev Mynster Komiteemedlem (de øvrige vare Langkilde, G. Neergaard, Povelsen, F. Jørgensen, Drewsen, A. Ussing, Tutein og Haastrup), men der er ikke meget at skrive om hans Deeltagelse i Forhandlingerne. Han udtalte sig kortelig om, at Sogneforstanderskaberne burde have Bestyrelsen ogsaa af Skole- og Fattigvæsenets Sager, da de ellers næsten intet vilde faae at varetage. Præsterne kunde han ikke skjønne vilde blive for meget bebyrdede, om de end bleve Formænd. Derimod burde Amtsfoledireksjonerne ikke gaae ind under Amtsraadet. Den Provst der skulde tage Sæde i Amtsraadet burde vælges af Præsterne. Skolelærerhjelpekasserne i eet Amt, meente han, burde sammensmeltes til een; derved vilde fremkaldes større Interesse for dem, større Offentlighed i deres Bestyrelse, større Ligelighed i deres Midlers Anvendelse og større Betryggelse for deres forsvarlige Administration; disse vare de Meninger han i forskjellige Foredrag gjorde gjældende.

Da Stænderne 1842 den 7de Juli traadte sammen kom det i vor Stænderhistorie altid som et meget kildent Spørgsmaal fremtrædende Punkt, om en Adressens Indgivelse til

Omtale efter Forslag af Hvidt. Om den i 1835 indgivne Adresse (see S. 161). 1838 foresloges Indgivelsen af Adresse af Drewsen, men mødte Modstand af Tillisch, Lutein, Birch, J. Sidenius, Amtmand Neergaard, Reventlow, Castenschjold, Treschow, Hempel, Benzon, Moltke, Skibsted, Madsen og Wegener, og ved Afstemningen, der efter Sidstnævntes Forlangende skete med Rugler, besluttedes med 37 mod 31 St. ikke at indgive Adresse. At Mynster har været mellem de 37, uagtet han ikke udtalte sig, er en temmelig afgjort Sag. — 1840 foreslog Bang Adressen. Det var den første Forsamling efter Christian den Ottendes Thronbestigelse, selv Castenschjold var da for at indgive Adresse og det vedtrages eenstemmigt. — Anderledes forholdt det sig nu i 1842 med Hvidts Forslag. Det fandt stor Modstand, især af Bang, men ogsaa af Steensfeldt, C. Neergaard, Castenschjold, Schulz, H. Moltke og Buchwald. Til disse sluttede Mynster sig. Han kom ved denne Leilighed til at anbringe endeel Undskyldningsgrunde for sit Adressseudkast i den første Stændersforsamling, som omtaltes af Lehmann. Hvad der i 1835 opfordrede til at indgive Adresse — yttrede Mynster — var en levende Følelse af Taknemlighed for den store Velgjerning Kongen havde givet sit Folk. At udarbejde Adressen blev af hans to Kolleger overdraget til ham, og kun 2 Morgentimer vare levede ham dertil. Den Følelse var levende hos ham, at han var kaldet til i Nationens Navn at tolke dens Tak til Kongen, og hvad der fyldte hans Hjerte søgte han at udtrykke i Adressen. Tiden var saa knap, at han ikke engang fik Leilighed til at gennemlæse den inden han samledes med sine Kolleger; de fandt at den var som den burde være, og Forsamlingen antog den; der blev

dog udeladt et enkelt Stykke i den, „hvilket gjorde en ikke uvigtig Forandring i dens hele Stilling. Han talte derefter imod en Adresse som slet ikke begrundet i de foreliggende Omstændigheder, og det nægtedes ogsaa med 38 imod 29 Stemmer at indgive en saadan.

Det var i denne Sessjon at Regeringens snedige Plan til at bryde Bestræbelserne for en fri Forsætning, fremkom, bestaaende i en taaget og løs Plan til Noget den kaldte „stænderiske Komiteer“, der skulde vælges af Stænderforsamlingerne, og skulde afgive Betænkninger over saadanne vigtige Anliggender „over hvilke Kongen fandt for godt at høre deres Mening.“ (S. 127—129). I Komiteen over denne Sag var ogsaa Mynster (de øvrige vare: Bang, Ussing, David, Hvidt, Neergaard, Scavenius og Lehmann), og Komiteen afgav i den skjønneste Harmoni en Betænkning, hvori den tilraadede disse Stænderkomiteer, som et vigtigt mæglende og forenende Moment i vore Statsforhold, som en Forsamling der kunde tilstaaes den af Stænderne ønskede Medvirkning ved de finansielle Anliggender, og de maatte ogsaa kunne petitionere om almeenvigtige Anliggender. Komiteen fandt ogsaa, i sin høihjertede Stemning, at hver Stænderforsamling burde vælge et lige Antal Medlemmer til Stænderkomiteerne, at disse burde vælges nogle ved Klassevalg andre ved almindelige Valg, m. v. Komiteens Indstilling lød ordret saaledes =

„at Stifternes Stænderforsamling, i taknemlig Erkjendelse af Hs. Majestæts landsfaderlige Dinmed med den paatænkte Indretning af stænderiske Komiteer, indstiller de forestaaende Ytringer om disse Komiteers Virksomhed og Sammensættelse til at komme under allerhøieste Overveielse ved Affattelsen

af det Lovudkast som efter den fgl. allerhøieste Beskjendtgjørelse af 4de Juli d. A. bliver at udarbejde, og hvilket vi allerunderdanigst bede forelagt i Forsamlingens næste Sessjon."

Komiteens Ordfører, Bang, yttrede at de samme Afvigelser i Ansuelserne om disse Forhold som fandtes hos Landets Børn i Almindelighed, ogsaa havde maattet findes blandt Komiteens enkelte Medlemmer, men de havde dog kunnet forene sig om denne Betænkning, og Kommissarius Orsted roste den ogsaa herfor for sit „omfattende og gennemtrængende Blik“ — Under Forhandlingerne tog Mynster Anledning af en Fremstilling af Lehmann om den tydske Enhedsstræben, til at yttre sig om vort Forhold til Holsteen og det hele Tydskland, og han fandt det da ønskeligt, „at den Forbindelse hvori Tydskland ved Holsteen staaer med Danmark og Norden, maa vedblive.“ Han kunde ikke antage andet, end „at den holsteenske Trofskab . . . iugenlunde kan lade det være ligegyldigt at løsriveres fra et Kongehuus, som i en Række af Aar havde viist det Belgjerninger, eller fra et Brodersfolk, . . . som med Taknemmelighed erkjender hvad det har lært af Tydskland og Holsteen;“ og han ansaae det ønskeligt, „at Holsteen ogsaa for Fremtiden forbliver i den samme Forbindelse med Danmark, hvori det nu staaer“. — Om Ständerkomiteerne udtalte han, at dersom de kunde befrygtes at opsluge Ständerinstitutionen, saa vilde han i høieste Grad fraraade dem, da Ständerne vare særdeles „fortrinligt organiserede til at opnaae deres Bestemmelse som raadgivende“. Bonden sad ved Siden af dem, der ved deres Stand eller Formue indtog en høiere Plads i Samfundet og havde en større Indflydelse, men Forsamlingen var ikke saaledes orga-

niseret, at den store Pluralitet med tilstræffelig Indsigt kunde tage Deel i vigtige finantzielle og statsretlige Undersøgelser, men i de stænderste Komiteer vilde komme et Udvalg af de hypperste Kræfter. Han yttrede sig sluttelig over Forslaget fra Feddersen om, at Stænderkomiteernes Medlemmer kun skulde vælges for 2 Aar ad Gangen, hvilket han naturligviis var imod, da han i Komiteen havde været med at foreslaae at de skulde vælges for 6 Aar ad Gangen.

I samme Sessjon forelagdes et fgl. Lovforslag angaaende den mærkværdige Minoritetsag. (See S. 109—115). Komiteen i denne Sag (Ussing, Hvidt og Lehmann) indstillede, at Lovudkastet ikke blev Lov, men at det blev overladt til Stænderne i forekommende Tilfælde selv at bringe Stænderanordningens § 70 til Anvendelse paa behørig Maade. Myfter var ogsaa her paa Regjeringens Side. Forsamlingens Mening om Forstaaelsen af den omtvistede § 70 i Stænderanordningen syntes „ved en løselig Læsning“ at være den rette, men „en nøiagtigere Læsning“ førte til Regjeringens Fortolkning. Ved at antage Komiteens Indstilling vilde man synde ikke blot mod Jurisprudenten men ogsaa imod Logiken, thi udkom ikke den foreslaaede Lov, vilde § 70 forblive i usvækket Kraft, og Minoriteten vilde da beholde den omhandlede Ret. — Forsamlingen vedtog dog med 34 mod 27 Stemmer, at fraraade Udkastet, og at Minoriteten kun skulde kunne forlange dens afvigende Mening tilligemed de Grunde, hvorpaa den er bygget, optaget i de Betænkninger som skulde afgives i Sager som af Kongen ere forelagte Stænderne til Overveielse, samt at det med Hensyn til disse Sager blev overladt Stænderforsam-

lingerne selv paa behørig Maade at bringe § 70 til Anvendelse.

Ogsaa i denne Sessjon indkom en Petisjon fra Trykkesfrihedsselskabet til Stænderne om Ophævelse af flere af de bestaaende Presseindskrænkninger. Der nedsattes Komitee, hvoraf Mynster blev Medlem (de øvrige vare Hvidt, David, Larsen og Alg. Ussing) og den indstillede, at andrage paa Ophævelse af Blaf. 2. Oktbr. 1810 og 13. Mai 1814, samt om at den idømte Sensur ikke indtraadte før efter endelig Dom. Sagen kom imidlertid ikke til videre Forhandling.

Blandt de Sager angaaende vore sociale Forhold der kom til Forhandling i Stænderne i Roeskilde i 1842 maa vi her indskrænke os til at omtale: 1) et fgl. Lovudkast angaaende Skolelærerhjælpekassernes Indtægter og Udgifter, over hvilket Udcast der nedsattes Komitee, hvori Mynster var Medlem (med Blesner, Drewsen, C. Petersen og Sehested-Juel) og Drdsfører. 2) et fgl. Lovudkast indeh. Bestemmelser til at sikkre Præster og Skolelærere deres Offer; i Komiteen herover var Mynster Medlem (med Blesner, Abrahamson, Bierre og P. Hansen) og Drdsfører. — Under Sagen om Frikjørselsvæsenet havde han Ordet for Biskoppernes Ret til Fribefordring fra deres Hjem til det Sted hvor de begynde deres Visitatser, og fra det Sted Visitatserne endes til deres Hjem. — I de tvende Sager om Forbedring i Huusmandsklassens Aaar og om Bildtskades Erstatning, havde Mynster slet ikke Ordet eller sees at have udøvet nogen særlig Virksomhed.

Stænderforsamlingen aabnedes i 1844 af Kommisarius med den for ham sørgelige, for Frihedens Benner glædelige Efterretning, at „Stænderkomiteerne“

vare opgivne efter den mindre tilfredsstillende Indgang Sagen havde fundet i de øvrige Stænderforsamlinger. I dette Møde fremkom H. P. Hansen med Forslag til en Adresse, „som skulde udtrykke den i Nationen herskende Stemning med Hensyn til den nærværende Stilling af Statens vigtigste politiske og nationale Forhold.“ — Stænderne vare dengang begyndt endelig at komme paa en vis Krigsfod til Regjeringen og Kommissarius gjorde derfor nu flere formelle Indsigelser mod den Maade hvorpaa Adressespørgsmaalet hidtil havde været behandlet, og fordrede den behandlet under samme Former som andre Sager. Dette skete, og en alvorlig Kamp reiste sig om den hele Stilling Regjeringen indtog til Folket. I denne Debat tog Mynster ogsaa Deel: Stænderanordningen havde anvist den Vej hvorpaa Andragender og Besværinger skulde komme frem, og at indgive Adresser var en selvtagen Ret. Sagen var formløs; et Andragende skal efter Anordningen indeholde bestemte Forslag, men det indeholdt Adresseforslaget ikke. Han saae iøvrigt ikke hvor til det skulde føre at udtale hvilken Stemning der herskede i Folket, ligesom det og vilde være meget vanskeligt at sige hvilken Stemningen var. Komiteens Hverv vilde være overmaade vanskeligt; Forsamlingen kunde ikke gaae ind paa en Undersøgelse af alle de Spørgsmaal som derved kunde komme til Dmtale, og udtale noget som ikke var omhyggeligt prøvet, var under dens Værdighed. Man vilde have udtalt at der i det Hele hersker Misstemning i Folket, men der er intet der mere saarer Nationalsjælelsen end den Forestilling at Folket er misfornøiet med Alt, derved nedværdiges Staten i Folkets egne Dine og i Fremmedes, og vore Venner vilde da skildre Tilstanden som høist beklagelig. Hvad man

anseer for Folkestemningen beroer dernæst paa i hvilke Klasser man lever eller føres ind i, og der vilde vist oære Mange, som erkjendte, at „Kjærnen af Nationen“ fandt at vi vare et lykkeligt Folk, at vi havde saamange udvortes Betsignelser, at Fremstriden fandt Sted i enhver Henseende, og som Regjeringen ogsaa søgte at fremme. — Præsidenten maatte med Hensyn til Andragendets Form belære ham om, at det havde al den Bestemthed som det efter sin Natur kunde have, og al den Bestemthed som var fordret i Anordningen. Foruden Mynster talte ogsaa Bang, Stenfeldt, Knuth, H. Moltke, Buchwaldt, Sager, C. Neergaard, A. Ussing, Haagen, F. Neergaard, Castenschjold, Harhoff, David, imod en Adresse, og ved Afstemningen, der paa Forslangende af Seavenius foretoges med Kugler, forkaftedes Forslaget med 36 Stemmer mod 29.

I den vigtigste politiske Sag i 1844 udtalte Mynster sig ikke. Det var et af Ussing indbragt Andragende om Midler til at betrygge Statseenheden og en yderligere Udvikling af Stænderinstitutionen. Samme Deputerede indgav ogsaa denne Gang et Andragende ang. Statens finansielle Stilling, om Besvarelser og Indskrænkninger i forskellige Grene af Statshusholdningen, men Mynster var ogsaa her taus.

Lutein indgav et Andragende om en forandret Organisasjon af Statsraadet, og begrundede sit Forslag paa, at de Forventninger der ved Stændernes Indstiftelse næredes om deres heldbringende Virkning, ikke vare blevne opfyldte. Der havde viist sig mere og mere Divergens mellem Stænderne og Regjeringen hvad der angif den høieste Opgave for Statens Organisasjon, og hvor Begrebet herom er forskjelligt vil, i samme Grad som det udvikler sig til Klarhed, en altid

større Hjernelse blive Følgen. At dette nu ogsaa havde været Tilfældet mellem Regjeringen og Stænderne, paa visse hænviser, ved at hænviser til: at Stændernes udholdende Bestræbelser for at opnaae en raadgivende Medvirkning ved Finantserne, havde været frugtesløse, at Stændernes vedholdende Andragender om en større Pressfrihed ikke havde ført til noget, at Stænderinstitutionens Udvikling er trængt tilbage uagtet Stændernes gjentagne Forestillinger, at de statsopløsende Tendentser i Hertugdømmerne ere, uagtet den største Tilskyndelse fra Stændernes Side, ikke blevne modarbejdede. Paa den stedse videre om sig gribende Modsigelse mellem Regjering og Stænder støttede han det Forslag, at der foretoges saadanne Forandringer i det Geheimestatsraads Organisation og Sammensætning, at deraf „et kraftigt med Folket og Stænderne samvirkende Ministerium kunde fremgaae.“ — Mynster var naturligviis imod Forslaget, ikke for de Præmisser der fandtes i det, men paa Grund af dem der manglede. Der kunde nemlig ikke „haves en bestemt Mening om dets Udførlighed og Gavnlighed,“ og han nærede stor Tvivl om Udførligheden og Gavnligheden kunde godtgjøres; derfor vilde han stemme mod Komitee. — Komitee vedtoges med 44 mod 21 St. (Blandt de 21 vare foruden Mynster: S. Moltke, Scavenius og J. Neergaard). Sagen blev liggende i Komiteen, som bestod af David, Lutein, Larsen, Lehmann og Haagen.

Larsen indbragte i samme Sessjon et Andragende fra sig selv og flere Andre: (Adjunkt B. C. Adler, Agent Bruun, H. N. Clausen, Drewsen, Estrup, Fleischer, S. B. Hansen, Hvidt, Overretsprokurator Jespersen, D. Kirke, Røster, Meinert, Sognefoged Petersen,

Tvist, Schouw, Brinck, Sejdelin, Tutein, Lektor. C. F. Wegener og With. (See S. 134—136.) I denne Sag fandt Mynster ikke Opfordring hos sig selv til at yttre sig. Ligesaa lidet udtalte han sig i Anledning af Schouws Andragende om en Besværing over Kanselliets Fremgangsmaade mod Pressen (See S. 130—132) eller flere andre vigtige Sager.

Da der endelig efter lang Udhaling, i denne Session fremlagdes et Regjeringsudkast til en Lov om almindelig Bærnepligt, var dette Udkast af et saadant Indhold at de 6 Medlemmer af Komiteen (Bang, H. P. Hansen, Kirck, Knudsen, Knuth og Lehmann) indstillede principalt, at det ikke maatte udkomme som Lov. Det indeholdt navnlig en saadan Masse af Undtagelser foruden det til Friksjøbelse, at Bang som Referent yttrede derom, at „Udkastet leed af en indre Uretfærdighed, at Forskjellen nu vilde blive mellem Rügmaud og Fattigmand og at det vilde gaae ud over Fattigmand.“ — Men dette Udkast tilfredsstillede Mynster ganske særdeles. Derjom han kunde tænke sig nogen Maade at indføre almindelig Bærnepligt paa — sagde han — som vilde medføre færre Ulemper end Udkastet, da skulde han ogsaa have fraraadet det. Men paa hvad Maade man indrettede det, vilde det altid blive nødvendigt at „mange særskilte Undtagelser og Friksjøbelses finde Sted; at der i Udkastet fandt mange Undtagelser fra den almindelige Regel Sted, kunde ikke være anderledes. Han kunde ikke „ahne at der er nogen bedre Maade, hvorpaa almindelig Bærnepligt kan komme istand, end den i Udkastet foreslaaede.“ — Forsamlingen besluttede dog med 49 Stemmer mod 10 at fraraade Udkastet.

Endnu staaer der kun tilbage at omtale hans Virksomhed i et Par Sager, der berørte det geistlige

Gebeet. Det var i 1844 at Udkastet til Forordningen om Søn- og Helligdagens vedbørlige Helligholdelse blev forelagt. Mynster blev Medlem af Komiteen og sammes Ordfører (de andre Komiteemedlemmer vare: Plesner, Stensfeldt, Jacob Jensen og Zeuthen.) Komiteen erklærede sig enig i de Grundsætninger hvorefter Udkastet var udarbejdet, men den fandt i flere Retninger ikke Indskrænkningerne omfattende nok. Den vilde have Forbud opstillede ogsaa for Tiden efter Kl. 4, den fandt formegen Frihed givet til Markarbejde i Sædetiden, den vilde at Boutikkerne skulde holdes lukte hele Dagen, osv. — Det andet geistlige Medlem, Plesner, var ikke enig i nogle af disse Forslag, men Mynster anbefalede dem til Overveielse, idet han dog tilføiede, at han kunde ikke nægte at der kunde være Spørgsmaal om man ikke blev nødt til at tilstaae nogen mere Frihed end Udkastet indrømmede. Senere under Forhandlingerne fremkom ikke noget særdeles mærkeligt fra Mynster. Han sympathiserede saa ganske med Fleertallet af den i det Ordre saa kristelige Forsamling, at det han anførte ligesaa godt kunde været fremkommet fra hvilken anden af de Deputerede det skulde være. Han fandt det saaledes ønskeligt, at man under Gudstjenesten kunde afspærre Gader og Veie.

Et Udkast til en Lov forelagdes, hvorved det paalagdes ved Brudevielser eller Barnedaab paa Landet, udenfor de sædvanlige Gudstjenestedage, at give Præsterne fri Befordring, samt naar den Paagældende der skal benytte Præsten, har Hest og Vogn, da ogsaa til Sygebesøg og Jordspaakastelse. — Dette Udkast var ligefrem fremkaldt af Mynster som Biskop, idet han havde indstillet, at Fredag af 30te April 1824 § 17, som bestemmer at Præsten skal befordre sig selv til

Brudevielser, var affattet urigtigt, da det netop formentlig skulde have været, at han ikke skulde befordre sig selv. Det meente Biskoppen nu burde rettes, og Udkastet var da skrevet ganske som han havde ønsket det. Biskoppen finder at Bårnedaab og Brudevielser ikke ere ønskelige paa Sverdagene, og han anfører 2 Grunde derfor, nemlig: at Præsten da maa anvende mere Tid derpaa end ellers, og Landalmuen vænnes derved til at holde Gilde og nedlægge Arbeidet om Sverdagene, og istedet derfor gjøre Søndagen til en Arbeidsdag. Biskoppen finder det da bedre for Landalmuen, i kristelig og sædelig Forstand, at holde Gilde om Søndagen end at arbejde, men skulde der ikke ved mange Gilder paa Landet forgaae meget der mindre harmonerer med Søndagens Bestemmelse, end Arbeide? — Han vilde i sin Indstilling at foruden de der selv have Geste og Vogn, skulde ogsaa de der ved Begravelse vilde have Liigprædiken, befordre Præsten, men denne Urimelighed var da endog saa stor, at ikke engang Kanselliet kunde gaae ind derpaa, idet, som det sagde Præsten erholder særskilt Betaling for Liigprædiken. Komiteen, hvoraf Mynster ikke var Medlem, bestod af det andet geistlige Medlem. Blesner der ogsaa var Ordfører, samt Castenskjold og Knudsen, fraraadede Udkastet, og vilde i alt Fald at det burde indskrænkes til Sogne hvor Præsten ikke havde Embedsjord hvorpaa han kunde holde Geste, men hvor han selv har Befordring, kun ved Bårnedaab og Sygebeføg. — Mynster gjorde sig megen Umage for at faae sin Geistlighed givet disse ny Rettigheder, men Provst Blesner udmærkede sig paa en hæderlig Maade ligeoverfor disse Bestræbelser, og Forsamlingen tiltraadte Komiteens Indstilling at fraraade Udkastet, med 37 mod 17 Stemmer.

Mynster stillede Forslag om, at hvor Bræsten ikke har saadan Embedsjord at han kan holde Heste, skal han han nyde fri Befordring til de Forretninger som forlanges i Huset, — forkastedes med 43 St. mod 12. I Ständeressjonen 1846 mødte Mynster ikke i Roeskilde. Forhindret heri ved Sygdom beordredes Provst Lantrop til at møde for ham.

Den 26de April 1848 mødte han atter som af Kongen beskiftet, men med hvilke Følelser han, Abjolutismens Embedsherredømmets hengivne Ven og Forsvarer, traadte til denne Gjerning kan vel tænkes, og det skinner klart frem i de Ord hvormed han som Aldersformand indledede Formandsvalget. Spilken Bæmod og Hengivelse i det Uundgaaelige gaaer der ikke igjennem følgende Uttringer: — „Naar jeg nu seer omkring mig i denne Sal, da er her vistnok en stor Forandring foregaaet siden første Gang Provindsialstænderne forsamledes. Saa mange, endog af de kjæreste og dygtigste Medlemmer, ere paa forskjellige Maader skilte fra Forsamlingen, saa mange ny ere imidlertid indtraadte. Langt større er dog Forandringen udenfor, thi naar Tiderne stedse skifte, da er det især de senere Tider der ideligen vise sig i nye Skikkelser. Heller ikke skal Menneskelive: stivne i ubevægelige Former; Indretninger og Anordninger kunne og skulle forandres efter Tidernes forskjellige Trang og enhver Tids retmæssige Fordringer.“

Denne Forsamling havde, som bekjendt, kun toende Sager at forhandle: 1) Valgloven til den grundlovgivende Rigsforsamling, og 2) Udstedelsen af Kreditbeviser og Paalæg af en Krigsskat. — I den første af disse Sager finde vi ogsaa Mynster som den Mæglingmand dybt nedsettende og ringeagtende Byråkrat eller

Sierark. Han yttrede nemlig at naar Valgretten blev udstrakt til saa mange som efter det kgl. Udkast, da vilde een Klasse blive uforholdsmæssig repræsenteret, nemlig Proletariernes, deres, der, uden at kunne eller **ville** det, paatage sig at sørge for en Familie, hos hvem man for det meste kun vil kunne vente Interesse for deres egen Klasse. Udkastet foreslog, at der til Valgret skulde udfordres: et uplettet Nygte, 30 Aars Alder, fuld Raadighed over sine Giendele, ikke at nyde eller have nydt Fattigunderstøttelse, ikke at staae i private Tjenesteforhold medmindre han selv havde egen Huusstand og holdt Dug og Disk, at han havde boet mindst et Aar i samme Valgfreds og havde Indfødsret. Og om saadanne danske 30aarige Mænd affiger Landets overste Geistlige den Fordømmelsesdom, at Fleertallet af dem hverken kunne eller **ville** ernære sig selv og kun have Interesse for sig selv, at en saadan Masse kunne vindes let ved uværdige Midler til at stemme. Han fandt derfor Bestemmelsen om Kongevalgene at være „særdeles viist valgt“. Men for Fremtiden maatte der tænkes paa andre Forebyggelsesmidler, som kunde modvirke de farlige Følger af den udstrakte Valgret. Han meente derfor at det udtryffeligt maatte bemærkes, at denne Valgret kun tilraadedes for den forestaaende Rigsforsamling. Det andet Forebyggelsesmiddel, „med Hensyn til at Valgretten overlades Menesker, der ikke kunne forudsættes at have tilbørlig Indsigt og **Fædrelandskjærlighed, men kun egen Fordeel for Die**“, var den personlige Fremstilling ved Valgene, syntes han ikke om, da „Følgen vilde blive, at utallige af Nationens dygtige, almeenagtede Mænd ikke ville komme i Betragtning, thi dette var saa udansf som muligt.“ Denne Bestemmelse var

laant fra England, men „Englænderne have som en
 Modvægt mod Folkemassen, deres høist mægtige og ind-
 flydelsesrige Aristokrati, og hvad der kan være uden
 Fare kan ikke være uden Fare hos os. Han stillede i Hen-
 hold hertil ogsaa det Forslag, at Lovudkastet kun til-
 raadedes med den Tilføining at det var „med Hensyn
 til at det kun skal gjøres gjældende for den nærmest
 forestaaende Rigsforsamling,“ men dette Forslag fraval-
 det han senere, da der ikke indslød nogen Ytring i modsat-
 Retning i Forsamlingens Betænkning. — Præsten Bin-
 desbøl havde foreslaaet, at Geistligheden skulde vælge 2
 Geistlige til Rigsforsamlingen men dette var Mynster
 imod, ikke fordi han var uenig med Bindsbøls katholske
 Kirkebetragtning, at Kirken kun kan repræsenteres ved
 Geistligheden som dens Organ, men fordi han meente
 at det vilde være vanskeligt for Geistligheden at træffe
 Valget, og at Regjeringen vel vilde mellem de Konge-
 valgte drage Omsorg for at Kirken blev repræsenteret,
 og heri forregnede han sig da ei heller.

Under den anden denne Forsamling foreliggende
 Sag, gjorde Mynster kun et Par høist ubetydelige Be-
 mærkninger.

I den grundlovgivende Rigsforsamling som traadte
 sammen den 23de Oktober 1848 modte Mynster som
 kongevalgt Medlem. Han prædikede ved den Gudstje-
 neste der gik forud for Forsamlingens Aabning, over
 Bibelordet: „Dersom Gud ikke bygger et Huus da ar-
 beide de forgjæves forgjæves som bygge derpaa; der-
 som Herren ikke bevarer Staden, da vaage Vægterne
 forgjæves.“ Som Aldersformand ledede han det første
 Formandsvalg, men afholdt sig ved denne Leilighed fra
 enhver Udtalelse eller Betragtning. — Da der i denne
 Forsamling indførtes Afstemning ved Navneoprab,

naar 15 Medlemmer forlangte det, saa kan det ved de vigtigste Afstemninger angives hvorledes hver enkelt Rigsdagsmand der har stemt, og det bliver da lettere at følge hans Virksomhed og angive i hvilken Retning den er gaaet. — Det første nogenlunde vigtige Spørgsmaal der forekom var Kriegers, at Forsamlingen skulde udsatte at tage Grundlovsudkastet under Forhandling til en følgende Tid, fordi Slesvigerne ikke straks kunde deeltage i Forhandlingerne. Dette farlige og ufloge Forslag forsvarede af Hammerich, Clausen og Otterstrøm, men Mynster stemte imod det, og hidrog derved sit til at Forsfatningsagen fremmedes uden unødvendigt og skadeligt Ophold.

Grundlovskomiteen (der bestod af B. D. Bruun, Bjerring, B. Christensen, J. E. Larsen, Hall, Algreen-Ussing, S. Hage, S. P. Hansen, Glerup, David, Jacobsen, Bjertusson, Dahl, Neergaard, Krieger, Schurmann og C. M. Jespersen,) deelte sig, som bekjendt, i flere forskjellige Dele angaaende Repræsentationsspørgsmaalet, saaledes:

1. B. Christensen, Glerup og Jacobsen foreslog et Ekammer, dannet ved umiddelbare Valg hvor til enhver 30aarig Mand, med de i vor Valglov bestemte Indskrænkninger, var valgberettiget og enhver 25aarig valgbar.

2. J. E. Larsen foreslog et Ekammer, sammensat af 10 fra Kjøbenhavn, 11 fra Dernes Kjøbstæder, 11 fra Jyllands Kjøbstæder, 20 fra de mindre Landmænd paa Derne, 22 fra de mindre Landmænd i Jylland, 16 af Landets samtlige Godseiere, 4 Geistlige, 2 af Universitetet, 2 af Høiesteret, 2 af Landsoverretterne, og 50 ved almindelige Valg. — Til Valgret i Kjøbenhavn fordredes Eiendomsret til et Sted af mindst

4000 Rdlrs. Assuransseværdi; i Kjøbstæderne lignende Eiendomme til mindst 1000 Rdlr.; de mindre Landseieendomsbesiddere Eie eller Fæste af over 2 Tønder Hartkorn eller af Bygninger hvoraf der svares Arealafgift af 2000 Rdlrs. Assuransseværdi, eller, i alle Balgsklassenes klasserne, de der svarede mindst 40 Rdlr. i direkte kongelige eller kommunale Skatter. Til de 50 almindelige Balg almindelig Valgret.

3. David, Hansen, Jespersen, Neergaard og Usjning foreslog to Kamre. Til Folkethinget skulde Valgretten være betinget af at være fuldmyndig, Borger i en Kjøbstad eller Bruger af 2 Skpr. Hartkorn eller kongelige eller kommunale Skatter af mindst 5 Rdlr. — Landsthinget skulde efter Forslag af de samme Herrer, sammensættes ved Klassevalg. Valgret skulde kun tilkomme dem der svarede i direkte fgl. eller kommunale Afgifter 40 Rdlr.; det skulde bestaae af 20 Medlemmer fra Derne, 20 fra Jylland, 2 fra Island, 1 fra Færøerne, 2 fra Universitetet, 1 fra den militære Højskole og den polytekniske Lærestiftelse, 2 af Højestret, 2 af Overretterne, 4 af Geistligheden og 6 af Kongen. Af de 20 Medlemmer fra Derne skulde de 9 vælges af Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, de 11 af Landet: i Jylland skulde de 8 vælges af Kjøbstæderne og de 12 af Landet. — Derhos vilde 4. J. M. Jespersen, ved Siden af de nævnte Bestemmelser, at Balgene skulde foregaae amtsviis, og at Balgerne skulde stemme hver i sin Kommune.

5. Bruun og Sage vilde ogsaa et Lokammer, om trent som efter Regjeringens Udkast, dog vilde Bruun, at der til Valgret til Folkethinget skulde udfordres Eiendom af skyldsat Jord, eller Borgerkab i en Kjøbstad, eller Udredelsen af 5 Rdlr. i Skat, og Valgret til

Landssthingsvalgene vilde de degge skulde betinges af et af de nævnte Vilkaar, og de Valgberettigede skulde dog kun vælge Valgmænd der havde at vælge Landssthingsmændene.

6. Bjerring, Dahl, Hall, Krieger, Pietursøn og Schurmann sluttede sig til Regjeringsudkastet: To Kamre valgt ved umiddelbare Valg. Valgret til Folkethinget enhver 30aarig uberygtet Mand med de bekjendte Undtagelser, valgbar enhver 25aarig Mand med de samme Undtagelser. Landssthingsvalgene skulde foregaae stiftsviis. Hver Vælger skulde stemme i sin Kommune paa saamange Mand som skulde vælges for Valgkredsen. Medlemmerne af Landsthinget skulde ikke have Diæter.

Denne Fremstilling har været nødvendig, naar det skulde kunne lykkes at gjøre den enkelte Rigsdagsmands Stilling til det hele Spørgsmaal klar for Læseren. De betegnede Dele af Komiteen kaldtes, i den Orden hvori de her ere anførte: 1ste, 2den, 3die, 4de, 5te og 6te Minoritet. Der var jo ingen Majoritet. Efter den da brugte Forretningsorden, skulde enhver Sag undergaae en foreløbig og en endelig Behandling. Som det nu er anført forelaae Spørgsmaalet til den foreløbige Behandling, og enhver af Minoriteternes Indstillinger behandledes for sig. Gjennem denne lange Række af Forhandlinger udtalte Mynster sig ogsaa. Han havde, sagde han, udtryffeligt protesteret i Moeskilde mod at den Valglov som der blev vedtaget, skulde paa nogen Maade ansees gjældende for Fremtiden. Baade da den blev forelagt og da den blev vedtaget var den et Bærf af Diebliffet. Tiden trængte paa, der maatte skee noget, der kunde vanskelig skee andet. Som en Modvægt var der Kongevalgte og den uærværende Forsamling var væsentlig hverken lovgivende eller konstituerende, men var

kun sammenkaldt for at meddele sine Raad. (Hvilket Forsøg paa at svække Betydningen af de Beslutninger som toges af denne Forsamling, der baade af Regjeringen selv og af alle Andre betragtedes som besluttende).

Ekammersystemet medførte de største Farer for Samfundet, fordi, hvad en øieblikkelig Beslutning har fremkaldt urigtigt, ikke igjen da kan blive rettet. Hans Overbeviisning om Lokammersystemets Gavnlighed havde den dybere Grund, at ligesom den legemlige Verden sættes i Bevægelse og holdes i Orden ved to Kræfter, den frastødende og den tiltrækkende, saaledes ogsaa i de aandelige og sociale Forhold. De Ungre ere tilbøielige til det bevægede, og haste med at gjennemføre ny Forslag, medens de Eldre mere holde paa det bestaaende. Nogle meente vel at begge Elementerne kunde samles i eet Kammer, men det blev da Tilfældighedens Bærf hvorledes Balgene vilde falde ud. Naar man indvendte at der her ikke var saadanne aristokratiske Elementer tilstede hvoraf der kunde dannes et Overhuus, da var det just det lykkelige, da derved vilde fremkomme en Adskillelse i Folket mellem de privilegerede og uprivilegerede Klasser, som ikke kunde være gavnlig. Naar man meente, at der ved eet Kammer vilde spares baade Kraft og Omkostninger, saa vilde denne Sparsomhed bedre opnaaes ved at Rigsdagen kun kom sammen hverandet Aar. Naar man meente at der var tilstrækkelig Sikkerhed mod et Ekammers Bevægelighed i Kongens Beto, saa vilde vist Ingen ønske al dette Beto skulde blive brugt hyppigt, og uden at de vigtigste Grunde vare tilstede. Endelig var han aldeles imod Benævnelserne: Landsthing og Folkething. — Noget længere hen blev Biskoppen stødt fordi nogle Talere havde slaaet paa, at han ikke var en Ven af

den almindelige Valgret. Det var ham ubegribeligt hvorledes man var kommet til denne Mening. Ivertimod var det netop en af de Grunde hvorfor han foreskraf Tokammersystemet, at man derved kunde bibeholde den almindelige Valgret og dog undgaae de Farer der vare forbundne dermed. Han var kommet ind i Forsamlingen som en aldeles fri Mand, der i den Henseende ingen Herre havde over sig, og vilde tale og stemme efter bedste Indsigt og Overbeviisning. — Men denne Belwillie for den udstrakte Valgret var kun kortvarig. Nogle Dage derefter sagde han, at det Udkast der var forelagt af Regjeringen maatte ikke betragtes som om Kongen sagde: „Dette giver jeg Eder; og dette kunne I tage imod om I ville“; men han havde sagt at han vilde høre Folkets Stemme om det han havde foreslaaet, og han vilde lade Alle komme til Orde. — Han erkjendte fuldkomment — sagde han — at det ikke var muligt at sætte en Grændse mellem de fuldmyndige Mænd som ikke vare skiffede til at vælge, og dem som vare skiffede. Han erkjendte ogsaa, at det var en uberegnelig Fordeel at alle fuldt myndige Mænd i Landet kaldtes til Deeltagelse i et saadant offentligt Anliggende. Men det kan være forbunden med store Farer. Der var dog fremkommet Forslag som var en Garanti herimod, ligesom ogsaa Indførelsen af et 2det Kammer var en betydelig Modvægt derimod.

Foruden de foran angivne 6 Minoritetsindstillinger, fremkom Forslag fra enkelte Rigsdagsmænd, nemlig:

1. Af C. Neergaard: Til Folkethinget vælges 32 af Kjøbenhavn og Kjøbstæderne; 64 af Landet, af hvilke Halvdelen skulde eie eller bruge en Tid. Hærtorn eller derover. Bornholm 1, Færøerne 1. — Landstthinget skulde bestaae af 50 Medlemmer, som

skulde vælges af 53 Balgmænd, af hvilke Balgmænd Kongen skulde vælge 20, Folkethinget 20 og disse skulde tiltrædes af Høiesterets 13 Assessorer.

2. Af Andræ: Et Ekammer, sammensat ved umiddelbare Balg. Disse skulde foregaae deels i mindre og deels i større Distrikter. — Hver af de mindre Balgfredse skulde omfatte omtrent 15000 Indvaanere; hver af de større Balgfredse idetmindste 6 af de mindre. — De mindre Balgfredse skulde vælge hver een af dem der havde stillet sig til Balg; de større een for hver 22000 Indvaanere, ved hvilke sidste hver Bælger skulde stemme i sin Kommune paa saamange Mænd, som hele Kredsen skulde vælge. Valgret i de større Balgfredse havde kun de der enten havde Borgerskab i en Kjøbstad eller svarede mindst 20 Rdlr. i Skat.

Om disse Forslag udtalte Mynster sig ikke, og vi gaae derfor nu til den endelige Behandling og Afstemningen.

Først stemte Mynster for et Forslag af Ørsted, hvorefter Valgretten skulde gives til enhver 35aarig Mand, der var Kristen eller Jøde, til Folkethinget naar han var Bruger for idetmindste 5 Aar af mindst 2 Skpr. Hartkorn eller eiede en Bygning hvoraf der svares Bygningskat. til en Værdi af 300 Rdlr. mindst, eller eiede en Bygning i en Kjøbstad der var forsikret til den nævnte Sum, eller havde Borgerskab, eller boede til Leie i en Huusleilighed, hvoraf der i Kjøbenhavn gif 8 Rdlr. Bygningskat og i de øvrige Kjøbstæder 5 Rdlr. og til Landstthinget eiede mindst 16 Tdr. Hartkorn eller Kjøbstadjorder der til Banthestelse vare ansatte til 10,000 Rdlr., eller Bygninger i Kjøbenhavn til en Assuransseværdi af 24,000 Rdlr. eller i Kjøbstæderne til 16,000 Rdlr., eller eiede siikre Kapitaler

til Beløb af 10,000 Rdlr. — Folkethinget skulde bestaae af 96 Medlemmer, hvoraf 32 vælges af Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, 64 af Landdistrikterne. Landstthinget skulde bestaae af 48 Medlemmer, hvoraf Geistligheden skulde vælge 4, Universitetet 2, Høiesteret 4 og de Valgberettigede 38.

Da dette Forslag blev forkastet med 105 St. mod 16, stemte Mynster dernæst for et Forslag af Scavenius, hvorefter der til Folkethinget skulde vælges 12 af Kjøbenhavn, 20 af de andre Kjøbstæder, 32 af alle paa Landet boende fuldmyndige Mænd der eiede eller brugte mindst 1 Td. Hartkorn, 32 af alle fuldmyndige Mænd paa Landet der ikke vare Giere eller Brugere af 1 Td. Hartkorn. Landstthinget skulde være af 50 Medlemmer der skulde vælges paa Livstid, første Gang af Kongen, og siden af Folkethinget mellem 2, som Kongen skulde foreslaae for hver der skulde vælges. — Dette Forslag forkastedes med 108 mod 29.

Det af Andræ foran ommeldte Forslag forkastedes med 112 St. mod 28, og her var Mynster mellem de første.

Nu kom det Forslag frem, der endelig vandt Seir, nemlig et af Komiteens Medlemmer: Bruun og Jespersen, stillet Forslag, der lød som det nu findes i Grundloven. Efter en lang og heftig Forhandling i 2 Møder blev dette Forslag foreløbig foretrukket, saaledes at alle de følgende faldt bort, medens det endnu selv kunde underkastes en ny Behandling, hvortil atter kunde stilles Ændringsforslag, men hvorledes det stod, og hvor ringe Udsetningen til større Enighed der var, sees af at det kun vedtoges med 68 St. mod 66. —

Mynster deeltog ikke i Forhandlingen herom, men han var naturligvis mellem de 68.

Da Forslaget derefter kom til den sidste Afgjorelse og dertil ogsaa blev stillet som Endringsforslag de tidligere forkastede Hovedforslag, da stemte Mynster paany for det Algreen-Ussing-Davidste. Ligeledes stemte han for det Forslag af Orsted, at Balgbarhedsensjussen til Landsthuiget: 200 Rdlr.s Skat, skulde forhøies til 300 Rdlr., hvilket dog kun fik 7 St. for sig. — Dernæst stemte han for det Ussing-Davidste Forslag, at Landsthuigets Medlemmer skulde vælges af Kommunalbestyrelserne, en Trediedeel af Kjøbstæderne og paa 9 Aar, imod en Trediedeels Afgang hvert tredje Aar; hvilket fik 28 St. for sig mod 104 St. — Fremdeles stemte han for et af Roster stilletog frafaldet, men af N. Ussing optaget Forslag om at Kommunalbestyrelserne skulde vælge Landsthuigets Medlemmer. Det fik 47 St. for sig, men 94 mod sig.

I Mødet den 7de Mai stemtes der da nu endelig over det hele Repræsentationssystem, hvorved det vedtoges med 127 Ja mod 13 Nei, og her frembyder sig den Mærkelighed at Mynster stemte Ja for det, og den 24de Mai, altsaa kun 17 Dage derefter, underskrev han følgende Erklæring (tilligemed Lütichau, Neergaard, Scavenius, Evede, Wegener og Zeuthen):

„Da det Repræsentationssystem, som Forsamlingen har vedtaget, ifølge vor Overbeviisning ingen tilstrækkelig Betryggelse indeholder for, at de forskjellige Borgerklasser kunne erholde den Andeel i Statens Styrelse som vi betragte som en nødvendig Betingelse for en rolig og sikker Udvikling af vore Samfundsforhold under den Forandring i

Statens Forfatning, som nu skal træde i Kraft; og da vi ikke skjønne rettere, end at Indførelsen af et saadant System er et misligt Forsøg paa at give Valgvæsenet en Udstrækning, som endnu ei har bestaaet sin Prøve i noget Monarki i Europa, og derfor lettelig i en nærmere eller fjernere Fremtid kan udsætte Staten for de største Farer, imedens det indeholder en Uretfærdighed mod de Klasser af Borgere der paa Grund af Andres numeriske Overlegenhed maa ligge under, saa kunne vi efter vor Overbeviisning og Samvittighed ikke stemme for Grundloven ved dens tredie Læsning."

Hs. Hoiærværdighed begyndte saaledes med at proklamere sig som en Ven af den tilbudte Valgret, medens han derefter stemte for ethvert Forslag der sigtede til at borttage den; da dette dog ikke skeete, idet alle disse Forslag forkastedes, saa stemte han for denne Valgret, men i Uger derefter underskrev han en Erklæring der gik ud paa, at han paa Grund af den Valgret han selv havde stemt for, ikke kunde stemme for Grundloven. Man seer heraf at Biskoppen havde Ret, da han sagde at han i dette Stykke var en fri Mand der ikke havde nogen Herre over sig.

Nogle Medlemmer af Grundlovsudvalget (David, H. P. Hansen, J. E. Larsen og Schurman) vilde have en Bestemmelse ind i Grundloven om Kongens Kroning. Dette syntes naturligtvis Mynster godt om, da det at en Bisp skal saa at sige sætte Kronen paa Kongens Hoved, og indvie ham med Salving til sin høie Stilling, er saa vel skiftet til at forøge Geistlighedens Glands og Anseelse, hvilken altid fandt en saa ivrig og kraftig Talsmand i denne Biskop. Han

ansførte „at det var fuldkommen stemmende med Folkets Tænkemaade, at Kongen erholdt Ret til at kaldes „Herrens Salvede“ (som om han ikke havde Ret hertil naar han ikke ogsaa var Geistlighedens Salvede); da Arveregjeringen blev indført og Kronen altsaa allerede tilfaldt Kongen ved Regjeringens Tiltrædelse, paasatte Kongen sig selv Kronen, og Handlingen kaldtes derefter i det officielle Sprog „Salvingsakten“. Han meente derfor at det skulde hedde „Kongens Salving“ istedetfor „Kroning“. Da Komiteen ikke fulgte dette Forslag udtalte Mynster senere sin Forundring herover, og dersom Komiteens Betænklighed derved skulde have været Frygt for at Geistligheden derved skulde tiltage sig for meget (man seer at Biskoppen nok har tænkt sig den rette Grund) saa forekom det ham, at „Kroning“ endnu mere maatte vække Betænklighed. — Ved Afstemningen var der 50, hvoriblandt Mynster, for at Kroningen skulde befales i Grundloven, 79 vare imod dette og det blev altsaa forkastet.

Grundlovsudkastets § 2 bestemte at den evangelisk-lutherske Kirke skulde „som den hvori den overveiende Deel af Folket befinder sig“, ansees som den danske Folkekirke og som saadan nyde Understøttelse af Staten. Udvalgets Fleertal foreslog at udelade Ordene der ovenfor ere betegnede med „—“, og det foreslog at bruge Ordet „understøtte“ istedetfor „nyde Understøttelse.“ Dernæst foreslog Udvalget at optage en Paragraf af følgende Indhold: „Folkekirkenes Forsatning ordnes ved Lov, efterat Betænkning er afgivet af et af Kongen anordnet Kirkemøde.“ 2 Medlemmer af Udvalget (B. Christensen og Gleerup) foreslog ogsaa en ny Paragraf der sagde, at ethvert Medlem af Folkekirken kunde i alle ministerielle Handlinger henvende sig til hvilken Præst

han vilde." — Om disse Spørgsmaal yttrede Mynster at hvad Udtrykket „Folketirke“ eller „Statskirke“ angik, da foretrak han ogsaa det første, men han skulde her ikke modsætte sig det sidste, da ogsaa det kunde have sine Fortrin. Der gives flere evangelisk-lutheriske Kirker, der ikke alle have de samme Bekjendelseskrifter, og han vilde derfor foreslaae at tilføiedes, „efter den augsborgske Troesbekjendelse.“ Han fandt del ogsaa nødvendigt, at der der tilføiedes: „lige som ogsaa denne Kirkes Lære meddeles i Statens offentlige Underviisningsanstalter.“ Sognefriheden, som han alt i Stænderne havde været en afgjort Modstander af, bekæmpede han ogsaa her; Folket sagde han, ønskede fremdeles at Sognebaandet ikke paa den Maade skulde blive løst, men Udvalgets Fleerthed havde ogsaa med Rette bemærket, at der intet burde optages i Grundloven herom, da Friheden maatte knyttes til uærmere Bestemmelser som ikke her kunde tages. Han gjentog derpaa sine bekjendte tidligere Modstandsgrunde. — Med Hensyn til de Paragraffer der i Grundloven ere § 81, 82, 83 og 84 yttrede han, at den Frihed der deri var indrømmet de fremmede Religionsbekjendere, gif vel kun ud paa mere private Religionsøvelser som holdes i Stillehed og som kun samler et ringe Antal. Det kunde imidlertid let af de Vedkommende fortolkes anderledes, saa at Katholikerne endog paa Grund deraf kunde ansee sig berettigede til at holde offentlige Professjoner i Gaderne. Der kunde ogsaa gjerne opstaae saadanne Sekter som søgte at trække til sig ved en offentlig Gudsdyrkelse som paa en eller anden Maade var anstødelig. Han vilde derfor foreslaae tilføiet den nærvæende § 81: „Til offentlig Gudsdyrkelse kunne de fra Folketirken af-

vigrnde Religionsfamfund berettiges ved Lov." Det var meget betænkeligt at tilstede alle fremmede Religionsbekjendere Udøvelsen af saadanne Rettigheder, som gribe ind i Statens Styrelse. Derksom de alle skulde være ligeberettigede kunde man ligesaagodt begunstige Jøderne ved at gjøre en Jøde til Kultusminister, som begunstige de Kristne ved at tage en Kristen. Han vilde derfor have havt den nærværende § 84 saaledes: „Udgang til den fulde Nydelse af borgerlige og politiske Rettigheder, undtagen forsaavidt disse maatte medføre særegne Forpligtelser til Folketirken, staaer aaben for Alle som høre til et af de anerkjendte Religionsfamfund. — Tilføiningen: „efter den augsborgske Troesbekjendelse“, forkastedes med 69 St. mod 41; Tilføiningen at Kirkens Lære skulde meddeles i Statens offentlige Underviisningsanstalter forkastedes med 68 St. mod 56. — 2 Medlemmer (Tscherning og J. A. Hansen) havde modsat sig at der optoges noget i Grundloven om en Kirkeforsamling. Mynster vilde naturligviis have Bestemmelsen herom optaget; Kirken var en Kommune, et Samfund af en egen Bessaffenhed, — sagde han — „den har sine egne Rettigheder og Egendele,“ det var derfor billigt at Kirken først hørtes. Han troede ikke det vilde finde Billigelse, at Menigheden allene skulde vælge Forsamlingen. — Sætningen om Kirkeforsamlingen blev dog forkastet med 68 St. mod 58. — Forslaget om Frihed til at søge hvilken Præst man ønskede, ledsagede han endnu sluttelig til Afstemningen med en varm Modstand, og det forkastedes ogsaa med 81 St. imod 53. — Den Bestemmelse som findes i Grundlovens § 82, at Ingen er pligtig at yde personlige Bidrag til nogen anden Gudsdyrkelse end den som er hans egen den stemte kun 2 Medlemmer imod, og den ene af dem

var Mynster (den anden var Orsted); og den hele Paragraf stemte han imod, selv elleve. — Angaaende hans Forslag til at Ingen kunde have Udgang til den fulde Nydelse af borgerlige og politiske Rettigheder hvor disse medførte „særegne Forpligtelser mod Folketirken“ da forekom denne Tilføielse ham aldeles nødvendig. Han fandt isvrigt mange Betænkkeligheder ved den hele Bestemmelse, men han vidste nok at de ikke kunde vente at finde synderlig Anklang. Han kunde ikke skjønne hvorfor man ved enhver Leilighed skal gjøre et Buk for forkeerte Sætter og afvigende Religionsfamsfund, da det dog ikke syntes at den Kirke man erkjendte som Folketirken nød den samme Artighed. Dette hans Forslag forkastedes med 85 St. mod 36. — Ræder havde foreslaaet følgende Bestemmelse: „Jesuitter og Munkesordener taales ikke i Landet;“ for dette Forslag stemte 37, hvorimellem Mynster, 79 vare imod. Mod den hele Paragraf, den 84de i Grundloven, stemte kun 2: Mynster og Orsted. — Da § 2 i Grundloven kom til den endelige Afgjørelse havde Orsted paany stillet Forslaget om Tilfoiningen af den augsborgske Konfession, hvilket Mynster atter anbefalede, og udtalte ved den Leilighed den forvirrede og ukristelig Paastand, at Kirken bedre kan undvære Staten, end Staten Kirken. Forslaget forkastedes paany med 76 St. mod 28. — Komiteens Fleertal havde foreslaaet en ny Paragraf saalydende: „De til Kirken, Skolen eller milde Stiftelser henlagte eller skænkede Giendele og Midler kunne ikke anvendes til noget fremmed Diemed.“ — Dette var ligesvem at give Bisfald til den farlige Paastand fra mange Geistliges Side, at Kirken har en Giendom i det der er henlagt til Lønning og Underhold for Geistligheden og Gudsdyrkelsen, saa

at Staten, det er Lovgivningsmagten, ikke skulle kunne forandre, omæandre eller ophæve forskjellige af disse Lovninger og Udseer og paabyde andre. Mynster sagde saaledes i Anledning af dette Forslag: En Bestemmelse som den foreslaaede synes allerede at være indeholdt i den Bestemmelse, at Eiendomsretten er ukrænkelig. Denne Ukrænkelighed af Eiendomsretten kan ikke blot gjælde den Enkeltmand, men gjælder sikkert ogsaa enhver Kommune, og sikkert vilde ingen Kommune finde sig i at hvad der er engang paa en eller anden Maade fra gammel Tid er dens Eiendom, skulde kunne krænkes; men en saadan Kommune er Kirken, og derfor synes den ogsaa at maatte beholde den Eiendom der er dem tillagt. Forsamlingens Fleertal syntes det imidlertid ikke, som vel var, thi det forkastede Forslaget med 711 St. mod 53.

Der gik igjennem Mynsters hele Betragtning af Spørgsmaalene om kirkelig Frihed og Troesfrihed en panisk Skræk for Katholismen, der ikke let lader sig forklare hos ham af nogen anden Grund end den, at den ene herskesyge Mand frygter altid andre herskesyge Personer meest, fordi den Enes Opkomst er den Andens Dalen. Han kom bestandig tilbage til Katholikernes naar han vilde nævne noget meget farligt; saaledes dog Talen var om hvorvidt Kongen skulde bekjende sig til en vis Tro, yttrede han, at Historien var saa rig paa Eksempler paa Ulykker, der vare bragt over Land og Folk derved, at Fyrsten havde hørt til en anden Kirke end Fleertallet af Folket. Man skulde især see hen til Forholdet til den katholske Kirke; der var ingen jordisk Magt der for Diebliffet staaer saa solid som Paven man udbreder allesteds sine Arme for at modtage ham. Den romerske Geistlighed har en betydelig Magt, og har

fundet de klogeste Midler til at skaffe sig ikke blot det udvortes Herredømme, men det indvortes over Samvittigheden, ved det private Skriftemaal. Ved den Lære, at Menneskets Synder skulle udføres ved Bøds handlinger, har Skriftefaderen det i sin Magt at paalægge den Skrifteende, hvad han skal udrette for at afføne sine Synder; og det der vilde blive paalagt en Konge vilde netop være at han paa enhver Maade skulde stræbe at udbrede den katolske Religion. Hvis man altsaa vilde fritage Kongen for at høre til den evangelisk-lutheriske Kirke, kunde man let give ham hen **under en anden Geistlighed**s Herredømme, og det en Geistlighed hvis Overhoved ikke hører til Staten, og som endog kunde ansee sig berettiget til at fritage Kongen for den Ed, som han havde aflagt paa Folkets Grundlov. — Ved en anden Leilighed sagde han: Det er bekjendt nok, at den romersk-katolske Kirke udstrækker sine Garn vidt omkring, og det er ikke ret mange Aar siden, at Paven beskikkede en Mand, der siden viste sig som en ivrig Fanatiker, til Biskop for Danmark, Hamborg og Bremen. Stemningen var vel dengang saaledes at han blev afviist, men der er ingen Tvivl om, at naar større Frihed aabnes i den Henseende, vil den romerske Kurie ogsaa søge at udstrække sin Indflydelse over disse Lande.

Vi ville nu følge Mynster gennem de øvrige Spørgsmaal der dengang bleve afgjorte, og i hvilke han næsten slet ikke udtalte sig.

Grundlovens § 4 om Forandring i Arvesølgen stemte 6 Medlemmer imod, blandt hvilke Mynster (de øvrige vare: Grundtvig, Scavenius, Schjern, Sehested, Juul og Ørsted). Mynster yttrede herom, at før der kan foretages Forandringer i Arvesølgen maatte

der foregaae mange Forhandlinger som det ikke stod i Rigsdagens Magt at føre til Ende. Det maatte afgjøres paa en ganske anden Maade end ved en Bestemmelse i Grundloven. — Grundlovens § 11 stemte Mynster og Drsted, allene 2, imod. — Grundlovens § 22 stemte han imod, med 9 andre. — Drsted stillede en stor Mængde Vædringsforslag til mange af Udkastets og Udvalgets Forslag, og stedse fandt han eristro Stemme for ethvert af dem i Mynster, der sad ved hans Side den lange Tid igjennem; men herved kunne ikke videre dræles i denne Skildring, naar den ikke skulde blive altfor vidtløftig. — Grundlovens § 23 stemte Mynster imod, med 3 andre. — Et Mindretal af Udvalget (David, S. P. Hansen og Ussing) foreslog, at Rigsdagen kun skulde samles hverandet Aar. Dette Forslag forsvarede ogsaa Mynster, og 41 stemte for det, men 100 stemte derimod, og de aarlige Rigsdage vedtoges med 114 St. mod 19. — Grundlovens § 85 stemte Mynster **alene** imod. — Grundlovens § 92 stemte Mynster, med 2 til, imod. — Ved Paragrafen om at al i Lovgivning til Adel, Titel og Rang knyttet Forret skulde være affattet, havde Mynster sin Røst endnu engang for den adelige Forret til at besætte Præsteembederne, der var saa forargelig og uretfærdig. Indtil Sagen kan blive ordentlig undersøgt indtil alt kan blive bragt i Ligevægt i Henseende til Embeders Besættelse, indtil de Billighedshensyn som dog vel kunne synes at burde tages, er gjorte gjældende, forekom det ham, at man ikke skulde betagge enkelte Mænd i Landet en Ret, hvorpaa de sætte og have Grund til at sætte megen Pris. I de senere Tider var den private Kalds- eller Forslagsret i dog Hele ikke blevet misbrugt. Dvertimod var maasse

Embederne blevne nok saa godt besatte paa denne Maade som paa den sædvanligere. Han stemte ogsaa imod Paragrafen med 5 Andre. — Grundlovens § 50 var der 16 St. imod, og blandt disse var Mynster.

Der blev gjort adskillige Forsøg paa til forskjellig Tid at faae Grundlovens Behandling og Vedtagelse udsat, hvad der, efter som Forholdene senere stillede sig, havde været det samme som slet ikke at have faaet den. Et saadant Forsøg af Krieger er omtalt i det Foregaaende, et andet blev gjort af Drsted i Slutningen af 2den Behandling; men mellem første og anden Behandling gjorde Mynster et lignende, vel meget forsigtigt og ligesom blot antydende, men derfor vist ikke mindre vel beregnet. — Fr. Jespersen vilde, at

naar Grundlovsarbeidet var tilende skulde Forsamlingen forbeholde sig at afstemme over, om den nu vilde foretrække den saaledes afstemte Lov, eller om den ikke maatte foretrække at vende tilbage til det usforandrede kongelige

Lovudkast. Da fik Mynster Ordet og yttrede: at naar han saa hen til Grundlovsudkastet, den adsplittede Komiteebetænkning, de utallige Endringsforslag og Ministeriets sidste Meddelelse, saa troede han „at det i nærværende Tid vilde være umuligt at istandbringe et fuldstændigt Værk der kunde finde saa almindelig Samstemning, at man kunde ønske det indført som Grundlov.“ Det samme var Tilfældet over hele Europa, og det eneste Sted man var bleven færdig med en Grundlov var Frankrig. Dersom en fuldstændig Grundlov nu blev givet vilde der være saamange Misforståelser, Rivninger og Brydninger, at Tilstanden i Danmark ikke kunde være ønskelig. Inden man blev færdig med dens

Behandling kunde Krigsbegivenhederne nøde mange af Medlemmerne til at reise hjem, og da var det muligt at de vigtigste Bestemmelser kunde blive taget med nogle faa Stemmers Overvægt. Misfornøielsen kunde blive saameget større, dersom man virkelig optog i Grundloven enkelte Bestemmelser som mange Medlemmer havde sagt at de ikke ønskede, f. Eks. at den private Kaldsret skulde falde bort. Kom et Resultat frem som Regjeringen ikke kunde gaae ind paa, saa skulde Kongen sammenkalde en ny Forsamling, hvori de samme Vanskeligheder kunde opstaae. Slesvigs Forhold kunde ei heller nu blive bestemt, og det kunde da ikke engang kaldes en Grundlov. Disse Betæneligheder gjorde sig ogsaa gjældende uden for Salen, og man hørte der hyppigt det Svar: der bliver ikke andet tilbage, end at Kongen kommer til at oktroyere en Forsatning. Dersom man derved meente at Kongen uden videre gjorde en Grundlov færdig og da befalede at den skulde være Grundlov, da var det hverken hvad Kongen vilde eller hvad Folket ønskede. Han meente derfor at den egentlige Grundlov skulde indbefatte saa lidt som muligt, og det øvrige, f. Eks. Rigsdagens Sammensætning og Grændsen for Skattebevillingsretten, skulde blot være provisorisk. Udviklingen burde være rolig, men vi havde nylig gjort et Spring; men fordi man har gjort et Spring, følger ikke deraf at man skal blive ved at springe.

— Da B. Christensen kraftigt og bestemt havde udtalt sig herimod, yttrede Mynster: at hvad han havde foresat var ikke et Forslag, „men kun hvad man pleier at kalde nogle uforgribelige Øttringer til nærmere Overveielse“, og Ingen talte mere derom.

I de øvrige Sager der forelagdes Rigsforsamlingen findes Mynster ikke have optraadt eller gjort sig

bemærket, med Undtagelse af at han stred varmt for Geistlighedens Undtagelse fra Børnepligtsbyrden, og hans parlamentariske Løbebane var dermed afsluttet ved denne Forsamlings Dphør.

Ligesom Mynster i Stænderne og i Rigsforsamlingen stedse var imod den kristelige og kirkelige Frihed, der mere og mere blev en Trang for mange her i Landet, saaledes optraadte han naturligviis ogsaa i sin Embedsvirksomhed og som Forfatter i samme Retning. Her skal blot fremhæves hans stærke Modstand mod Indførelsen af det borgelige Egteffab, da Spandet indbragte sit Troesfrihedsforslag i Folkethinget. Hvilken Bitterhed og Uretfærdighed gif der ikke igjennem Alt hvad han skrev i den Aaledning.

Som en anden mærkelig Egenffab hos ham, der vel ogsaa maa antages at have hidrørt fra hans Iversyge for sin egen Magt og Anseelse som Overhyrde for den hele Geistlighed, var, at han saae ffjævt til alle Præstekonventer og øvrige Foreninger af Geistlige, og holdt sig skarpt affondret fra dem. Saaledes see vi Formanden for Høeskilde Præstekonvent i et af Konventets senere Møder, yttre, at Mynster aldrig havde besøgt denne Kreds, og havde ikke store Tanker om dens Virksomhed, og han kalder ham „den forgangne Tidsalders Mand,“ der rystede paa Hovedet naar de samlede sig for at forhandle Kirkens og Menighedens Antiggender.

Den sidste Vinter af Orsted nedsatte Kirkekommissjon blev naturligviis hans troe Landsfrænde Mynster ogsaa Medlem af, og at han ogsaa der er bleven sig selv tro fremgaaer blandt andet af et Forslag til en Lov for de afvigende Troessamsfund her i Landet, som han fremkom med i Kommissjonen, og som vilde have

betaget dem endeel af den Frihed Grundloven har givet dem, dersom det nogensinde var bleven Lov.

En unavngiven Landsbyskolelærer udtalte sig om My nster i „Nørrejydsk Tidende“ straks efter hans Død, og hans Dom om denne Geistlighedens Overhoved er saa sand og ubildet, at nærværende Skildring passende kan sluttet dermed:

Naar en udmærket Personlighed, der i en lang Aarrække har beklædt en høi og betydningsfuld Post, har udøvet en stor Indflydelse paa mange Forhold og med en vis Overlegenhed og Fasthed har vidst at afvæbne enhver Modstand, der traadte enten ham selv eller hans Planer hindrende iveien, naar en saadan Mand tilmed er beklædt med Overleveringens hele Magtfulde og Glands, som den eneældige Embedsmagts Gyldenalders kunde opfinde og stæffe tilveie, naar han derhos stiller sig som et Bolværk mod de Bevægelser i Folket, der søge at gjennembryde Fortidens Dæmninger og at hidføre mere tidssvarende Forhold: da bliver han let betragtet som et Drakel, der alene forstaaer at tyde Tidens Tegn, en Sandfærdig, hvis Ord betragtes som himmelsaldne, en Seer, der alene har Die for Udviklingens Retning. En sliq Personlighed var Biskop My nster. Indlevet i og sammenvokset med den Statsorganisme, hvori Kirken dannede et aandeligt Politi, dog med en udstrakt materiel Virksomhed, kunde han ikke forsones sig med en Udvikling, der truede med at ville forvandle Geistligheden fra Herkskab til Tjenerkskab, og for en stor Deel at betinge Standens ydre Vilkaar af et gjensidigt frivilligt Forhold mellem den og Menigheden. Dennes Betragtningmaade af den statskirkelige Ordningstrinlighed var ved Sædvanens Magt trængt igjennem alle Klasser af Folket, og navnlig gjaldt den for Em-

bedsstanden som en Troesartikkel. Det maatte derfor forekomme som Forbrydelse og Oprør, naar hist og her en friere Bevægelse brød sig Bei, og Ingen var hurtigere ved Haanden for at dæmpe og tilintetgjøre den end Geistligheden og alle dens „Lærde“ Benner.

Reform i Samfundsforholdene og konstitutionel Udvikling gjaldt hos Mynster for et revolutionært Overgreb, og han var derfor Modstander af friere Samfundsformer. Imod den kirkelige Gjæring, der fremkaldtes ved det statskirkelige Lag, som tryffede og tyngede paa alle levende og alvorlige Kristne i Landet, satte han den hele Magtsfylde, hvormed Lovgivningen og Regjeringen havde forlenet ham; men skjøndt dette Tryk for en Deel tilbagetrængte Bevægelsen, var det dog ingenlunde istand til at forhindre et Brud paa den kirkelige Tilstand, hvilket imidlertid fremkaldtes ved at fremtvinge Sektvæsenet.

Spørgsmaalet er nu, om den, der tilhører en saadan Retning, der hverken paa det politiske eller kirkelige Gebet vil anerkjende Nødvendigheden af tidssvarende Reforme, i Sandhed kan være greben af Kristendommens Mand, der ogsaa er al god Friheds Mand (2 Kor. 3, 17,) og arbejder paa at frigjøre Menneskeslægten fra enhver Art af Trældom. Vi troe, at naar Biskop Mynster stadig har staaet som en Klippe, og ikke har søgt at lede, men derimod at standse og tilbagetrænge enhver Bevægelse i Folket, hvad enten den havde en større borgerlig eller en større kirkelig Frihed til Formaal, da er dette Vidnesbyrd om, at han i de forstenede Former, hvori Statskirken og Kirke-Statene vare udprægede, fandt en Tilstand, der tilfredsstillede ham, og at jo mindre Liv, der rørte sig i Kirken og Statsstaten, desto bedre maatte Tilstanden forekomme ham. Ved

Siden heraf indrømme vi gjerne, at han ofte har lagt sig en Begeistring for Dagen, der gif denne Tilstand imod, og som, hvis den var kommen til Gjennembrud i Livet, vilde have sønderbrudt de forstenede Former; men ogsaa her gjaldt Vidnesbyrdet: „De sig det vel, men gøre det ikke“ (Matth. 23, 3). Den kolde aristokratisk Fornemhed i Livet kan ingentunde bestaae med Herrens den „nye Befaling“: „Elsker hverandre, ligesom jeg har elsket Eder!“ (Joh. 13, 34).

Vi see hellere en Biskop med det Vidnesbyrd: „Verden hader ham!“ end en saadan som næsten alle Landets Høilærde, Store og Mægtige kappes om at løfte til Skyerne; vi see hellere en Biskop, der igjennem et kristeligt Samliv med Menighederne vinder Arav paa det skjønne Navn af en Sjælehyrde, end en Mand, der med kold og fornem Værdighed veed at føre Krumstaven; vi see hellere en Biskop, der ved Ydmyghed og Selvfornægtelse er Menighedens lysende Monster, end en Person. hvis straalende Ydre staaer i Modsetning til denne Formaning: elsker ikke Verden!“

* * *

Mynster blev syg den 28de Januar 1854 og døde allerede den 30te f. Maaned om Morgenen.

Hans Christian Drsted.

H. C. Drsted, en ældre Broder til Anders Sandoe Drsted, blev født i Rudkjøbing den 14de August 1777. Hans Fader var Apotheker der paa Steedet. Han lærte først at læse, skrive og regne hos en tydsk Barykmager. I hans 12te Aar maatte han begynde at gaae Faderen tilhaande i Apotheket, men fortsatte meest ved Selvunderviisning og gjensidig Understøttelse med Broderen sin Udvikling i forskjellige Retninger, indtil de begge sendtes til Kjøbenhavn 1794, hvor de toge 1ste Eksamen med bedste Karakter. Hans Christian lagde sig meest efter Astronomi og Fysik og bestod snart 2den Eksamen med Udmærkelse. I sit nittende Aar vandt han allerede en Præmie for et Prisskrift om Grændserne mellem det profaiske og poetiske Sprog. Endnu i 1797 tog han Apothekereksamen; og gjorde sig snart fordeelaagtig bekendt ved forskjellige naturvidenskabelige Afhandlinger, der fulgte hurtigt paa hinanden. 1800 overtog han i Justitsraad Manthens Graværelse Bestyrelsen af hans Apothek og besørgede hans kemiske Forelæsninger ved det kirurgiske Akademi; læste i samme Sommer over Naturmetafysiken og beskaffedes derpaa til farmaceutisk Adjunkt ved det medicinske Fakultet. — I Aarene 1801 til 1804 foretog

han en Reise i Tydskland, Frankrig og Holland. Efter sin Hjemkomst banede han sig, ved Afhandlinger, Forelæsninger, ved en Opdagelse med Hensyn til Elektrisitetens Udbredelse i Lederne, foruden flere Opdagelser, Veien til det fysiske Professorat ved Universitetet, som overdroges ham 1806. Han udsoldede derefter en stedse større videnskabelig Virksomhed. I 1812 tiltraadte han en ny Udenlandsreise, hvorfra han vendte tilbage 1813. Han blev Sekretær i det kgl. Videnskabernes Selskab 1815 og ordentlig Professor og Medlem af Konsistorium 1817. I Aaret 1820 var det han opdagede Elektrisitetens magnetiske Virkning, hvorfor han modtog Gresbeviisninger fra mange fremmede Steder, flere lærde Selskaber udnævnte ham til Medlem, det londonste Videnskabselskab og det franske Institut sendte ham hver en Medallie. 1822 og 23 gjorde han med kgl. Understøttelse en ny Udenlandsreise gennem Tydskland, Frankrig, Holland, England og Skotland. Straks efter sin Hjemkomst stiftede han Selskabet for Naturlærens Udbredelse. — 1828 gjorde han en Reise til Norge og holdt samme Aar Foredrag i Naturforskerselskabet i Berlin, ligesom 1830 i Hamborg. Han bevirkede ogsaa 1828 at den polytekniske Skole blev oprettet. 1834 reiste han til Göttingen. — I 1839 tog han megen Deel i Stiftelsen af de skandinaviske Naturforskeres Selskab, og var senere en virksom Deeltager i Selskabets Møder 1840 i Kjøbenhavn, 1842 i Stokholm og 1844 i Christiania. — 1843 fik han Gresdiplom som Doktor i Medicinen fra Erlangen. — Han blev Ridder af Dannebrogen 1815, Dannebrogsmænd 1824, Statsraad 1828, Kommandør af Dannebrogen 1836, Ridder af Greslegionen 1837, Konferentsraad 1840, Ridder af den prøisiske Fortjenst-

orden og Kommandør af Nordstjernen 1842. Han var Fader til tre Sønner og fire Døttre.

Døden kaldte ham herfra den 9de Marts 1851.

*

*

*

Drsted begyndte sin politiske Virksomhed i det Tidspunkt hvortil nærværende Skildringer ere indskrænkede, ved Stiftelsen af Trykkefrihedsselskabet. Han var en af Stifterne og blev straks fra Begyndelsen Medlem af sammes Skriftkomitee. Han skrev den første Artikel til Selskabets Blad: „Dansk Folkeblad“, i hvilken Artikel han kaster et Lys over Selskabets paatænkte Formaal og Virksomhed. Hensigten og Hovedmidlet var at virke for Pressens rette Brug ved Pressen selv. Han vilde her yttre sig om den offentlige Menings og Trykkelovgivningens indbyrdes Forhold, og han anserer som sin politiske Troe, at man i hver Tidsalder bør stræbe at gjøre dygtige Fremskridt, men at man ikke maa gaae fremad uden at see sig for. Der gives saa Tilfælde skriver han, hvor det i høiere Grad gjør sig gjældende end i Trykkefrihedssager, at Lovene ere svage naar de ikke understøttes af Eaderne, og ethvert hæderligt Middel hvorved Folkets Følelse vækkes til at fælde en retfærdig Dom over Pressens Misbrug, og ret at paaskjønne Forskjellen mellem disse og Pressens mandige og frimodige Brug, vil ikke allene afrende de Fæder denne Frihed er udsat for fra Magtens Side, men ogsaa forædle og forstærke Trykkefriheden, og saaledes syntes ham Selskabets Stiftelse at love de skjønneste Frugter.

— Det var imidlertid ikke nogen meget fremtrædende Virksomhed han udøvede i Selskabet, saavidt dette lader sig bedømme af Selskabets Blad. — Det var sjelden han skrev noget offentligt og i Forhandlingerne

gjenfinde vi ham endnu fjeldnere. Da Stiftsprovst Tryde havde eenfaldigt fremhævet Embedsstanden som Folkets Kjerne og en Forfatter i „Kjøbenhavnsposten“ derpaa søgte at vise at den er Folkets Skal, skrev han en Advarsel imod at lægge Bægt paa Standsforskjelligheder og at oppvække den ene Stands Skygge imod den anden, da vi alle vare Danmarks Sønner. — For at advare imod Had for afvigende Troesmeningers Skyld, skrev han i Desember 1836: „Om den rette Iver i Troessager“, en Samtale mellem Michel, Morten og deres Præst. — I August 1837 skrev han en Samtale „om Kristendom og Astrologie“ for at forsvare det kopernikanske System. Han traf sig senere mere og mere tilbage fra politisk Virksomhed, hvad vel maa tilskrives Broderens Indflydelse paa ham. Den politiske Fortjeneste han havde ved sin Medvirksomhed til Trykkefrihedsselskabets Dannelses og hans Deeltagelse i dets Virksomhed i de første Aar vilde imidlertid ikke ene have foranlediget hans Omtale i disse Skildringer, men hertil kom endnu en Handling af ham, som fortjener at mindes. Ved Christian den Ottendes Thronbestigelse havde Videnskaberens Selskab, Selskabet for Naturlærens Udbredelse og Lærerne ved den polytekniske Læreanstalt Audiens hos Kongen, og i disse tre Institutioners Navn holdt H. C. Ørsted en Tale til Kongen hvori han blandt andet sagde:

„Vi leve i en stor og mærkelig Tidsalder, fuld af Farer, truende Farer, baade for Folk og Fyrster. I Aarhundredernes Række have nye Kræfter udviklet sig, Oplysning og Hjælpeidler have ikke blot i en ubyre Grad formoreret sig, men ogsaa taget nye Retninger, saa at de true voldsomt at sprænge

de gamle Former, dersom ikke en viis og fredelig Omdannelse forebygger saadanne borgerlige Rystelser, hvis Ende, om de sik Overhaand, maaskee ingen Nulevende turde haabe at see. Det er os en stor og tillidindgydende Tanke, at Deres Majestæt har deeltaget i denne Tidsalders Dannelselse, og at De allerede paa mere end een Maade har givet Borgen for at De er indviet deri. Vi stole derfor ikke blot paa den Indsigt i Forretninger, den Iver for disses raske og velordnede Gang, den Gyne til at sætte alt dette i Bevægelse, som Kronens Arving alt saa ofte viste: men vi glæde os end mere ved at Deres Majestæt bringer med paa Thronen vor Tidsalders udvidede, frisindede Ideer, forbundne med et stort i Erfaringens Skole modnet Overblik over Verden. — Deres Majestæt vilde sikkert ikke tiltroe os at det skulde være pludselige sonderbrydende Forandringer, vi ventede af Deres Regjering; vi have tværtimod det sikre Haab, at de store indgribende Forbedringer, hvortil Tidsaldrens raske Gang opfordrer, ville af Deres Majestæts fra al Ungstselighed sjerne Aand paa een gang med Kraft worde paaskyndede og med viis Forsigtighed ledede. — Idet jeg havde den Ære at staae for min Konge i dette høitidelige Dieblik, holdt jeg det for min Pligt at udtale dette Folkets tillidsfulde Haab, ikke som noget Deres Majestæt nyt eller lidet bekjendt, men det er Fædrelandskjærlighedens Trang at udtale sig, og Statens friske Liv trives hvor Kongen bestandig har en levende nærværende Overbeviisning om, at hans store og gode Forsætter have Rod=

fæste i Folkets Hjerte, og naar Folkets Kjærlighed d
 stedse næres ved Overbeviisningen om Kongens Kraft t
 og gode Villie."

For denne frimodige Tale til den Konge, der r
 snart viste sin Kjærlighed til Herckerregimentet og sin n
 Uvillie mod friere Forsatningsformer, bør Orsted d
 mindes i vor Forsatningshistorie blandt dem, der have s
 deeltaget i Arbeidet for Folkets Frihed.

Johan Christian Drewsen.

Johan Christian Drewsen er født den 23de Desember 1777 paa den bekjendte Papiirfabrik Strandmøllen, beliggende ved Sundet, et Par Mile nord for Kjøbenhavn. Han var en Søn af Papiirmøller Christian Drewsen og Hustru Anna Wesfeltostft, en Præstedatter fra Svallerup ved Kallundborg. Paa Fædrenes Side nedstammer han fra en hannoveransk Familie. Hans Oldefader, veed man, var en hannoveransk Papiirmøller ved Navn Marcus Drewsen; dennes Søn, Johan Drewsen, udvandrede til Danmark, blev først Mestersvend paa Strandmøllen og senere Eier deraf. Fra ham gik Eiendommen i Arv til Sønnen, vor Drewsens Fader, Christian Drewsen, der var en velhavende Mand, som gjerne hjalp hvor han kunde. At han ogsaa tillige har været en frifindet Mand, kan blandt Andet sees deraf, at det var ham, der i sin Tid skjulte Malte Konrad Bruun og hjalp ham ud af Landet, da han truedes med en ny Pressesag.

Den franske Revolussjon virkede stærkt paa vor Drewsen, der tildeels var opvokset under den og besad et varmt, fjækt og livligt Gemyt. Hans Lyft stod til at blive Offiseer, for senere at gaae i fransk Tjeneste og saaledes kæmpe for Frihedens Sag, og

det skal have næret nærved at han havde fulgt sin Lyst, skøndt mod Faderens Villie; men da kom Kjærligheden, tæmmede den krigerske Ungling og bandt ham til den fredelige Virksomhed i Hjemmet. Den 10de November 1798 ægtede han Johanne Ophelia Rosing, en Datter af den berømte Skuespiller Rosing, blev snart Fader til en temmelig talrig Familie og talte senere blandt sine nærmeste Dmgangsvener mange udmærkede Mænd, som f. Eks. Svigerfaderen Rosing, Rahbek, Ohlenschläger, Thaarup, Bram, Foersom, Kruse, Karl og Steffen Heger o. fl.

Da Englænderne første Gang besøgte os 1801, indtraadte Drewsen som Voitenant i Landeværnet, og under Beleiringen 1807 laae han med sin Batalion i Kjøbenhavn; men da Landeværnet her ikke blev brugt, indtraadte han som Fribillig i Livjægerkorpsen og var med ved Udfaldet i Glasens Have; da Englænderne indskibede sig, tog han sin Afsted. Den 5te Juni 1810 døde Drewsens Fader, og han arvede da Strandmøllen, i hvis Bestyrelse han dog ogsaa alt i længere Tid havde taget Deel. 1827 døde hans første Kone. 1828 giftede han sig anden Gang.

Drewsen besad et lyst Hoved, stor praktisk Sands og var en fyrig, kraftig, virkelysten og frifindet Karakter; herom vidner hele hans lange, uafbrudte og mangesidige Virksomhed. En vis ungdommelig Friskhed og Freidighed var paatrykt enhver hans Fremtræden og afspejlede sig i hans Tale; derfor var Dmgangen med ham interessant, og man hørte ham gjerne.

Sin Virksomhed som Landøkonom begyndte Drewsen paa en Bondegård i Lundtofte, hvorfra han tidlig var kommet i Besiddelse, og hvilken Eiendom

han senere forøgede ved Tilkjøb. Her havde han Leilighed til praktisk at prøve forffjellige Landvæsenstheoriens Værd, og til at gjøre allehaande Forsøg i nye Retninger. Han fremtraadte allerede tidligt som landøkonomisk Skribent. 1804 udgav han nemlig „Nogle Erfaringer angaaende Vækseldrift, forenet med Brakfrugtaavl og Sommerstaldfodring“ og omendskjøndt dette Skrift var et Modskrift mod en Afhandling, som var tildeelt Præmie af Landhuusholdningssekselskabet, saa tilkjendte bemældte Selskab dog Drewsen den store Sølvmedallie for Modskriftet. Senere, nemlig 1816—19 oversatte han den berømte Thaers „Grundsætninger for Landøkonomien“ og var deels Medudgiver, deels Eneudgiver af „Landøkonomiske Tidender“ baade den ældre og nyere Række. Endelig udgav han i 1844 „Landøkonomiske Betragtninger“, hvoraf andet Oplog er udkommet, og som Drewsen selv ansaae for sit Hovedværk. Ogsaa leverede han endeel Aar, efter Opfordring af Landhuusholdningssekselskabet, landøkonomiske Bidrag til Almanakken. Iøvrigt har Drewsen skrevet i forffjellige Tidsskrifter og der gives neppe nogen betydelig Green af Landøkonomien uden han jo har udtalt sig skriftlig derover. Bed sin lange, sagkyndige og rige Skribentvirksomhed har Drewsen vaakt Bondestanden og udøvet en stor og velgjørende Indflydelse paa vort Landbovæsen, ligesom han ogsaa derved erhvervede sig en høi Grad af Agtelse, Anseelse og Kjærlighed hos Bondestanden, der fast almindelig betragtede ham som deres Formand og Fader, en Anseelse der endmere forøgedes ved hans Virksomhed i Stænderne. Han blev tidlig Medlem af Landhuusholdningssekselskabet og var i 9 Aar en af

dets 3 Præsidenter. 1817 blev han udnævnt til Kammerraad.

Papiirfabrikasjonen, der var hans egentlige Næringsvei, bragte Drewsen overordentlig i Veiret. Da han modtog Strandmøllen, var Anlægget meget indskrænket, dens Papiir kunde ikke konkurrere med det Fremmede hverken i Billighed eller Bonitet og Landet var derfor oversvømmet af fremmede Papiirer. Drewsen omskabte aldeles Fabrikken. Strandmøllens Papiir fortrængte efterhaanden det fremmede og leverer nu, med Undtagelse af nogle finere Sorter ei alene det meste Papiir, som forbruges her i Landet, men har ogsaa ikke ringe Udsættning til Udlandet. I de sidste Aar af sit Liv grundede han i Forbindelse med sine Sønner et storartet Fabrik anlæg paa Silkeborg i Jylland.

*

*

*

For de første seks Aar hvori Valgene af Stænderdeputerede vare gjældende valgtes Drewsen med 369 Stemmer af 748, til Deputeret i Østifternes Forsamling for det 2det Distrikt af mindre Landeieendomsbeddere (Soffelunds og Smørum samt en Deel af Distrikke og Thune Herreder.) -- I det 9de Distrikt: Stævn, Farsø og Bjeverskov, samt en Deel af Ringsted, Tybjerg og Ramsø Herreder, havde man ogsaa havt i Sinde at vælge ham, men et Par Dage før Valghandlingen paakom der Bælgerne en stor Skræk for, at han som Deputeret skulde skaffe sine landøkonomiske Grundsætninger Lovskraft. — I det 10de: Baarse, Hammer og Nøens Herreder, havde han de fleste Stemmer næst efter Deputeret og Suppleant, nemlig 265. Han mødte altsaa i Roeskilde den 1ste Oktober 1835 som Deputeret for 2det Distrikt.

Drewsen synes ikke at have været af de meget hyppige Talere, til hvilke han ei heller senere henhørte. Derimod fremkom han straks med forskjellige Andragender, og det var derhos den almindelige Mening, at han udøvede en næsten afgjørende Indflydelse over de fleste Deputerede af Bondestanden.

Han androg saaledes paa forskjellige Forandringer med Hensyn til Assuranssevæsenet for Landbygninger. Andragender om samme Gjenstand indkom fra Castenschjold og Rasch. Den syv Mand stærke Komitee gik i det Væsentlige ind paa Drewsens Ansøelser og Forsamlingen gjorde med stor Majoritet samtlige dens Indstillinger til sine. Af stor Betydning for Landmanden var hans Andragende om Ophævelse af eller Indskrænkning i de offentlige Frireise. Det skændige Misbrug og den absolute Skadelighed af disse vare for indlysende til, at Forsamlingen ikke skulde i Hovedsagen gaaet ind paa hans Andragende.

Af endnu større Bigtighed var hans Forslag, sigtende til Hovoriets Aflysning. Med Barme skildrede han Hovoriets Skadelighed baade i sædelig, aandelig og nationaløkonomisk Henseende, og hos Forsamlingens Medlemmer fandtes der, med faa Undtagelser, en Mandens og Hjertets Dannelse, der gjorde dem mere eller mindre villige til at gaae ind paa det opstillede Prinsip. Selv Aristokraterne — og iblandt dem maa vi fortrinlig fremhæve den ædle Oberst Juel til Hverringe, den af kristelig Religiositet gjenmeaandede Grev Holstein, samt den patriarkalsk-godmodige Grev Reventlov — fattede og sølte, at „Hovtjenesten rettede er at betragte som en Levning fra hine mørke Trældomsdage, da Armod, indhyllet i

Bankundighedens Raabe, succede under Magtens Bælde“, og de modarbejdede derfor ikke med synderlig Kraft, ja de bøde vel endog ærlig Haanden til et Samarbejde, paa Hovlænkens Overfling. Stænderforsamlingens Indstilling blev heller ikke virkningsløs hos Regjeringen. — Hans næste Andragende „at Sjøseernes Anlæg og Bedligholdelse maa bortlisteres, og de ved dette Arbejde foranledigede Omkostninger indtil videre repareres paa Hartkornet“, turde — i Hovedsagen billiget og understøttet af Forsamlingen — ikke have været uden Indflydelse, til at fremskynde det Udkast angaaende Veivæsenet, som Regjeringen 1840 forelagde Stænderne. — Hans Forslag til Ophævelse af eller Redsættelse i Diættingene for de Stænderdeputerede kom derimod ei engang under Komiteebehandling, da det kun fik 34 St. for sig og ligesaamange imod sig. Havde Drewsen med en noget mindre barnlig Patriotisme beregnet, hvormeg det iværksatte Forslag, søsterlig sammenvokset med den paa Eiendomsbesiddelse opstlyttede Balglov, vilde skadet Stænderinstitutionens demokratiske Udvikling, var han heller aldrig indkommet med det. Allerede da kunde kun den grundmurede Personlighed blive Deputeret, men ifølge hiint Forslag skulde ifkun den, der var ligesaa forsynet paa Ristebunden, som grundmuret, kunne blive det. Dog — derpaa havde Drewsen vist ikke tænkt. — Drewsen var selv Medlem af de to Komiteer, angaaende Brandassuranssen og Hovriet, men desuden var han endnu Medlem af syv andre Komiteer angaaende 1) det kongelige Udkast om Selveiernes Testamentsfrihed. 2) det kongelige Udkast om Retsforholdet mellem Jordrotter og Fæstere; 3) det kgl. Udkast om Lignin-

gen af Stænderfatten; 4) Raschs Forslag om Markfred; 5) Treschows Andragende om Arvesølgen med Hensyn til Bøndergaard; 6) J. Sidenius's Forslag til en forandret Jagtlovgivning; 7) Bruuns Forslag om Konsumsjonens Ophævelse. — Saa vigtige og interessante disse Sager ogsaa maatte være, kunne vi dog ikke dvæle ved dem; kun skulle vi fremhæve det som noget eiendommeligt, at, saa ofte der i en Komitee var Spaltning mellem Bønder og Godseiere, sluttede Drewsen sig næsten stadig til Bønderne. Men ved Jagtsagen — her som allevegne Frisindethedens Tegn for Aristokraterne — skulle vi et Døgn opholde os. Komiteens Fleertal, Reventlov, Scavenius og Ahlefeldt, var ikke lidet billigere i dets Indstillingspunkter, end man skulde have ventet, i det mindste af de to sidste, Videre gik dog endnu Drewsen, men videst H. Christensen. Ikke engang Drewsen fik imidlertid sine Indstillingspunkter drevne igjennem. Da han mærkede hvorhen Bunden bar, maatte han lade det ene falde og formilde de tre, som Forsamlingen dog ligesuldt brød Staven over. Kun det 5te, „at Klapperne under passende Straf ei paa Klappjagterne maa tilføies Overlast med Hug og Slag“, fik han vedtaget med 38 St. mod 27. De tre Ord „under passende Straf“, bleve imidlertid ikke optagne i den af Scavenius udarbejdede Petisjon. Grunden er os ubekjendt. — Hvem de 27 Herrer vare, vide vi ikke, men det vide vi, at Langkilde allerede her var heldig nok til at udtale en Sætning, der synes at være optaget af Roeskildenserne som „det første og store Bud“, den nemlig, at „Jagretten er en virkelig Eiendomsret, og der er intet, som en Rations Repræsentanter bør forsvare saa

meget som Eiendomsretten." At Eiendomsretten over Sæden heller ikke er betydningløs, vidste han snildelig at bortræsonnere ved at gjøre opmærksom paa, at — "Jagretten var til for Fæsternes Eiendomsret over Sæden" (!). Langkildes Staldbrødre vare klogere end han; de holdt sig anonyme.

Angaaende Drewsens øvrige Deeltagelse i Debatterne have vi kun lidet at tilføie. Af Sager af gjennemgribende politisk Betydning havde nærværende Samling ikkun meget faa at behandle. — Regjeringen som ikke var fornøiet med den Mundkurv, som 27de Septbr. 1799 havde lagt paa Pressen, havde forelagt Stænderne et Lovforslag, ved hvilket den vilde see sig i Stand til, ogsaa at straffe den saakaldte „Mangel paa pligtsskyldig Opmærksomhed;" Lutein, Knudson, Haagen og Ussing havde indgivet forssjellige Finantsandragender; Haagen et Andragende om Tallsotteriets Ophævelse; Gamst et om Ophævelse af Forbuddet mod Haandværksfvendenes Vandringer. — Men hvis Drewsen overhovedet deeltog synderlig i de herved foranledigede Forhandlinger, har Stændertidenden nægtet os Underretning derom. — Da Grosferer Hansen androg paa Stænderforsamlingernes Offentlighed, holdt Drewsen derimod et varmt Foredrag, i hvilket han med de meest indtrængende Grunde talte den uindskrænkede Offentligheds Sag. Han pegede paa den Intelligents som stod udenfor Forsamlingen, og paa hvilken denne med saa stort et Held kunde støtte sig „Men naar disse Mænd ikke, eller dog kun ufuldkommen kjende Forhandlingerne, før de ere tilendebragte, kunne de med deres Kundskaber ei gavne den gode Sag meer, end Reserven af en Armee gavner, naar den indtræffer paa Balpladsen efter at

Slaget er forbi." . . . "Man har vel sagt, at det er uvist om Fleerheden af Nationens oplyste Mænd virkelig ønsker Offentlighed, og man har som Beviis for at dette ikke er Tilfældet, anført, at Majoriteten af „de erfarne Mænd saavel fra Danmark som Hertugdømmerne, vare imod den. Men dette Argument synes mig lidet betydende, thi „de erfarne Mænd vare ikke valgte af Folket, og kunde altsaa ei være Organet for Folkets gamle Ønsker. Eiheller har Folket valgt mange af disse Mænd til nærværende Forsamling og iblandt dem det har valgt findes, saavidt mig er bekjendt, netop de, der meest talte for Offentlighed. Man har endvidere sagt at Kongen ikke kan tilstede sine danske Undersaatter den omhandlede Offentlighed, fordi han som Hertug af Holsteen maaskee ei, eller dog vanskelig, kan tilstaae sine tyske Undersaatter samme Frihed, men det kan jeg ikke rigtig fatte, ikke rigtig varre med Kongens tidligere Handlemaade. Jeg kan ikke troe, at han, der som Kronprinds kundgjorde Europa, at han ved sine Bestemmelser ene vilde tage Hensyn til sit Lands Laro, skulde nu som Konge taale, at Fremmede indblandede sig i den Maade, hvorpaa han, enten af egen Drift eller efter sit Folks Ønske, vilde ordne dets indre Anliggender. Jeg kan ikke troe, at Kongens danske Undersaatter skulle savne Offentlighed, fordi hans tyske ikke kunne erholde den" . . . "Kongen har ogsaa udtalt, at han vil, at Almeenaanden skal vækkes ved den nye Institution. Han har altsaa antaget det for en Pligt for Nationen, at Almeenaanden vækkes. Ja i Sandhed, det er en Pligt at denne Mand vækkes, thi ved den bliver den Svage stærk, ved den trives alt i Freden, og i Farens og

Feidens Dage giver den Mod og Seier. Men skal
 Almeenaanden vækkes ved Forsamlingen, da maa intet
 være imellem den og Folket, da maa Folket uhindret
 kunne sive sine Repræsentanters Virken" „Al-
 meenaanden kommer ikke fordi man kalder paa den;
 den vil vide, om den uhindret kan bevæge sig i frisk
 og sund Luft, om man vil give den Snorliv paa.
 Den er desuden, skjøndt kæmpestærk som udvoksen, kun
 spæd i sin Barndom, og behøver Frihed og omhyg-
 gelig Pleie, ellers bliver den syg og døer. Men Al-
 meenaand uden Offentlighed i enhver Retning er ikke
 tænkelig" Jeg kan derfor ikke betvivle, at vi
 ville erholde fuldkommen Offentlighed, naar enten Gud
 bevarer os vor Konge, eller de der følge ham, arve
 med hans Trone hans ophøiede Dyder og hans Kjær-
 lighed til Folket." — Som Drewsen yttrede flere
 sig, og Forsamlingen gik med afgjort Stemmesleerhed
 ind paa en Petisjon (— som Regjeringen imidlertid
 aldrig gik ind paa —) skjøndt Castenstjold, og med
 ham fire Andre, vare saa bange for en Rift i det
 næsten fuldkommen ægyptiske Mørke, at de endog
 stemte for, „at det maatte afhænge af den Talende"
 selv (!) hvorvidt hans Navn skulde nævnes i Tidenden.

En Anke have vi i nærværende Diæt at udtale
 over Drewsen. Vi mene herved den eensidige Bed-
 holdenhed, hvormed han allevegne vil have indenlandss
 Industri beskyttet ved høie Toldsatser, skjøndt vi vide
 meget vel, at fornuftige Mænd i al Uegennyttighed
 kunne have heel forskjellige Tanker om dette Spørgs-
 maal, der imidlertid, som Prøvesteen betragtet, no-
 gen Lunde turde vidne for eller imod Fabrikmanden,
 som Jagtlovene for eller imod Herremanden. Det
 samme talte Drewsen ogsaa ofte for i de følgende

Stænderforsamlinger, hvilket vi bemærke her for ikke siden at maatte gjentage os selv.

Vi ere nu færdige med den første Samling og skulle endnu kun tilføie, at hvis den almindelige Paa- stand har Ret, at det fornemmelig var Drewsen, der, ved sin Indflydelse paa de mindre Landeieendoms- besiddere, satte Schouws Valg igjennem til Præsident, da har han derved, beviist Danmark en Tjeneste, for hvilken det længe skal takke ham.

Den 2den roeskildste Stænderforsamling aabnedes den 24de September 1838. Straks i det 2det Møde foreslog Drewsen at indgive en Adresse til Kongen, hvorved han dog neppe „kun havde til Hensigt **den fgl. Tjenestes** og Forsamlingens Interesse“, (den gamle skikkelige Grev Moltkes Mening). Man var ikke stærk i at møde dette Forslag med Grunde; Tutein og maaskee Treschow, vare de eneste, der havde andet at slaae om sig med end at Kongen havde erkåret, at Jydernes Adresse kom ham „uventet“; men denne ene Grund var ogsaa meer end nok for Roeskildenserne, og Tutein kunde have sparet enhver dybere gaaende Undersøgelse. Med 37 Stemmer mod 31 blev Adresseforslaget forkastet, og nægte kunne vi heller ei, at skulde det været en ligefrem Gjenklang af Forsamlingens forrige Adresse var der ikke stort tabt ved at miste den. (See S. 160—161.)

Drewsens næste Forslag angik Jydernes Valgs- barhed som Stænderdeputerede, og han indgav det fordi han antog „at det har Retfærdigheden for sig, at det er politisk rigtigt, overeensstemmende med det danske Folks Kultur, og væssende til de Love som allerede givne, og som Menneskekjærlighed og Tolerangse have dikteret;“ fordi han antog, at Forsamlingen nød-

vendig maatte gaae ind paa det, hvis dens Medlemmer ellers vilde ansees for „oplyste, fordomsfri og tolerante Mænd“. — Under de vidtløftige Debatter, som dette Forslag fremkaldte, udtalte han sig flere Gange for sit Forslag, og det tildeels, hvad vi ikke kunne nægte, med Dygtighed, skjøndt vi ikke kunne gaae ind paa alle hans Ansuelser, der synes os vel meget at smage af religiøs Ligeegyldighed. Langkildes Borneertzhed, forsonet ved Overbeviisningens Velighed, fremkaldte et næsten fabelagtigt Bifald, Glæde i det religiøse Liv hos de fleste af Forslagets Forsvarere og Modstandere turde saaledes være den egentlige Grund til dets ingenlunde glimrende Skæbne. Plumpeft fremtraadte denne Glæde hos Kammerraad Madsen, der som Massens værdige Repræsentant i dette Spørgsmaal erklærede, at angaaende „Bagateller og saadanne Sager som den nærværende“ skulde man ikke uleilige Regjeringen. Kongens formodede Stemning, Sagens sorgelige Udfald i den jydsk Stænderforsamling, Stænderanordningens saa sælsomt fremhævede Urorligheds-Natur, o. s. v. turde lettelig være Skalkgrunde, ihvor saa af Forsamlingens Medlemmer der end sandsynligviis selv have været sig dette bevidste. Enden paa Sagen blev saaledes, at kun med 2 Stemmers Overvægt (32 imod 30) blev en Petisjon indgivet, der — efter Omstændighederne — ikke lettelig skulde udøve nogen Indflydelse paa Regjeringen. Da vi, skjøndt af ganske andre Grunde, ere enige med Langkilde i, at denne Sag var „maaskee den allervigtigste, der endnu har været under Forhandling i Stænderforsamlingerne“, og da vi antage, at dens sædelige, religiøse og politiske Betydning nu mere paaagtes end da, folte vi en særegen

Dyfordring til, med Hensyn til denne at rubrisere Medlemmerne. **For** Ioderne talte: Benzon, Berg, Bjerre, Bruun, Drewsen, Voigt, Gamst, Hempel, Herforth, Haastrup, Knudsgon, Larsen, Lüders, Magnusen, Marckmann, G. Neergaard, F. Neergaard, Næsted, Prætorius, Rasch, Recke, Rye, Romer, Salicath, Schouw, J. Sidenius, K. Sidenius, Skibsted, Stensfeldt, Svane og Ussing. — **Imod** Ioderne: Bang, Birch, Castenschjold, Dannefskjold, Langkilde, Madsen, Mynster, (See S. 162 o. fl.) Reventlow, Rosenørn-Lehn, Treschow og Tutein. Som man seer er det forholdsvis kun meget faa af dem, der stemte imod, som have fundet det passende at underrette Folket om deres Stemning.

Nær beslægtet med denne Sag var en anden. Den angik ogsaa Samvittighedsfriheden, og det hele Folkets. Magister Lindberg havde indgivet et med Dygtighed, Klarhed og Aabenhed affattet „Forslag til almindelig Samvittighedsfrihed for Præster og Menigheder i Danmark“, hvori han, sluttende sig til Grundtvigs frisindede Kamp for Sognebaandets Løsning androg paa, 1) „at Præstestanden i den danske Statskirke ene skulde forpligtes til at forvalte Sakramenterne efter Herrens Indstiftelse og forkynde Ordet overeensstemmende med den hellige Skrift“; samt 2) at maatte tillades ethvert Medlem af den danske Statskirke, kirkelig at holde sig til hvilken som helst lovlig og ordentlig viet Præst i Statskirken, dog saaledes, at det Enhver, som vil benytte denne kirkelige Frihed, ligesuldt forpligtes til a) at svare Tiende eller Præstepenge til sit Sogns Præst; b) at meddele ham alle de Oplysninger, som ere nødvendige til Kirkebøgernes ordentlige og fuldstændige Førelse; og c) at give ham

en billig Betaling for denne Deel af hans Embedsforelse. — Et lignende Andragende indkom fra 9 fjællandske Præster, og nogle faa Petitioner gik ud paa det samme. (See S. 164 o. fl.)

Som man seer tilsigtede Forslaget en lempelig Opgivelse af Statskirken i sædvanlig Betydning, nemlig som en **herkende** Kirke, som ei alene fordrer, men **lovlig kan** fordrer, Anærbøining af enhver anden religiøs Overbeviisning, og med en saadan lader religiøs Frihed i et kirkelig bevæget Følkeliv sig umulig forene; men desuagtet besluttede Dboerne med 35 mod 28 St., at der i denne Sag ingen Petition blev at indgive, medens Jyderne, som Præsten Hafs havde forelagt Sagen, ikke engang værdigede at tage den under Overveielse. Der findes kun lidet hyggeligt paa de 124 Sider i Roeskilde Stændertidende, som omhandle denne Sag, og det hvad enten man henholder sig til dens forknnytte Belyndere eller til dens aabenbare Modstandere af alle mulige Slags. Det var trange Tider, naar man skulde tye til Madsen, for at høre Sætninger udtalte som: „Man taler nu almindelig om Frihed, ja stundom i de største Bagateller, hvi vil man da ikke tillade Lands- og Samvittighedsfrihed? hvi vil man da hiude det vigtigste af Alt? hvi vil man søge at binde, hvad der formeentlig ikke lader sig tvinge ved Menneskers Magt?“ — I den Syndflod, hvori man vilde bortskylle den kirkelige Bevægelse, gjød ogsaa Drewsen sine Draaber; til det Tugthuus, man vilde vældig befæste om Menneskets helligste Rettigheder, gav ogsaa han sit Sprinkelværk. Det klinger sælsomt, men det er derfor dog lige sandt, at han, der vilde være „retfærdig“ mod de forurettede Jøder, havde ingen Tanke om Med-

følelse for de forurettede Kristne. Men — hine havde jo ogsaa et politisk Savn, disse ifkun et religiøst! Derfor kunde han udbryde: — „Jeg har den fuldkomneste Overbeviisning om, at naar de Hindringer, som Sognebaandet lægger i Veien for de sig kaldende gamle Kristnes Profelytmagerie, fjernes, da vil denne Sekt (!) bringe de samme Ulykker, den samme Familiernes Adspjættelse over vor Landalmue, som Jesuiterne, skjulte under Navnet Missjonærer, i Ludvig den 18des og Karl den 10des Dage bragte over Frankrig.“ (Hvorfor ikke ogsaa de „samme Julidage?) — Med stadig Skræk for denne „Sekt“, for „dette Parti, som har forkættret enhver, der blot paa fjerneste Maade afveeg fra dets Troeslærdomme, der har ført Fejder, jeg vil ikke sige paa ukristelig, men som mig synes paa upræstelig Maade“, o. s. v. — tog han og under den endelige Behandling „ifkun Ordet for end eengang at erklære, at jeg under andre Omstændigheder vist vilde have stemt for Sognebaandets Løsning idet ethvert (?) paa den individuelle Frihed hæftende Baands Løsning paa lovlig Maade **altid** (!) er mig velkommen. For Løsningen af dette Baand kan jeg derimod **ikke nu** stemme, da jeg antager at det Parti der vil frie os derfor, mulig kunde ville give os en — Lænke istedet.“ Dog — hans Uttringer vare kun en Draabe i Havet; han stod i en Forsamling, hvor det flød over med lignende Udgydelsler, og selv den stærkeste Mand lader sig uvilkaarlig paavirke af sin Omgivelse; begge Forsamlingens geistlige Medlemmer, Mynster og Birch, vare ikke langt fra at istemme lignende Toner (see S. 172); samtlige Kjøbenhavns 19 Præster havde i en Skrivelse til Stænderforsamlingen eenstemmig fraraadet

Baandets Løsning; — det vilde være ubilligt at dømme *Drewsen* haardere end de øvrige.

Hans „Forslag til en friere Benyttelse af Jor-
der paa Landet,“ kom vel, i Forening med *Haastrups*
„om Indskrænkning i Antallet af jordløse Huse,“ un-
der Komiteebehandling, og han selv blev den ene af
Komiteens Medlemmer, men Betænkningen kom af
Mangel paa Tid ikke for; dog optoges den i Stæns-
dertidenden. Foruden af denne Komitee var *Drewsen* i 1838 Medlem af fem, nemlig: angaaende 1) *Brandassuranssevæsenet* paa Landet; 2) *Indretning* ved *Møller* til Forebyggelse af Selvandtændelse; 3) *Ussings* Forslag om begge de danske Stænderfor-
samlingers Forening; 4) *H. Christensens* Forslag,
at 50aarige Gaardmænd maa faae en Søn fri for
Krigstjeneste; og 5) *Petissionskomiteen*, hvis Hverv
det var at prøve de Andragender, som indkom til
Forsamlingen uden at finde Understøttelse af en Depu-
teret. — Hans „Forslag angaaende *Veivæsenet* og
Frivæiser“ kom ikke engang til Komitee, da *Kommis-*
sarius meente, at et kongeligt Udkast desangaaende
vilde blive forelagt næste Stænderforsamling, om end
ingen *Petisjon* blev indgivet. Vi have endnu fem
Sager i nærværende Samling, i hvilke vi kortelig
maa omtale hans Virksomhed. Den mærkelige *Huus-*
undersøgelse, med hvilken Politiet uden Skin af
Grund havde molesteret *Kand. Giødwad*, dengang
„*Kjøbenhavnspostens*“ Redaktør, havde foranlediget
Farver Svane til at indgive et „Forslag til bestemte
Regler for Politiets Myndighed til at foretage *Huus-*
undersøgelser.“ I blandt dem som mødte *Orstedes* for-
skjellige Indvendinger i den Anledning, var ogsaa
Drewsen: „Naar jeg ei vil tænke mig en lovløs

Tilstand, f. Efs. den, hvorunder Fienden bryder ind i den fredelige Borgers Baaning, eller hvor Tyverandsage Suset, saa kan jeg ikke let foreskille mig noget, hvorved Huusfreden i den Grad kan forstyrres, som ved en Huusundersøgelse. Manden maa see paa, at der vendes op og ned paa hans Papiere, til hvilke han maaskee har betroet sine lønligste Tanker, som ingen anden skal see; sine Glæder, Sorger eller Forhaabninger." Med 54 St. imod 8 blev en Petition indgivet. — I Sagen ang. Forbedring i Landsby skolelærernes Kaar tog han med Varme Ordet for denne ligesaa forkuede som vigtige Borgerklasse, idet han fornemmelig vendte Castenschjolds blodige Ironi, som befrygtede, at Forbedring i Kaarene vilde gøre Skolelærerne overdaadige, imod denne Tarelighedens selvbestfittede Talsmand; samt understøttede Danneffjolds paa deres Kaars Forbedring beregnede Vædringsforslag. — I den ved Ussings Forslag fremkaldte Undersøgelse af Rigets Finantsvæsen gav han en heel Deel interessante Oplysninger, nærmest med Hensyn til den Usserødske Fabrik, hvorved han godtgjorde det fuldkommen Urigtige i den Ballangse, der fremgik af Regjeringens forunderlige mislige Regnskabs-Dvgjørelse. — I Jagtsagen brod han atter mangan en djærv Landse med de uforbederlige Aristokrater, hvis hensynsløse Egenkjerlighed fremtraadte med en ganske anden Frækhed end forrige Gang. "Kammerherre Castenschjold", bemærkede han f. Efs. "har givet et mærkeligt Eksempel paa hvorvidt man kan drive Baaholdenheden af Rettigheder. Han vil ikke taale at Bønder som dertil have Leilighed, fange Kramsfugle. Skal jeg see paa at de fange mine Fugle, siger den ærede Deputerede.

Mine Fugle! Altsaa formener det ærede Medlem, at hans saakaldte Rettigheder udstrækker sig til Himmelens Fugle. Ja, laae de stegte paa den ærede Deputeredes Fad, vare de vistnok hans Fugle; men sidde de i Toppen af Træerne, og kun behøve at bevæge Bingerne for at tilhøre en anden Herre, maa skee i et andet Land, maa man indrømme, at hans Eiendomsret er bygget paa svage Grunde, ligesom at det, under saadanne Omstændigheder, ved saadan Forordning, er umuligt at undgaae at frænke den ærede Deputeredes Eiendomsret." Drewsens første Wendingforslag: "at det skal være forbudt at slaae Klapperne, der bruges paa Klappjagterne", forkastede Forsamlingen denne Gang med 34 St. mod 32, og det næste: "at det skal være forbudt at slaae Fruentimmer, der bruges som Klappere", antoges ikkun med 43 Stemmer imod 23. — For Usfings Forslag om begge de danske Stænderforsamlings Forening udtalte Drewsen sig ogsaa.

Vi komme nu til Forsamlingen i 1840, den store Bildfarelses-Forsamling, om hvilken man, gaaende ud fra den Forudsætning, at Kong Christian Frederik af Norge, Prinds Christian af Neapel og Kong Christian den 8de af Danmark var den samme Personlighed med samme Sympathier, — antog, at Forsamlingen blot behøvede at oplade Munden, for at Folket skulde velsignes med en dansk Konstitution af en norsk-neapolitanisk Bidde.

Om Forsamlingen i sit Fleertal levede i samme Bildfarelse som Folket, skulle vi lade staae derhen, men vist er det, at Personalsforandringen paa Thronen havde — idetmindste midlertidig aabnet Munden baade paa Beer og Povel, og den Ting at tale frit, var

blevet til Hvermands Sag i Stænderne som udenfor dem, var altsaa ikke længer noget betegnende for Enkeltmand. Allerede af den Grund skulle vi ikke gaae i Enkeltheder som ved de foregaaende Forsamlinger; vi skulle kun medtage de vigtigste Sager og interessanteste Dtrringer. — At Drewsen denne Gang skulde have opgivet den Kamp han med saa megen Bitterhed førte mod **Sognesfriheden**, vilde det være urimeligt at antage, naar man fæstede et Blik paa hele hans Væsen. Han kunde dog gjerne faret noget mere i Magt mod „de hellige Præster“, der visstelig ikke blive hellige, fordi man kalder dem saa, men heller ikke vanhellige fordi man kaster med Skarn efter dem. Han vilde da med det samme have vogtet sig for at ligne dem, „som forkjættre Alt hvad der ikke hører til deres Tro, som drive denne Forkjættrelse til de største Yderligheder, og som ved enhver Leilighed vise sig i høieste Grad intolerante.“ Hans praktiske Sands lod ham imidlertid opdage, at den Sognesfrihed, Komiteen havde foreslaaet, kom til at staae i endnu dyrere Priis end den, som man allerede kunde kjøbe sig, og herigjennem fik han Indslydelse paa den endelige Indstilling, til hvilken han til syvende og sidst sluttede sig.

At han modsatte sig Proprietær Hansens Andragende „om Forbedring i **Huusmændenes** Stilling“, tør vi vel ikke paatage os at paabyrde ham, da hans Dtrringer ikke give den fornødne Bished i saa Henseende. Vi skulle dog mene, at han var en af de 40 der stemte imod Nedsættelsen af en Komitee, og derved affaar Drøftelsen af en Sag, til hvis Behandling Hundredetusinder af vore ulykkeligste Medborgere havde knyttet sit Haab. Dog — den var endnu ikke modnet.

For **Foreningsfriheden** talte han i Studenterfamfundets Sag et Ord, der lod sagte nok; men som dog var det eneste der dengang udtaltes i Frihedens Interesse (s. S. 108). Studenterfamfundet var en sund Affødning af vort sundere og frodigere Folkelig, havde fra sin allerførste Færd viist en overflodig Opmærksomhed og Belvillie mod Konfistorium, og havde i Gjerningen viist, at det var villigt til at opfylde dettes Ønske: at meddele dets Medlemmer en med Angivelse af Forhandlingernes Gjenstande forsynet Indbydelse til hver enkelt Forsamling som blev afholdt; men det undslog sig, og det med fuld Ret, for at efterkomme en ubesøiet Fordring, istedenfor et beskedent Ønske. Saa hævede Konfistorium Samsfundet ved et Magtsprog. Samsfundet kunde ikke rette sig efter et saa ubesøiet Magtbud; men saa kom Politidirektøren til, og truede med Politiets Stofke. Wi ansee det for urigtigt at Samsfundet ikke hævede sig over en Trudsæl, der neppe vilde fundet nogen Iværksættelse, men i det Sted gif til Kanselliet — om hvis Frisind det dog tilforn havde havt Anledning nok til at danne sig et Begreb — for at dette enten skulde anerkjende Ulovligheden af Politidirektørens Udfærd, eller tillade, at Spørgsmaalet underkastedes Domstolenes Kjendelse. Kanselliet billigede naturligviis Politidirektørens Foranstaltning, og for Samsfundets Repræsenteranter blev der intet andet tilovers, end at klage til Stænderne. Magtet endog baade Schouw og Clausen i Stænderne toge sig af Konfistoriums Forsvar, yttrede dog Drewsen: „Det forekommer mig næsten, som om Konfistorium særdeles nødigt har gjort dette haarde Skridt, at opløse Samsfundet, og som om Konfistorium har været drevet dertil af høiere

Autoriteter, for at ikke disse skulde træde til. Men, forudsat at denne Formodning er rigtig, vilde, hvis Konstitueret havde nægtet at ophæve Samfundet, rimeligvis de høiere Autoriteter have gjort det, og jeg spørger da, om ikke en saadan Opløsning vilde have været et Indgreb i Foreningsfriheden, en Frihed, af hvilken vi hidtil have været i fuld Nydelse, ja, efter min Mening, i saa fuld Nydelse, at dette Indgreb havde været det første.

„Jeg maa saameget mere beklage Samfundets Opløsning, som jeg ikke kan see nogen anden Grund til samme end Frygt. Men der er ikke i Selskabets Statuter et eneste Ord, der tyder hen paa noget ulovligt, og heller ikke paa dets Generalforsamlinger er der foregaaet noget, som kunde give den fjerneste Anledning til Frygt; og paa disse Generalforsamlinger kunne desuden Professorerne være tilstede, saa at de kunde forviise sig om, at ikke det mindste Ulovlige foretoges, og i modsat Fald foronledige, at Samfundet blev opløst. Havde man ventet med Opøsningen indtil Samfundet havde gjort sig skyldigt i Misbrug, da vilde alle Stemmer have været for den, medens nu ikke saa ere imod den“ „Frederik den 6te maa have været mindre frygtsom end mange af hans Raadgivere, thi han lod Studenterforeningen i Fred, og jeg troer heller ikke, at den til hans Dødsdag har sat ham et eneste graat Haar. Saaledes skulde man ogsaa have forholdt sig med Hensyn til Studenter-samfundet, og jeg er vis paa at det slet ikke havde viist sig farligt“ „Jeg kan ikke Andet end ansee Opøsningen for unødvendig og desuden mindre klog, thi Kanselliet har derved forbittret Følelsen hos et ikke ringe Antal Borgere, der netop høre til den

Klasse, i hvilken Staten skal søge sine Embedsmænd, og paa hvis Tillid det er Regjeringen nødvendigt at gjøre Regning; men naar Regjeringen ikke vil skænke Studenterne Tillid, da kan Følgen maaskee blive, at de heller ikke vise Regjeringen den Tillid paa hvilken man ellers kunde være vis. Jeg maa saaledes, efter alt det Anførte, meget beklage, at Samsfundets Oplosning er skeet." — Paa D r e w s e n s Samvittighed kunde saaledes Kanselliets følgende faktiske Tilintetgjørelse af Foreningsfriheden, ikke hvile.

Det Forslag, som han i Forening med Herredsfoged With havde indgivet, „betræffende **Salget af offentlige Stiftelsers, Lehn og Stamhuses Bøndergods**, var for radikalt demokratisk, til at den roestildste Stændersforsamling skulde kunne gaae ind paa det. Uden lang Debat blev det forkastet med 44 St. mod 8. D r e w s e n havde i det Hele denne gang ikkun liden Lykke med sine Andragender. Hans „Forslag om en friere Benyttelse af Jorder“, som forrige Gang kom til Komitee, tog han selv tilbage, paa Vilkaar, at Haastrup ligeledes tilbagesat sit, „om Indskrænkninger med Hensyn til jordløse Huse og Jndersteboliger“, for at den knapt tilmaalte Tid ikke skulde unddrages fra vigtigere Sager. Ligeledes tilbagesat han et Par Andragender han havde understøttet, hvori Fæsterne paa Universitetsgodset klagede over paalagde Afgifter. Et Andragende som han fremlagde, fra Overkrigskommisær Hage, „om Garantier for den personlige Frihed“, kom af Mangel paa Tid slet ikke til Forhandling.

Da Tuteins Forslag om lige Udgang til **Postforsendelse** for alle Blade og Tidender fremkom, sandt D r e w s e n Regjeringens Beslutning, at Oppo-

sifjonsbladene ikke maatte forsendes med Posten, „bes-
 klagelig, fordi den Indstilling som Forsamlingen
 forrige Gang gjorde, var næsten eenstemmig, og denne
 Sag saaledes atter indeholder et nyt Beviis paa, at
 selv en stor Majoritet i Stændersalen ikke altid paa-
 agtes af Regjeringen; og besynderlig, fordi hine
 Blade kunne uhindret læses i Kjøbenhavn og nærmeste
 Omegn, medens de holdes borte fra Provindserne.“
 Men en saadan „Kvarantæne, hvorunder Tankerne
 lægges, „kunde, meente han, ene have sin Grund i,
 at Regjeringen antog, enten, at Kjøbenhavnerne
 staae paa et saa høit Trin af Kultur, at de uden
 Skade kunne læse hvad det skal være, medens Regje-
 ringen opkaster sig til Formynder for Provindsbeboerne,
 og antager, at disse ikke kunne taale at læse det, som
 Kjøbenhavnerne kunne, eller at Tonen i Kjøbenhavn
 nu engang er af den Bestaaffenhed, at den ei kan blive
 værre, og at man altsaa blot maa sørge for, at Smit-
 ten ikke skal udbrede sig til det hele Land. — Men
 ved den endelige Behandling godtgjorde han, at Re-
 gjeringspressen ingenlunde var renere for Sandheds-
 fordreielser end Opposifjonspressen, saa at det altsaa
 ikke var den pure Sandhedskjærlighed, der bragte
 Regjeringen til at begunstige den første paa den sidste
 Beføstning.

For Voigts „Andragende om **Jernbanean-
 læggene** i Hertugdømmerne“ stemte han, fordi „det
 jo er vitterligt, at Holsteen kan blive skilt fra den
 danske Stat, dersom Kongehusets Mandstamme ud-
 døer, hvorimod Slesvig ligesuldt bliver forenet med
 Danmark under eet Scepter. Anlægges altsaa Jern-
 banen paa slesvigsk Grund, bliver den ligesuldt inden-
 rigsk: den holsteenske derimod kunde blive fremmed“.

... „Under den Forudsætning at begge Baner kunde være lige fordeelagtige, maatte derfor vel enhver Dauss ønske, at Banen laae paa den slesvigiske Grund. — Han blev ogsaa Medlem af den nedsatte Komitee, men dennes Indstilling blev ligesaa virkningsløs hos Regjeringen, som utallige andre. Banen blev holste enst, uden at Stænderne spurgtes. — Foruden af denne Komitee var Drewsen denne Gang Medlem af fire andre, nemlig: 1) Petitionskomiteen, 2) angaaende det kongelige Udkast om Veivæsenet, 3) angaaende det kongelige Udkast til Landkommunalloven, og 4) angaaende tvende kongelige Udkast om Forandringer i Konsumtionsafgifterne.

Da Usings Forslag om „Forelæggelse af et **toaarigt Budstjet**“ var til foreløbig Behandling, indgav en sund naturlig Takt ham, med stadigt Hensyn til den ompetitionerede Skattebevillingsret, at protestere imod Komiteens Dtring, at Opfyldelsen af dette Andragende ei alene var det første, men tillige det „vigtigste Middel til at berolige Folket med Hensyn til den fremtidige Finantsbestyrelse“, samt at det „i høieste Grad vil befæste Undersaatternes Kjærlighed til Kongehuset;“ da han dog kjendte „et bedre og vigtigere Middel,“ som „i høiere Grad“ vilde opfylde sin Hensigt. — Hans Protest fandt Medhold og gjentoges og toges sluttelig til Følge i Betænkningen.

For **Bonderkarlenes Emansipation** tog han med Barme Ordet, dog først saa silde, at han, hvad den skandaløse Komiteebetænkning angik, kunde tage tilbørligt Hensyn til den gamle Regel, „at man ikke maa tale Ondt om de Døde“. Istedetfor Ord for Ord at gjendrive Betænkningen, der havde bragt Sagens

Udvikling dertil, „at jeg, hvis jeg selv var Bondekarl, langt hellere vilde foretrække at have det som hidtil end underkaste mig en saadan Kontrol, som den har foreslaaet;“ — valgte han derfor, at fremsøre noget af d. t. Meget, der talte for Friheden, og stemte ubetinget for dennes Begyndelse med det 25de, istedetfor det af Udkastet paa Maa og Faa foreslaaede 23de Aar, skjøndt Forsamlingens Stemning senere foranledigede ham til, at tage hans i denne Retning stillede Ændringsforslag tilbage.

Det var den berygtede 3die August at Ussing fremlagde Trykkefrihedsselskabets Andragende, og en ubegribelig Hovedsvimmel greb hveranden af de Deputerede, saa de fore frem mod det fri Følkelivs stærke høire Haand, mod Pressen. Hvor uheldigt Salicath og Castenschjold og Skibsted, og hvad de ellers hed, gæbbede sig, skulde vi ei engang omtale; selv Clausen bebreidede Oppositionspressen „Mangel paa Alvor, Sandhedskjærlighed og Billighed“, og undtog fra denne strænge Dom ikke engang „Fædrelandet“, som han dog senere ydede sin Aerkjendelse. Men Drewsen deltog ikke i saaledes at beklifte Pressen og sig selv. Han sagde blandt Andet: „Vi levede før i den største Ro og Enighed.“ (En castenschjoldsk Distring.) „Ja tilvisse! man er aldrig roligere, end naar man — sover; men om det skulde være gavnligt, længere at fortsætte denne Sovn, turde vel være et Spørgsmaal“ „Den Konge der elsker sit Folk, og regjerer efter rigtige og sunde politiske Grundsætninger har ingen Grund til at frygte Trykkefriheden“. . . . „Jeg maa endnu tilføie, at Enkelte her have tilladt sig, at omtale Oppositionspressen paa en saadan Maade, at jeg er ganske vis paa at det kun vil

finde liden Gjenklang i og udenfor Forsamlingen. Jeg veed ei selv, hvorledes man skal betegne den Naade, hvorpaa man har behandlet Blatudgiverne, som om der mellem dem ei var nogle af de talentfuldeste Mænd. Man maa dog aldrig glemme, at Pressen har vakt den Almeenaand, hvorover vi alle glæde os; at den har afløret mangt et Misbrug, løftet en Flig af det Teppe, som hidtil har skjult alt; og, om den end nu og da har meddeelt vildledende Efterretninger, da har Grunden ofte været den, at det ei altid var muligt at see klart, hvorledes det i Birkeligheden hænger sammen. Jeg skal ikke opregne alle Oppositijspressens Fortjenester, men skjøndt jeg ei i alle Retninger kan billige den, er det dog min faste Overbeviisning, at den er et saa stort Gode, at det vilde være et uerstatteligt Nassjonaltab, om det var muligt at knuse den.“

Vi komme nu til den Sag, der i politisk Bigtighed ingen Sammenligning taaler med nogen af de foregaaende (see S. 102—107, og S. 169—171). Professor Bang havde indgivet et temmelig taamt „Andragende om Modifikasjoner i Provindsialstændernes Institution“, der imidlertid vakte en i tusinde Betænkelighed og vel indsvøbt Modstand af „den sig i sin egen Skarpsindighed udhulende, tjenstlige“ Ørsted. I et Par af de senere Møder indleveredes forskjellige Petitioner, af hvilke den ene overskreves: „Petisjon af 2260 Vælgere og andre Beboere af Lollands-Falsters Stift om en **fuldstændig Skattebevillingsret for Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs forenede Stænder**“. Disse Andragender opførte Præsidenten paa Dagsordenen straks fter Bangs Forslag, „for at Forsamlingen kunde

faae Leilighed til, hvis den maatte finde det rigtigt, at overgive Prøvelsen af alle disse Andragender til een Komitee." Orsted og flere Andre havde naturligviis meget herimod, men at Drewsen stemte for, baade at de kom under Komiteebehandling, og at de overdroges til samme Komitee som det Bangske Forslag, turde det næsten være overflødigt at bemærke. Og da senere Scavenius angreb den kjøbenhavnske Petisjon, angreb han Scavenius og rev Eløret fra den ubegribelige Stuffelse, med hvilken der atter var flogetlig manøvreret, at Enevældet nemlig skulde være gunstig stemt for Bondestanden. Han viste saaledes, at de enevældige Konger slet intet havde gjort for Bondestanden, før Enkeltmanden Frederik den 6te brød det Stavnshaand, som Frederik den 4de havde ladet afløse Borneffskabet, og som Christian den 6te havde udvidet til alle danske Bønder, medens Borneffskabet dog kun havde nedboiet en mindre Deel af dem; saa at det var Enkeltmanden, og ikke Enevældet, Bonden skyldte sin Frihed, saa vist som seks enevældige Konger havde undladt, hvad først den syvende, stemt af sin jærne Billighedsfølelse, og paavirket af sin almindelig menneskelige Samtid, havde udført. Ved den endelige Behandling stemte Drewsen med Komiteen i et Foredrag, af hvilket vi skulle udskrive følgende Uttringer: — „Bort Dnsse er en Forsatning, under hvilken saavel de materielle som de aandelige Interesser frit og sikkert kunne udvikle sig; dette troe vi ikke at være Tilfældet under vor nuværende Forsatning; og vi kunne ikke finde fuld Sikkerhed under en Forsatning, hvor den ubundne Magt er nedlagt i Enkeltmands Haand.“ „Den fgl. Kommisarius har bebreidet de Liberale, at de ikke vidste hvad de

vilde. Men for saa vidt jeg kjender disse Mænd, har jeg stedse hørt samme Ønske udtale af dem. Andeel i den lovgivende Myndighed og Skattebevillingsret for Folkets Repræsentanter, en Valglov, som hverken udelukker Intelligentes eller Erfaring, den meest udstrakte Trykkesfrihed, ansvarhavende Ministre, et ubetinget eller betinget Beto for Kongen, det er de statsrettlige Garantier de Liberale ønske sig. Men Folket skal ikke være modent. Det er dog i Sandhed en Baaastand, som er noget drøi at døie. Dersom man endda sagde, at vor Almue ikke var moden til en sliq Forfatning, da kunde jeg vel gjerne indrømme dette, men jeg maa vel spørge, hvor i al Verden har Almuen opnaaet en sliq Modenhed? Mon i Norge, da dette Land gav sig sin Konstitussjon? Mon i Tydskland, da de Forfatninger indførtes i forskjellige tydske Stater hvis velsignelsesrige Følger ligge klart for Dagen? Overalt ville vi finde at Almuen ikke var moden; derimod skulle vi ingensteds finde, at Almuen, naar en Forfatning hvorved dens materielle Interesser fremmes er bleven indført, har været misfornøiet dermed. Har den noriske Bonde vel gjort Opstand mod Landets friere Forfatning? Troer man, at naar en dansk Armee landede i Norge, den noriske Bonde vilde tage Riflen ned af Bæggen, for at tilkæmpe sig en absolut Konge? Eller mener man virkelig, at den oplyste Deel af vor Nation ikke i aandelig Udvikling skulde kunne sættes ved Siden af det noriske Folk, især efter det Oplysningstrin, hvorpaa dette stod 1814? — Men, vi ville faae idelige Partikampe! Ja, tilvisse! Partikampe fremtræde overalt, hvor der er Liv og Bevægelse. I Norge er der ogsaa Partikampe, som n have skaffet Landet gode Love, Skattnes Nedsættelse,

Landsfattens Ophævelse, Statsgjældens Afbetaling, medens vi sandelig have nok baade af Statsgjæld og Skatter. — Men, hedder det, om Kongen end vilde give os en Forsatning, saa kunde han det dog ei. I Sandhed! en af de allerbesynderligste Paastande? Enten har dog Kongen givet Kongeloven, uden at spørge Folket om dets Mening — jeg skulde næsten troe at det forholder sig saaledes — og da maa jo Kongen og kunne forandre den; eller Kongeloven er en Pagt mellem Konge og Folk, og da maa jo Kongen og Folket, begge Kontrahenterne, kunne løse Kontrakten „Havde Frederik den 4de, dengang han besluttede at stavnsbinde Bondestanden og Christian den 6te, dengang han virkelig lænkebåndt den, og det vel at mærke, efter at den allerede havde nydt Friheden og lært at kgribe hvad Borneedskabet var; havde, siger jeg, Danmarks Konge dengang havt borgerlige Raadgivere nærmest ved Thronen, da havde man vel udsundet Midler til at staffe Soldater, uden derfor at stavnsbinde Bondestanden, ligesaa godt som man siden udsandt slige Midler. Men at Bondestanden blev lænkebundet, var velbehageligt for Aristokraterne, og Ministrene vare Aristokrater. Jeg mener saaledes, at man vil indsee, hvor farligt det er at regjeres af en enerældig Konge, som, uagtet sin Enevælde dog ei kan gjøre alt, men ofte, ja som oftest, maa lade sig lede af Andre.“ — Desværre hørte der ikke synderlig Spaadoms-gave til, at Drewsen, da han udviklede Forstjellen imellem en Konstituantes og Stændersforsamlingens Fremgangsmaade med en mørk Anelse kunde slutte sit Foredrag med de Ord: „En konstituerende Forsamling foreskriver Regenten Love og Forholdsregler; — vi petitionere alle under =

danigst om Forandringer i Statsindretningen: med en raadgivende og petijjonerende Forsamlings hele Taalmodighed vente vi paa vore Dnsers Dyphdelie, og — ikke sjalden er det vore kjæreste Dnsler, som ikke gaae i Dyphdelse.“

De første seks Stænderaar vare hermed sluttede. Balgene til de næste forestode, men forinden foranstaltede Drewsens Balgdistrift en Fest til Gæ for sin Deputerede. Ved dette Gilde foretog Drewsen sig et Skridt, som var indtil da uden Eksempel i det saa „b skedne“ Danmark. Uforbeholdnere end Resten af Balglystne, stillede han sig aabent og ærligt som Balgkandidat. — Balgdagene kom. Af de 60 folkekaarne Mænd, som tidligere havde siddet i Roeskilde gjenvalgte Folket ifkun 25 til sine Deputerede, og iblandt dem var Drewsen, til hvem endog flere Balg udgif. Først valgte de mindre Landeiendomsbesiddere paa Halsler ham, ifølge hans dertil indhentede Tilladelse. Om trent samtidig valgte ligeledes det 5te Landdistrift (Ods- og Tudsø Herreder samt en Deel af Skippinge- og Meerløse-Herreder) ham. Endelig valgte ogsaa det 2det, som han sidste Gang havde repræsenteret, ham paany til sin Repræsentant, medens fort i Forveien det 6te (det meste af Ringsted- og Tybjerg-Herreder og en Deel af Meerløse- og Samsø-Herreder) havde valgt ham til sin Suppleant. Vidnesbyrd nok om, at han ved sin tidligere Færd havde vundet sig en Agtelse og Tillid, som hans virksomme politiske Modstandere manglede den behørigte Kraft til at modarbeide. — Forstjellige Omstændigheder gjorde, at han troede helst at burde modtage Balget for det 5te Distrift, hvis Suppleant, Kapitain Buchwald til Anneberggaard, var en erklæret aristokratisk-konservativ

Modstander af hans politiske Anskuelser, men Bælgerne paa Falster (det 18de Valgdistrikt) vilde ikke løse ham fra Løftet, at han vilde repræsentere dem, og som Falstringernes Repræsentant mødte han saaledes i Roeskilde den 7de Juli 1842.

Det var for at frigives fra sit Løfte, at han foretog en Reise til sine Bælgere, og forelagde i et Møde paa Nykjøbing Raadstue sine Grunde herfor for dem. Lehmann, som ledsagede Drewsen paa denne Reise, tog Ordet for at gjøre disse Grunde endnu mere indtrængende, og det var ved denne Leilighed, at han derefter, paa Opfordring af en Bonde, kom til at holde den Tale for hvilken der anlagdes den i sin Tid saa stor Opmærksomhed vækkende Generalskikssag.

Den vigtigste Sag som var under Forhandling i Stænderne 1842, var den angaaende de **stænderste Komiteer**. Dette præfiksede Fabrikat var uidentisk „et Forligstilbud“ som Lehmann udtrykte sig, som Regeringen gjorde de Konstitutionsfjendene, og som — altfor mange af disse kun altfor villig gik ind paa. Den nedsatte Komitee: Ussing, David, Hvidt, Bang, Lehmann, C. Neergaard, Mynster og Scavenius, yttrede i sin Betænkning: „Vi skjønte ikke rettere, end at Stifternes nærværende Forsamling har god Grund til at udtale sin taknemmelige Erkjendelse af det landsfaderlige Sindelag, som aabenbarer sig i denne allerhøieste Meddelelse; thi Hs. Majestæt har herved ikke alene i Almindelighed kundgjort hvorledes den af Forsamlingen indstændigt ønskede Udvikling af Stænderinstitutionen ligger ham paa Hjerte, men han har tillige anvist en Forbindelse mellem de hidtil adskilte Stænderforsamlinger, ved Oprettelsen af en ny, i sit Bæsen folkelig Institution, som vi tør haabe

anordnet efter ikke mindre liberale Grundsætninger end dem, som ere fulgte ved Organisassjonen af den nærværende Stænderinstitution, og som da vil kunne blive en i Sandhed hensigtsmæssig Udvikling af denne, til Ære for Kongen og til Held for Folket." Reakssjonen seirede, og rev, som Lærerne see, endog Lehmann og Hvidt med sig. Ligeledes Drewsen; ogsaa ham favnede Reakssjonens Lygtemænd, paaastod han end nok saa freidig, „at den Person der med saa megen Larm har udtrompetet, at det konstitutionelle Parti i Stænderforsamlingen skulde være faldet i Sovn, vil see, at han har taget feil, at vi ere saa vaagne som nogenfinde, og at han altfor tidlig har skudt Viktoria med sin knaldende Hyldebøsse." Hvem hiin „Person“ var, mindes vi ikke, men ogsaa vi paaastaae, at det konstitutionelle Parti i den roeskildste Stænderforsamling 1842, med et Par hæderlige Undtagelser, — jøv, og at det sovende løb med Ljinstangen. — Dog maa Drewsen her ikke dommes haardere end Clausen, & Hvidt, Schouw, Lehmann og de øvrige blandt vore konstitutionelsindede Mænd, som lode sig vildføre af en sieb'iffelig Stemning eller Forstemning, der upaatvivelig var langt mere nobel end klog. Iffun det skulle vi tilføie, at, skjøndt „han ikke byggede store Forhaabninger paa disse Komiteer;" skjøndt han „indsaae, at de in enlunde kunde tilfredsstille de Mænd, hvis Meninger, Forhaabninger og Adrætter ogsaa jeg deler;" og skjøndt han ikke dulgte for sig selv, at „det dog er umuligt at bedrage os", med Hensyn til disse samme Komiteer, var Drewsen for sit Vedkommende saa forhippet paa at modtage dem, at han ønskede Lovudkastet forelagt i „ekstraordinære Møder af alle fire Stænderforsamlinger, der i dette Tiemed ind-

kaldes til een og samme Tid, i Løbet af det første Halvaar af 1843", — et Ønske som Komiteen gjorde til sit, og Forsamlingen med 47 mod 14 St. ligesaa. — Vi have desuagtet den Tillid til ham, at han stemte med iblandt de 27 for det Lehmannske Endringsforslag, at der i Betænkningen udtaltes, at Folkets Trang til en friere Udvikling af dets Samsundsforhold ikke ved Stænderkomiteerne vil søle sig tilfredsstillt, — hvorved et svagt konstitutionelt Suk offredes Mindet om bedre Tider og kraftigere Stræben.

Med større Friiendethed yttrede han sig imidlertid angaaende det paatænkte **Althing** paa Island, og var det end kun et enkelt Punkt, han drøede ved, saa var dog netop dette efter vor Følelse et af de vigtigste. Det var Sproget. Man havde anseet det for passende, at der kunde tales Dansk paa det islandske Althing (Stænderforsamling). „Den kongelige Kommissarius har fremhævet“, sagde han i den Anledning, „at Islænderne vare et lidet Folk; men det forekommer mig, at dette Argument ikke godt kan lade sig anføre i Danmark, thi ogsaa det danske Folk er et lidet Folk. Og Holsten er vist en liden Deel af den danske Stat, men hvad vilde dog Holsten sige, om man sendte dem en fgl. Kommissar, der holdt sine Foredrag paa Dansk og lod dem oversætte v. d en Tolk? Det forekommer mig i det Hele saa krænkende for et Folk, naar man ikke vil tage Hensyn til dets Sprog, at jeg visseilig troer, at der ikke i det islandske Althing bør tales andet end islandsk, og at den fgl. Kommissarius altsaa ogsaa bør tale dette Sprog.“ — Han stemte altsaa for Prof. B. Christensens i denne Retning stillede Endringsforslag, som den roeskildske Forsamling antog med 28 St.

mod 27 (!), men som Regjeringen ikke kunde gaae ind paa.

I Minoritetsagen udtalte han sig ikke, kan end hans Usskuelser ikke derfor betragtes som nogen Hemmelighed. — I trykkefrihedsagen kom ikke engang til foreløbig Behandling, saa godt havde Komiteen gjemt paa den, og den gav ham alt-saa heller ikke Leilighed til at udtale sig. Heller ikke i Finantsagen tog han synderlig Deel. — I det vi flygtigt gennemløbe de øvrige Sager, ville derfor endnu kun et Par gjøre Fordring paa vor Opmærksomhed.

At han stemte for Indgivelsen af en Adresse, om han end ikke nærmest forklarede den ved „en i smukke Ord indflædt Tak“, fremgaaer allerede af hans tidligere Færd. — Oprettelsen af en landøkonomisk Læranstalt (Estrups Forslag) kunde han kun ønske som et privat Foretagende. — I Jagtsagen, foranlediget ved Sognefoged Petersens Andragende, saae han sine Vædringsforslag fra 1836 i det væsentlige optagne af Prof. Bang; men de lidenskabelige Aristokrater, anførte af den fanatiske G. Neergaard, vidste, ved et tæt og klogt Sammenhold og ved en hjerteløs Holden paa den idelig fremtrængte Gien-domsret, at bestjære de forstjellige Indstillinger saaledes, at der tilfaldt kun androges paa Havernes deel-vise Undtagelse fra Jagtrettens Udøvelse, samt paa nogle indskrænkede Forholdsregler med Hensyn til Daa- og Kronvildt. — Udkastene angaaende Opkjøb af Landmandens Produkter og angaaende Forandring i Toldloven skaffede ham en heel Deel Kludessorg. — Boesgaard's „Andragende om Frihed til at af-hænde Bøndergods“, tilhørende Fideikommisser og of-

fentlige Stiftelser samt Hovedgaard, uden Indskrænkning i disses nærværende Rettigh der", maatte han i det væsentlige understøtte, saa meget mere, som han baade 1838 og 1840 havde indgivet Andragender, der i Hovedsagen stemte med det. Trods Herremændenes Modstand blev en Komitee ogsaa nedsat, af hvilken Drewsen blev Medlem, men af Mangel paa Tid kom Komiteebetænkningen, der havde en demokratisk Majoritet, og en aristokratisk Minoritet ikke til Forhandling. — I Sagerne angaaende Bommenes Ophævelse og ny Straffeanstalters Opførelse udtalte han sig, ligesom og med Bestemthed imod ny Paalæg paa Hartkornet. — I Udkastet angaaende Grifførjelsvæsenet havde han den Tilfredsstillelse, at see en Lov forelagt Stænderne, og af disse, dog med forskjellige Forandringer, anbefalet Regjeringen til Udstædelse, som han 1836 havde formaaet Stænderne til at andrage om, hvortil han formodentlig atter havde formaaet dem 1838, hvis Kommissarius ikke have erklæret det for ufornodent, hvorfor Drewsen 1840 krævede Kommissarius for Udkastet, som Regjeringen imidlertid først 1842 blev færdig med. — Af Haastrups Andragende om Forholdsregler mod Humlens Forvanskning, som Forsamlingen ikke havde Tid til at behandle, tog han Anledning til, ei alene — hvad han og saa mange Andre ellers ved mange Leiligheder med kun altfor god Grund gjentog — at beklage sig over den saa besynderlig knapt tilmaalte Tid, men tillige til at gjætte paa Grundene til Regjeringens „energiske Sparsommelighed“ i denne ene Retning, da han hverken med Nogle kunne antage, at Grunden skulde søges i et Onse om, at Forsamlingen „ikke skulde kunde befatte sig med private Andra-

gender" (s. Efs. om Skattebevillingsret og konstitu-
sjonelle Garantier), ei heller med Andre, at den skulde
ligge i en velvillig Omsorg for, at "Jyderne kunde
komme hjem og spise deres Julegrød."

Med Hensyn til Konsumsjonens Ophæ-
velse yttrede han: "Jeg vilde ønske, at jeg med
Proprietær Hansen turde haabe, at Regjeringen vilde
overtage sig en Deel af Affarvet af Konsumsjonsind-
tægten; men jeg troer ikke at Finantserne hertil vilde
være villige. Jeg vilde ønske med Kanselliraad Haa-
strup, at Afgiften kunde lægges paa Lüksuvarer; men
jeg troer ikke, at dette her i Landet vilde føre til
noget stort Resultat. Jeg vilde ogsaa ønske med Ka-
pitain Buchwald, at det ikke var nødvendigt at lægge
noget paa Brændevinen, for ei at see denne Artikel
fordyret; men, naar hverken Regjeringen kan
taale Affarvet af Indtægten, eller denne med noget
Resultat kan lægges paa Lüksuvarer, hvor skulde vi
da søge den? Herom maa vi dog enes, hvis vi virke-
lig ønske at see Konsumsjonen afskaffet, og . . . jeg
maa erklære, at jeg ogsaa troer . . . at for Landets
Bedkommende en Fordeling paa Hartkornet vil være
at foretrække." Han frafaldt altsaa her sin sædvan-
lige Engstelse for nye Hartkornspaalæg; men han tog
heller ikke Sagen, som om den væsentlig gik ud paa
at befrie os for en ærgerlig Ubehagelighed, thi "der
er ved denne Sag et Hensyn som ikke maa glemmes,
det nemlig at iblandt de Hindringer, som sjermer
Slesvig fra Danmark, er ogsaa Konsumsjonen. Naar
der tales om en nærmere Forbindelse mellem Sles-
vig og Danmark frygte Slesvigerne straks iblandt
andet ogsaa for Konsumsjonen, og det synes, at ethvert
saadant Middel, som sætter Splid imellem begge, bør

sjernes.“ — Med saadanne Ansuelser finder man sig i nye Skattepaalæg.

I nærværende Samling var der ogsaa to Sager som angik Skolelærerne. Det ene var et Andragende, som Drewsen selv havde indleveret, og det havde en betimelig Offentliggjørelse af ledige Skolelærerkald til sit Formaal. Saa rimeligt og beskedent et Onske fandt imidlertid heftig Modstand, iblandt andre af Biskop Wihlfors, der dog heller aldrig har havt Ord for at være Skolelærerne god. At en Komitee blev nedsat, skjøndt kun med 32 St. imod 29, har man nærmest Lehmann at takke for, men Drewsen stod ham ærlig bi. Han blev ogsaa Medlem af denne Komitee; men dens Betænkning, der gik ud paa at anbefale Andragendet, fik Forsamlingen ikke Tid til at behandle. — Den anden Sag var Regjeringens Udkast til Bestemmelser angaaende Skolelærerbjælpekassernes Indtægter og Udgifter. Drewsen stillede her, i Forening med Sognesoged Petersen, det Vædringsforslag, „at en eller to Skolelærere, som disse væge af deres Midte, faae Deel i Hjælpekassens Bestyrelse;“ men ihvor billigt og retfærdigt det end kunde være, „om de Mænd, af hvilke disse Kassers Hare deres betydeligste Indtægt, tillagdes en saadan Indskyldelse paa Udgifternes Bestemmelse“, og, saa dybt sølt en Trang det end skulde synes for enhver frifindet Mand, at imødefomme „det iblandt Skolelærerne saa almindelige Onske“, og derved vise en Stand sin Deeltagelse, som hidtil kun høstede Cult, Tilfidsættelse og Ringæagt til Løn for sit vigtige og besværlige Kald, saa var det dog vist, at Drewsens Forslag vilde bringe Skolelærerne sammen som ligeberettigede Medlemmer af samme Bestyrelse, med Mænd,

iblandt hvis Livsopgaver det hidtil har været at hundse dem. Komiteens Ordfører, Sjællands høiærbaaerne, høiærværdige Biskop, modsatte sig desuden med Bestemt-
hed Forslaget, og det med den salvelsesfulde Bemærkning, at: „overalt, naar vi alle, som lade det være os magt-
paaliggende (?) at bidrage til Skolelærernes Kaars
Forbedring, ønske at man vil komme dem imøde med
Velvillie, maa vi ogsaa paa den anden Side an-
see det for ønskeligt, at Skolelærerne ikke fremkomme
med formange — Fordringer (!), som lettelig
kunde fremkalde Uvillie;“ ja han fandt sig „forplig-
tet“ til at paastaae, „at slige Fordringer kun
fremkomme fra enkelte, og derfor ikke bør — regnes
hele Standen til Last.“ Forslaget blev ifølge
heraf forkastet med 36 St. mod 15.

I Huusmandssagen, som Stænderforsam-
lingen ikke længer rovede at skyde fra sig, var det
vel nærmest Provst Plesner, der tog sig af Fattig-
mand og hans Anliggender, men ved Siden af ham
stode der dog andre Hædersmænd, og mindst vilde det
her somme sig, at glemme de hæderlige Bønder hvis
Andragende bragte Sagen paa Bane, Sognefogderne
P. Jørgensen, J. Jensen, G. Petersen og P. Han-
sen, samt Gaardmændene E. Jørgensen og J. Pe-
dersen; men iblandt disse var ogsaa Drewsen.

Det hele Spørgsmaal var dog saa indviklet og
dets Løsning saa vanskelig, at vi ikke nærmere skulde
indlade os paa Drewsens eller hans Modstanderes
Anskuelse, men kun anføre hans Uttringer om eet
Punkt: „Kammerherre Scavenius har søgt at bevise,
at det vilde være ugjorligt at afskaffe Huustugten for
Huusmændene, og at det vilde være til denne Klas-

ses egen Skade, om den ophørte. Jeg maa nu først erklære, at jeg er fuldkommen overbevist om, at den ærede Deputerede ikke har sagt dette, fordi han selv finder nogen Tilfredsstillelse i Huustugtens Udøvelse, thi jeg veed, at han er almindelig bekjendt som en af vore humaneste Godseiere; men . . . jeg kan ikke undlade at fremstille en Betragtning, som her er falden mig ind. Man kan vel tænke sig, at Huusbondens Nærvelsesret kunde komme til Anvendelse imod en Fader eller en Søn der arbeide sammen; og naar jeg nu tænker mig ind i dette Forhold, da kan jeg vel forestille mig, at jeg som Fader kunde forholde mig rolig (?), naar min Søn blev tilføiet en Tugtelse for en begaaet Feil, men jeg veed ikke, om jeg som Søn kunde taale at see min Fader tugtet. Jeg appellerer til Enhvers Følelse, om der ikke i et saadant Tilfælde vilde være den største Fare for at en Søn, som var Bidne til noget saadant, maatte forløbe sig. Den kgl. Kommissarius har vel viist, at der dengang Frdng. af 30te Januar 1807 udfom, antoges at være adskillige B. tænkeligheder ved at ophæve Tugtelsesretten over Huusmændene, men efter hvad nu her under Sagens Behandling er fremført, skjønner jeg ikke, at det længer kan ansees for betænkeligt at hæve et gammelt Lovbud, der tidlig eller sildig vil lede til Forbrydelser, som naar det var hævet, vilde kunne rære undergaaet."

I det Hele var Drewsen denne Ga. g Medlem af 8 Komiteer: 1) kgl. Udkast om Skabsygdomblandt Faarene; 2) kgl. Udkast ang. Skolelærerhjælpekasserne; 3) kgl. Udkast ang. den ny Eftlydsætning af Jorderne; 4) kgl. Udkast om Frikjærlerne; 5) Estrups Forslag om en landøkonomisk Læreanstalt; 6).

om Offentliggjørelse af vakante Skolelærerkaald; 7) Boesgaards ovenfor omtalte Andragende; 8) Petitionskomiteen.

Vi have saaledes fulgt Drewsen ogsaa gien-
nem denne Stændersforsamling. Og skulde vi nu kaste
et kort Overblik paa hans hele Personlighed, da var
han en Mand, der havde sine Mangler som enhver an-
den. Men hvad man ikke kan frakjende ham, er en
Kraft, en Energi, en Birkelyst, der var langt fra at
være almindelig hos en Mand, som stod saa nær ved
Oldingsalderen; — en Urlighed, der intet veed af
at vende Skappen efter Binden, men blev sin Fane tro
under Stæbnens forskjellige Omstiftelser, og en virksom
Barme og Begeistring, der ingen Doffrelser styer,
hverken af Guast eller No, Tid eller Bekvemmelighed,
Kræfter eller Penge, for at indhente sit Maal og
fremme sin Sag. Beltalende vil man ikke kunne kalde
ham, men man skal heller ikke bebreide ham Snakke-
salighed, og et vist stort Humør stod ofte til hans
Tjeneste. Endnu tilføie vi, at den vil aldrig danne
sig et, sin Gjenstand fuldkommen tilsvarende Billede
af hans i mange Retninger virksomme og interessante
Personlighed, der udelukkende eller kun fortrin-
lig dvæler ved hans Stændervirksomhed. Thi vel
har ogsaa denne en langt fra almindelig Betydning;
men der maa derfor dog ikke glemmes, at han, mod-
net til Mand og ældet under ganske andre Forhold,
„først kastedes ind i en ham saa fremmed Stilling i
en Alder, hvori de fleste foretrække Rolighed for et
bevæget politisk Livs Uro, Kamp og — vel stundom
Mistjendelse“, i en Alder, i hvilken hverken Modta-
geligheden, Bevægeligheden, Danneligheden eller Pro-
duktiviteten pleier at være synderlig fremherskende, ja

vel egentlig, for endnu stedse at kunne være tilstede i en vis Grad, gjøre Fordring paa det sidste, som vi skulle fremhæve hos Drewsen: hans uopslidelige Ungdommelighed.

Det var med 1842 at Fordng. af 13de August 1841 traadte i Virksomhed, og bragte nyt Liv og Bevægelse ind i Kommunernes Bestyrelse, og hvormeget der end i denne Forordning stod tilbage at ønske, saa er det dog vist, at naar kun Bondestanden havde havt Oplysning og Almeensands nok til rettelig at benytte hvad den gav, da vilde der med den være kunnet udrettet langt mere, end der er blevet. Men det gif her som overalt, at det er ved Dvælse man skal lære at tilægne sig det Gode, det er gennem Friheden selv man skal lære at bruge den ret. Drewsen fik en overordentlig Indflydelse i denne Retning, saavel ved selv at vise hvad der kunde udrettes i kommunal Henseende under Landkommunalanordningens Omraade, og med den dog høist indskrænkede Myndighed den tilstaaer Kommunerne, som og ved paa enhver Maade at oplyse og ansføre Andre til at gjøre det samme Brug af hvad den giver.

Drewsen valgtes straks til Medlem af Kjøbenhavns Amtsraad, og der var det at han, tilligemed Procurator B. Christensen, Statsraad Povelsen, Proprietær Thalbiger og Kroeier J. Jacobsen greb saaledes fat paa det Meget, der hidtil af vort egenmægtige og vilkaarlige Embedsaristokrati var styret til liden Baade for Amtet, at dette Amtsraad vakte den største Opmærksomhed i hele Landet. Næsten enhver Sag blev afgjort imod de tvende kongelige Embedsmænd der sadde i Amtsraadet ved kongelig Udneevnelse nemlig Stiftamtmanden Grev Knuth og Provst Boisen i

Søllerød. Stiftamtmanden protesterede, suspenderede og korresponderede, men uagtet det høifongelige danske Kanselli og det ligesaa høilovlige og velvise Rentekammer gjorde hvad de kunde for deres Amtmand og Provst, saa fik dog Amtsraadet gjerne paa en eller anden Maade tildeels sin Billie. Det udmærkede sig tillige ved den Fuldstændighed hvormed det offentliggjorde sine Forhandlinger, og denne Offentliggjørelse skyldtes især Drewsen og B. Christensen som af Amtsraadet særligt vare overdragne dette Hverv, og som endogsaa med Hensyn hertil maatte bryde en Landse med Amtmanden. Hvor ubehageligt og frænkende denne det kjøbenhavnske Amtsraads fulde og kraftige Benyttelse, af al den Myn- dighed Kommunalloven af 13de August 1841 gav, var for Embedsmagten og Aristokratiet, saaes blandt Andet af følgende Udladelser derom i Roeskilde Stænder 1844 af Direktør Sager: „Regjeringen har indført en liberal og folkelig Virksomhed i flere Instantser; ved Stænder, Amtsraad og Kommuneraad, men ved Siden heraf har Regjeringen ikke tilstrækkelig draget Omsorg for dens egen Holdning gjennem en kraftig Administra- tion Jeg kan ikke andet end som Eksempel herpaa omtale et Amtsraad heri Landet, som bekjendt- gjør sine Forhandlinger i en Tone, saa at man ei kan læse dem uden en uhyggelig Følelse, da Tilintetgjørelsen af Statsautoriteten, i den Person som beklæder denne, deri er stærkt fremtrædende Det synes at den Maade, hvorpaa Regjeringen i dette Amtsraad repræ- senteres, ingenlunde stemmer med den Holdning, som er nødvendig for dens Repræsentant. Jeg taler kun om den Maade, hvorpaa denne Embedsmand frem- træder i Amtsraadets Forhandlinger, som han selv har været med at publicere.“ — Det var vel ogsaa nær-

mest af denne Grund at Grev Knuth aftraadte som Amtmand for Kjøbenhavns Amt, medens han imod alle Regler vedblev at være Stiftamtmand — vedblev at hære Embedsløn uden tilsvarende Embedsgjerning. Hans Eftermand skulde nu ret tage Tøilerne fra Amtsraadet og føre et strengt Regimente, og derfor udnævntes Jernmanden Grev Henrik Moltke, men et halvt Aar derefter gik Henrik Moltke syg fra Amtmandsposten og døde nogen Tid derefter. — 1845 faldt det i Drewsens Lod at udtræde af Amtsraadet tilligemed Krocier Jacobsen, men ved det nye Valg gjenvalgtes de begge med 17 Valgmænds Stemmer mod 1, den fra Frederiksberg og Hvidovre Sogneforstanderskab affendte Proprietær Hølsdingens. Den Sygdom hvoraf Drewsen leed i Aarene 1846—1848 affikar, foruden saa mangan anden Virksomhed, ogsaa hans Virksomhed i Amtsraadet.

Af det meget han virkede for at fremme Almeenaanden, og den rette Sands og Interesse for de offentlige Anliggender, maa her ogsaa udhæves, at han ved sin Anbefaling bidrog meget til „Almuevennens“ Udbredelse i Kjøbenhavns Amt straks ved dens Paabegyndelse i 1842, samt at det væsentligt kan tilskrives hans Medvirkning, at et Følgeblad, under Titel: „Kjøbenhavns Amts Landkommunal-Tidende“, udkom, og leverede Meddelelser af en stor Deel af Amtets Forstanderskabs-Forhandlinger, foruden af Amtsraadets, og derved bidrog endeel til at vække Interessen for de kommunale Anliggender.

I samme Viemed indbød Drewsen ogsaa, i Forening med Proprietær Thalbitzer og Krocier Jacobsen til Dannelsen af en Landkommunalforening for Kjøbenhavns Amt. Et Møde i Lyngby i Februar 1843 indledes af Drewsen med en Fremstilling af det Ønske-

lige og Nødvendige i, at det offentlige Liv ogsaa blandt Landboerne, og navnlig blandt den hæderlige Bondestand, udvikledes mere end hidtil. Det unge Kommunalvæsen indeholdt en særlig Opfordring til at arbejde for denne Udvikling, thi skulde dette trives og svare til Kongens Billie og Folkets Trang, maatte Folket selv vækkes for det, og de Mænd, der kaaredes til umiddelbart at arbejde, som Folkets Delegerede, maatte gives Leilighed til at lære og belære hverandre indbyrdes, og at komme i Rapport til dem af deres Medborgere, paa hvis Dygtighed og Anseelse i Kommunerne de nærmest maatte støtte sig. — Efter at derpaa Prokurator B. Christensen havde foreslaaet de nærmere Bestemmelser for Selskabets Organisassjon, der alle med stor Genstemmighed vedtoges, dannedes Foreningen straks med 123 Medlemmer. Et Forsøg af Provst Boisen paa at bringe den dødsfød til Verden, idet han foreslog, at Foreningen skulde indskrænke sig til Sogneforstandere og Amtsraader, vandt kun 9 Stemmer for sig. Drewsen valgtes til Foreningens Formand, og dens Stiftelse befegledes ved et livligt Maaltid, ved hvilket Drewsen udbragte Staalet: „for Hs. Majestæt Kongen som Kommunallovens Giver“; — „for Almeenaanden“; — og „for Statsseenheden gjennem enige og kraftige Statsborgere“. — En lignende Forening kom snart derefter ogsaa i Stand i gamle Roeskilde Amt, nærmest efter Foranledning af Drewsen, under Sognefoged Petersen i Carlslunde som Formand. Disse Foreninger bevirkede i et Par Aar Drøftelsen af flere vigtigere Sager, og bragte vistnok stort Udbytte i Henseende til Almeenaandens Vækkelse, medens det materielle Velvære i 1846 og 1847, og den almindelige Forsølgelse fra Regjeringens Side af al

Forsamlingsfrihed og politisk Liv, lod dem hensygne og indstrumpe. — At Drewsen i sin mere tiltagende politiske Virksomhed, ikke ganske opgav den landøkonomiske, er det et Beviis for, at han, som Gæst ved et i Roestilde Amts Landkommunalforening den 12te Juli 1843 afholdt Møde, holdt et Foredrag om det Gavn- lige i Engenes Banding eller Overrisling, og derefter uddeelte Eksemplarer af et lille Skrift, der indeholdt Anviisning til Engvanding.

Men ogsaa i Kampen mod Slesvigholsteinerne tog han virksom Deel, Da Peder Hjort Lorenzen var blevet forhaanet og krænket, ja truet med Udkastelse af den slesvigiske Stænderforsamling, fordi han vedblev at tale dansk, og da det danske Folk i sin retfærdige Harmes herover reiste sig til alvorlig Modstand mod Tydskhedens overmodige Fremturen imod dansk Sprog og Nationalitet, da optraadte 18 kjøbenhavnske Mænd, og blandt dem var Drewsen, efter en i et talrigt Møde tagen Beslutning, med en Indbydelse til enhver Person i hele Landet om at bidrage hver 1 Mark til et Grindrings- tegn til Lorenzen, og til Understøttelse og videre Fremme af den slesvigiske Sag. Sagen vandt Fremgang. Der forfærdigedes et Sølvs Drikkehorn, med Lorenzens Portræt og Navn, samt Navnene paa de saa Andre, der i Stænder salen havde sluttet sig til ham, og det overdroges til Drewsen at overrække Lorenzen det paa Skamlingsbanken, ved Folkfesten der den 18de Mai 1843. Dette gjorde han i en kraftig og gribende Tale; han sagde: „Hvor gaaer den Mand, mine Herrer! der, naar han læser om, eller hører omtale Krigerens Mod paa Balpladsen, ei skænker dette Høiagtelse, og naar Kampen har været haard, naar Krigeren har staaet kold, uforfærdet, bestemt til at seire eller døe til det truede

Fædrelands Forsvar, ei skænker ham sin Beundring, og om han falder, sin Deeltagelse? Og dog gives der et Mod, der maaskee er sjeldnere end det krigeriske, og som ei fordrer mindre Offere end dette, men, som mindre isinesaldende, ofte mindre paaffjønnes, og dette er det borgerlige Mod. Naar mange sammenstodende Omstændigheder opflamme Krigerens Mod, mangler Borgeren de fleste af disse Støttestruer. Eksemplet som ligesindede Mænd give Krigeren; Bevidstheden om, at Manges Dine vogte paa ham; Slagets Bulder, den krigeriske Musik — opflammer Modet; Vren vinker i Baggrunden og Skjændselen staaer truende ved Krigerens Side, om han lader sig henrive til mindste Feighed. — Borgeren kan derimod blive hjemme i sin lune Stue og lade dem være lige, uden at Noget dadler ham derfor; ja, passer han sine Forretninger ordentlig og betaler Enhver Sit, kan han erhverve sig Navnet af en god, rolig og agtværdig Borger, og virkelig, om end for en mindre Kreds, være dette. Men vover han at styrte sig ind i den politiske Strudel, i et vanskeligt Dieblit at fremtræde kraftigt, ja endog at stille sig i Spidsen for et Parti, da maa han være beredt paa at bringe store Offere. Det modsatte Parti bliver da et Samfund af forbittede personlige Fjender, der underlægger enhver af hans Handlinger uædle Bevægrunde, der fordreier Meningen af hans Ord, der hånner og spotter ham, og dersom hans Grundsatninger ikke behage dem, i hvis Hænder Magten er, maa han i det mindste være beredt paa Tilfidesættelse, muligen endog paa Forsølgelse, hvilket alle Tidens og Landes Historie viser. Men det, der maaskee bliver ham aller smerteligst, er, at han maa see gamle Venner vende sig Ryggen, og selv i hans Families Skjod vil ofte,

som Følge af forssjellige Meninger Uenighed opstaae, hans Huusfred være forstyrret, og Familielivets Behageligheder være for ham tilintetgjort. I Barmen af den Mand, der vover at udsætte sig for alt dette, maa Fædrelandskjærligheden blusse høit, og han maa være sig et stort Mod, en stor Hengivenhed, bevidst. Her ved min Side staaer en saadan Mand."

Nu skildrede han i faa Træk hvad Lorenzen havde udrettet, og endte med følgende Tilstale: „Modtag da, høistærede Hr. Lorenzen! i alle Dansksindedes Navn, denne velfortjente Gave af min Haand. Bevar den i Deres Familie; lad den gaae i Arv til Deres Sønner og Sønnesønners Sønner, at disse, naar de skue den, kunne mindes deres uforfærdede Stammefader, og opflammes til, naar Fædrelandet behøver deres Tjeneste, at følge hans Eksempel; bevar den i deres Familie, at dens Beskuelse kan i Dottrenes Barm tænde en fædrelandsk Lue, og disse da føde og opdrage Sønner til at vorde Fædrelandets kjæffe og trofaste Mænd. Længe og lykkeligt leve Peter Hjort Lorenzen!“ — Drewsen benyttede derhos ogsaa Leiligheden her, da „det er den første og sidste Gang jeg har den Ære at tale til mine slesvigiske Medborgere“, til at vise dem „at Meget som man har fortalt, saavel tydske som danske Slesvigere, kun er et Hjernespid, bygget paa Maafernes Godtroenhed.“ — Der kunde intet saadant bestaae uden hans Vidende, thi „siden den Tid, da det danske Folk gned Dinene lidt og vaagnede for en Deel af den lange Søvn, har, mig bekjendt, i Hovedstaden ingen Komitee dannet sig i et fædrelandsk Anliggende, uden at Lederne af de, selv noget forssjellige, frisindede Partier, have behaget at kalde mig til deres Samsundet og „jeg har den Lykke at staae i venstabilig“

privat Forhold til de meest udmærkede Mænd af Bevægelsens noget afovigende Partier“, og han var derfor istand til at erklære hine Fortællinger for Dyrspind.

I samme Aar viste Drewsen fremdeles stor politisk Virksomhed i flere andre Retninger. Efterat Komiteen for Marksubskriptionen havde endt sin Virksomhed, udstødte en anden Forening af 22 Mænd fra Landets forskjellige Egne en Indbydelse til Bidrag, aarlige eller eensgang for alle, for „at tilveiebringe et Fond, bestemt til at anvendes til Dyrrettelse af danske Undervisningsanstalter i Nordflesvig, samt de, for Slesvig fornødne, juridiske Lærepøster ved Kjøbenhavns Universitet.“ Blandt disse Mænd var ogsaa Drewsen.

— Ved 28de Majs Fæst i Egebeksvang deeltog Drewsen og udbragte ved Bordet en Skaal for Pressen.

— Ligeledes bivaanede han Himmelbjergfæsten den 16de August, og holdt der et indtrængende Foredrag om Bigtigheden af Interesse for de kommunale Anliggender, og opfordrede til Stiftelsen af kommunale Foreninger i Liighed med dem som fondtes paa Kjøbenhavns Amt.

— Ved en i Kjøbenhavn foranstaltet Fæst til Ære for Peder Hjort Lorenzen udbragte Drewsen en Skaal „for de 46 i den jydskke Stænderforsamling med deres hæderværdige og ligesindede Præsident i Spidsen.“ Han fremhævede, hvorledes Danmarks Genius maagede det saaledes, at vore djarve Brødre i de jydskke Stænder, der maaskee bedst kunde og ene vilde fremtræde med fornøden Kraft og Enighed, just vare forsamlede da Fædrelandet trængte til dem. „Dem maa vi takke for, at alle fædrelandsfindede Mænd nu staae som een Mand, i en kompakt sluttet Masse“, at det Feldtraab nu lyder over hele Landet: „vi ville ikke taale at vort Fædreland sønderlemmes, ikke taale at det danskkke Sprog

haanes eller undertrykkes; vi ville lige Ret for begge Sprog i de Dele af Riget, hvor begge, saavel det danske som tydske Sprog bruges, og vi ville aldrig modtage som Naadesbeviisning af et lidet os fjendtlig, Parti det, der er vor gode Ret." . . . Nu vide vi „at mellem os og hiint Parti aldrig kan sluttet Fred. Modstridende Elementer kunde aldrig forenes. Bandet maa slukke Ilden, eller, besejret af denne gaar op i Damp." Lad os derfor med Broderkjærlighedens hele Varme, med Høiagtelse for deres Djærvhed, med Beundring af det store borgerlige Mod de ved denne vanskelige Leilighed og trods al Modstand have lagt for Dagen, tomme vore Glas for vore jydskke Brødre, og sende dem Bud, „at vi ere vaagne, at vi agte at holde os vaagne, da vi fuldt vel erkjende den Sandhed, at hvor det meste Liv er, der er Seiren; at vi lukke vore Øren for dem, der maaskee kunde advare os om, ei ved Modstand at irritere Fjenden, og at vi ville svare disse Feige eller Forsagte: Kryb i Eders Musehul, medens vi efterligne den gode Kæmpe, der sidder ved min Side, og som med forslagte Arme, staaende ene mellem en Flok forbittede Fjender vedblev at tale Dansk indtil det Hele formede sig til et værdigt Sidedestykke til en polsk Rigsdag." — Den 4de November afholdtes en Fest i Ballerup Kro paa paa Kjøbenhavns Amt, for de 3 Nordflæsvigere: Hans Nissen, Laurids Skau og Nis Steffensen, efter Indbydelse af Drewsen, B. Christensen og Sognefoged Petersen. Drewsen indførte Gæsterne for Forsamlingen, præsiderede derefter ved Bordet, og foreslog der Gæsternes Skaal, idet han skildrede det Mod, den Dygtighed og Udholdenhed, som de nordflæsvigiske Bønder havde viist, ved at reise sig for deres undertrykte Sprog

og Ræssjonalitet mod deres flesvigholsteenske Embedsmaend. Han sluttede dernæst Festen med Opfordring til at tømme „et Sorgens Bæger“ for den undertrykte Presse. Efterat have viist Trykkesfrihedens store Bigtighed og den danske Presses Fortjenester, saavel af den politiske Udvikling som af Ræssjonalbevidsthedens Opvækkelse og Befæstelse, mindede han om, hvorledes Frederik den 6te var bleven prist i hele Europa fordi han ved sin Indtrædelse i Statsraadet gav Pressen fri, men at hans forandrede Raadgiveres Værk, Forordningen af 27de Septbr. 1799, dengang den udkom, blev almindelig betragtet som en fuldkommen Tilintetgjørelse af Trykkesfriheden. Hvor sørgelig Pressens Tilstand nu maatte være, var altsaa især vitterlig deraf, at hiin Forordning nu stod for os som Maalet for vores dristigste Ønsker, som det forjættede Land, hvortil vi længtes tilbage. Men istedetfor nogen Udsigt til opnaae dette, blev Pressens Stilling Dag for Dag misligere; efter at en Række Reskripter og Plakater først havde føiet betydelige Indskrænkninger til Frdng. af 27de Septbr. 1799, havde Plakaten af 1ste Novbr. 1837 sat Straf for Mangel paa pligtsskyldig Opmærksomhed, og saaledes gjort sandhedsskjærlike Mænd det høist vanskeligt, for ikke at sige umuligt, med Frimodighed offentlig at fremsætte deres Meninger. Siden den Tid vare Pressesagerne blevue forvandlede til Kriminelsager og Sjournalisterne bænkedes mellem Lyve og Røvere, derfra var man gaaet over til at forfølge Talefriheden, og i den allernyeste Tid havde man begyndt at sætte Redaktører paa Band og Brød, at fordømme for Uærbødighed, Ubeskedenhed, ja endog for Tankestreges, og endelig havde Presseforfølgelsen naaet sin Høide, ved Undertrykkelsen af Artifler af politisk Indhold uden Sags Anlæg, hvorfra der kun var

eet Skridt til fuldstændig Sensur." — Den 5te November gaves for de samme tre Nordslævigere en Fæst paa den fgl. Skjdebane, hvor en af Drewsen udbragt Skaal viste, at han klarlig forudsaae, hvortil den slæsvigholsteinske Bevægelse vilde føre, og at det vilde blive vore Armes Kraft der vilde komme til at afgjøre Striden. Han sagde: „Der gives Folk der frygte og der haabe, og som begge bedrage sig. For dem der frygte peger jeg paa vore ærede slæsvigske Gjæster og spørger dem, om denne Prøve af slæsvigske Bønder, valgt ved deres Jævnliges Tillid, ei kan overbevise dem om, at det er et kraftigt og bestemt Folk, der rækker os Haanden, og om vi med saadanne Allierede ei kan freidig gaae i Kampen. Dem, der haabe, og støtte Haabet til, at Slæsvigholsteinerne skulle vende tilbage til Billighed og Humanitet, bør jeg sige at deres Haab er ugrunder. Man kan ei gjøre en Silkepung af et Svineøre, siger gamle Richard . . . I Kraft mod Kraft ligger vor Frelse, og naar hver danskfindet Mand i Kongeriget kun slutter sig tæt til vore brave Brødre, Nordslævigerne, saa vil det være os, der, trods Durchlauchtigheder og raadne Pergamenter, komme til at synge Te Deum. Den Skaal jeg udbringer er: Danmarks Heelhed, bevaret ved dets Sønners Eenhed og Kraft." — — Ved en Fæst som en Deel Bønder i Jhen den 23de Septbr., gav til Gre for Drewsen og Kanselliraad Haastруп, svarede Drewsen saaledes, da hans Skaal var udbragt: „Personlig, næsten ubekjendt for denne Kreds, maa denne mig vederfarne Gre søles desto dybere, og det er en naturlig Følge deraf, at jeg, idet jeg frembærer min Tak, knytter dertil et Onske for Bondestan-

dens Held; det Ønske, at Velstand og Frihed maae boe under hver Bondes Tag. Hvad den første Deel af mit Ønske angaaer, da seer jeg det, allerede tildeels indtraadt, at ile sin Dypfyldelse imøde, thi hvorhen jeg vender Diet, finder jeg en Mergelgrav paa hver Lod! Brug denne Naturens Gave, men misbrug den ei, og Velstand og med den et stedse fremadskridende Agerbrug, vil snart gjøre Eders skjønnede til Danmarks Gave. Fjernere er vistnok Dypfyldelsen af mit Ønskes anden Deel, thi den Frihed jeg tænker mig er kun forhaanden, naar hver Bonde sidder som Herre paa **sin egen Lod**, og arbejder med den Bevidsthed, at Frugten af hans Slid og Nøie kommer uafkortet hans Børn tilgode; er kun forhaanden, naar han i enhver Henseende nyder lige Rettigheder med Statens øvrige Borgere; naar lige Byrder give lige Rettigheder! Er dette maastee allerede Tilfældet? Jeg vil blot nævne, at endnu maa Bondens Son ene værne om Staten. Dette der, naar Alle tager Deel deri, er en Gæde, bliver en tung Byrde, naar Børnepligten kun hviler paa een Stand. Og hvorfor hviler den endnu ene paa Eders Sønner? Vi vide Alle, at vor Konge forrige Aar befalede, at et Lovudkast i den Henseende skulde forelægges Stænderforsamlingen; at H. S. Majestæt allernaadigst erkjender Retfærdigheden af en Forandring i saa Henseende. Men Lovforslaget, som man paastod var ankommet til Koeskilde, lod sig ikke see. Men hvorfor da? Nu kommer jeg egentlig til det jeg vilde sige, og som jeg, skjøndt jeg dermed ikke kan sige Eder noget smigrende, dog ei vil tilbageholde. Naar Bondestanden ei nyder lige Rettigheder med de andre Stænder, saa er dette fordi den ei

nyder lige Rettigheder med de andre Stænder, saa er dette fordi den ei staaer paa et nogenlunde ligt Dan-
 nelsestrin med de andre Stænder, og derfor ei i vore
 Dage, hvor ikke Sværdet, men Pennen og Talen af-
 gjør Sagerne, kan forsvare sin Ret. Ogsaa er Bon-
 destandens Ukjendskab til det almene Liv, der ei sjelden
 lader Bonden falde i Hænderne paa den, der ei me-
 ner ham ret vel, men som ved at tale i rette Tone
 ofte iserer ham paa Afvei, Skyld deri. Men hvor-
 ledes skal Bondestanden komme til sin naturlige Ret,
 naar den ei har klart Begreb om hvad der fattes den,
 om Maaden hvorpaa det kan erholdes, og naar den
 ei engang kan kjende Ven fra Fiende? Brug derfor
 endeel af den Velstand som Flid og gode Aar lade til-
 strømme Eder til at lade Eders Sønner lære mere end I
 selv have lært. Da ville I i Eders egen Stand finde Mænd,
 der kunne og ville hævde Eders Rettigheder, og da vil
 Velstand og Frihed boe under hver Bondemands
 Tag. — Senere forenede sig Prof. Clausen, Drew-
 sen, Raadmand Hansen, Etatsraad Hvidt, Prof.
 Larsen, Grosserer Meinert og Prof. Schouw, om at
 udstede Indbydelse til at danne „en slesvigsk Hjelpe-
 forening“, og disse Indbydere bleve senere betegnede
 ved den almindelige Benævnelse: „De Syv“.

Vi komme nu til Aaret 1844, der egentlig var
 det første Aar hvori Folket og Stænderne ret for Al-
 vor tog Bladet fra Munden, og lod Regjeringen see
 saa klart den almindelige Spænding og Misstemning
 der var indtraadt, at den ikke længere kunde lukke
 Dinene i. Ogsaa Drewsen optraadte i dette Aars
 Stænderforsamling djærvere og bestemtere end tidligere,
 og vi skulle derfor opholde os noget mere ved denne
 Forsamling, end ved de foregaaende.

Sprogskriptet af 29de Marts, hvorved det befaledes, at de Medlemmer af den slesvigiske Stænderforsamling som ikke tiltroede sig at være det tydske Sprog tilstrækkelig mægtige, for at kunne betjene sig deraf ved deres Foredrag i Forsamlingen, og som af denne Grund vilde betjene sig af det danske Sprog ved deres Foredrag, — tillodes det at tale Dansk, men deres Foredrag skulde protokolles paa Tydsk, og naar de indgave skriftlige Andragender paa Dansk, skulde disse forhandles i Forsamlingen i tydsk Oversættelse; — dette Sprogskript „slog ned som et Lyn og tændte an som et Lyn.“ Der udsendtes straks i Anledning heraf en Petisjon til Underskrift trindt i Landet, hvori det danske Folks Følelser ved en saadan Afgjørelse af Sprogstriden i Stænderforsamlingen udtaltes, og blandt de Mænd, der ivrigst virkede for denne Petisjons Underskrift, var Drewsen. Ved Mai festen i Egebelevang den 28de Mai talte han fra den saakaldte „Haabets Steen“, og fremstillede for den talrige Forsamling den danske Nationalitets sørgelige Stilling i Slesvig, især efter dette Patent, hvis faktiske Folge var det danske Sprogs haanlige Udviisning af den slesvigiske Stænderjal. Denne Tale gjorde et stærkt Indtryk paa Alle der hørte den, paa Grund af dens fordringsløse Simpelhed, klare Aabenhjertighed og dens Fremgaaen af en stærk bevæget Følelse for den Gjenstand der omhandlede. 300 underskreve vieblikkelig den medbragte Petisjon. — — Ved Himmelbjerg festen den 1ste August fremtraadte ogsaa Drewsen, og viste Grunden til de Ulykker der til forskjellige Tider havde ramt Danmark; heraf tog han atter Anledning til at opmuntre Folket til ikke at ansee Stats-

anliggenderne for sig uvedkommende, og viste navnlig, at hvad de slesvigiske Unliggender angaaer, kunde Bonden ligesaavel som den Lærde afgive en paa Rationalsfølelse og Overbeviisning velgrundet Mening. Han endte med Opfordring til at indtræde i den dansk-slesvigiske Hjelpeforening, oplæste Indbydelsen hertil af „de Eyr“, og mange tegnede sig straks.

Den 15de Oktobersammentraadte Stænderne i Roeskilde. Den 16de indgav H. B. Hansen et Andragende om at indgive en Adresse, som skulde udtrykke den i Nationen herskende Stemning, med Hensyn til den nærværende Stilling af Statens vigtigste, politiske og nationale Forhold.“ — Allerede her saaes det at Orsted frygtede, thi han modsatte sig hvad han i de foregaaende Forsamlinger havde ladet ssee uimodfagt, at dette Andragende behandlede førend det Dagen forud havde været behørigt opslaaet, eller førend alle de kongelige Lovforslag vare bleve foreslagte. Andragendet kom saaledes ikke for før den 19de Oktobers. Efter en meget udsørlig og varm Debat, vedtoges det, formeentlig nærmest ved Bangs Bestræbelser, ved Afstemning med Røgler (efter Forlangende af Scavenius), med 36 St. imod 29, **ikke** at indgive nogen Adresse. Under denne Debat var Drewsen den første næst efter Forslagsstilleren, som tog Ordet, og vi skulde gengive nogle af hans Uttringer.

Han var fuldkommen overbevist om, sagde han, at der herskede Missstemning i Folket, deels foranlediget ved Regjeringsforanstaltninger, hvis Nytte Folket ikke kunde indsee, og deels ved Undladelse af Foranstaltninger i hvilket, Folket saae Statens Vel. Det var Kongens Billie, at Folket skulde føres til en til-

fredsstillende Tilværelse, men da dette Diemed ikke opnaaedes, saa troede Folket, at Hs. Majestæts Raadgivere ikke tilbørlig udfyldte deres Plads, hverken med Hensyn til at gjøre ham bekendt med Folkets Stemning, Trang og Ønsker, eller med Hensyn til at understøtte den kongelige Villie. Dette var ogsaa ganske naturligt, da Folket havde seet saamange af sine kjæreste Forhaabninger stufede, saamange fra dets Repræsentanter endog næsten eenstemmig fremgaaede Ønsker, upaaagtede. . . . „Jeg tør for mit og Manges Bedkommende erklære, at vi ikke ere komne længere bort fra vor Konge, men vel langt, langt bort fra Hs. Majestæts Raad. . . . Et høist forstemmende Indtryk have saaledes Forviklingerne med Hertugdømmerne udøret, saameget mere som Folket ikke har seet eet eneste Skridt af Betydning for at høre disse Forviklinger. . . . Hvis dengang da Kong Christian den 8de besteg Thronen under Folkets største Forhaabninger . . . hans Raadgivere havde tilskyndet ham til at give en folkelig og frisindet Regjeringsform, da vilde alle Danste og Tydske have sluttet sig til hinanden, thi da havde Frihed været at vinde i Forbindelsen med Danmark, Frihed at tabe i Forbindelsen med Tydskland. Og hvad vilde man gjøre os naar vi alle vare samdrægtig forenede? . . . Selv smaa Folk kunne skaffe sig Respekt naar de staae samdrægtigt . . . Men det danste Folk maatte endog med største Forbauselse see, at Brindsen af Augustenborg udnævntes til Statholder i Hertugdømmerne, og derved udrustedes med den høieste sivile og militære Magt i samme, — Brindsen af Augustenborg, hvis slesvigholsteenske Tendentser han selv har taget sig paa at bevise . . . saa jeg blot skal bemærke, at han selv

har kaldt de Danske et fremmed Folt, og Rigets Hovedstad en afgjort fremmed By. . . . Var det vel muligt, at der fra Regjeringens Side kunde skee noget Skridt, der mere kunde styrke det slesvigholsteenske Parti? . . . Men endnu en større Indmygelse var forbeholdt os. Sprogpatentet udkom og berøvede det danske Sprog dets lige Ret med det tydske i den Stænderforsamling som repræsenterer ligemeget Danske og Tydske. . . Den Følelse som dette Patent fremkaldte har sandelig ikke været til Fordeel for Hs. Majestæts Raad. . . . Det stod her ganske alene, ganske forladt af Folket, blandt hvilket Tyve Tusinde erklærede sig mod den Sproget tilføiede Tilfidesættelse. . . . Men den Misstemning, den Misforstøielse, der hersker i Folket, har ogsaa sin Grund i, „at saagodtsom aldeles ingen Besparelser ere indført i Statshuusholdningen, uagtet Stænderne gjentagende og gjentagende have indgivet Begjæringer om samme. . . . Stænderne have gjentagende andraget paa Besparelser . . . i de mange Hofholdninger som vo t lille Land maa underholde, og det var navnlig vist ikke noget ubilligt Haab, at en Apanasje (Aarpenge for et af det kgl. Huses Medlemmer) naar den ved Dødsfald blev ledig, skulde indflyde i Statskassen og ikke, saaledes som skeet er, anvendes til at forhøie Apanasserne for allerede tilstrækkeligt apanasserede Personer. . . . Stænderne have andraget paa Forelæggelse af et toaarigt Finantsoverslag, men heller ikke dette har vundet Regjeringens Bifald. Selv det som synes at være et saa beskedent og billigt Forlangende at det maatte tillades Stænderne, inden der gives Awittering for Statsregnskaberne, at gjøre deres Bemærkninger ved disse, selv det have Stænderne ikke kunnet erholde. Naar man

dertil saae, hvorledes den slesrigste Stænderforsamling var blevet affærdiget, da den allerunderdanigst tillod sig nogle Forespørgsler i Anledning af Finantsregnskabet, blev man overbeviist om, hvorlidet Stænderne betydede ligeoverfor Kongens Raad. Det danske Folk ansaae en fri og uafhængig Presse som den sikreste Beskyttelse for den Svage mod den Stærke, og det havde derfor ikke med Ligegyldighed seet paa den Gaardhed hvormed Pressen var bleven behandlet. Naar Domstolene ikke have været enige med Kanselliet, og de beslaglagde Blade saaledes ere komne frem, saa har man med Forbauselse seet, hvad Kanselliet ansaae for Brode. Da det høieste Justitskollegium maatte antages at kunne skjelne mellem Ret og Uret, saa var der opstaaet den forhaabentlig falske Mening, at Kanselliet beslaglagde hvad der i Dieblicket sjenerede det, medens det, naar det udkom et Aarstid senere, kun kunde bruges til Makulatur. Endmere har Beslaglæggelserne uden Lov og Dom gjort et stærkt Indtryk paa Folket, thi de ere den rene usminkede Sensur, og Sensur er en Modbydelighed for enhver frifindet Dansk. Naar hertil føies at Kongens Raad ikke synes at have Øyne til at gjenemsætte nogen mere betydelig Foranstaltning, f. Eks. ikke Stænderkomiteer, ikke almindelig Væbning, ikke Tallotteriets Ophævelse, ikke Indførelse af en Brændeviinsafgift i Hertugdømmerne, ikke en Overbestyrelse for Underviisningsvæsenet; naar det betænkes, at Regjeringen ikke endnu har gjort det mindste Skridt til at ordne Forholdet mellem Godseier og Bonde, der Dag for Dag bliver mere og mere forviklet, og hvori Lidensskabelighed meer og meer indblander sig, saa synes det naturligt, at Folket ønsker, at Kongen vilde kalde

Mænd til sit Raad, der besidde større Tillid i Nationen, end de der nu omgive ham." — Man seer at Drewsen her talte endnu mere bestemt og usorbeholdent end tidligere, hvad ogsaa vor hele Tilstands Beskaffenhed paa hiin Tid saa høilig opfordrede til.

Af de af Regjeringen i 1844 forelagde Udkast skulde vi først vende os til det famøse Udkast til en ny Presselov, hvorved den Keisersenske Censur skulde beholdes ved Siden af at Forfatterne skulde straffes; at altsaa det der ikke blev udgivet fremdeles skulde straffes som om det var udgivet, eller med andre Ord Forfatterne skulde straffes fordi de gjorde hvad Loven befalede, gif hen og spurgte en dertil beskiftet Embedsmand, om han tillod at det man havde ladet trykke, maatte udgives. Og ved Siden deraf skulde Ingen kunne udgive et Blad uden at han leverede i Penge eller Obligationer fra 2000 til 6000 Rd. op i Kanselliet, som Forudbetaling paa de Mulfter han kunde komme til at erlægge. Dette lykfsaliggjørende Udkast kom først til den forelsbige Behandling 5 Dage før Forsamlingen skulde høves, og Drewsen gjorde da et Forsøg paa at faae dets Behandling udsat til næste Sammenkomst, rimeligviis i den gode Hensigt at befrie Pressen og Folket for Ulykken saa længe som muligt, og maaskee i Haabet om, at Tidens Biinagtighed kunde noget forandres forinden. Han yttrede, at Forsamlingen i de seneste Dage havde havt Børnepligtsagen og Landbosagen for, der var holdt Møder baade Morgen og Aften, saa at hele Tiden dermed havde været optaget, og han havde derfor ikke endnu kunnet sætte sig ind i Komiteebetænkningen i denne Sag (denne var forfattet med sædvanlig roeskildst Bidtløstighed af Algreen-Ussing,

og fylder over 90 Spalter i Stændertiden.) Det samme vidste han ogsaa var Tilfældet med Andre, og han androg derfor paa at Sagen udsattes. Da den høivelbaarne Høiærværdighed **Bispen** bemærkede, at Søndagen havde ligget imellem, saa at der saameget mere havde været Tid til at sætte sig ind i Sagen, saa henholdt Drewsen sig til hvad et andet geistligt Medlem ved en anden Leilighed havde sagt, „at man bør helligholde Sabbathen.“ Han understøttedes af Kirck, B. Christensen og J. Sidenius, men kunde ikke trænge igjennem dermed. Under den foreløbige Behandling udtalte han sig slet ikke; under den endelige tog han kun eengang Ordet, og det var for at understøtte et Forslag af Haagen om, at dersom Udstedelsen af denne Lov af een eller anden Grund blev udsat, da Lovligheden af Beslaglæggelser uden Lov og Dom maatte henlægges under Domstolenes Afgjørelse. Drewsen ansaae det ønskeligt at dette Forslag gik igjennem, da „Kanselliets Fremfærd aldeles strider mod Lovgivningens Aand, og disse Beslaglæggelser ikke lidet bidrage til at udbrede og forøge den Utilfredshed der hersker i Landet.“ Det er en Deel Aar siden at en agtet Skribent (David) stod haardt anklaget for Domstolene for Overtrædelse af Trykkesfrihedslovgivningen: da var Haagen hans Defensor, og i det Indlæg han fremlagde i Retten sagde han, „at dersom den Dag nogensinde skulde komme, da den lovgivende og dømmende Myndighed laae i een Haand, da vilde Danmarks Genius tilhulle Borgerfrihedens Fakkell med et Sørgeslor.“ Den Dom hvorved hiin Forfatter blev frifunden, modtoges dengang med stor Jubel, idet vi deri modtog et nyt Beviis paa Domstolenes Uafhængighed,

,thi Domstolenes Uafhængighed bliver dog det sidste Bærn for Borgerfriheden i en absolut Stat. I den første franske Revolution blev i Berlin slaaet en Medallie, hvor man saae en Høg plukke en værgeløs Fugl, og paa den anden Side stod: „Jeg anklager, jeg dommer, jeg tilintetgjør“. — „Kanselliet beslaglægger, domfælder og tilintetgjør, og det tilintetgjør Borgernes retmæssige Eiendom, og fordømmer og dræber selve Tanken.“ Desuden kunne de Beslaglæggelser som hidtil ene have ramt Bladene, ogsaa udstrækkes til andre Gjenstande, og denne Frygt var blevet stadfæstet ved, at en Petisjon som Skolelærersamfundet havde indgivet til Stændersamlingen var blevet beslaglagt, uden at Forfatterne bleve stillede for Domstolene. Man kjender nu adskillige af de beslaglagde Artikler, og have med sand Forundring seet, hvad der er blevet anseet for Forseelse at meddele. Det er blevet saameget mere paasaldende, da Kommissarius har sagt, at Kanselliet kunde vel have ladet Et og Andet passere, naar det ikke derved havde bragt Sensor i Forlegenhed; „at Borgerne skulle beroves deres Eiendom, at Tanken skal dræbes, for at Sensor ikke skal komme i Bilderede, forekommer mig dog altfor haardt.“

I Behandlingen af en forelagt Lov om almindelig Børnepligt, tog Drewsen ogsaa kun eengang Ordet. Denne Lov indeholdt saa mange Undtagelser at dens Overskrift om „almindelig“ Børnepligt blev intetsigende og latterlig. Komiteen, der bestod af Ahlefeldt, Knuth, Bang, H. B. Hansen, Kirck, Knudsen og Lehmann, udtalte ogsaa, at denne Masse af Undtagelser havde et saadant Omfang, at den for en ikke liden Deel gjorde Regelen om den alminde-

lige Bærnepligt til en Skuffelse, hvorfor dens første Indstilling var, at Forsamlingen vilde fraraade at Udkaftet udkom som Lov, og at et nyt Udkaft maatte blive udarbejdet, hvori der tillige indførtes saadanne Lempelser i den militære Tjeneste, at den blev taalelig for alle Samfundets Klasser. Drewsen udtalte at han vilde stemme herfor. En Lov om almindelig Bærnepligt maatte omfatte „samtlige vaabensføre Individuer i Landet.“ . . . „Jeg har for Die den militære Tjeneste i Preussen, for hvilken jeg har havt Leilighed til at fatte største Erbødighed, og det forekommer mig ikke, at en militær Tjeneste, naar den udføres saaledes som der, kan være meget besværlig. . . . Jeg har selv engang været i Selskab med flere Professorer, som havde været Soldater, jeg har været i Selskab med Soldater i deres simple Troier, som de gjøre sig en Gæde af at bære; jeg har hørt Drengen raabe: „jeht soll ich bald daran.“ Det er denne Aand man skal stræbe at frembringe; men saalænge vi blot søge Midler til at skaane vort Skind længst muligt, kommer der ikke noget ud deraf. Jeg vil ikke dadle Regjeringen for det foreliggende Udkaft, thi jeg kan ret godt sige mig hvorledes det er gaaet til. . . . Jeg troer ikke at der i Folket udenfor Bondestanden er synderlig Sympathi for almindelig Bærnepligt; . . . jeg er overbevist om at det er sandt, naar jeg siger, at de høiere Klasser af Folket ikke ønske almindelig Bærnepligt; og derfor lægger allemulige Hindringre iveien for sammes Indførelse . . . Dette er vistnok Grunden hvorfor Regjeringen er gaaet frem i den Retning som skeet er. Jeg troer imidlertid det havde været tilraadeligere, om Regjeringen havde ladet udarbejde en ordentlig og komplet Lov alminde-

lig Værnepligt, og havde overladt til Stænderne at stille Forslag til Forandringer i den; man havde da seet hvad Stænderne egentlig vilde have, og jeg troer at det blev ingen almindelig Værnepligt."

I de øvrige kongelige Lovudkasts Behandling tog Drewsen ingen Deel, thi at han i Sagen om Bands Afledning og Afbenyttelse udtalte sig om Engvandingens Nytte for Agerbruget, og i Sagen om Jagtens Udøvelse i Søaver, gjorde opmærksom paa at Søavens Kultur var en ikke lille Fornøielse for dens Besidder, og at en Pengeerstatning for den Skade der ved Jagten kunde forarsages paa den, ikke kunde godtgjøre den Mand, som ikke trænger til Penge, den Fornøielse han derved mistede, er — af mindre Betydning.

Af de Sager der indbragtes i Forsamlingen af enkelte af dens Medlemmer, indgaves Petisjon i 8; blandt disse var, foruden den store Landbosag om Selveiendom og Hartkornets Udjærning, til hvilken vi siden skulle komme tilbage, et Forslag af Algreen-Ussing, om at Kongen vil „bringe til Undersaatternes Kundskab, at det danske Monarki: det egentlige Danmark, Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen samt Hertugdømmet Lauenborg, er et eneste uadskilleligt Rige, der gaaer i udelelig Arv efter Kongelovens Bestemmelser, og at Allerhøiøstamme vil vide at træffe de fornødne Foranstaltninger til for Eftertiden at standse ethvert Foretagende fra Undersaatternes Side, der gaaer ud paa at løsne Forbindelsen mellem de enkelte Statsdele." — Komiteen tilraadede Forsamlingen at gjøre denne Indstilling til sin, men mellem den foreløbige og endelige Behand-

ling af Sagen fraskaldt Komiteen den sidste Deel af Indstillingen, om de nævnte Foranstaltninger, og Forsamlingen vedtog saaledes kun Indstillingens 1ste Deel. Denne Indstilling fremkaldte det bekjendte „aabne Brev“, af 1846, der væsentlig har ledet os ind i de sidste Aars uhyggelige Forviklinger med Tydskland, og maa saaledes betragtes som en høist uheldig, fra vor Heelstatsregjering og øvrige Heelstatsmænd fremkaldt Beslutning af Stænderforsamlingen; men da den vedtog sig med 59 St. mod 2, maa den, selv for de dygtige og indsigtsfulde Deputerede fra den modsatte Side, have stillet sig som ønskelig eller dog som uskadelig. At Drewsen saae temmelig klart hvad Følgerne vilde blive, viser et Foredrag af ham ved den foreløbige Behandling: — Han befandt sig paa en viid Mark, sagde han, hvor det gjaldt om at finde den rette Sti, hvilket let kunde slaae ham feil, da han ikke torde tiltroe sig selv en 66de Deel af „den høie Intelligents og beregnende Klogskab“, som Forsamlingen efter Steensfeldts Øtringer skulde besidde. Komiteen meente at, naar Kongen udstødte den omhandlede Erklæring, da var Ondet truffet i sin Rod. Han troede nok, Ondet derved fik et Hug, men han troede ikke, at det dermed var sældet. Udstødte Kongen den forønskede Erklæring, saa kunde Ingen tvivle paa, „at dens allerstørste Birkning vilde være en rasende Forbittrelse hos det slesvigholsteenske Parti.“ . . . „Komiteen havde vel sagt at . . . der skulde tages Forholdsregler, der forbød enhver derom at yttre sig; jeg skal ikke indlade mig paa, om disse Forholdsregler ere hensigtsmæssige, men jeg skal blot spørge: ere de mulige? Kongen kan vel befale Saadant sit Land, men kan han forebygge,

at Skrifter derom udenfor Riget trykkes, og hindre, at disse Skrifter sættes i Sirkulassjon i Hertugdømmeme? Det er alt vel bekendt, at, for at en Bog ret skal blive læst, behøver man kun at lægge den under Beslag eller forbyde den, og altsaa vil man netop faae det at læse, som Regjeringen vil afværge. Men — vilde Regjeringen, naar den havde givet Erklæringen, blive staaende derved, og hvile sig som efter en ualmindelig Anstrængelse, da vilde de tydske Embedsmænd ligesuldt vedblive at arbejde Slesvigholsteinerne i Hænderne, og Danskheden vilde vedblive at undertrykkes. Forfølgelsen imod alt Dansk vilde rimeligviis ei formindskes, men tiltage. Skal Erklæringen have nogen Virkning maa den følges af Handlingen. . . . Det kommer nu ogsaa til, at naar Regjeringen ei kan andet end erklære, ei handle, vil den ei tilfredsstille Folket, som forlanger Handling, og ikke troer at det er Alvor, uden Handling. Hvis Regjeringen paa samme Tid, som den udstædte Erklæringen, tilbagekaldte Statholderen, opløste Hertugdømmernes administrative Forening, beskyttede Danskheden i Slesvig og erklærede Eideren for det egentlige Danmarks Grændse, — da vilde Folket see, at det var Regjeringens Alvor, og da vilde Slesvigholstenerne forsvinde, især naar de høie Ministre vilde gaae ind paa Folkets Duffer. Jeg troer . . . at, hvis man itide havde givet Holsteen en fri Forfatning som Kongen af Danmark, der nu ligger i sin Grav, efter sit Løfte burde have givet, medens han levede, havde alle Forviklinger været umulige; thi det er rimeligt at han ei havde givet den til een Deel af Riget, uden at give den til alle, og da havde der ei

været noget Dnsfe om Adskillelse. Det er altsaa støttet til det Saab, at Regjeringen ei vil indskrænke sig til at give en Erklæring, men ogsaa handle, at jeg stemmer for Komiteens Indstilling." — Man seer her hvor klart det da stod for Drewsen hvad der maatte gjøres, og vist er det, at meget vilde været anderledes om Regjeringen blot endnu dengang havde med Alvor paabegyndt Gjennemførelsen af de Forholdsregler han nævnede, men Forblindelsen og Forhærdelsen var for stor dertil hos hine i deres egen Skarpsindighed sig udhulende Regjeringsmænd. De gif deres gamle Gang i Slesvigholsteinernes Ledebaand til de faldt i Graven.

Et andet af Algreen-Ussing fremsat Forslag, om at et toaarigt Finantsbudsjet maatte til Betænkning forelægges en, af Delegerede fra Rigets forffjellige Stænderforsamlinger bestaaende Finantskomitee, der tillige vilde have at prøve de tidligere aflagte Statsregnskaber, — erklærede Drewsen sig imod, thi om man vilde nu gjøre et Forsøg med en saadan Finantskomitee, saa frygtede han for at man slet ikke vilde faae den samlet, thi han troede at hverken Holstenerne eller Slesvigerne vilde komme ind, og kom de, vilde den slesvigholsteenske Lidenskabelighed ikke blive mindre her, ja man kunde endog frygte for, at deres første Forslag vilde blive, at kun de i denne Komitee maatte tale Dansk, som ikke kunde tale Tydsk. Den offentlige og almindelige Mening var ogsaa imod Stænderkomiteer, thi man troede at derved aabnedes en Leilighed til at berøve Stænderne deres hele Betydning, saa at det kun blev Sager om, f. Eks. hvormange Bund Krudt en Mand maatte have i sit Huus, om

Priskepenge, om Taksten for Lodserier og deslige, som Stænderne fik at behandle.

Af Drewsen indleveredes i denne Stænderforsamling tvende Andragender fra den danske Skolelærerforening i Kjøbenhavn, om Offentliggjørelse af ledige Skolelærerembeder, og om Fritagelse for Skolelærerne for at besordre geistlige Embedsbreve. Da imidlertid Ove Thomsen havde indbragt lignende Forslag, tog Drewsen sine tilbage, og understøttede Thomsens, men de nægtedes Fremme af Forsamlingen.

— Ligeledes indbragtes af Drewsen et Forslag fra Kjøbenhavns Amtsråd om, at Forligsmægling paa Landet maatte overdrages Sogneforstanderskaberne, — men dette kom, af Mangel paa Tid, slet ikke for.

Vi komme nu til den af Drewsen i Forening med B. Christensen reiste Sag i denne Forsamling, der blev af saa overordentlig Bigtighed for Landbo-reformerne, ved den Maade hvorpaa Aristokratiet optraadte ikke alene imod Forslaget, men og, og især, mod de tvende Mænd af hvem det indbragtes. Det

indlevedes med: at de fra de fleste mindre Landeie-domsbesiddere i Østifterne vare opfordrede til i denne Sessjon at virke for Danmarks Bondestands endelige Emansipation; at de efter den omhyggeligste Overveielse var overbeviist om, at den hele Stats Belvære i Nutid og Fremtid, samt Bondestandens Interesse og uafviselige Ret fordrede, „at denne Stand fuldstændigt vorder emansiperet til virkelig Frihed og Liighed for Person, Eiendom og Virksomhed med Statens øvrige Borgere.“

De havde ikke dulgt for sig selv det mangesidigt Indgribende og særdeles Banffelige i en tilfredsstillende Omordning af de herhenhørende Forhold, eller

det lidet Sandsynlige eller Rimelige i, at Kongens nærværende Ministre skulde have Evne og Sind til at opfatte og udføre et Reformværk af det Omfang og den Betydning. De havde heller ikke hengivet sig til noget Haab om, at denne Forsamlings Fleertal vilde være at formaae eller finde sig istand til paa en for Bondestanden og dens Venner fyldestgjørende Raade, at antage sig denne Reform. Men de havde derfor dog troet ikke at burde undlade at andrage derom, da der blandt Landalmuen, navnlig paa Sjælland, herskede en ikke lidet bevæget og foruroligende Stemning med Hensyn til disse Spørgsmaal, og den vilde neppe formilddes eller forbedres, dersom Standsens Dnsfer og Trang ikke bleve indtaltte i denne Forsamling. I Fortrøstning til, at det kun var Mangel paa tilstrækkeligt Lys, der hidtil havde standset denne Reformjags fuldstændige Fremgang, vare de enige om, at det for Tiden vilde være rettest, at indskrænke sig til at andrage om: „en hensigtsmæssig organiseret Kommission, til, under Offentlighedens Kontrol og Bistand at undersøge og derefter at foreslaae om de Forhold og Vilkaar, hvorunder Danmarks Bondestand i det Hele, og dens godsbundne Medlemmer i Særdeleshed for Tiden finde sig, med navnligt Hensyn til, hvad der endnu staaer tilbage at gjøre for denne Stands endelige og fuldstændige Emansipation for Person, Eiendom og Virksomhed, til virkelig Frihed og Liighed med Statens øvrige Borgere.“ — Det var dette Forslag der fremkaldte den bekjendte lidenskabelige Storm mod Forslagsstillerne fra Aristokratiets Side. Angrebet aabnedes af David, som, uagtet han selv offentlig havde udtalt sig for Bønderkarlenes „Emansipation“, dog kastede sig med al sin Arrighed ogsaa

over dette Ord. Carl Neergaard tog fat efter David. Henrik Moltke efter Neergaard, Herredsfoged Knudsen og Sager gave deres Besv, Kammerherrerne Neergaard og Benzon, Ruuth og Lutein, alle gave deres Skjærv til det Baal, hvorpaa de to Deputerede skulde brændes. Disſes Forsvar udmærkede sig ved Siden af deres Modstanderes Hestighed, dobbelt ved den Rolighed og Moderasjon der gik igjennem dem. Drewsen begyndte sit Foredrag med at han vilde være kort da Lehmann alt havde sagt næsten alt hvad han havde tænkt at udtale. „Naar man idelig og idelig kommer tilbage til det Ord Emanssion, som om dette absolut skulde forklares som en Frigivelse fra Trældom, saa skal jeg . . . gjøre opmærksom paa . . . at hele den Tid den Sag forhandlede i England, heed det „Katolikernes Emanssion,“ og mellem Katolikerne var der Lorder og Bairer af England, om hvem man dog ikke kunde sige, at de vare Slaver. Jeg og min Kollega have ei heller tænkt os andet ved Emanssion, end hvad der dengang skete med Katolikerne, idet disſe bleve satte paa lige Rettigheder med deres lutherſke Brødre. — Naar man har sagt, at hvis vort Forslag kom til Komiteebehandling og gik igjennem, det vilde nedbryde Alt, saa gad jeg nok vide, hvorledes man vil kunne bevise dette; vi kunne jo ingenlunde komme til at indvirke paa den Kommissjon som blev nedsat, og hvis den nedbrød Giendomsretten, maatte vi være aldeles angerløse . . . Naar man har anket over, at Debatten føres lidenskabeligt, saa tør jeg appellere til Alle som have været nærværende, og spørge fra hvilken Side Sagen er blevet lidenskabeligt behandlet, og jeg troer ikke, at man skal kunne sige, at der fra denne Side er undsluppet et eneste Ord, som

kunde ansees upassende i denne Forsamling, og det uagtet man har gjort meget nærgaaende Beskyldninger imod os Naar vi have foreslaaet, at en Kommission skulde nedsættes, da er det i Sandhed et Dnske som er udgaaet fra Bondestanden selv, et Dnske, som jeg i en betydelig Række af Aar har hørt gjentage, og gjentage paa den forunderligste Maade, af Bondestanden; jeg har hørt dem sige: „Kunde Kongen gjøre det dengang, kan han ogsaa gjøre det nu.“ Nu bede vi i Bondestandens Navn om, at der ved en Kommission maatte anstilles en Undersøgelse af Forholdene; hvorledes kunde vi bede om mindre, og hvorledes kan der ligge noget ubilligt eller Eiendomsretten frænkende deri, at vi bede om en Undersøgelse? Hvis Undersøgelsen, naar den var fuldført, endog maatte føre til det Resultat, at Bondestanden intet har at klage over, saa vilde den dog være tilfredsstillet ved den Tanke, at man i al Fald var villig til at gjøre noget for den. Det forekommer mig saaledes at de fleste Angreb man har gjort imod vort Forslag, ei kunne have anden Betydning, end at man derved har erklæret, at man vil have Indstillingen afviist, fordi man ikke ønsker en Kommission af den Natur, som vi have andraget paa“. — Til Slutningen af Debatten, hvori 22 Deputerede havde Ordet, adskillige flere Gange, David endog fem Gange, — yttrede Drewsen endnu: „Naar mange af Forsamlingens Medlemmer have yttret, at den Misforholdelse som skal findes blandt Bondestanden, kun er tilsyneladende og fremkaldt, da maa jeg tilstaae, at jeg som kjender et meget stort Antal Bønder, fra mange forskjellige Egne, og for hvem de maaskee mere aabent udtale sig, fordi de vide, at jeg fra min tidligste

Ungdom har interesseret mig for Bondestanden, maa formene, at der i denne Stand hersker et større Røre, af den Grad, at jeg netop derved er bragt til at tage Deel i det Skridt, vi have gjort, fordi jeg haabede, at dette kunde lede til en Forsoning, inden det er alt for sildigt." — Forslaget faldt med 36 Stemmer mod 26, Aristokratiet til liden Vaade.

Fra 1930 af Holbek Amts Indvaanere var til samme Forsamling indgivet et Andragende om Foranstaltninger, hvorved Fæste- og Leiegodsets Overgang til Selveiendom eller frit Arvesætte kunde fremmes og lettes. For tilshyneladende at gjøre godt igjen, hvad de havde forbrudt ved at forkaste Drewsens og Christensens Forslag, stemte nu hele Aristokratiet eenstemmig for at fremme dette Forslag; men hvorvidt det var alvorligt meent at Sagen skulde finde en fleersidig og grundig Behandling saaes allerbedst da Komiteen som skulde overveie denne, kom til at bestaae af Knuth, Lutein, Scavenius, Bang og Ussing fra Aristokratiets Side, og ved Siden af dem ifkun den svage og søielige Haastrup og den karakterløse og ukyndige S. Jørgensen fra Bondestandens Side. Man kunde vel forudsee hvad Resultat en saadan Komitee vilde komme til, Man skammede sig saaledes ikke ved, at undlade at vælge Drewsen eller Christensen til Komiteen, uagtet det med fuld Høie kunde været ventet, ja havde for Aristokratiet selv været baade det klogeste og hæderligste. Samme Komitee overdroges ogsaa at afgive Betænkning over et Andragende fra 1430 Beboere af Holbek Amt om Hartkornets Ligeliggjorelse. Komiteen tilraadede Forsamlingen at andrage paa Hartkornets Udjævning, imod Erstatning til det frie Hartkorn af en kontant Udbe-

betaling af det 25 dobbelte Beløb af deres forøgede Skattebyrde; at der ikke tilstodes Oprettelse af flere Stamhuse eller Lehn, og at der ikke nægtedes Fideikommissbesidderen at bortarvefæste eller til fri Eiendomsdom at afhænde Bøndergodset, — og den erklærede, at dette var alle de Midler den kunde foreslaae for at fremme Bondestandens Vel, „uden at træde Eiendomsretten for nær.“ — Den første af de Deputerede der toge Ordet i Anledning af Komiteens Betænkning, var Drewsen. Det havde ikke været ham til liden Tilfredsstillelse, sagde han, at Komiteen først havde givet et Forsvar for Fæstevæsenet og de Fordele der flyde deraf for Bondestanden. Den havde heller ikke skjult denne Indretnings saare store Mangler, idet Sikkerheden for ikke at sættes fra Gaarden, uden under særdeles Omstændigheder, ofte gjør Fæsteren ligegyldig. Endnu vigtigere var det at Komiteen erkjender, at det ikke altid er Fæstebondens ringe Evne og Uvirksomhed, som bringer ham i en maadelig Tilstand, men at det ogsaa er Tilfældet, at Tilstanden paa et Fæstegods er daarlig, fordi Eieren er ligegyldig og ukyndig, og bestyrer det slet. Der ved komme Godssets Fæstere i en Tilstand, som hverken er ønskelig for Staten eller Godseieren, eller den Familie, som henstæber Livet i en ussel Tilværelse. Til Forsvar for Fæsteindretningen har Komiteen ogsaa anført, at Fæstebonden i Almindelighed er saa lidt bebyrdet, at han ikke engang i Indfæstning og Landgilde svarer en Afgift, der udgjør Renten af den Kjøbesum, Gaarden er værd. Men det forekommer mig, at intet stærkere taler mod Fæsteindretningen end dette, thi om jeg end efter Overbeviisning kan indrømme, at der findes ædle Godseiere, som offre en-

deel af deres retmæssige Fordeel for at see lykkelige og glade Menneſter omkring ſig, vilde man ikke kjende Menneſkene, hvis man ikke antog, at det gjælder om Godſeiere ſom om andre Menneſter, at de i Reſgelen onſte at udbringe det meeſt Mulige af deres Eiendom. Naar altsaa Fæſterne ſidde for ſaa lave Afgifter, maa Grunden i Almindelighed være at de ikke kunne taale at betale mere, uden at forarmes. Men kan Fæſtebonden ikke af et lige Areal og under lige Omſtændigheder bære ſamme Byrde ſom Selveieren, ligger deri et Beviis for det forkaſtelige i hele Fæſteindretningen."

Komiteen havde ogsaa erkjendt, ſagde Drewſen fremdeles, at den unge Fæſter ikke har den Spore til at foretage Forbedringer, ſom den Bevidſthed giver, at det er hans Eiendom han forbedrer, ſaa at hele Fordelen kommer ham ſelv, og efter hans Død hans Børn tilgode. Det vil endnu mere være Tilfældet med den gamle Fæſter, der veed, at han ſnart vil ophøre at beſidde Gaarden." Endvidere bemærker Komiteen at Fæſterne ofte ere tilbøielige til at lade Bygningerne forfalde, eller dog forſømmelig at forbedre dem, hvilket atter er til Skade for Agerbruget, og da Godſeieren ikke har den Interesſe for Bøndergodſet, ſom hvis han havde fuld Eiendomsret dertil, og ſamme fri Raadighed derover, ſom over ſin Hovedgaard, ſeer man ofte paa Fæſtegodſet Bygninger, ſom ere ſmaa, henſigtsløſe og ofte maaadeligt vedligeholdte. — Fremdeles har Komiteen, til Forſvar for Fæſtevæſenet anført, at der har været Godſeiere, der have tilbudt deres Fæſtere Arvefæſte paa billige Vilkaar, uden at diſſe have villet indlade ſig derpaa. Det er muligt, men naar man ikke kjender diſſe billige

Billaar, kan det dog altid være et Spørgsmaal, om de have været saa ganske billige i alt Fald maa Bønderne ikke have anseet dem derfor. Men selv om det har været Tilfældet, saa glemme man ikke, at da Grev Bernstorff udfisktede og udsllyttede Gaardene paa sit Gods, vare der mange Bønder som gif fra deres Gaarde, fordi de troede at de ikke længere vilde kunne bestaae, og nu er saadanne Gaarde dog 12 a 15000 Rd. værd. Dengang saae Bonden i sin fortrykte Tilstand neppe ud over Dagen, og endnu er der Mange, som ikke see ud over Aaret, og ikke betænke, at om de endog nu have en naadig Herre, kunne de snart, paa Grund af Dødsfald eller Salg saae en anden, der svært lader dem angre, at de ikke have modtaget det Tilbud, som blev gjort dem, om at erholde Gaarden til en billig Priis. Komiteen erklærer, at den anseer det ønskeligt, at Fæstegaardene gaae over til Selveiendom, det vil sige „efterhaanden“ er imidlertid et høist ubestemt Udtryk, og kan være en meget langstrakt Tid; dette „naturlig“ kan betragtes paa forskjellige Maader; Det vilde derfor være ønskeligt om der var givet selv kun et Bink om, naar man kunde haabe, at Sagen vilde være iværksat. Der er Ingen af os, der have talt til Bondestandens Bedste, der nogenstunde have udtalt, at det skulde skee straks, men at man dog kunde ønske et vist Tidspunkt fastsat er ganske naturligt.“ „Naar Fæstegodsset gif over til Selveiendom, og Fæstegaarde bleve til Selveiergaarde, vilde der ogsaa være Leilighed til at lade samme Fordeel tilflyde Husene, og dette var vistnok det allerbedste der kunde gjøres for den betrængte Huusmandsstand.“ — Med Hensyn til Komiteens Forslag angaaende Udjævningen af Hart-

fornet, yttrede Drewsen dernæst: Saameget han end ønskede denne Udjævning, kunde han dog ikke tro at det var stemmende med Klogskab, ja han havde nær sagt med Ret, at gaae ubetinget ind paa Komiteens Forslag om en Udbetaling i rede Penge af det 25dobbelte Beløb af deres Skattelettelse. Komiteen erkjendte selv, at denne ikke var noget reelt Privilegium, og det forekom ham derfor at Eierne af Fæstegodset kunde være særdeles tilfredse naar Regjeringen gav den Forskrivninger til 3 pCt. Rente, den 4de pCt. kunde da tjene til Afbetaling. „Ethvert ikke reelt Privilegium tabes dog i Tidens Løb ofte uden Bederlag“, og naar de havde Dokumenter i Hænde, der straks var sirka 86 pCt. værd, vilde dette være en ganske smuk Erstatning. Skulde derimod Erstatningssummen udredes i rede Penge, kom Staten til at betale denne Forandring af Ravnreentud med 3 Millioner Rd. — „Jeg er overbeviist om, at naar Bondestanden har ønsket det usfri Hartkorn sat paa lige Fod med det fri, har den paa ingen Maade tænkt sig Sagen saaledes, men har snarere formodet, at det Beløb det usfri Hartkorn nu udreder meer end det fri, lidt efter lidt skulde formindskes, indtil Forskjellen aldeles ophørte, og Forholdet paa den Maade var udjævnet og dette kan jeg begribe maa være ønskeligt for Bondestanden saavel som for alle Samsundsklasser; thi Finantserne maatte da staae sig ganske anderledes end nu.“ — Komiteen havde erklæret, at den ikke havde været i Stand til at foreslaae andre Midler til at fremme Bondestandens Bel, og hvis nu heller ikke Andre maatte foreslaae saadanne Midler, saa antog den at have truffet det Rette, og det maatte da berolige Bondestanden, at dens Depu-

terede ikke havde vidst at angive noget Bedre. Foranlediget heraf vilde han gjøre det Forslag, at der udnævntes en Landbokommisjon til offentlig Undersøgelse af vore Landbosforhold og især til at gjøre Forslag om Maaden hvorpaa alt Fæstegods inden et givet Tidrum kunde gaae over til Selveiendom. — E senere hen i Sagens foreløbige Behandling tog Drewsen atter Ordet for at besvare forskjellige andre Talerere. Vi gjengive nogle Steder heraf: — Utsig havde saaledes fremhævet nogle Uttringer af en tidligere Komiteebetænkning der ogsaa var underskrevet af Drewsen, for derved at ville bevise, at han skulde have forandret Mening i denne Sag. Drewsen svarede ham: Iøvrigt er Meningen af de siterede Uttringer kortelig den, at hvormegit man end anseer Selveiendom for ønskelig, bør dens Udbredelse ikke skee ved Midler, hvorved Eiendomsretten vilde blive krænket, og dette er Noget jeg ikke viger fra; jeg er i saa Henseende af den selvsamme Mening nu som dengang. Han har fremdeles ytret, at jeg har underskrevet en Betænkning, hvori det hedder, at det er bedre at Selveiendoms Udbredelse skeer paa den naturlige Veie; dette har ogsaa været, og er endnu min Mening; men jeg maa dog ogsaa have Ret til at forlange at see Sagen bragt paa Veien; thi hvorledes skulde den, saalænge den endnu ikke er kommen derpaa, kunne gaae sin naturlige Gang. Jeg kjender ikke saa noie Tilstanden paa Godsjerne, eller hvorledes det gaaer til i de spesielle Tilfælde, at jeg har Ret til at drage i Tvivl, hvad jeg har hørt flere Godseiere ytre, at den liberale Indretning finder Sted, at Sønnen, hvor det nogenlunde er muligt, erholder Faderens Gaard i Fæste; men derved fremkaldes et

Underdanighedsforhold, der virkelig er større, end det er ønskeligt, at Bonden skulde staae i til Godseieren; thi med hvilken Barlighed maa ikke den Mand gaae frem i enhver Henseende, som bestandig maa tænke paa, ikke at paadrage sig Godseierens Uvenskab eller Mishag, for at han ikke skal nægte hans Søn Fæstet paa Gaarden! Man kan idetmindste tænke sig Muligheden heraf; hvormange Mænd af de Klasser, der staae høiere end Bondestanden, har man ikke seet opoffre deres Selvstændighed for at komme i Embeder; men hvad der kan stee i de andre Stænder, kan vel ogsaa tænkes i Bondestanden."

Grev Knuth har i de Uttringer der ere faldne, om ikke fra mig, saa fra min Sidemand (B. Christensen), troet at see kommunistiske Bestræbelse. Muligen har jeg et urigtigt Begreb om Kommunismen; men jeg anseer den for at være enten Daarskab eller Enthusiasme. Baade jeg og min Nabo eie Noget, og vi vide Alle, at Enhver som eier Noget, maa være imod Kommunismen, som gaaer ud paa at dele Alt; jeg indseer saaledes ikke, hvorledes man i vore Bestræbelse for Bondestanden, de være nu iøvrigt feilagtige eller ikke, kan tro at see det Mindste af kommunistiske Bestræbelse. Samme ærede Deputerede har meent, at en Undersøgelse igjennem en Kommissjon ikke vilde føre til Videre end hvad man allerede kan erfare ved at læse Lovgivningen at kjende; men dette kan jeg paa ingen Maade indromme, thi ved at læse Lovgivningen at kjende, erfarer man kun, hvad der er befalet; men ved en Undersøgelse kommer man til Kundskab om, hvorvidt det følges i Praksis; og det turde dog være til-

ladt at tvivle i saa Henseende, naar man seer, hvor-
mangen en Lov der respekteres saare lidt.

Det var ogsaa under denne Sag at Komiteen fremkom med Forslag om at andrage, at Kongen vilde udtale sig om det Uretfærdige i de Foranstaltninger hvorom Bondestanden ansøgte, og lade kundgjøre sin alvorlige Villie ikke at tilstede saadanne Indgreb i Andres velerhvervede Rettigheder, hvorved al Eiendomsikkerhed vilde nedbrydes. — Om denne Indstilling yttrede Drewsen under den foreløbige Behandling: „Langt fra at berolige Gemytterne vilde et saadant Skridt netop tjene til at forøge Spændingen, da der vistnok ikke kan være nogen Tvivl om, at Bondestanden vilde, at jeg skal bruge et trivialt Udtryk, men som netop passer paa dette Sted, ansee det, som en Laas paa dens Mund; men det er dog unægteligt ikke at ønske, at den Tro skulde udbrede sig blandt Bondestanden, at den ikke havde samme Ret som de andre Klasser i Samfundet.“

Under den endelige Behandling begyndte Aristokratiet ganske paa samme Maade som ved Spørgsmaalet om en Landbokommissionens Nedsættelse, at angribe Drewsen og B. Christensen personlig paa det meest nærgaaende, og som Svar herpaa var det da, at Drewsen gav dem det mærkelige, kraftige og træsfende Svar, der er blevet saa berømt og hjært for Bondestanden, at Mange kunne det udenad. Vi kunne ikke undlade at gjengive det her, deels fordi Drewsens hele Djarvhed deri især er fremtrædende, og deels fordi det i Folkerepræsentationen var den sidste kraftige Røst, der lød fra den gamle Rømpes Læber. Han sagde: „Jeg har altid forestillet mig, at Epidrodsstraffen maatte være en meget grusom Straf; men

jeg har igaar, da jeg selv maatte løbe Spidsrod, og
 dersom Præsidenten havde længere taalt, at Forsamlingens
 Tid blev spildt, vilde have løbet Spidsrod
 igiennem hele den høire Række her i Salen, lært, at
 naar Spidsrodsstraffen bestaaer i personlige Angreb,
 er den særdeles let at bære, og saa let, at denne
 Spidsrodløben ikke har gjort mere Indtryk paa mig,
 end den gjorde paa hiin Soldat, der, da han havde
 løbet den sidste Gang, sagde: eengang enduu for alle
 smukke Piger! Dette er mit hele Svar paa de per-
 sonlige Angreb, som jeg, for ei at spille Forsamlingens
 Tid, ei videre lægger Mærke til. Jeg er imid-
 lertid i Forlegenhed med, hvorledes jeg skal begynde
 at besvare de paa min Færd gjorte Angreb; thi den
 Strøm, hvori jeg skulde have være druknet, løb saa
 stærkt og var saa dyb og saa bred, at det for min
 Sukommelse er umuligt at opfatte Alt. Jeg troer,
 at naar jeg har svaret den første Augriber, har jeg
 omtrent ogsaa svaret den Anden; thi Forsamlingen
 vil ligesom jeg have bemærket, at det kun var en
 Gjentakelse, hvorfor den ærede Taler rigtignok har
 søgt at fikkre sig, da han mærkede, at Forsamlingen
 ikke ganske var tilfreds med den lange Tid, der gik
 spildt, idet han lod et andet Medlem sige, at han
 ikke havde været nærværende, da det første Medlem
 talede. Men det er et gammelt Fægtersif, som Intet
 har at betyde. Jeg skal begynde med at udtale mig
 mod den Bestyldning, at jeg skulde agitere, og at
 jeg skulde ønske at bringe Bondestanden i Bevægelse.
 Naar man gjør en Bestyldning imod en Mand, og
 ikke kan bevise den, saa maa man dog idetmindste
 have Sandsynligheden for sig; men maa jeg spørge:
 Hvorved er det at jeg bevæger og rører Bondestan-

den? Hvilken Fordeel har jeg deraf? Man bliver hverken Statsraad eller Ridder ved at være i Oppositionen, selv ei, naar man forresten ansees for at være en god Borger i Staten og Gens Færd ellers er ulastelig. Hvad er det da, jeg har villet dermed? Gaae Navn af en saakaldt Bondeven? Det har jeg havt længe før Stænderinstitutionen blev indført, og det uden at Ordet „saakaldet“ tilføiedes. Er det Hurraer og Adresser hvortil jeg beilede? Svadanne synes dog virkeligen ikke at kunne erstatte de Ubehageligheder, som Den har, der drifter sig til at tale om de nærværende Landbosforhold og de nærværende Indretninger i det Hele. Hvad har jeg da villet? Hvad Fordeel skulde jeg havt deraf? Det er ikke Forsamlingen ubekjendt, at et stort Antal Bønder vilde samles her i Koeskilde, for at takke mig for mine Bestræbelser for dem. Hvo afværgede denne Sammenstimlen? Det gjorde jeg. Og vilde jeg have agiteret, da vilde jeg have ladet dem komme som vilde komme. Der forekommer mig derfor at være noget Absurd i den Beskyldning, at jeg skulde agitere. Jeg troer tvertimod, at det er de Herrer paa den høire Side her i Salen, som agitere, og jeg haaber at skulle kunne godtgjøre, at lige fra den første Gang, da vi vare samlede have de agiteret. Det var Een af deres Midte (Tutein), som foranledigede at et Forslag vedkommende Landbovæsenet fremkom fra Regjeringen, og hvori handlede om „Ordnungen af Forholdet mellem Godseier: og Bønder.“ Efter dette Forslag skulde Bønderne kunne sættes fra Gaardene, naar de 3. Gange vare straffede, og NB. straffede for ikke at have holdt et Par Favnne Hegn istand, og fordi et Led var brøstfældigt, og for en tredie lignende For-

seelse. Selv om thye Aar vare mellem de forffjellige Forseelser, skulde de dog straffes derfor med Fæstes Forbrydelse. Da fremstod jeg første Gang og sagde Ord, som jeg vel erindrer og som i høi Grad mishagede den kongelige Kommissarius, og de vare maaskee ogsaa for stærke; thi jeg sagde, „at Bondestanden saae paa den Anordning med Rædsel.“ Jeg skulde have sagt Frygt eller Bekymring; men hvor er Den, der i Debattens Varme formaaer at veie hvert enkelt Udtryk? Bondestanden blev ikke ube kjendt med, hvad i Salen var passeret; thi sandelig, et Forslag af den Natur som dette Lovudkast, kunde vel vække Bekymring hos Bondestanden. Men dette kunde vel ogsaa vække en Velvillie for den Mand, der var den Første der satte sig derimod. Jeg siger: det er de Herrer paa høire Side som agitere; jeg har ikke Mangel paa Beviser for denne Paastand; thi jeg veed kun altfor vel, da jeg har været her fra Først til Sidst, hvilke Ord der ere udtalte fra den høire Side. Disse ere gaaede over i Stændertidenden, hvor Bønderne da tydeligt nok have seet, at det ikke er ved den Fortrolighed til Godseierne, der siges at skulle være deres største Lykke, at denne kan findes.

Jeg har endnu et Spørgsmaal at forelægge. Hændelsesviis har jeg faaet „Fædrelandet“ for igaar ihænde, og jeg saae deri — jeg kan ikke indestaae for Sandheden — en Efterretning af en vis Peer Hansen (formodentlig den samme Peer Hansen, som forstyrrer Godseiernes Rattero), som beretter, at der paa et Gods paa Møen, Marienborg kaldet, er ned lagt 10 Fæstegaarde. Jeg hørte igaar, at den ærede Godseier gjorde et Spørgsmaal til den kongelige Kommissarius, som denne i Dag har besvaret, nem-

lig om det ikke var tilladt at henlægge Dele af en Gaards Tilliggende til en anden, og om hvormeget en Gaard saaledes maatte formindstes; men jeg hørte ikke, om han tillige spurgte den kongelige Kommissarius, om det var tilladt at bortforpagte saadanne Gaarde paa 9 Aar, for at have Alting paa rede Haand, naar Regjeringen engang tillod Fæsteforholdets Ophævelse og Gaardes Sammenlægning. Er den rigtig, da forekommer det mig, at det ikke er her i Stændersalen, at Godseieren skal forelægge et saadant Spørgsmaal som det anførte, for den kongelige Kommissarius, men at han herom skulde have forespurgt sig i Rentekammeret, hvortil han har havt tilstrækkelig Tid; thi 10 Gaarde kunne dog ikke just i saa ganske kort Tid nedlægges. Men hvis den er sand, om ogsaa kun det Halve, eller kun et eneste Ord deraf er sandt, da er dette Foretagende ikke overeensstemmende med Landbolovgivningen, og da fremmes derved ogsaa Agitation i Bondestanden. Og saa bliver det derved indlysende, at den Kommissjon, som jeg har foreslaaet, dog ikke vilde være saa ganske unyttig. Man har sagt og gjentaget, at vor Landbolovgivning var saa reen og klar, at der ikke mere var Noget deri at spørge om; jeg har dertil svaret, — men det har man aldeles omgaaet — at denne Kommissjon kunde være særdeles nyttig for at see, hvorledes denne Lovgivning opretholdes. — Der er, i Sandhed, igaar gjort de allerbesynderligste, man kunde sige latterligste, Fordringer til mig, for at bevise, at jeg agiterede, ved at unblade at moralisere, og det er anført, at, naar Peer Hansen skulde komme til os, skulde vi bede ham sidde ned i Sofaen, og da sørge for hans moralske Opdragelse. Det fore-

kommer mig at den Godseier, paa hvis Gods han boer, burde have paataget sig denne Skolemestereren; men at dette ikke kan paaligge mig eller min Nabo, og, hvis han ikke skulle kunne forbedre ham, da vilde det vistnok heller ikke lykkes for mig. Man har igaar bebreidet mig, at jeg ikke gjorde, hvad jeg burde, for at lægge Bondestanden ret paa Hjerte, hvor nødvendigt det er, at den erhverver Kundskaber. Det er omtrent en Fordring af samme Slags som den anden; imidlertid vil der ikke være saa Bønder, som have hørt mig netop erklære det Samme, naar jeg har bemærket, at, hvis ikke Godseierne hver for sig paa sine Godsfer, kunde hibringe Bonden Høiagtelse for Kundskaber og Bevidsthed om deres Nødvendighed, saa vilde jeg langt mindre kunne gjøre det, og det forekommer mig, at et saadant Forlangende, og den dertil knyttede Paaastand om, at jeg skulde agitere, mildest talt, er latterligt. Man paaastaaer, at det Forslag, som jeg og min ærede Nabo har gjort, gaaer ud paa at gjøre et forstrækkeligt Indgreb i Eiendomsretten. Og dog er det ganske tydeligt, at vort Hovedoie med er, at faae Landbosforholdene undersøgte. Jeg er vis paa, at Regjeringen vilde faae Meget at vide, som den nu ikke har Ahnelse om. Og den Agtelse for Eiendomsret, som de Herrer paa høire Side bestandigt prædike, udøve de den selv i dens hele Strengthed? Respektere de da selv under visse Omstændigheder, anden Mands Eiendom? Maa jeg spørge: er Sæden paa Bondens Mark da ikke Bondens Eiendom? Er den det ikke i Ordets strengeste Forstand? og lader Godseieren den ikke nedtræde og afsæde af Vildtet? Er ikke Bondens Flid og Arbeidskraft hans Eiendom? Burde det ikke erkjendes? og

burde man derfor ikke lade Hovetiet falde bort? Hvor mange Steder bestaaer det ikke endnu? Er Klappernes Kroppe ikke deres Eiendom; og dog have Godseierne forbeholdt sig Prioritet i deres Rygge? Lader os derfor gribe i vor egen Barm, inden vi fordømme Andre. Man har bebreidet mig, at jeg har stillet et Amendement, hvorefter der skulde gives Godseieren Bøns, som bære 3 pCt. Rente, hvilket dog er et ganske godt Ækvivalent for en Ret, som ikke staaer paa en ganske fast Fod efter Komiteens Mening, idet denne siger, at den ikke er af de reelle. En ædel Greve — jeg siger „ædel“, ikke fordi han er af Adel — en ædel Greve fra Holland har sagt om disse Bevægelser i Bondestanden, at de ikke have saa grumme meget at betyde, og at, om Noget gjorde Optøier, havde man Karle med stærke Arme, der let kunne standse saadanne Optøier. Ja, dette erkjender jeg; men hvo er disse Karle med stærke Arme? Dog vel Bondens Sønner? Og skulde man stifte Bud efter Militæret, er da ikke ogsaa alle Soldater Bondens Sønner? Og Sønnen vil neppe flyde paa Faderen. Disse Optøier kunne altsaa blive farligere end man mener. Ja, thi jeg bør udtale Alt i denne Retning thi det forekommer mig, at just heri, just for at saadanne Optøier kunne afværges, ligger et Motiv for Herremanden til at stræbe efter, at faae Bondestandens Fordringer opfyldte. Jeg har engang hørt nogle Uttringer, som i høieste Grad forbausede mig. En tilspyneladende (thi jeg kjender ham ikke) sindig Bonde, med hvem jeg talte om Landbosforholdene (Zens Gregersen af Kundby), svarede mig nemlig, da jeg yttrede, at der nok ikke iaar var stort at vente i denne Henseende, med de Ord: „Ja Hr. Kammerraad!

gjøres ikke Noget for Bondestanden saa frygter jeg for at Postelinet vil blive slaaet itu." Jeg veed ikke, om Forsamlingen opfatter disse Ord, som jeg; men det forekommer mig, at, naar man først har slaaet „Postelinet“ itu, da vil man dandse Carmagnole omkring Stumperne og synge Ea ira til en dansk Medodi, og dette er da en Tilstand, som vist Ingen af os ønsker nogensinde frembragt, for hvilken enhver af os maa grue. Jeg skal udtale mig mod den Indstilling, som Komiteen har gjort under det 4de Punkt. Jeg har allerede under den foreløbige Behandling yttret mig imod, at noget Saadant skulde skee. Jeg har Intet imod, at de indkomne Petitioner blive trykte, men man bør ikke efter min Overbeviisning afætte Regjeringen en saadan Erklæring, som den, Komiteen har foreslaaet. Den Erklæring, som blev givet af den afdøde Kong Frederik den 6te i Anledning af Hovoriets Ophævelse, var ikke fillet paa den Maade. Og dette veed jeg med Visshed, at hvis dette gaar igjennem, dersom Kongen opfordres til at yttre sig paa denne Maade, saa er det de Herrer til Høire, der agitere, og de agitere i et Dieblisk mere, end Peer Hansen kunde gjøre i en Række af Aar. Jeg skal ikke længer opholde Forsamlingen, men slutte med de Ord: Nu vide samtlige Herrer, at min Mund er lukket; men hvis de skulde ville atter angribe mig, idet de ønske atter at forskaffe mig nogen Morstak, saa siger jeg som Hummer i de Uadskillelige: „Jeg er ganske til Deres Tjeneste.“

Den Bevægelse der fremkaldtes i Bondestanden, da den erfarede, hvilken skammelig Behandling Drewsen og Christensen havde maattet lide i Stænderne, paa Grund af deres Bestræbelser for Landboreformen,

var stor og almindelig, og fra mangfoldige Steder tilkendtes dem i den Anledning Adresser, hvori de takkedes for der's Optræden, hvis Fortjenstlighed anerkjendtes, og som de opfordredes til at fortsætte. Saaledes indkom under 20de Novbr. 1844 en Adresse til dem fra Holbæk Amt med 336 Landboeres og 5 Kjøbstadbeboeres Underskrifter; den 13de Decbr. s. A. overleveredes dem af en Deputasjon en lignende Adresse fra Falsters Landbosforening; under 4de Januar 1845 en dito fra Præstø Amts Landkommunalforening; en dito fra Kjøbenhavns Amt; en dito fra 160 Fæstere paa Thorseng; en dito med 382 Underskrifter fra Langeland; en dito fra Møns Landbosforening. Vi tro at hvad der foregik i Roeskilde Stænder 1844 i Anledning af hiint Andragende, gav det første mægtige Stød til Bondestandens virkelige Bækkelse til et politisk Liv, og man kan derfor ogsaa her sige, hvad man ved saamange andre Leiligheder har Anledning til at erfare, at Aristokratiet er egentlig det der meest har agiteret Bondestanden.

Endnu skulle vi for 1844 udhæve Kjøbenhavns Amtsraads Betænkning i Huusmandsagen, der ogsaa var underskrevet af Drewsen, og som med Alvor og Kraft og uden Sminke udtalte sig om „den virkelige Glendighed der i Godssegnene saa overveiende hersker blandt Huusmændene, og den almindelige Fortrykthed, hvorunder de ekers i Regelen overalt i Riget findes lidende“; — og indstillede: „om det ikke, med Hensyn til denne talrige Borgerklasses notoriske, moralske og materielle Glendighed og med Hensyn til de Fordringer, som Menneskelighed, Retfærdighed og Sikkerhed i denne Anledning synes at opstille, maatte findes passende paa ny og i Fortsættelse af

den store Landbokommisſion at anordne en henſigtmæsſig og folkelig ſammensat ſtorre Kommisſion, med det Hverv overalt i Landet i offentlige Møder at forhandle og foreſlaae om hvad der fra Statens Side maatte kunne være at gjøre, for at ſikre ogſaa diſe Borgere den Retsnydelse, Frihed og Belvære, ſom de nu for en ſtor Deel, med Uret for dem og Tab og Fare for Staten, maa antages at mangle."

I Maret 1845 fortsatte Drewſen ſine Agitationsreifer. Saaledes ſaaes han ved Maifeſten i Egebeksvang, hvor han mindede om, at det var den ſtuderende Ungdom, ſom havde Fortjenesten af at have kaldt den venlige Stemning til Live, der nu forbandt de nordiſke Folk, og derved at have opfoſtret den ſkandinaviſke Idee. Han sluttede ogſaa Taernes Række med en varm, indtrængende Opfordring til at understøtte den ſleſvigſke Sag, ved at indtræde i den oprettede Hjelpeforening. -- Paa Ulkeſtrup Mark i Holbeks Amt afholdtes den 30te Juni en Folkfeſt, hvor Drewſen ogſaa var tilſtede, og talte. Han ſagde, at naar han talte til en Forſamling, ſom tildeels beſtod af Bønder, maatte han tale til Bonden. Hans Bugge havde vel ikke ſtaaet under et Straatag, men han havde dog, lige fra han havde kunnet begynde at tænke og handle ſom Mand, følt ſig ſært hendraget til Bondeſtanden; han havde tidlig lært at indſee, at Agerdyrkningen var af alle Næringskilder den vigtigſte, det var den der havde bragt Menneſker til at slutte ſig ſammen, til at danne Samsfund, og fra Menneſkeſamsfundene udgik Menneſkeudviklingen; han havde tidlig lært at indſee, at den Stand, der, i en agerdyrkende Stat ſom Danmark, var i Beſiddelse af den allerſtorſte Part af Landets Indre, maatte være den

vigtigste Stand, den, paa hvilken Landets Bæe og Vel beroer. Derfor havde han som privat Mand i mange Aar hidraget hvad der stod i hans Magt, til at fremhjælpe Agerbruget og indføre bedre Driftsmaader, og omendstjondt han vel ikke kunde eller turde være Dommer over sin egen Virken, troede han dog at turde haabe, at den ikke havde været aldeles uden Frugt. Senere som Stænderdeputeret, havde det været hans Stræben at fremhjælpe Bonden til Frihed og Liighed med de andre Stænder i Samfundet, derfor havde han i Stænder salen udtalt sin Overbeviisning om det Fordærlige i alt offentlig som privat Hoverie. Han havde vistnok erkjendt at Fæstevæsenet i sin Tid kunde være baade nødvendigt og gavnligt paa det Punkt, hvorpaa Bonden dengang stod, men han havde ogsaa udtalt, at nu passede det ikke længer, at nu maatte der arbeides paa, at Hvermand kunde blive Herre paa sin Lod, selv om Lodden ikke var større end Husets Byggeplads. Han havde endvidere i Stænder salen udtalt; at Skatter og Afgifter burde være lige af al Jord, og ingen Undtagelser finde Sted; og ligeledes havde han som Stænderdeputeret udtalt; at det var Alles Bligt at forsvare Fædrelandet naar Fare truede, at den Riges og Fornemmes Søn burde staae Arm til Arm med den Fattiges og Ringes. "Jeg har altid fundet det urigtigt," — sagde han — "at Bondens Søn skal drage fra Huus og Hjem og tage Geværet paa Nakken, og at min Søn, dersom han vil, kan blive hjemme og doyne sig." Han berørte dernæst, at man havde tillagt ham Navn af en Agitator. Han havde lært saameget Latin, sagde han, at "Agitator" betyder: En som sætter Noget i Bevægelse, og dersom det nu var lykkedes

ham at sætte Bonden i Bevægelse for den gode Sag, da maatte man gjerne kalde ham en Agitator; han vilde ansee det for et Hædernavn. Til Slutning lagde han Bønderne paa Hjertet, hvor nødvendigt det var, at Bondestanden, dersom den vilde gaae frem med de andre Stænder i borgerlig Lykke og Velvære, da ogsaa maatte gaae frem med dem i Dplysning og Dannelselse, og nu ledte han Blikket hen paa Børnene og gjorde opmærksom paa: at om ogsaa Bonden syntes, at han selv var for gammel til at lære synderlig mere, saa vare dog hans Sønner og Døttre ikke for gamle; at der maatte sørges for, at Børnene indhentede, hvad Forældrene havde forsømt, men at en aldeles nødvendig Betingelse herfor var, at Bønderne lærte at indsee, at deres Skolelærere maatte lønnes bedre, maatte lønnes saaledes, at ikke Sorger for det daglige Brød skulde lamme deres Kræfter. — Hans Tale hørtes af Holbeks Amts Bønder med største Opmærksomhed, og gjorde et dybt Indtryk paa dem; de saae her første Gang den Mand Ansigt til Ansigt, om hvem de havde hørt og læst saameget, at han var bleven dem kjær og dyrebar. Men høstede han her Bifald og Tak for sine Uttringer om Bondestandens Stilling og Forholde, saa fik han kort Tid derefter, i en anden Forsamling, en modsat Modtagelse i Anledning af lignende Uttringer.

Det var i et i Randers afholdt „Landmandsmøde“, hvor Drewsen holdt et Foredrag om Landbovæsenet, og da han deri udtalte, at Høveriet og Fæsteforholdet skadede Bondens Fremgang i materiel og aandelig Velvære, hørtes fra enkelte Bænke i Salen Raab om, at det ikke vedkom Sagen (Spørgsmaalet der diskuteredes var: „Bed hvilke Midler ville

de mindre Landbrug — saavel Gaardmænds som Huusmænds — sikkrest kunne forbedres?“) ad hvilke Raab man dog fra andre Sider hyskede; men da Drewsen fortsatte, standsede Præsidenten — Kammeraad Krarup til Haraldslund — ham, og opfordrede ham til at afbryde. En saadan Behandling i en Forsamling der kaldte sig „Landmandsmøde“, maatte den Mand lide der mere end nogen af de øvrige Tilstedeværende havde virket for det Formaal, der havde draget den hele Forsamling sammen, og det efter at Hofmann-Bang til Hofmannsgave havde uhindret talt om selvsamme Emne kort før. Men ikke engang nøiedes man med at afbryde ham, men Professor Bergsøe, der siden udgav Forhandlingerne i Trykken, optog ikke engang deri den Deel af Talen, som han uden Indvending fra Præsidentens Side, havde holdt. Saaledes var Ordet om Ophævelse af Fæste og Hoveri endnu Kontrebande i et danst „Landmandsmøde“ i Aaret 1845.

I et Møde den 11te Oktbr. i Holbek, vedtog Holbek Amts Landkommunalforening den følgerige Beslutning, at opfordre Drewsen og B. Christensen til at stifte en stor og almindelig Landbforening. Denne Opfordring indkom til dem den 26de Novbr., underskrevet: „Landkommunalforeningen i Holbek Amt den 7de Novbr. 1845. Gleerup. N. F. Jespersen. Jens Gregersen. Ole Jensen. Niels Hansen Nielsen. Jens Nielsen. Caspar Jørgensen. Hans Jensen. Lars Olsen.“ Det berøgtede Kansellifirkulære af 8de Novbr. var da ogsaa nylig udkommet, og de tvende nævnte Mænd fandt heri en Tilskyndelse til, at gaae ind paa hvad de saaledes bleve opfordrede til, I Desember s. A. udstedte de en Indbydelse

„til dem, der maatte dele vor Overbeviisning om det Unskelige og Hensigtsmæssige i, at vore Landboforhold og især Godsforholdene omfattende belyses, til med os at sammentræde i en Forening, som vi foreslaae betegnet med Navnet „Bondevennernes Selskab“, og hvis Formaal skal være Tilveiebringelsen af en offentlig og alsidig Undersøgelse og Fremstilling af vore Landboforhold, navnlig af Godsforholdene, samt en deraf udgaaende Plan til en hensigtsmæssig og retfærdig Reform af disse, hvorved Bondestandens Emancipasjon til Frihed og til Liighed med Statens øvrige Borgere for Person og Eiendom, endelig kunde fuldbyrdes.

Netop i denne samme Tid var det at Drewsen, som man mener, deels ved en Forkjølelse som han paadrog sig ved Ulkestrupfesten, og deels ved en uheldigt Fald, lagdes paa et langvarigt Sygeleie, der for henved tre Aar bortdrog ham fra næsten al offentlig Virksomhed. Allerede ved Bondefesten paa Skydebanen den 25de November, maatte Balth. Christensen beklage, da Drewsens Skaal blev udbragt, „at hans ædle Ven var forhindret fra at være tilstede ved et svækket Helbred, der desværre altfor meget vidnede om, at han var langt henne i Aarene, og neppe længe endnu vilde kunne virke for Bondestanden“.

„Bondevennernes Selskab“ erklæredes at træde i Live fra den 1ste Juni 1846, og Indbyderne kundgjorde da, at de havde opfordret Gleerup, Jespersen, Lehmann, Povelsen og Tscherning, til med dem at udgjøre Bestyrelsen og det var kun paa Grund af Drewsens Sygdom at han ikke overtog Formandskabet, som overdroges Tscherning. I Stænderfor-

samlingen 1846 afholdt hans Sygdom ham ogsaa seer at give Møde, lige som han eiheller i dette Aar, saaledt som i 1847 og i Begyndelsen af 1848, kunde tage nogen virksom Deel i det politiske Liv.

At Drewsens politiske Benner dog ikke opgav Haabet om at see ham endnu engang at træde frem paa den politiske Kampplads, det fremgaaer deraf, at ved et stort Bondemøde i Ringsted den 25de Oktober 1846, for at gjøre Aftale om, hvilke Mænd man vilde stræbe at see valgte til Stænderdeputerede ved de i 1847 forestaaende Valg, vedtoges at virke for at Drewsen kunde blive valgt i 2det Valgdistrikt for de mindre Landeiendomsbesiddere. Ved Valget i dette Distrikt valgtes han ogsaa til Stænderdeputeret; men han kom alligevel ikke mere i Stænderne, thi de saa Dage i 1848 Stænderne vare samlede for at give Betænkning over den Lov, hvorefter den grundlovgivende Rigsforsamling skulde vælges, maatte Suppleanten, Gaardeier D. Nielsen, møde i hans Sted.

Under 15de Marts 1847 udstedte Bestyrelsen for „Bondevennernes Selskab“ 69 Spørgsmaal til Bondstandens Besvarelse angaaende Dødsbovæsenet, Børneplichten, Afgiftsvæsenet, Næringsforholdene, Huusmandsstanden, Selveiendom og Fæste. Disse havde Drewsen, uagtet sin Svaghed, medunderskrevet.

Da Kristian den 8de var død indgave samtlige i Kjøbenhavn værende Stænderdeputerede allerede Dagen derefter en Adresse til Frederik den Syvende om, at et Udkast til en fri, konstitutionel Forfatning maatte blive forelagt en fra Statens forskjellige Dele sammenkaldt Forsamling af Mænd, der vare i Besid-

delse af Kongens og Folkets Tillid. Denne Adresse var ogsaa underskrevet af Drewsen.

Frederik den 7de udstødte den 28de Januar det Forsatningsreskript han havde arvet efter sin Fader, og i Anledning af dette udstødte 45 anseete Mænd i Hovedstaden under 23de en offentlig Erklæring, hvori de udtalte, at det danske Folk ikke kunde finde sig tilfredsstillet ved de i hiint Reskript opstillede Grundtræk for Forsatningsværkets Gjennemførelse. Blandt disse Mænd var ogsaa Drewsen.

Under 17de Marts vedtog og underskrev „Bondevennernes Selskab“ Bestyrelse og Pluraliteten af Bondestandens Stænderdeputerede et Andragende til Kongen om øieblikkelige Foranstaltninger til Lettelse i Huusmandsstandens Stilling, og at der maatte træffes forberedende Skridt til alt Fæstegodsjets Afsløsning. Blandt dem, der underskrev dette Andragende var ogsaa Drewsen.

Ved en Generalforsamling i „Bondevennernes Selskab“ den 25de Mai, anmeldte Formanden, B. Christensen, at blandt Andre ogsaa Drewsen udtraadte af Bestyrelsen, „da hans Sygdom vedvarende satte ham ud af Stand til at tage Deel i Selskabets Anliggender.“

Vi komme nu til et mindre lyst Punkt i Drewsens politiske Liv; det Punkt, da han ikke allene optraadte offentlig imod dem han nærmest i de seneste Aar havde samarbeidet med, men forbandt sig endog med deres politiske Modstandere, for at modvirke dem. Det var da „Bondevennernes Selskabs“ Bestyrelse og „Ulmuevennen“ erklærede sig imod Kongevalgene til den grundlovgivende Rigsforsamling, og imod de Stænderdeputerede der i Stænderne havde stemt for

Rongevalg, at Drewsen skrev imod dem, først i „Almuevennen“ og senere i den børresenske Bondeven. Dernæst forenede han sig med nogle andre Mænd om at anbefale forskjellige Distrikter bestemte Kandidater til Valgene, og blandt disse Distrikter vare netop de, hvori han vidste at flere af Bestyrelsens Medlemmer havde bestemt at stille sig. Endelig lod han sig af nogle af „Bondevennernes“ Modstandere formaae til at stille sig selv mod en Bonde i Holbek Amt, hvem han kort forud skriftlig havde erklæret at han ikke ville stille sig imod. Alt dette nødede „Bondevennernes Selskabs“ Bestyrelse til at modvirke hans Valg i hiint Distrikt, ved at støtte Bondens Valg, hvilket man mundtlig underrettede ham om. Han vedblev imidlertid sin Beslutning, stillede sig og faldt, idet han ikkun erholdt nogle Embedsmænds, Herremænds og Herremænds-Tjeneres Stemmer. Senere stillede han sig i Frederiksborg Amt, hvor der intet foretoges fra „Bondevennernes“ Side til at hindre hans Valg, og hvor han ogsaa valgtes. Vi skulle ikke gaae ind her paa nogensomhelst Antydning af hvad Grunden kan have været til denne Drewsens forunderlige Optræden i hiin Tid, vi berette kun her hvad der passerede, og lade da enhver Læser selv dømme.

Drewsen indtraadte altsaa i den grundlovgivende Rigsforsamling, og indtraadte deri som „Bondevennernes“ erklærede Modstander. Imidlertid var han under dens Samværen endnu meget fragelig, og tog vistnok som Følge deraf, kun liden Deel i Forhandlingerne. Vi skulle see ved hvilke Leiligheder han gjorde sig særlig bemærket.

Det var i den grundlovgivende Rigsforsamling vi skulde følge Drewsen, og det er snart gjort, thi

som alt bemærket, deeltog han ifkun saare lidet i de langvarige og vidtløftige Forhandlinger. Det var især i Spørgsmaalene om Forsamlingens egne Diæter, og om hvilke Diæter der fremtidig skulde tilstaaes Rigsdagens Medlemmer, at han optraadte for saa lave Diæter som muligt, — en Synsraade der er aldeles modsat den demokratistiske. Det er jo nemlig klart at Aristokratiet, der i Almindelighed ikke behøver at see hen til, om det saaer Diæter eller det ingen saaer, derved bliver befriet for den store Mængde af Demokratiet, for hvem den personlige Nærværelse i Hjemmet ved sin Bedrift næsten er en Nødvendighed, naar dets Næring og Udkomme ikke skal gaae tilgrunde derved, og som i ethvert Fald, dog om end Diæterne ere nogenledes rundlige, maa tage endeel ved sin lange Fraværelse fra private Forretninger, men som, uden Diæter, der gave et lidet Overskud efter at Opholdet paa et fremmed Sted er betalt, slet ikke vilde kunne lade sig vælge. Havde Drewsens Billie fundet Indgang i Henseende til Diæterne, da vilde Rigsdagen ganske overveiende kommet til at bestaae af rige Godseiere eller Pengemænd, eller, for Folkethingets Bedkommende, af den simpleste uformuende Almueklasse, som i Hjemmet saa at sige lide Mangel og derfor kunde finde en bedre Stilling, selv med de allerlaveste Diæter paa Rigsdagen. Denne Anskuelse om saa lave Diæter som mulig var imidlertid en gammel og indgroet Tanke hos Drewsen, thi Læserne ville mindes, at han allerede i den første Samling af Roeskilde Stænder 1835 foreslog, at de Stænderes puterede slet ingen Diæter skulde have.

Under Behandlingen af Loven om almindelig Bærnepligt, tog han Ordet til Forsvar for Stil-

lingsvæsenet' og da forskjellige af høire Sides Medlemmer gjorde Forsøg paa, atter at udflyde denne Lovs Bedtagelse, hævdede han sin gamle Stemme med Barme for Lovens Antagelse: „Det er allerede 9 Aar siden man begyndte at tale om almindelig Børnepligts Indførelse. Der blev forelagt to Stænderforsamlinger Udkast desangaaende, men Regjeringen sandt sig ved de mange Indvendinger der bleve gjorte derimod foranlediget til at tage Loven tilbage. Bondestanden, hvis ivrigste Ønske, eller et af dens ivrigste Ønsker, det var, at denne Lov skulde udkomme, har sin skuffede Forventning med en Ro og Værdighed, som giver den dobbelt Ret til nu endmere at nyde, hvad vi her Alle erkjende, at den har Ret til. Dersom nu denne Lov skulde falde, vil det da ikke foranledige Udspjittelse mellem det, der burde være forenet, de forskjellige Klasser af Statsborgerne, og Forbittrelse i Bondestanden? Jeg siger ikke disse Ord, mine Herrer! som en Trudsæl; det være langt fra mig, og jeg haaber, at det vil være bekjendt nok, at jeg ikke ynder Yderligheder: men jeg siger det som Advarsel. Vil ikke den Mistro, som man saa ofte har tillagt Bondestanden, vaagne paany, og vaagne med god Grund? Vilde ikke den ene Bonde sige til den anden: „Seer Du, vi kunne ikke stole paa de kjoleklædte Folk!“ Nu er Loven tre Gange forelagt og tre Gange forkastet; vi have nu ikke andet at gjøre end at vælge vore Jævnlige. Det er vel sandt, at de færreste af dem altid have Ordet i deres Magt til at forsvare Loven; men vi ville dog vel altid kunne finde 3—4 Mænd, som vi kunne forlade os paa, og naar Alt kommer til Alt saa er det dog Stemmerne som afgjør Sagen. Vi ville altsaa ikke vælge andre end Land-

mænd. Jeg ønsker naturligviis at der skal være Bønder i Rigsforsamlingen, men jeg ønsker ikke at de skal kunne bestemme hvad de have Lyft til, at de skulde fremkalde en Majoritet, der kunde være til Skade for Staten. — Jeg troer ikke at kunne slutte bedre end med det Ønske, at ret mange, en ret stor Majoritet af Kjøleklædte, ville vise Bønderne, at det dog ikke er deres Mening, at Bønderne ikke skulde stee den dem efter min Formening tilkommende Ret."

Derimod saae Drewsen ikke klart da han understøttede C. Keergaards snedige Forslag om, at Landhuusholdningselskabet's Elever fremdeles skulde være befriede for Udskrivning, thi den Undtagelse var naturligviis kun en Bro hvorpaa Aristokratiet vilde have overført forskjellig andre Undtagelser.

I Grundlovens og Valglovens Behandling deltog Drewsen ikke, men, hvormeget vi end beklage det, kan vi dog ikke undlade at fremhæve, at i den Afstemning hvorved det med 68 mod 66 Stemmer afgjortes, at Repræsentationssystemet (Folkethingets og Landstingets Indretning og Sammensætning) **ikke** skulde være det af Regjeringen foreslaaede, men det der var bragt i Forslag af Bruun-Jespersen, der var Drewsen blandt de 68!

I Efteraaret 1849 henvendte „Bondevennernes Selskabs“ Bestyrelses Formand sig, efter Bestyrelsens Beslutning, til Drewsen og Tscherning med følgende Skrivelse: „Det Tidspunkt nærmer sig da de store Landboreformer, hvis Gjennemførelse „Bondevennernes Selskab“ har til Formaal, maa finde deres endelige Forhandling og Afgjørelse. I et saadant Tidspunkt maa Selskabets Bestyrelse lægge særdeles Bægt paa at have begge de ærede Herrer i dens Midte, og jeg tillader

mig derfor, som dens Formand, paa dens Begne, at henstille til Dhrr., hvorvidt de maatte ville glæde os med deres Gjenindtrædelse i Bestyrelsen." — Herpaa svarede Drewsen under 25de Oktober: — „De har, som Formand for „Bondevennernes Selskab“ behaget, i Skrivelse til Hr. Oberst Tscherning og mig, at opfordre os til igjen at indtræde i Bestyrelsen af bemeldte Selskab. Paa Grund heraf erklærer jeg mig for mit Bedkommende villig til igjen at indtræde i Bestyrelsen, og det saameget hellere, som kun en haard og langvarig Sygdom, der bragte mig til Gravens Rand, ene tvang mig til at trække mig tilbage; thi den Uenighed, som siden fandt Sted mellem Bestyrelsen og mig var ikke foranlediget ved en hos mig forandret Mening om Nødvendigheden af Landholovenes Reform, men ene derved, at Bondevennerne knyttede sig til det Parti, der holdt sine Forhandlinger i Hippodromet, og derved kom til at understøtte Beslutninger, som efter min Overbeviisning maatte virke høist skadeligt paa Fædrelandets Fremtid. Det var navnlig den Beslutning at virke derhen, at ingen af de Stænderdeputerede der havde stemt for Kongevalgene skulde blive valgte til Rigsforsamlingen, der bedrovede og skrækkede mig, og lod mig offentlig erklære mig imod Bondevennerne. — Men idet jeg saaledes igjen indtræder i Bestyrelsen for „Bondevennernes Selskab“, finder jeg passende at tilføie, at jeg nu, som i en lang Række af Aar, vil anvende mine ringe Evner til at fremme saadanne Forandringer i Landbosagen, som efter min Formening svare til Tidens Krav, Bondestandens stigende Dannelselse og Fædrelandets Tarv, hvilket jeg dog troer kun kan skee, naar saadanne Forandringer med muligt Skaansel indføres.“

Drewsen var saaledes atter Medlem af „Bonde-

vennernes Selskabs" Bestyrelse, og der var snart derefter en god Leilighed for ham til at vise offentlig, at hans Grundsætninger om Landbospørgsmaalene vare uforandrede. Allerede under 21de Novbr. s. A. udsendte Bestyrelsen en offentlig Skrivelse til Bondestanden, hvori den deels gav en Oversigt over de Sager der havde været den da nylig ophævede Landbokommisssjon forelagde, og de Resultater Kommisssjonen var kommet til, — deels lægger Bondestanden alvorligt paa Hjerte, at det nu beroer paa den ved forestaaende Valg at sikre sig disse Sagers retfærdige Afgjørelse. I denne Udtalelse, som Drewsen ogsaa underskrev, erklærer den samlede Bestyrelse, for at dens Mening om Fæstevæsenets Afløsning kunde ligge for Dagen, at B. Christensens, Gleerups og Hækkerups Forslag i Landbosagen angaaende denne Sag var fremsat efter Raadslagning med den samlede Bestyrelse, samt med andre i politisk Henseende ligesindede Mænd, og at den i alt Bæsentligt var enig deri og anbefalede det. — I Oktbr. s. A. udstedte Grev Holstein til Holsteinborg, Justitsraad Neergaard til Jorsløvgaard, Grev Holsteins Birkedommer, Lund, og 8 Fæstere et saakaldet Forslag til Fæstevæsenets Afløsning. Herom udsendte Bestyrelsen en Udtalelse til Selskabet og Bondestanden i det Hele, som den sluttede med at gjentage sin Overbeviisning om, at Statens Lærv af politiske og økonomiske Hensyn fordre Fæstegodssets snare og almindelige Overgang til fuld og fri Selveiendom, saaledes at Godseierne fuldkomment skadeløsholdes for deres nuværende lovlige Indtægter deraf. Denne Udtalelse var ogsaa underskrevet af Drewsen.

Da den grevelige Birkedommer atter forsøgte sig i en ny Skrivelse, undslog Bestyrelsen sig eiheller for at

udtale sig om den. Den erklærede: „at den har den fulde Overbeviisning, at Grundlovens § 87 ingenlunde kan forhindre Statsmagten fra at overgive Bøndergodset til Fæstefolkets Selvbestyrelse, mod Erstatning til Jorddrotten for den Indtægt, som han derved taber, og mod at udfrie ham af de lovlige Forpligtelser han som Jorddrot har indgaaet. Derved gjør Staten intet andet end hvad den hidtil har gjort ved at fritage fra Trældom og paabyde Høveriovereenskomster, det er: den afløser et skadeligt Eiendomsforhold mod passende Erstatning.“ — Fremdeles erklærede Bestyrelsen: „at den ikke vil kunne bifalde Bestræbelser for den saakaldte fri Afløsning, der gjorde Godshandelen til et Jobberi, som i Begyndelsen af dette Aarhundrede, til endelig Odelæggelse for begge Parter: virkelige Godseiere og virkelige Bønder, og kun til Nytte for nogle Pengemænd og Lyfferiddere. — For en saadan Tilstand foretrækker Bestyrelsen en jevn tvungen Afløsning paa passende Vilkaar.

Bestyrelsen troer, at en saadan tvungen Afløsning hvorved Fæsteren (Gaardmand og Huusmand paa Bøndergods) **kan** om han **vil** i Løbet af faa Aar udfrie sig fra Godsforholdet paa Vilkaar, der staae i passende Forhold til Fæste- og Leieafgifterne, kan opnaaes paa den lovlige Wei, uden at træde Nogen for nær. Den tænker ikke paa at kunne skaffe Brugerne det til Gie, som de nu have til Leie eller Fæste, for lavere Priis end den Sum, som er fornøden for at erstatte Godseieren det beviislige Indtægtstab, og sætte ham istand til at bære de Byrder, han som Jorddrot har maattet overtage.

I det ugunstigste Tilfælde haaber Bestyrelsen, at Regjering og Rigsdag vil tage saadanne Forholdsregler,

at der bliver indført flige Forbedringer i Laudbolovgivningen, at Fæsteforholdet befries fra de væsentligste Mangler, hvoraf det nu lider, og hvorover der almindeligviis nu føres Klage."

Denne hele Udtalelse fra Bestyrelsens Side var medunderskrevet af Drewsen.

Bestyrelsen formaaede ham til, da der skulde vælges Rigsdagsmænd til Folkethinget, at stille sig i Kjøbenhavn's Amts 2den Valgfreds, og der valgtes han ved Raaring, da Ingen stillede sig imod ham. — Men hans Legemsstyrke var brudt, og han maatte, da Rigsdagens første Samling var tilende, udmelde sig igjen af Rigsdagen. Han var saaledes kun tilstede paa den først afholdte Rigsdag, men paa denne sluttede han sig nær og inderligt til „Benstre“, og stemte stadig med det. Han var Medlem af det Udvalg der behandlede Hoveri-afsløsningslovene og af den Majoritet af samme, der, med Prof. B. Christensen til Ordfører, foreslog flere vigtige Forandringer i dem. — I Hartkornsliggjorelses-Lovens Behandling sluttede han sig ogsaa til de Medlemmer, der med ham vare i Bondevenneshedsforeningens Bestyrelse, og det var omtrent hans sidste Ord paa Rigsdagen, hvormed han erklærede sig for deres, af Gleerup stillede Forslag til denne Sags Afgjorelse. Han sagde: „Næsten ude af Stand til at tale to Ord, naar Stemmen maa høves, skulde jeg ikke have forlangt Ordet, dersom jeg ikke ansaae det for en Skyldighed ved denne Leilighed at give en om end kort Erklæring; thi mange Mænd, der have kjendt mig i tidligere kraftfulde Dage, skulde maaskee troe, at Alder og Svaghed havde bragt mig til at forandre den Mening som jeg hele mit Liv igjennem har havt. Jeg erklærer derfor at jeg slutter mig til det Forslag, som

Gleerup har gjort, da jeg efter efter min Overbeviisning maa antage, at de Giere af privilegeret Hartkorn, som komme til at yde høiere direkte Hartkornsskat til Staten, eod hidtil, i det, som der efter dette Forslag tilstaaes dem, ville faae en tilstrækkelig Erstatning."

Det hældede nu mere og mere mod hans Livs Ende. Livskræfterne aftog efterhaanden, og han selv følte at Afskedsstunden nærmede sig. I de korte Træk af hans Liv, som medfølge det Portræt, der, som det første af en Række Rigsdvgsmands-Portræter, er udkommet, læses saaledes følgende Ord af Drewsen til en Ven som i Slutningen af Vinteren 1851 besøgte ham: „Nu sidder jeg her som et gammelt Møbel, der ikke længer passer til Bærelset, og kun sjelden seer jeg nogen af mine gamle Venner. Men det vilde være uretfærdigt af mig om jeg vilde flage, jeg har levet et rigt og lykkeligt Liv; lad dem, som endnu have Kræfter, bruge dem for Livet, hvad skal de hos Døden. Og jeg er jo næsten død, idetmindste sidder jeg og venter paa Døden. Og jeg er beredt naar den kommer. Hvor det dog maa være suurt at sidde og vente paa Døden, uden at man kan gjøre sig selv Regnskab for hvad man har brugt Livet til, eller finde Trøst i det man har udrettet. Herren skee Tak, en saadan Trøst savner jeg ikke; jeg har altid haft Lyst til at virke, jeg haaber ogsaa at nogle af mine Gjerninger skulle overleve mig, og at Verden skal være retfærdig nok til at indrømme, at jeg i det mindste har haft en ærlig Billie."

Under 8de Marts 1851 udmeldte han sig af „Bondevennernes Selskabs“ Bestyrelse ved følgende Skrivelse til Selskabets Sekretær: „Jeg underretter

Dem herved om, at jeg fra dette Aars Begyndelse ikke har forladt min Stue, og at min Læge ei vil tillade mig at gaae ud. Jeg tillader mig derfor at tilmelde Bestyrelsen, at min Svaghed, og som Følge deraf, Uduelighed til al Virksomhed, nøder mig til at udtræde af Bestyrelsen for „Bondevennernes Selskab.“

Efter et høist smertefuldt 11 Dages Sygeleie gjorde Døden Ende paa hans Lidelser den 25de August 1851.

Ende paa første Bind.

